

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
EĞİTİM DAİRESİ BAŞKANLIĞI

YARGI MEVZUATI BÜLTENİ

Bültenin Kapsadığı Tarihler 07 - 13 Ekim 2008	Yayımlandığı Tarih 14 Ekim 2008	Sayı 384
---	---	--------------------

İÇİNDEKİLER

- [Türkiye Cumhuriyeti, Maliye Bakanlığı, Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı \(MASAK\) ile Suriye Arap Cumhuriyeti, Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadele Komisyonu \(CMLC\) Arasında Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı ile İlgili Finansal İstihbarat Değişiminde İşbirliğine Dair Mutabakat Muhtırası Hakkında 2008/14168 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı](#)
(R.G. 11 Ekim 2008 – 27021)
- [Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunun Görev, Yetki, Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik](#)
(R.G. 11 Ekim 2008 – 27021)
- [Sosyal Güvenlik Kurumundan Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği](#)
(R.G. 11 Ekim 2008 – 27021)
- [Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulundan Birinci Dereceye Yükselmiş Olup 31/8/2008 Tarihi İtibariyle Birinci Sınıfa Ayrılma İncelemesine Tâbi Tutulacak Olan Adlî Yargı Hâkim, Cumhuriyet Başsavcısı ve Savcılarını İle İdari Yargı Hâkimlerinin Adlarını Belirtir Liste](#) **(R.G. 9 Ekim 2008 – 27019)**
- [Anayasa Mahkemesinin E: 2006/142, K: 2008/23 \(Yürürlüğü Durdurma\) Sayılı Kararı](#) **(R.G. 10 Ekim 2008 – 27020)**
- [Anayasa Mahkemesinin E: 2006/158, K: 2008/24 \(Yürürlüğü Durdurma\) Sayılı Kararı](#) **(R.G. 10 Ekim 2008 – 27020)**
- [İnsan Hakları Mahkemesi Kararı \(Öner Yıldız/Türkiye Davası\)](#)
- [İnsan Hakları Mahkemesi Kararı \(Onay/Türkiye Davası\)](#)
- [İnsan Hakları Mahkemesi Kararı \(Albayrak/Türkiye Davası\)](#)
- [Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığından Kamu Görevlilerinin Maluliyet İşlemleri Hakkında Tebliğ](#)
(R.G. 9 Ekim 2008 – 27019)
- [Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığından Sigortalının Ölümünde Hak Sahibi Olan Ana ve Babaya Aylık Bağlanmasının Tespitine İlişkin Tebliğ](#)
(R.G. 9 Ekim 2008 – 27019)
- [Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığından Kamu Görevlilerinin Tahsis Yardımlarına İlişkin Tebliğ](#) **(R.G. 9 Ekim 2008 – 27019)**
- [Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığından Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 4. Maddesinin Birinci Fıkrasının \(c\) Bendi Kapsamında](#)

[Çalışan Sigortalıların Prime Esas Kazancının Tespitine İlişkin Tebliğ](#)

(R.G. 9 Ekim 2008 – 27019)

- [Adalet Bakanlığında Münhal Noterlikler İlanları](#)

(R.G. 11 Ekim 2008 – 27021)

- [Adalet Bakanlığında İlan](#)

(R.G. 8 Ekim 2008 – 27018)

 [İçindekilere dön](#)

Bakanlar Kurulu Kararı

Karar Sayısı : 2008/14168

Ekli “Türkiye Cumhuriyeti, Maliye Bakanlığı, Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı (MASAK) ile Suriye Arap Cumhuriyeti, Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadele Komisyonu (CMLC) Arasında Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı ile İlgili Finansal İstihbarat Değişiminde İşbirliğine Dair Mutabakat Muhtırası”nın yürürlüğe konulması; Maliye Bakanlığının 3/9/2008 tarihli ve 10130 sayılı yazısı üzerine, 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanunun 12 nci maddesine göre, Bakanlar Kurulu’na 17/9/2008 tarihinde kararlaştırılmıştır.

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ, MALİYE BAKANLIĞI, MALİ SUÇLARI
ARAŞTIRMA KURULU BAŞKANLIĞI (MASAK) İLE SURİYE
ARAP CUMHURİYETİ, KARAPARA AKLAMA VE TERÖRİZMİN
FİNANSMANI İLE MÜCADELE KOMİSYONU (CMLC)
ARASINDA KARAPARA AKLAMA VE TERÖRİZMİN
FİNANSMANI İLE İLGİLİ FİNANSAL İSTİHBARAT
DEĞİŞİMİNDE İŞBİRLİĞİNE DAİR
MUTABAKAT MUHTIRASI**

Türkiye Cumhuriyeti, Maliye Bakanlığı, Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı (MASAK) ile Suriye Arap Cumhuriyeti, Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadele Komisyonu – bundan sonra "Yetkili Makamlar" diye anılacaktır – karşılıklı menfaat ve işbirliği anlayışı içinde, mütakabiliyet esasına dayalı olarak ve her bir Yetkili Makamın ulusal mevzuatı çerçevesinde karapara aklama, terörizmin finansmanı ve ilgili suç faaliyeti konusunda bilgi değişimini kolaylaştırmak üzere aşağıdaki şekilde mutabakata varmışlardır.

1 – Amaç

(1) Yetkili Makamlar, karapara aklama, terörizmin finansmanı ve ilgili suç faaliyetine karıştığından şüphe edilen kişilerin analiz, inceleme ve soruşturmasına yardımcı olacak bilgiyi, kendiliğinden veya talep üzerine birbirlerine sağlayarak işbirliği yapacaklardır.

(2) Yetkili Makamlar arasındaki işbirliği ve bilgi değişimi Yetkili Makamların ulusal yasal sistemlerine uygun olarak yapılacaktır.

2 – Talebin Gerekçelenirilmesi

(1) Her bir talep ulusal mevzuatın izin verdiği ölçüde aşağıdaki hususları kapsayacaktır:

(a) Talepte bulunan Yetkili Makam tarafından konuyla ilgili olarak bilinen vakıaların kısa bir açıklaması,

(b) Konuyu tanımlayan mevcut tüm bilgiler,

(c) Varsa şüphelenilen suçlara ve suçlamalara ilişkin mevcut tüm bilgiler,

(d) Talebin nedeni ve bilginin kullanım amacı.

3 – Bilginin Kullanımı

(1) Her bir Yetkili Makamdan elde edilen bilgi ve belgeler, bilgiyi veren Yetkili Makamdan önceden izin alınmaksızın üçüncü bir tarafa verilmeyecek, idari, soruşturma veya kovuşturma amaçlı olarak kullanılmayacaktır.

(2) Yetkili Makamlar, her bir Yetkili Makamdan elde edilen herhangi bir bilgi veya belgenin, bilgiyi veren Yetkili Makamdan önceden izin almaksızın bu Mutabakat Muhtırasında ifade edilen amaçlar dışında kullanılmasına veya yayınlanmasına izin vermeyecektir.

(3) Karapara aklamaya kaynaklık eden öncül suçlarda, karapara aklama ve terörizmin finansmanı suçlarında herhangi bir değişiklik olduğunda, durum derhal diğer Yetkili Makama bildirilecektir.

4 – Gizlilik

(1) Mevcut Mutabakat Muhtırasının uygulanmasından elde edilen bilgiler gizlidir. Bilgiler, bilgiyi alan Yetkili Makamın ulusal kaynaklarından elde ettiği benzer bilgilerde olduğu gibi ulusal mevzuatının öngördüğü resmi gizliliğe tabidir ve aynı gizlilik içerisinde korunur.

5 – Talebin Reddi

(1) Talebin yerine getirilmesi ulusal mevzuata, uluslararası anlaşmalara veya ulusal güvenliğe aykırı olacak ise, talep reddedilebilir. Bilgi talebinde bulunan Yetkili Makama talebin reddine ilişkin sebepler bildirilecektir.

6 – Prosedür

(1) Yetkili Makamlar, bu Mutabakat Muhtırasının uygulanması amacı ile, her bir ülkenin mevzuatına uyumlu olarak kabul edilebilir iletişim prosedürleri için müşterek düzenleme yapacaklar ve birbirleri ile istişarede bulunacaklardır.

(2) Yetkili Makamlar arasındaki iletişim İngilizce olarak gerçekleştirilecektir.

7 – Değişiklikler

(1) Bu Mutabakat Muhtırası karşılıklı rıza ile her zaman değiştirilebilir. Yetkili Makamlar, bu değişikliklere dair onaylarını nota değişimi ile bildirecekler ve değişiklik onayı son bildirim tarihinde yürürlüğe girecektir.

8 – Fesih

(1) Bu Mutabakat Muhtırası her zaman feshedilebilir. Fesih, diğer Yetkili Makamdan yazılı bildirim alınmasından itibaren yürürlüğe girecektir.

(2) Bu Mutabakat Muhtırasının 3(1) ve 3(2) ile 4 üncü maddelerinde yer alan yükümlülükler Mutabakat Muhtırası fesih olsa bile Yetkili Makamları bağlamaya devam edecektir.

9 – Yürürlük Tarihi

(1) Yetkili Makamlar bu Mutabakat Muhtırasının onaylandığını nota değişimi ile bildirecekler ve Mutabakat Muhtırası son bildirim tarihinde yürürlüğe girecektir.

Bu Mutabakat Muhtırası 15 Şubat 2008 tarihinde Ankara’da ve 30 Temmuz 2008 tarihinde Şam’da iki suret İngilizce orijinal metin olarak imzalanmıştır.

Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı   Maliye Bakanlığı, Mali Suçları Araştırma Kurulu
ile Mücadele Komisyonu (CMLC) (MASAK) adına
adına

Adib MAYALEH
Başkan

Adnan ERTÜRK
Başkan

[R.G. 11 Ekim 2008 – 27021]

— • —

 [İçindekilere dön](#)

Yönetmelik

Sosyal Güvenlik Kurumundan:

SOSYAL SİGORTA YÜKSEK SAĞLIK KURULUNUN GÖREV, YETKİ, ÇALIŞMA USUL VE ESASLARI HAKKINDA YÖNETMELİK

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç ve Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç ve kapsam

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunun, görev, yetki çalışma usul ve esasları ile Kurul üyelerinin hak ve yükümlülüklerini düzenlemektir.

Dayanak

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 58 inci maddesi hükmüne dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmeliğin uygulanmasında;

a) Bakanlık: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığını,

b) Başkan: Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu Başkanını,

c) Daire Başkanlığı: Maluliyet ve Sağlık Kurulları Daire Başkanlığını,

ç) Kurul: Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunu,

d) Kanun: 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununu,

e) Kurum: Sosyal Güvenlik Kurumunu,

f) Üyeler: Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu Üyelerini,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu

Kurulun oluşumu

MADDE 4 – (1) Kurul; Milli Savunma Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Yüksek Öğretim Kurulu, en fazla üyeye sahip işveren, işçi ve kamu çalışanlarını temsil eden konfederasyonlar, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu, Türk Tabipleri Birliği, Türkiye Ziraat Odaları Birliği ile Kurum tarafından görevlendirilecek birer uzman hekimden oluşur.

(2) En fazla üyeye sahip işveren, işçi ve kamu çalışanlarını temsil eden konfederasyonların tespitinde, Kurulun oluşturulduğu tarihten önceki yıl sonu itibarıyla Bakanlık kayıtlarında yer alan üye sayıları dikkate alınır.

(3) Birinci fıkrada yer alan kurum ve kuruluşların hangi branşlarda uzman hekim görevlendireceği Kurum tarafından belirlenir.

(4) Aynı usulle birden fazla Kurul oluşturmaya Bakanlık yetkilidir.

Başkanın seçilmesi

MADDE 5 – (1) Başkan, üyeler arasından üç yıllık süre için birinci toplantıda üye tam sayısının çoğunluğu ile seçilir. Birinci toplantıda üye tam sayısının sağlanamaması halinde ise en az yedi üyenin katılımıyla yapılacak ikinci toplantıda; katılanların çoğunluk oyu ile seçilir. İkinci toplantıda başkanın seçilememesi durumunda; öncelikle akademik kariyerde üstün olan, kariyerlerin eşit olması durumunda meslekte kıdemli olan aday başkan seçilir. İkinci toplantı en geç yedi gün içerisinde gerçekleştirilir.

(2) Başkanın herhangi bir nedenle görevinin sona ermesi durumunda, kalan süreyi tamamlamak üzere üyeler arasından yeni Başkan seçilir.

(3) Başkanın seçildiği toplantıda, yokluğunda yerine bakacak üye belirlenir.

Üyelerin hizmet süreleri

MADDE 6 – (1) Kurulda üye olarak göreve başlayan hekimlerin hizmet süreleri üç yıldır. Süresi dolan üyeler yeniden görevlendirilebilir.

(2) Daire Başkanlığı, üyelerin hizmet süresinin bitiminden en az üç ay önce durumu ilgili kurum ve kuruluşlara yazılı olarak bildirir.

(3) Bir takvim yılı içerisinde mazereti olmaksızın birbirini izleyen beş veya toplam on toplantıya katılmayan üyelerin, üyelikleri kendiliğinden sona erer. Üyelikleri herhangi bir sebeple sona eren üyelerin yerine, üyeliği sona eren üyenin temsil ettiği kurum veya kuruluş tarafından bir başka üye görevlendirilir. Görevlendirilen yeni üye, yerini aldığı üyenin görev süresini tamamlar.

Kurulun görevleri

MADDE 7 – (1) Kurulun görevleri aşağıda belirtilmiştir:

a) Sigortalıların iş kazası veya meslek hastalığı sonucu tespit edilen meslekte kazanma gücü kaybı oranlarına ilişkin düzenlenmiş sağlık kurulu raporları ve diğer belgelere istinaden Kurum Sağlık Kurulunca verilen kararlara karşı,

b) Sigortalıların çalışma gücü kaybına ilişkin düzenlenmiş sağlık kurulu raporları ve diğer belgelere istinaden Kurum Sağlık Kurulunca verilen kararlara karşı,

c) Sürekli iş göremez veya malul durumdaki sigortalıların başka birisinin sürekli bakımına muhtaç olup olmadığına ilişkin Kurum Sağlık Kurulunca verilen kararlara karşı,

ç) Malul olduğunu iddia eden hak sahibi kimselerin çalışma gücü kaybı oranlarının tespitine ilişkin düzenlenmiş sağlık kurulu raporları ve diğer belgelere istinaden Kurum Sağlık Kurulunca verilen kararlara karşı,

d) Vazife malullüğü işlemlerine ilişkin Kurum Sağlık Kurulunca verilen kararlara karşı,

e) Kontrol muayenelerine ilişkin düzenlenmiş sağlık kurulu raporları üzerine Kurum Sağlık Kurulunca verilen kararlara karşı

ilgililerin itirazlarını inceleyip karara bağlamak.

f) Kanununun 14 üncü maddesi kapsamında, 11/10/2008 tarihli ve 27021 sayılı Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliğinde tespit edilmiş olan hastalıklar dışında herhangi bir hastalığın meslek hastalığı sayılıp sayılmayacağını,

g) Kanununun 95 inci maddesine göre yurt dışında tedavi için yapılacak sevklerle ilişkin usulüne uygun düzenlenmiş sağlık kurulu raporları ve diğer belgelere istinaden Kurumca verilen kararlara karşı ilgililerin itirazını,

ğ) Kanununun 14 üncü maddesi ve Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliğininin 17 nci maddesinde yazılı hallerde yükümlülük süresi aşılmış olsa bile söz konusu hastalığın meslek hastalığı sayılıp sayılmayacağını, 20 nci maddesinde yazılı hallerde üç yıllık çalışma (maruz kalma) süresinin indirilip indirilemeyeceğini,

h) Sigortalıların erken yaşlanma hallerine ilişkin düzenlenmiş sağlık kurulu raporları ve diğer belgelere istinaden Kurum Sağlık Kurulunca verilen kararlara karşı ilgililerin itirazlarını inceleyip,

ı) Sürekli iş göremezlik geliri bağlanmış iken ölen sigortalıların, ölümünün iş kazası veya meslek hastalığı sonucu olup olmadığına dair Kurum Sağlık Kurulunca verilen kararlara karşı ilgililerin itirazını inceleyip karara bağlamak.

i) Kurulun çalışma ve görevleri ile ilgili konularda verilen hizmetin daha iyi düzeye getirilmesi için Kuruma önerilerde bulunmak.

j) Kanunla ve diğer mevzuatla Kurum Sağlık Kuruluna verilen görevler üzerine tanzim edilen kararlara yapılan itirazları inceleyip karara bağlamak.

Kurulun bilirkişilik görevi

MADDE 8 – (1) Kurul, Yönetmeliğinin 7 nci maddesinde belirtilen konularla sınırlı olmak kaydıyla mahkemelerden intikal eden ve bilirkişi sıfatıyla rapor düzenlenmesi talep edilen dava dosyaları hakkında gerekli incelemeleri yaparak görüş bildirir.

Başkanın görev ve yetkileri

MADDE 9 – (1) Başkanın görev ve yetkileri aşağıda belirtilmiştir:

- a) Kurul toplantılarına başkanlık etmek,
- b) Kurulun, haftada en az bir kez olmak üzere iş yoğunluğunu da dikkate alarak toplantı günlerini ve sayısını belirlemek,
- c) Kurula gelen dosyaları incelenmek üzere üyelere vermek,
- ç) Üyeler veya Yönetmeliğinin 13 üncü maddesi hükümlerine uygun olarak dışardan Kurula iştirak eden uzman kimseler tarafından incelenerek hakkında görüş belirtilen dosyalarla ilgili gerekli çalışmanın yapılarak Kurul kararı haline getirilmesini sağlamak,
- d) Üyelerin Kurul kararlarını usulüne uygun olarak imzalamalarını sağlamak,
- e) Kurula iştirak edenlerin toplantı katılım cetvellerini usulüne uygun olarak imzalamalarını sağlamak,
- f) Kurul ile ilgili görevleri tıbbi ve mesleki yetkileri doğrultusunda yerine getirmek.

Üyelerin görev ve yetkileri

MADDE 10 – (1) Üyelerin görev ve yetkileri aşağıda belirtilmiştir:

- a) Kendilerine verilen dosyaları inceleyerek Kurula görüş bildirmek,
- b) Kurul toplantılarına katılarak kararları ve toplantı katılım cetvelini imzalamak,
- c) Başkan tarafından verilecek görevleri tıbbi ve mesleki yetkileri doğrultusunda yerine getirmek.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kurulun Çalışma Usul ve Esasları

Kurul toplantıları

MADDE 11 – (1) Kurul, haftada en az bir kez ve en az yedi üye ile toplanır. Kararlar salt çoğunlukla alınır. Oyların eşitliği halinde, Başkanın kullandığı oy yönünde çoğunluk sağlanmış sayılır.

(2) Mazereti nedeni ile toplantıya katılamayacak olan üye, durumunu toplantı gününden en az bir gün önce Başkana veya Başkanın yokluğunda yerine bakacak üyeye bildirir.

(3) Kurul tarafından değerlendirilen raporlar ve dayanağı tıbbi belgelerde imzası bulunan hekimler Kurul kararında yer alamazlar. Bu durumda Kurul aynı branştaki bir başka uzman kişinin görüşünü alır.

Eksik bilgi ve belgenin istenmesi

MADDE 12 – (1) Kurul, gönderilen dosyalarda eksiklik tespit ettiği veya ek bilgi ve belgeye ihtiyaç duyduğu takdirde, yazıyla veya kararla, eksikliğin giderilmesi veya ek bilgi ve belgenin tamamlanması için dosyaları iade eder.

(2) Kurul, dosya içinde mevcut olan sağlık kurulu raporları ve dayanağı tıbbi belgelerde eksiklik görürse, eksikliklerin tamamlanması için sigortalının veya hak sahibinin, Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularından yeniden muayenesini, gerektiğinde yatırılarak müşahade altına alınmasını, bunun sonunda usulüne uygun düzenlenen sağlık kurulu raporu ve tıbbi dayanaklarının temin edilmesini isteyebilir.

Uzman kişilerin görüşüne başvurulması

MADDE 13 – (1) Kurul gerekli gördüğü hallerde, değerlendirilen raporlar ve dayanağı tıbbi belgelerde imzası olmamak şartıyla Kurum veya Kurum dışından uzman kişileri Kurula davet eder, görüşlerini yazılı olarak alır.

Kurulda hekim dinlenilmesi

MADDE 14 – (1) Kurul, sigortalı veya hak sahiplerinin yazılı olarak talep etmeleri halinde, her türlü masrafları sigortalıya/hak sahibine ait olmak üzere, sigortalı veya hak sahiplerinin belirlediği bir uzman hekimi, haklarında verilecek kararın görüşülmesinde dinler.

(2) Görevlendirme bildirimini, Kurulda ilgilinin dosyasının görüşüleceği toplantı adresi ve tarihi belirtilmek suretiyle 11/2/1959 tarihli 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre yapılır.

(3) Sigortalı veya hak sahibi tarafından dinlenilmesi istenilen hekim, bildirilen toplantı gününde Kurul tarafından yazılı ve imzalı beyanı alınarak ilgilinin dosyasına ait Kurul arşiv belgelerine eklenir. Yazılı beyanın bir örneği de gerekçeli karar suretine eklenir.

Kurul kayıtları

MADDE 15 – (1) Boş karar defteri; karşılıklı her iki sayfada bir, birleşim yeri ortalanmak suretiyle, bir kez üst kısımdan, bir kez de alt kısımdan mühürlenerek Kurulun kullanımına hazır hale getirilir.

(2) Kurulda alınan kararlar, tarih sırasına göre karar defterinde usulüne uygun olarak yer alır. Kurul kararlarına esas ve karar numarası verilir. Gerekçeli kararlar işlemlerin tamamlanmasından sonra ilgili yerlere gönderilir. Kararlarda silme, karalama veya kazıma suretiyle düzeltme yapılmaz. Ancak, herhangi bir düzeltme gerektiğinde kelimenin üstü okunacak şekilde çizilir, doğrusu yazılır ve Başkan tarafından paraflanır.

(3) Kararların bir örneği arşivde muhafaza edilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Kurul giderleri

MADDE 16 – (1) Kurul çalışmaları ile ilgili her türlü gider Kurumca karşılanır.

Kurulun bilirkişilik ücreti

MADDE 17 – (1) Kurula mahkemelerden intikal eden ve bilirkişi sıfatıyla rapor düzenlenmesi talep edilen dava dosyalarıyla birlikte gönderilen bilirkişi ücretleri Kurumun ilgili birimine iletilir. Bilirkişi sıfatıyla Kurulda görüşülmeyen dosyalara ait bilirkişi ücretleri, makbuzla ilişkilendirilmek suretiyle Kurumun ilgili birimince aynı hesaptan ilgilisine iade edilir.

(2) Bilirkişi ücretleri kararda imzası bulunan üyeler adına eşit oranda paylaştırılmak suretiyle kendilerine ait hesaplara aktarılır.

(3) Bilirkişi ücreti tahakkuk ettirilen dosyalar ayrı bir toplantıda görüşülür ve bu toplantı için ayrıca huzur hakkı ödenmez.

Huzur hakkının ödenmesi

MADDE 18 – (1) Kurulun bir ay içerisinde, yaptığı toplantı günü sayısı ile bu toplantıların her birine iştirak edenlerin isimleri ayrı ayrı belirtilerek tahakkuk işlemleri yaptırılır. Bir ay içerisinde en fazla sekiz toplantı günü sayısı ile sınırlı olmak üzere, Kanunda belirtilen huzur hakkı olarak tahakkuk ettirilecek meblağ, Kurula iştirak eden üyelere ve Yönetmeliğin 13 üncü maddesi dikkate alınmak suretiyle Kurula iştirak eden kişilere ait hesaplara aktarılır.

(2) Kurula iştirak edenlerin belirlenmesinde, toplantı katılım cetveli esas alınır. Kurula iştirak edenlerin toplantı katılım cetvelini imzalamalarından Başkan sorumludur. Toplantı katılım cetveli her oturumdan sonra Kurul sekreterliğine iletilir. Toplantı gününde Kurula katılmayan Başkan veya üyenin toplantı katılım cetvelindeki imza hanesi kapatılır. Her ay sonunda toplantı katılım cetvelleri ve toplantı sayıları huzur hakkı ödenmesine esas olmak üzere ilgili birime bildirilir.

Maddi hata

MADDE 19 – (1) Kurul kararlarında maddi hata tespit edildiği takdirde Kurulun kararını gönderdiği ilgili merci, düzeltilmesi istenen hususu açıklayıp gerekçesini belirten bir yazıyla sözü edilen işlem yönünden kararın yeniden değerlendirilmesini Kuruldan isteyebilir.

Kurul dosyalarının incelenme süresi

MADDE 20 – (1) Kurulda incelenmek üzere gönderilen dosya ve evraklar en geç üç ay içerisinde sonuçlandırılır.

Yürürlük

MADDE 21 – (1) Bu Yönetmelik 1/10/2008 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 22 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanı yürütür.

[R.G. 11 Ekim 2008 – 27021]

— • —

 [İçindekilere dön](#)

Sosyal Güvenlik Kurumundan:

ÇALIŞMA GÜCÜ VE MESLEKTE KAZANMA GÜCÜ KAYBI ORANI TESPİT İŞLEMLERİ YÖNETMELİĞİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununa göre sigortalı sayılanlar ve bunların bakmakla yükümlü oldukları veya hak sahibi çocuklarının çalışma gücü veya meslekte kazanma gücü kayıp oranlarının tespitine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik;

a) 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamındaki sigortalıların iş kazası ile meslek hastalığı sonucu sürekli iş göremezlik hâllerinin meslekte kazanma gücünü ne oranda azaltacağına,

b) Hangi hastalıkların meslek hastalığı sayılacağı ve bu hastalıkların işten ayrıldıktan en geç ne kadar süre sonra ortaya çıktığı takdirde o işten ileri gelmiş kabul edileceğine,

c) 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamındaki sigortalıların hangi hâllerde çalışma gücünün %60'ını yitirdiğine,

ç) 5510 sayılı Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamındaki sigortalıların hangi hâllerde çalışma gücünün en az %60'ını veya aynı kapsamdaki sigortalıların vazifelerini yapamayacak şekilde meslekte kazanma gücünü kaybettiğine,

d) Sigortalıların hak sahibi veya bakmakla yükümlü olduğu çocuklarının hangi hâllerde çalışma gücünün %60'ını yitirdiğine,

e) 5510 sayılı Kanuna göre sigortalı sayılanların özürlü çocuklarının hangi hâllerde başka birinin sürekli bakımına muhtaç durumda sayılacaklarına,

f) 5510 sayılı Kanuna göre sigortalı sayılanların yaşlılık sigortası kapsamında çalışma gücü kaybı oranı tespitlerine,

g) 5510 sayılı Kanuna göre sigortalı sayılanların hangi hâllerde erken yaşlanmış sayılacaklarının tespitine,

ğ) Çalışma gücü ve meslekte kazanma gücü kaybı oranının tespitinde esas alınacak sağlık kurulu raporlarının düzenlenmesine,

h) Malullük aylığı veya sürekli iş göremezlik geliri bağlanmış sigortalılar ile çalışma gücünün en az %60'ını yitiren malul çocukların kontrol muayenelerine,

ı) Sürekli iş göremezlik geliri bağlanmış iken ölenlerin, ölümünün iş kazası veya meslek hastalığı sonucu olup olmadığının tespitine,

ilişkin usul ve esasları kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik, 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Kanununun 107 nci maddesi hükmüne dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Arıza/Hastalık Listesi: Sigortalıların çalışma gücünün en az %60'ını veya vazifelerini yapamayacak şekilde meslekte kazanma gücünü kayıp ettiklerinin tespitine esas listeyi,

b) Bakanlık: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığını,

c) Balthazard Formülü: Birden fazla iş kazası veya meslek hastalığı sonucu sürekli iş göremezlik dereceleri veya birden fazla özürlülük derecelerinin birleştirilmesinde kullanılan hesaplama şeklini,

ç) Cetveller: Hastalık ya da arızanın vücudun hangi uzvunu veya kısmını kapsadığı, çalışılan işin niteliği, sigortalının yaşı dikkate alınarak iş kazası veya meslek hastalığının tespitinde kullanılan listeleri,

d) Genel Müdürlük: Genel Sağlık Sigortası Genel Müdürlüğünü,

e) Hak sahibi: Sigortalının veya sürekli iş göremezlik geliri ile malullük, vazife malullüğü veya yaşlılık aylığı almakta olanların ölümü hâlinde, gelir veya aylık bağlanmasına veya toptan ödeme yapılmasına hak kazanan eş, çocuk, ana ve babasını,

f) İş kazası: Kanununun 13 üncü maddesinin birinci fıkrasında belirtilen sigortalıyı hemen veya sonradan, bedenen ya da ruhen özüre uğratan olayları,

g) Kanun: 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununu,

ğ) Kontrol muayenesi: Kanununun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen hâllerde istenilen muayeneyi,

h) Kurum: Sosyal Güvenlik Kurumunu,

ı) Kurum Sağlık Kurulu: Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularının sağlık kurullarınca düzenlenecek raporlardaki teşhis ve bu teşhise dayanak teşkil eden belgeleri incelemek suretiyle, çalışma gücü kaybı ve meslekte kazanma gücü kaybı oranlarını, erken yaşlanma hâlini, vazifelerini yapamayacak şekilde meslekte kazanma gücü kaybını ve malullük derecelerini belirlemeye yetkili hekimlerden ve/veya dış hekimlerinden oluşan kurullarını,

i) Meslek hastalığı: Sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal özürlülük hâllerini,

j) Sağlık kurulu raporu: Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularının sağlık kurullarınca düzenlenen sağlık kurulu raporlarını,

k) Sigortalı: Kısa ve/veya uzun vadeli sigorta kolları bakımından adına prim ödenmesi gereken veya kendi adına prim ödemesi gereken kişiyi,

l) Tam teşekküllü hastane: 10/9/1982 tarihli ve 8/5319 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan Yataklı Tedavi Kurumları İşletme Yönetmeliğinde tanımlanan tam teşekküllü hastaneleri,

m) Vazife ve harp malullüğü: Kanunun 47 nci maddesinde tanımlanan vazife ve/veya harp malullüğü hâllerini,

n) Yükümlülük süresi: Sigortalının meslek hastalığına sebep olan işinden fiilen ayrıldığı tarih ile meslek hastalığının meydana çıktığı tarih arasında geçen en uzun süreyi, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Sağlık Kurulu Raporlarının Düzenlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar

Sağlık hizmeti sunucuları

MADDE 5 – (1) Sigortalı ve hak sahiplerinin çalışma gücü kaybı oranları ile Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamındaki sigortalıların iş kazası sonucu meslekte kazanma gücü kaybı oranları tespitinde esas alınacak sağlık kurulu raporlarını düzenlemeye;

a) Sağlık Bakanlığı eğitim ve araştırma hastaneleri,

b) Devlet üniversitesi hastaneleri,

c) Türk Silahlı Kuvvetlerine bağlı asker hastaneleri,

ç) Sigortalıların ikamet ettikleri illerde (a), (b) ve (c) bentlerinde belirtilen hastanelerin bulunmaması durumunda Sağlık Bakanlığı tam teşekküllü hastaneleri, yetkilidir.

(2) Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamındaki sigortalıların meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücü kaybı oranları tespitinde esas alınacak sağlık kurulu raporlarını düzenlemeye Ankara, İstanbul veya Zonguldak'ta bulunan Sağlık Bakanlığı Meslek Hastalıkları Hastaneleri ile Kurumca belirlenecek üniversite hastaneleri yetkilidir.

(3) Türkiye ile sosyal güvenlik sözleşmesi bulunan ülkelerde çalışan müşterek sigortalıların maluliyet değerlendirmelerinde, sosyal güvenlik sözleşmesi yapılan akit ülkenin sigorta kurumunun belirlediği sağlık hizmeti sunucusu tarafından düzenlenen sağlık kurulu raporları esas alınır.

Sağlık kurulu raporlarının düzenlenmesi

MADDE 6 – (1) Sağlık hizmeti sunucusu tarafından düzenlenecek Sağlık Kurulu Raporlarında aşağıda belirtilen hususlara yer verilir.

a) Hastane adı.

b) Sigortalı veya hak sahibinin adı, soyadı, sigorta sicil numarası, Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası, baba adı ve doğum tarihi.

c) Raporun tarih ve sayısı.

ç) Hastaneye giriş ve çıkış tarihleri.

d) Sigortalı yada hak sahibinin son altı aylık mühürlü fotoğrafı.

e) Sağlık kurulu raporunun düzenlenme nedeni.

(2) Sağlık kurulu raporunun tıbbi değerlendirme bölümlerinde;

a) Kimlik tespiti ile gerekli muayene yapılarak, muayeneye ilişkin test ve tetkik belgelerinde sigortalının adı, soyadı ve tetkik tarihi yazılır.

b) Maluliyet talebine esas teşkil eden hastalık ya da arızalarının, ilgili branşlarca mevcut klinik durumunu açıklayan ayrıntılı muayenesi sonucu, muayene bulguları, dayanağı tetkikler, varsa tedavi protokolü yazılır.

c) Tıbbi terimler kısaltılmaksızın yazılır.

ç) Daha önce tedavi görülmüş ise, buna ilişkin işlem tarihinin de yer aldığı epikrizler, ameliyat notları, patoloji raporları, tetkikleri ve benzeri belgelerin aslı veya resmî onaylı fotokopileri eklenir.

d) Hastalık ve araz tespit edilen branşlarca gerekli tetkikler yapılır, tetkik sonuçları sağlık kurulu raporuna yazılır, tetkik raporlarının aslı ya da onaylı fotokopileri eklenir.

e) Sağlık Kurulu Raporu ve dayanağı tıbbi belgelerin üzerine, sigortalının sevk nedenine ilişkin kaşe basılır.

f) Sağlık kurulu raporları bilgisayar ortamında düzenlenerek sağlık kuruluna katılan hekimler tarafından ıslak imza ile imzalanır ve kaşelenerek başhekim tarafından resmî mühür ile onaylanır.

g) Sağlık kurulu raporlarının karar hanesinde çalışma gücü kayıp oranı belirtilmez, "Sosyal Güvenlik Kurumunca belirlenecektir." ibaresi yazılır.

(3) Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamındaki sigortalıların iş kazası sonucu meslekte kazanma gücü kayıp oranı tespitine ilişkin düzenlenecek Sağlık Kurulu Raporlarında 1 inci ve 2 nci fıkarda belirtilen hükümlere ek olarak;

a) Arazların iş kazasına bağlı olup olmadığı, bağlı olması hâlinde bu durumun düzenlenecek Sağlık Kurulu Raporlarında net bir şekilde belirtilmiş ve bunlara ilişkin ayrıntılı muayene bulguları yazılmış, eğer sigortalıda kazaya bağlı olmayan sekeller varsa bunlara ait muayene bulguları ve tanı yazıldıktan sonra, "İş kazasına bağlı değildir." ibaresi yazılarak imzalanıp, kaşelenmiş,

b) İş kazası sonrası yapılan tedavi farklı sağlık birimlerinde yapılmış ise ilgili epikrizler/raporlar ve benzeri belgeler, ilk sağlık kurulu raporuna eklenmiş,

c) İş kazası nedeni ile yapılan tedavi tamamlanıp, bulguları sekel hâli aldıktan sonra sigortalının iş başı tarihi veya çalışamayacak duruma girdiği tarih; gün, ay ve yıl olarak belirtilmiş,

ç) Sağlık kurulu raporlarının karar hanesinde iş kazasına ilişkin meslekte kazanma gücü azalma oranı belirtilmemiş,
olmalıdır.

(4) Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamındaki sigortalıların, meslek hastalıkları sonucu meslekte kazanma gücü kayıp oranının tespiti gereken hâllerde düzenlenen sağlık kurulu raporlarına 1 inci ve 2 nci fıkralarda belirtilen hükümlere ek olarak;

a) Meslek hastalığı tespiti için başvuru yapmasına neden olan hastalık ya da arıza ile ilgili branş (Göğüs Hastalıkları ve/veya Alerji, KBB, İç Hastalıkları, Nöroloji, Psikiyatri, Dermatoloji, Ortopedi ve benzeri) tarafından çalışma ortamındaki faktör ya da faktörlere bağlı olarak ortaya çıktığı düşünülen hastalık ya da arızaların mevcut klinik durumunu açıklayan, sekel bulguları gösteren detaylı bir tespit,

b) Bu fıkranın (a) bendindeki tespitlere dayanak teşkil eden;

1) Göğüs hastalıkları ve/veya alerji muayenelerinde; pnömokonyoz vakalarında uygun teknikte çekilen P.A. akciğer grafisi, ayırıcı tanıda gerek olması hâlinde HRCT, tüberküloz mevcut ise ARB; meslekî astım hastalığı iddiası olduğunda bronş provokasyon ve benzeri testleri, tatil döneminde 15 gün, iş ortamında 20 gün süreyle günde dört kez belirlenen PEF değerleri,

2) KBB muayenelerinde; her iki kulağın işitme düzeyini gösteren odyogramlar, işe girmeden önce çekilmiş olan odyogramı mevcut ise her ikisinin kıyaslanarak yapılacak değerlendirme,

3) İç hastalıkları muayenelerinde; anemi, trombositopeni, granülositopeni ve benzeri vakalarda periferik yayma ile gerekli diğer tetkikler; kurşun ve kurşun tozları ile etkilenme olduğu takdirde, idrarda ve kanda; kurşun, koproporfirin, deltaaminolevülinik asit ve benzeri düzeylerini gösteren tetkikler,

4) Nöroloji muayenelerinde EMG ve gerekli diğer tetkikler,

5) Ortopedi, Psikiyatri, Dermatoloji ve benzeri branşlarla ilgili muayenelerde ise; meslekî hastalık iddialarına dayanak teşkil edecek tetkikler, ayrıntılı olarak raporun "Karar" hanesinde ayrıca belirtilir.

(5) Sigortalı, iş kazası/meslek hastalığı dolayısıyla tanı ve tedavi süresince hekimin bildirdiği tedbir ve tavsiyelere uymaması yüzünden tedavi süresinin uzamasına, meslekte kazanma gücü kayıp oranının artmasına veya malul kalmasına sebep olmuş ise bu durum, sağlık kurulu raporunda belirtilir.

(6) Sağlık kurulu raporlarında sadece tıbbi teşhis bulunur, hastalığın meslekî olup olmadığına dair tespit ve meslekte kazanma gücü azalma oranı belirtilmez.

(7) Bu maddede belirtilen hususların eksikliği veya yetersizliği durumunda sağlık kurulu raporunun verilecek karara esas teşkil edip edemeyeceği konusunda Kurum Sağlık Kurulu yetkilidir.

(8) Kurum, sağlık kurulu raporlarını elektronik ortamda istemeye ve sağlık hizmeti sunucularını bu konuda zorunlu tutmaya yetkilidir.

İş kazası ile meslek hastalığı sonucu düzenlenecek istirahat raporları

MADDE 7 – (1) Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamındaki sigortalıların iş kazası ile meslek hastalığı sonucu geçici iş göremezlik ödeneklerinin verilmesine ilişkin istirahat raporlarında;

a) Kontrol muayenesine gerek görüldüğü hâllerde "..... istirahati sonunda kontrolü gerekir." kaydı konularak, kontrol muayene tarihi net olarak belirtilir. İstirahatın uzatılması gerektiği hâllerde ikinci istirahat raporunun başlama tarihi bir önceki raporda belirtilen istirahatın bitiş tarihi olacak şekilde yazılır.

b) Tedavi tamamlanıp, bulgular sekel hâli aldıktan sonra sigortalının iş başı tarihi veya çalışamayacak duruma girdiği tarih; gün, ay ve yıl olarak belirtilir.

Raporların bağlayıcılığı

MADDE 8 – (1) Sağlık hizmeti sunucusu tarafından düzenlenen sağlık kurulu raporlarında yer alan çalışma gücü kaybı/maluliyet/özürlülük derecesi Kurum Sağlık Kurulu kararlarını bağlayıcı değildir.

Usulüne uygun düzenlenmeyen raporlar

MADDE 9 – (1) Kurum Sağlık Kurulu tarafından usulüne uygun düzenlenmediği tespit edilen sağlık kurulu raporu bu Yönetmeliğin 6 ncı maddesine göre yeniden düzenlenmek üzere ilgili sağlık hizmeti sunucusuna iade edilir.

Yeni/Ek rapor düzenlenmesi

MADDE 10 – (1) Bu Yönetmeliğin 6 ncı maddesine göre düzenlenmiş sağlık kurulu raporlarının Kurum Sağlık Kurulunca değerlendirilmesi sonucu gerekli görülmesi hâlinde, ek bilgi, belge ve/veya aynı ya da farklı sağlık hizmeti sunucusu tarafından yeniden muayenesiyle düzenlenecek rapor/sağlık kurulu raporu istenebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kontrol Muayeneleri

Kontrol muayenesi ve değerlendirme

MADDE 11 – (1) Kanunun 94 üncü maddesine istinaden; sigortalılar ve hak sahibi çocukları,

- Kurumca yürütülen soruşturma sonucu,
- Kurum Sağlık Kurulunca verilecek karara göre,
- Sigortalının malullük durumunda artma veya başka birinin sürekli bakımına muhtaç durumda olduğuna ilişkin talebi hâlinde,
- Sigortalı veya hak sahipleri dışında yapılan itiraz, ihbar ve şikâyet hâlinde, kontrol muayenesine tabi tutulabilir.

(2) Kontrol muayenesine istinaden düzenlenen sağlık kurulu raporunun Kurum Sağlık Kurulu tarafından değerlendirilmesi sonucu gerekli görüldüğü hâllerde sigortalı veya hak sahibi çocukları yeniden kontrol muayenesine tabi tutulabilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Malul Sayılmaya İlişkin Usul ve Esaslar

Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamındaki sigortalıların çalışma gücü kaybı tespiti

MADDE 12 – (1) Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamındaki sigortalıların sigortalılık süresi içinde;

- a) Arıza/Hastalık Listesinde (Ek-1) belirtilen hastalık veya arızaların meydana geldiği,
- b) Eski ve çalışmaya engel olmayan bir arızanın, Arıza/Hastalık Listesinde (Ek-1) belirtilen seviyelere yükseldiği,
- c) Çalışma gücünün en az %60'ını kaybetmiş hâliyle ilk defa çalışmaya başlayan, ancak daha sonra ortaya çıkan farklı bir hastalık veya arıza nedeniyle bu Yönetmelik hükümlerine göre çalışma gücünün en az %60'ını kaybettiği,
- ç) İş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünün en az %60'ını kaybettiği,

Kurum Sağlık Kurulunca tespit edilen sigortalılar malul sayılır.

(2) Ancak, sigortalı olarak ilk defa çalışmaya başladığı tarihten önce çalışma gücünün %60'ını kaybettiği önceden veya sonradan tespit edilen sigortalılar hakkında, bu hastalık veya özürleri sebebiyle malullük sigortasına ilişkin hükümler uygulanmaz.

(3) Arıza/Hastalık Listesinde (Ek-1) belirtilen arıza/hastalıklardan birden fazlası mevcut ise çalışma gücünün en az %60'ını kaybedip kaybetmediğine dair değerlendirmede en ağır sekel bulgu dikkate alınır ve Balthazard Formülü uygulanmaz.

Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendindeki sigortalıların çalışma gücü kaybı tespiti

MADDE 13 – (1) Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucuları sağlık kurullarınca düzenlenen sağlık kurulu raporlarına istinaden, sigortalıların ilk defa çalışmaya başladığı tarihten sonra vücutlarında oluşan arızaları veya tedavi edilemeyen hastalıkları nedeniyle, çalışma gücünün en az %60'ını veya vazifelerini yapamayacak şekilde meslekte kazanma gücünü kaybettiğini Kurum Sağlık Kurulu tespit eder.

(2) Söz konusu maluliyet kararı verilirken;

a) Sigortalıların çalışma gücünün en az %60'ını kaybedip kaybetmediklerinin tespitinde Arıza/Hastalık Listesi (Ek-1),

b) Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde çalışan askerî ve sivil personel ile askerlik görevi ile yükümlüleri için, 8/10/1986 tarihli ve 86/11092 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan Türk Silahlı Kuvvetleri Sağlık Yeteneği Yönetmeliği,

c) İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde çalışan personel için, 4/8/2003 tarihli ve 25189 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Emniyet Teşkilatı Sağlık Şartları Yönetmeliği,

ç) 10/6/2004 tarihli ve 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun kapsamında çalışan ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi Koruma Güvenlik Görevlileri için belirlenen ve 7/10/2004 tarihli ve 25606 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelikte belirtilen sağlık şartları, esas alınır.

(3) Vazife malullüğü hâlinde ise, 13/7/1953 tarihli ve 4/1053 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan Vazife Malullüklerinin Nevileri ile Dereceleri Hakkında Nizamname esas alınır.

(4) Ancak, sigortalı olarak ilk defa çalışmaya başladığı tarihten önce çalışma gücünün %60'ını veya vazifesini yapamayacak derecede meslekte kazanma gücünü kaybettiği önceden veya sonradan tespit edilen sigortalılar ile yedek subay veya er olarak ya da talim, manevra, seferberlik veya harp dolayısıyla görevleri ile ilgileri kesilmeksizin silah altına alındıkları dönemde malul olup, bu malullükleri asıl görevlerini veya işlerini yapmaya mani olmayanlar hakkında, bu hastalık veya özürleri sebebiyle malullük sigortasına ilişkin hükümler uygulanmaz.

Sigortalıların hak sahibi veya geçindirmekle yükümlü olduğu çocuklarının çalışma gücü kaybı tespiti

MADDE 14 – (1) Arıza/Hastalık Listesinde (Ek-1) belirtilen hastalık veya arızaların meydana geldiği Kurum Sağlık Kurulunca tespit edilen sigortalının hak sahibi veya bakmakla yükümlü olduğu çocuğu malul sayılır.

Başka birinin sürekli bakımına muhtaç olma hâlleri

MADDE 15 – (1) Sigortalıların ve özürlü çocuklarının başka birinin sürekli bakımına muhtaç durumda sayılacağı hâller aşağıda gösterilmiştir.

a) Kuadripleji, parapleji, dipleji ve sigortalının yaşamını kendi başına yürütmesine engel hemipleji veya merkezi sinir sisteminin sfinkter bozuklukları ile birlikte olan diğer hastalık ve arızalar.

b) Süreli veya sürekli ruh sağlığı ve hastalıkları kliniğinde kalmayı gerektiren ve tedavi edilemeyen psikotik hastalıklar.

c) İki gözde de yüzde yüz (tam) görme kaybı.

ç) İki elin kaybı.

d) Bir kolun omuzdan ve bir bacağın kalçadan kaybı.

e) Her iki bacağın alttan en az 1/3'ünün kaybı.

f) Tedavisi olanaksız bir hastalıktan ileri gelen ağır beslenme bozuklukları ve kaşeksiler.

Yaşlılık sigortası kapsamındaki sigortalılar için çalışma gücü kaybı oranlarının tespiti

MADDE 16 – (1) Kanununun 28 inci maddesinin dördüncü ve beşinci fıkralarında belirtilen sigortalıların Kurum Sağlık Kurulunca çalışma gücü kaybı tespitinde, 16/7/2006 tarihli ve 26230 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik esas alınır.

(2) Birinci fıkrada belirtilen sigortalılar Kanununun 94 üncü maddesi hükümlerine göre kontrol muayenesine tabi tutulabilirler.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Meslekte Kazanma Gücü Azalma Oranı Tespitine İlişkin Usul ve Esaslar

Meslek hastalığı

MADDE 17 – (1) Hangi hastalıkların meslek hastalığı sayılacağı ve bu hastalıkların, işten fiilen ayrıldıktan en geç ne kadar zaman sonra meydana çıkması hâlinde sigortalının mesleğinden ileri geldiğinin kabul edileceği Meslek Hastalıkları Listesine (Ek-2) göre tespit ve tayin edilir.

(2) Herhangi bir meslek hastalığının klinik ve laboratuvar bulgularıyla kesinleştiği ve meslek hastalığına yol açan etkenin, işyeri incelenmesiyle kanıtlandığı hâllerde, meslek hastalıkları listesindeki yükümlülük süresi aşılmış olsa bile, söz konusu hastalık, Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunun kararı ile meslek hastalığı sayılabilir.

Meslek hastalıkları listesi

MADDE 18 – (1) Meslek hastalıkları, Meslek Hastalıkları Listesinde (Ek-2);

a) A Grubu: Kimyasal maddelerle olan meslek hastalıkları,

b) B Grubu: Meslekî cilt hastalıkları,

c) C Grubu: Pnömokonyozlar ve diğer meslekî solunum sistemi hastalıkları,

ç) D Grubu: Meslek bulaşıcı hastalıklar,

d) E Grubu: Fizik etkenlerle olan meslek hastalıkları,

olmak üzere beş grupta toplanmıştır.

(2) Bu listenin sol sütununda zararlı ajanın meydana getirdiği başlıca hastalıklar ve belirtileri, orta sütununda yükümlülük süreleri, sağ sütununda hastalık tehlikesi olan başlıca işler yer almıştır.

Meslekî bulaşıcı hastalıklar

MADDE 19 – (1) Meslekî bulaşıcı hastalıklar Listesinin "D Grubu"nda yer alan bulaşıcı hastalıkların, görülen işin gereği olarak veya işyerinin özel koşullarının etkisiyle oluşması ve enfeksiyonun laboratuvar bulguları ile de kanıtlanması gereklidir.

(2) Bu listede yer almayan fakat görülen iş ve görev gereği olarak bulaştığı kesin olarak saptanan diğer bulaşıcı hastalıklar da meslek hastalığı sayılır. Bu husustaki teşhisin laboratuvar deneyleriyle kanıtlanması gereklidir. Hastalığın en uzun kuluçka süresi yükümlülük süresi olarak alınır.

Pnömonyoz meslek hastalığı

MADDE 20 – (1) Pnömonyozun meslek hastalığı sayılabilmesi için, sigortalının, havasında pnömonyoz yapacak yoğunluk ve nitelikte toz bulunan yeraltı veya yerüstü işyerlerinde toplam olarak en az üç yıl çalışmış olması şarttır.

(2) Ancak, havasında yüksek yoğunlukta ve pnömonyoz yapacak nitelikte toz bulunan yeraltı ve yerüstü işyerlerinde meydana gelmiş, klinik veya radyolojik bulgular ve laboratuvar muayeneleriyle süratli seyrettiği ve ağırlığı saptanmış olgularda Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunun kararı ile üç yıllık süre indirilebilir.

(3) Pnömonyoz değerlendirmeleri, İLO standartları dikkate alınarak yapılır.

Sigortalının mesleği

MADDE 21 – (1) İş kazasının meydana geldiği veya meslek hastalığının başladığı tarihte Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamında çalışmakta olanların yapmakta olduğu iş sigortalının mesleği sayılır.

(2) Kurum, bu mesleğin tespitinde sigortalının çalıştığı iş yerinden alınacak belgeyi esas tutabileceği gibi, bu hususu Kurumun kontrol ve denetimle görevli memurları aracılığı ile incelemeye ve buna göre karar vermeye yetkilidir.

(3) Hizmet akdine göre, Meslekte Kazanma Gücü Kayıp Oranı Tespit Cetvellerinin (Ek-3) "B Cetveli"nde gösterilen mesleklerden birden fazlasını yapmakta olan sigortalının, iş kazası veya meslek hastalığı yönünden sürekli iş göremezlik durumuna girmesi hâlinde, sürekli iş göremezlik derecesinin en yükseğine karşılık gelen meslek, "sigortalının mesleği" sayılır.

İş kazası ile meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücü kayıp oranı tespitinde kullanılan cetveller

MADDE 22 – (1) İş kazası veya meslek hastalığı sonucu meydana gelen arızalar sonucunda, sigortalının meslekte kazanma gücünün ne oranda azalacağına ilişkin hesaplama, Meslekte Kazanma Gücü Kayıp Oranı Tespit Cetvellerinde (Ek-3) yer alan A, B, C, D ve E cetvellerine göre yapılır.

(2) A Cetveli, iş kazalarının neden olduğu hastalık ve arızalarla, meslek hastalıklarını ve bunların neden olduğu arızaları, vücuttaki yerlerine göre sınıflandıran ve başlıkları aşağıda gösterilen 14 listeden oluşur. Her liste üç sütundan oluşup bunlardan; birinci sütun arızanın sıra numarasını, ikinci sütun arızanın çeşidini, üçüncü sütun arızanın ağırlık ölçüsünü gösterir.

a) I. Baş arızaları (Kafa Kemikleri, Nöroloji, Nöroşirurji, Psikiyatri arıza ve hastalıkları).

b) II. Göz arızaları.

c) III. Kulak arızaları.

ç) IV. Yüz arızaları.

d) V. Boyun arızaları.

e) VI. Göğüs hastalıkları.

f) VII. Omuz ve kol arızaları.

g) VIII. El bileği ve el arızaları.

ğ) IX. El parmakları arızaları.

h) X. Omurga arızaları.

ı) XI. Karın hastalık ve arızaları.

i) XII. Pelvis ve alt ekstremitte arızaları.

j) XIII. Endokrin, metabolizma, kollagen doku, periferik damar hastalıkları, hematolojik ve romatoid hastalıklar.

k) XIV. Deri arızaları ve yanıklar.

(3) "B Cetveli" sigortalının çalıştığı iş kolları ve meslek veya iş çeşidi listelerini içerir. Her listede iki sütun mevcut olup bunlardan; birinci sütun meslek veya iş çeşitlerini, ikinci sütun meslek grup numaralarını gösterir.

(4) "C Cetveli", sürekli iş göremezlik simgelerini göstermekte olup, A Cetvelinin listelerine paralel olarak arızanın vücuttaki yerine göre 14 tabloyu ihtiva eder. Her tablo, A Cetvelinde yer alan 14 listeden birine karşılık gelir ve sol kenardaki sütunda arıza sıra numaraları, üstteki satırda 1'den 52'ye kadar meslek grup numaraları ve bunların kesişme noktalarında sürekli iş göremezlik simgeleri bulunur.

(5) "D Cetveli", arızaların ağırlık ölçülerine ve sürekli iş göremezlik simgelerine göre meslekte kazanma gücünün azalma oranını bulmaya yarar. Bu cetvelin sol kenarındaki sütun 0'dan 65'e kadar arıza ağırlık ölçülerini üstteki satır A'dan R'ye kadar arızaların sürekli iş göremezlik simgelerini, bunların kesişme noktaları 1'den 100'e kadar meslekte kazanma gücünün azalma oranını gösterir.

(6) Bu cetvele göre bulunan oran, 38-39 yaşlarındaki bir sigortalının meslekte kazanma gücünün azalma oranıdır.

(7) E cetveli, D cetveline göre bulunan orana ve sigortalının yaşına göre meslekte kazanma gücünün azalma oranını tespit eder.

(8) Sigortalının yaşına göre meslekte kazanma gücü azalma oranı tespitinde; sürekli iş göremezlik hâlinin olduğu ilk rapor tarihindeki yaş esas alınır. Ancak sigortalının sağlık durumunda sürekli iş göremezlik yönünden bir değişiklik olmuş ise, bu değişikliğin raporla saptandığı tarihteki yaşı esas alınır.

(9) Bu cetvelin solundaki sütun 38-39 yaşlara ait meslekte kazanma gücünün azalma oranını, üstteki satır 21'den 64'e kadar olan yaşları, bunların kesişme noktaları ise, meslekte kazanma gücündeki azalmanın yaşlara göre oranlarını gösterir.

Meslekte kazanma gücü azalma oranının hesaplanması

MADDE 23 – (1) A Cetveli listelerinde yazılı arızalardan birinin meslekte kazanma gücünü ne oranda azaltacağı aşağıdaki şekilde hesaplanır.

a) A Cetvelindeki vücudun çeşitli bölgelerine veya sistemlerine göre hazırlanmış olan 14 arıza listesinden sigortalının arızası bulunur. Bu arızanın solundaki arıza sıra numarası ile sağdaki arıza ağırlık ölçüsü bir tarafa kaydedilir.

b) B cetveli listelerinde önce sigortalının iş kolu, sonra bu iş kolu içindeki meslek veya iş çeşidi bulunur. Bunun karşısındaki meslek grup numarası da bir yere yazılır. Sigortalının meslek veya iş çeşidi bu listelerde bulunmadığı takdirde meslek veya işinin benzeri veya en yakını esas alınır.

c) Sürekli iş göremezlik simgesini gösteren C cetvelinin arızaya uygun tablosunun sütundaki arıza sıra numarası ile satırdaki meslek grup numarasının kesiştiği noktadaki sürekli iş göremezlik simgesi bulunarak bir tarafa kaydedilir.

ç) D cetvelinin sütununda yukarıda tespit edilen arıza ağırlık ölçüsü ile satırdaki meslek simgesinin kesiştiği noktadaki sayı, meslekte kazanma gücünün azalma oranına esas alınacak sayıdır.

d) Tespit edilen bu meslekte kazanma gücü azalmasının sigortalının yaşına uygun oranını bulmak için E cetvelinden yararlanılır. Bu cetvelin sütununda bulunan meslekte kazanma gücünün azalma oranı ile üstteki satırında bulunan sigortalının sürekli iş göremezlik hâlinin tespiti tarihindeki yaşının kesiştiği yerdeki sayı, bu yaşa uyan sürekli iş göremezlik sebebiyle meslekte kazanma gücünün azalma oranıdır.

e) Ancak birden fazla sistemi ilgilendiren sekel bulgu varsa, bu maddenin (a), (b), (c) ve (ç) bentlerinde belirtilen işlemler her bir sekel bulgu için ayrı ayrı uygulanır ve Balthazard Formülü kullanılarak birleştirilir.

(2) İş kazası veya meslek hastalığı sayılmayacak bir olaydan veya doğuştan ileri gelmiş herhangi bir arızası bulunan sigortalının sonradan bir iş kazası veya meslek hastalığı sonucu sürekli iş göremezliğe uğraması hâlinde, meslekte kazanma gücü azalma oranı aşağıdaki şekilde hesaplanır.

a) Sigortalının iş kazası veya meslek hastalığı sayılacak veya sayılmayacak olaylardan veya doğuştan meydana gelmiş her türlü arızalarının sebep olduğu meslekte kazanma gücü toplam azalma oranı bulunur.

b) Sigortalının iş kazası veya meslek hastalığı sayılmayacak bir olaydan veya doğuştan ileri gelmiş arızalarının sebep olduğu meslekte kazanma gücü toplam azalma oranı, bu fıkranın (a) bendinde tespit edilen toplam orandan çıkarılır; kalan, iş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücü azalma oranıdır.

(3) Ancak, sigortalının işe alınmadan önce mevcut olan veya işe alındıktan sonra iş kazası veya meslek hastalığı sonucu olmayarak meydana gelen arızaları, yapmakta olduğu işteki kazanma gücünü etkilememesi hâlinde, bu arızalar kazanma gücü toplam azalma oranının hesabında dikkate alınmaz.

Balthazard Formülünün uygulanması

MADDE 24 – (1) A Cetveli listesinde yazılı arızalardan birkaçının bir arada bulunması veya eski bir arızaya yenisinin eklenmesi hâlinde meslekte kazanma gücünün ne oranda azalacağı, Balthazard Formülüne göre aşağıdaki biçimde hesaplanır.

a) Sigortalıdaki arızaların meslekte kazanma gücünü azaltma oranları bu Yönetmeliğin 23 üncü maddesine göre ayrı ayrı tespit edilir.

b) Bu oranlar, en yükseğinden başlanarak sıraya konur.

c) En yüksek oran, sigortalının çalışma gücünün tümünü gösteren %100'den çıkarılır.

ç) Bu çıkarmada kalan miktar, sırada ikinci gelen meslekte kazanma gücü azalma oranı ile çarpılarak 100'e bölünür, çıkan sonuca en yüksek meslekte kazanma gücü azalma oranı eklenir ve böylece birinci ve ikinci arızaların meslekte kazanma gücü toplam azalma oranı bulunmuş olur.

d) Sigortalının arızası ikiden fazla ise birinci ve ikinci arızaların meslekte kazanma gücü toplam azalma oranı birinci sıraya ve üçüncü sıradaki arızanın meslekte kazanma gücü azalma oranı ikinci sıraya alınarak yukarıdaki işlem tekrarlanır.

e) Ancak, A Cetveli listelerinde ayrı ayrı gösterilen çeşitli arızalar, bu listelerde yer alan bir hastalık veya arızanın tabii sonucu iseler, bunlar, ayrı sebeplere bağlı arızalar gibi ele alınarak haklarında bu madde hükümlerine göre işlem yapılmaz.

ALTINCI BÖLÜM

Erken Yaşlanma

Erken yaşlanma hâli

MADDE 25 – (1) Kanunda yaşlılık aylığı bağlanması için öngörülen yaş şartı dışındaki diğer şartları taşıyan ve 55 yaşını dolduran sigortalılardan biyolojik yönden, bu yaşı doldurmuş bir insan derecesinde yaşlanmış ve çalışma gücünün bu seviyeye düşmüş olduğu tayin ve tespit edilenler, erken yaşlanmış sayılırlar.

(2) Erken yaşlanma hâlinin tespitine esas alınmak üzere Sağlık Hizmeti Sunucuları tarafından düzenlenen Raporlar esas alınarak erken yaşlanma hâlinin bulunup bulunmadığına Kurum Sağlık Kurulunca karar verilir.

YEDİNCİ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Yönetmeliğin yürürlük tarihinden önceki talepler

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce çalışma gücü kaybı, iş kazası, meslek hastalığı, vazife malullüğü, harp malullüğü sonucu meslekte kazanma gücü kaybı ile erken yaşlanma durumlarının tespiti talebinde bulunan sigortalılar ve hak sahipleri için, yürürlükten kaldırılan ilgili sosyal güvenlik mevzuatının Kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır.

Meslek hastalığı raporu düzenlemeye yetkili sağlık hizmet sunucuları

GEÇİCİ MADDE 2 – (1) Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamındaki sigortalıların meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücü kaybı oranları tespitinde esas alınacak sağlık kurulu raporlarını düzenlemeye yeniden yetkilendirme

yapılıncaya kadar Ankara, İstanbul veya Zonguldak'ta bulunan Sağlık Bakanlığı Meslek Hastalıkları Hastaneleri ile devlet üniversitesi hastaneleri yetkilidir.

Yürürlük

MADDE 26 – (1) Bu Yönetmelik 1/10/2008 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 27 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanı yürütür.

SGK.Ek-1 [SGK.Ek-2](#)

SGK.Ek-3 A.B.C. [SGK.Ek-3 D](#) [SGK.Ek-3 E](#)

[R.G. 11 Ekim 2008 – 27021]

 [İçindekilere dön](#)

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kararı

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Başkanlığından:

Birinci dereceye yükselmiş olup 31/8/2008 tarihi itibariyle birinci sınıfa ayrılma incelemesine tâbi tutulacak olan adli yargı hâkim, Cumhuriyet başsavcı ve savcılar ile idari yargı hâkimlerinin adlarını belirtir liste aşağıda gösterilmiştir.

Ağustos 2008 döneminde birinci dereceye yükselme incelemesine girecek olanlar listeye dahil edilmemiştir.

Birinci dereceye yükseldikleri ve sürelerini bitirdikleri hâlde bu listede adlarını göremeyenler yayım tarihinden itibaren 1 ay içinde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna yazılı başvurmak sureti ile durumlarının incelenmesini isteyebilirler.

HÂKİM SINIFI

Sicil No	Adı ve Soyadı	Görev Yeri	Ünvanı
22008	Neşet EREN	Biga	Hâkim
24408	Muammer AKÇAY	Osmaniye	Hâkim
29963	Ahmet Nedim ÜNAL	Burdur	Ağır Ceza Mahkemesi Üyesi
32398	Derya KONAK	Kırklareli	Hâkim
35156	Arzu DERME	Tarsus	Hâkim
37605	Arzu NOGAY	Düzce	Hâkim
40255	Muhittin KIRICI	Bakanlık	Tetkik Hâkimi
40358	Aynur MERTOĞLU ERDAL		Bandırma Hâkim
41449	Saim NERGİZ	Torbalı	Hâkim
40331	Hüseyin SARIKAMIŞ	Sivrihisar	Hâkim
40355	Niyazi ACAR	Karabük	Hâkim
35037	Arzum BELLER ARSLAN		Lüleburgaz Hâkim
35292	Orhan DALKIRAN	Keşan	Hâkim
37087	Şermin GÖLÜNÇÜR	Gelibolu	Hâkim
38484	Nihat ZİNCİRLİ	Ünye	Hâkim
40237	Muharrem KARADAĞ	Akçaabat	Hâkim
40267	Bülent KINAY	Van	Hâkim
39501	İlyas PEHLİVAN	Bakanlık	Tetkik Hâkimi
39522	Dr. Selami TÜRABİ	Karacabey	Hâkim
39548	Bilal POLAT	Çorum	Hâkim
39553	Cengiz SERT	Rize	Hâkim

39561	Mustafa SARIGEDİK	Ermenek	Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı
39639	Necdet ARSLAN	Teftiş Kurulu Başkanlığı	Adalet Müfettişi
39708	Dursun Fatih KABASAKAL		Kozan Hâkim
39838	Vahdettin TOKLUCU	Yargıtay	Tetkik Hâkimi
39839	Çağan HANIMELİ	Mut	Hâkim
39936	Süreyya SAYGIN	Aksaray	Hâkim
39954	Serdar MUTTA	Teftiş Kurulu Başkanlığı	Adalet Müfettişi
39961	Servet YETİM	Yargıtay	Tetkik Hâkimi
39988	Ömer Serdar ATABEY	Bakanlık	Tetkik Hâkimi
39989	Fatih AKÇAY	İğdir	Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı
40040	Hakan ÖZTÜRK	Bakanlık yetkili	Tetkik Hâkimi
40055	Mehmet UĞURBAŞ	Milas	Hâkim
40129	Faruk ŞENER	Düzce	Hâkim
40209	Gazi YILDIRIM	Yüksekova	Hâkim
40219	Ömer ŞEN	Kiraz	Hâkim
40239	Hakkı ÖZLÜ	Ödemiş	Hâkim
40302	Ahmet TORUN	Vize	Hâkim
40446	Yusuf ALTUN	Dört Yol	Hâkim
41410	Muhittin PARLAK	Salihli	Hâkim

SAVCI SINIFI

<u>Sicil No</u>	<u>Adı ve Soyadı</u>	<u>Görev Yeri</u>	<u>Ünvanı</u>
23124	Ekrem Çetin HAKTANIR		Tarsus Cumhuriyet Savcısı
24621	Adnan DEMİR	Körfez	Cumhuriyet Savcısı
32328	Muhittin YILDIRIM	Alaşehir	Cumhuriyet Savcısı
34370	Mustafa Kemal SERİM	Mardin	Cumhuriyet Savcısı
34909	Osman SARI	İnebolu	Cumhuriyet Savcısı
35033	Recep KORKMAZ	Yalvaç	Cumhuriyet Savcısı
35353	Hakan TEKİN	Tarsus	Cumhuriyet Savcısı
36028	Mehmet ÇİVRİL	Vezirköprü	Cumhuriyet Savcısı
40252	Bülent ÜZÜM	Çerkezköy	Cumhuriyet Başsavcısı
33401	Cemalettin ŞİMŞEK	Elazığ	Cumhuriyet Savcısı
37532	Ali BAHADIR	Serik	Cumhuriyet Savcısı
37566	Cengiz KAPUSUZ	Ereğli (Konya)	Cumhuriyet Savcısı
38819	Osman OZAN	Körfez	Cumhuriyet Savcısı
37091	Baki Yiğit ÇAKMAKKAYA		Hopa Cumhuriyet Savcısı
37188	Lutfi GÜNER	Kars	Cumhuriyet Savcısı
40179	Ramazan ÖKSÜZ	Espiye	Cumhuriyet Savcısı
40349	Mikail ÖZDEMİR	Bakanlık yetkili	Tetkik Hâkimi
38704	Kerem UÇKAN	Erzincan	Cumhuriyet Savcısı
38830	Abdurrahman Hakan AVŞAR		Karaman Cumhuriyet Savcısı
39552	Doğan Bülent BELLİ	Fethiye	Cumhuriyet Savcısı
39590	Serkan AĞALDAY	Beykoz	Cumhuriyet Savcısı
39603	Eşref KÖSE	Teftiş Kurulu Başkanlığı	Adalet Müfettişi
39611	Özkan GÜLTEKİN	İnebolu	Cumhuriyet Başsavcısı
39622	İsmail TANDOĞAN	Teftiş Kurulu Başkanlığı	Adalet Müfettişi
39672	Mustafa CEVHER	Fethiye	Cumhuriyet Savcısı
39724	Hakan DÜNDAR	Doğubayazıt	Cumhuriyet Başsavcısı
39733	İbrahim Ethem TATAR	Keskin	Cumhuriyet Savcısı
39847	Mehmet ÖKMEN	Bakanlık yetkili	Tetkik Hâkimi
39852	Aziz TAKÇI	Bor	Cumhuriyet Başsavcısı
39861	Ümit Zafer ÇOLAK	Teftiş Kurulu Başkanlığı	Adalet Müfettişi

39941	İsmail BÜYÜKGÜMÜŞ	Türkiye Adalet Akademisi yetkili	Tetkik Hâkimi
39952	Ayhan BEDİRHAN	Urta	Cumhuriyet Savcısı
40108	Hasan Mutlu ALTUN	Yargıtay	Cumhuriyet Savcısı
40261	Alper TAŞKIRAN	İzник	Cumhuriyet Başsavcısı
41481	Tayar ÖGMEN	Bakanlık yetkili	Tetkik Hâkimi

İDARİ YARGI

Sicil No Adı ve Soyadı	Görev Yeri	Ünvanı
37987 Şahap Güven BOYDAK	Çanakkale	İdare Mahkemesi Üyesi

[R.G. 9 Ekim 2008 – 27019]

— • —

 [İçindekilere dön](#)

Anayasa Mahkemesi Kararları

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı : 2006/142

Karar Sayısı : 2008/23 (Yürürlüğü Durdurma)

Karar Günü : 24.9.2008

YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİNDE BULUNAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Haluk KOÇ, Oya ARASLI ile birlikte 145 milletvekili

YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİNİN KONUSU: 19.9.2006 günlü, 5543 sayılı İskân Kanunu'nun; 13. maddesinin, 27. maddesinin (5) numaralı fıkrasının ve geçici 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinin son tümcesinin, Anayasa'nın 2., 6., 7., 8., 11., 13. ve 35. maddelerine aykırılığı savıyla iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi istemidir.

YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİNİN İNCELENMESİ

Yürürlüğün durdurulması istemini de içeren dava dilekçesi ve ekleri, bu konudaki esas inceleme raporu ile ekleri, iptali istenilen kurallar, dayanan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile öteki yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

19.9.2006 günlü, 5543 sayılı İskân Kanunu'nun;

A) 1 – 13. maddesi,

2 – 27. maddesinin (5) numaralı fıkrası,

24.9.2008 günlü, E. 2006/142, K. 2008/148 sayılı kararla iptal edildiğinden, bu madde ve fıkranın, uygulanmasından doğacak sonradan giderilmesi güç veya olanaksız durum ve zararların önlenmesi ve iptal kararının sonuçsuz kalmaması için kararın Resmî Gazete'de yayımlanacağı güne kadar YÜRÜRLÜKLERİNİN DURDURULMASINA,

B) Geçici 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinin son tümcesinin yürürlüğünün durdurulması isteminin, koşulları oluşmadığından REDDİNE,

24.9.2008 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Başkanvekili Üye
Haşim KILIÇ Osman Alifeyyaz PAKSÜT Sacit ADALI

Üye Üye Üye
Fulya KANTARCIOĞLU Mehmet ERTEN Cafer ŞAT

Üye Üye Üye
A. Necmi ÖZLER Fettah OTO Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Şevket APALAK

Üye
Serruh KALELİ

[R.G. 10 Ekim 2008 – 27020]

 [İçindekilere dön](#)

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı : 2006/158

Karar Sayısı : 2008/24 (Yürürlüğü Durdurma)

Karar Günü : 24.9.2008

YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİNDE BULUNANLAR:

1- Ankara Asliye 12. Hukuk Mahkemesi

2- Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Kemal ANADOL, Haluk KOÇ ile birlikte 147 milletvekili

YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİNİN KONUSU: 19.9.2006 günlü, 5543 sayılı İskân Kanunu'nun, geçici 1. maddesinin (5) numaralı fıkrasının "Görülmekte olan davalar da bu hükme göre sonuçlandırılır" bölümünü içeren ikinci tümcesinin, Anayasa'nın 2., 10., 11. ve 36. maddelerine aykırılığı savıyla iptali ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi istemidir.

YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİNİN İNCELENMESİ

Yürürlüğün durdurulması istemini de içeren dava dilekçeleri ve ekleri, bu konudaki esas inceleme raporu ile ekleri, iptali istenilen kural, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile öteki yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

19.9.2006 günlü, 5543 sayılı İskân Kanunu'nun geçici 1. maddesinin (5) numaralı fıkrası, 24.9.2008 günlü, E. 2006/158, K. 2008/150 sayılı kararla iptal edildiğinden, bu fıkranın, uygulanmasından doğacak sonradan giderilmesi güç veya olanaksız durum ve zararların önlenmesi ve iptal kararının sonuçsuz kalmaması için kararın Resmî Gazete'de yayımlanacağı güne kadar YÜRÜRLÜĞÜNÜN DURDURULMASINA, 24.9.2008 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Haşim KILIÇ

Başkanvekili
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Sacit ADALI

Üye
Fulya KANTARCIOĞLU

Üye
Mehmet ERTEN

Üye
Cafer ŞAT

Üye
A. Necmi ÖZLER

Üye
Fettah OTO

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Şevket APALAK

Üye
Serruh KALELİ

[R.G. 10 Ekim 2008 – 27020]

 [İçindekilere dön](#)

İnsan Hakları Mahkemesi Kararları

ÖNER YILDIZ/Türkiye Davası*

Başvuru No: 48939/99

Strazburg

30 Kasım 2004

USULİ İŞLEMLER

1. Davanın nedeni, Türk vatandaşları olan Ahmet Nuri Çınar ile Maşallah Öneriyıldız'ın, İnsan Haklarını ve Temel Hakları Korumaya Dair Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. Maddesi uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti aleyhine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yaptığı başvuru (başvuru no: 48939/99).

2. Başvuranlar, AİHS'nin 2, 8 ve 13. Maddeleri ile 1 No'lu Protokol'ün 1. Maddesi'ne dayanarak, 28 Nisan 1993'te İstanbul Ümraniye'deki belediyeye ait çöplükte meydana gelen metan gazı patlaması sonucu hayatını kaybeden yakın akrabalarının ölümlerinden ve mallarının tahribatından yerel makamların sorumlu olduğunu iddia etmişlerdir. Başvuranlar ayrıca, davalarıyla ilgili idari işlemlerin, AİHS'nin 6. Maddesinde yer alan hakkaniyet ve makul süre gereklerine uymadığından şikayetçi olmuşlardır.

3. Başvuru, AİHM'nin Birinci Dairesi'ne verilmiştir (İçtüzüğün 52 § 1 Maddesi). Bu Daire bünyesinde, Sn. E. Palm, *Başkan*, Sn. W. Thomassen, Sn. Gaukur Jörundsson, Sn. R. Türmen, Sn. C. Birsan, Sn. J. Casadevall, Sn. R. Maruste, *yargıçlar ve Bölüm Sekreteri* Sn. M. O'Boyle'dan oluşan AİHM Heyeti ("Heyet"), 22 Mayıs 2001'de Sn. Çınar ve Sn. Öneriyıldız'ın şikayetlerini ayırmaya karar vermiştir. Heyet aynı zamanda, ikinci başvuranın kendisi, şu an hayatta olan üç oğlu, Hüsamettin, Aydın ve Halef Öneriyıldız, karısı Gülnaz Öneriyıldız, imam nikahlı eşi Sıdika Zorlu ve çocukları Selahattin, İdris, Mesut, Fatma, Zeynep, Remziye ve Abdülkerim Öneriyıldız adına, ikinci başvurunu ("başvuran") ilgilendirdiği sürece başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar vermiştir.

4. 18 Haziran 2002'de yapılan duruşmadan sonra, Daire ikiye beş oyla AİHS'nin 2. Maddesi'nin ihlaline, oybirliğiyle AİHS'nin 6 § 1, 8 ve 13. maddeleri uyarınca şikayetlerin ayrı ayrı incelenmesine gerek olmadığına ve üçe dört oyla 1 No'lu Protokol'ün 1. Maddesi'nin ihlaline karar vermiştir. Sn. Casadevall, Sn. Türmen ve Sn. Maruste'un muhalefet şerhleri karara eklenmiştir.

5. 12 Eylül 2002'de Türk Hükümeti ("Hükümet"), AİHS'nin 43. Maddesi ve İçtüzüğün 73. Maddesi uyarınca, davanın Büyük Daire'ye yönlendirilmesini talep etmiştir.

6 Kasım 2002'de, Büyük Daire jüri heyeti bu talebi kabul etmiştir.

6. Büyük Daire'nin kimlerden oluşacağı, AİHS'nin 27 §§ 2 ve 3. Maddeleri ile İçtüzüğün 24. Maddesi'ne göre belirlenmiştir.

7. Büyük Daire huzurunda İstanbul Barosu'ndan Sn. Esra Deniz tarafından temsil edilen başvuran ile müşterek vekilleri Sn. Deniz Akçay tarafından temsil edilen Hükümet, sırasıyla 7 ve 10 Mart 2003'te dilekçelerini sunmuşlardır. Taraflar daha sonra, iddialarını desteklemek üzere sicil dairesine ek görüş ve belgeler göndermiştir.

8. 7 Mayıs 2003'te Strazburg'daki İnsan Hakları Dairesi'nde kamuya açık duruşma yapılmıştır (İçtüzüğün 59 § 3 Maddesi).

Mahkeme huzurunda :

* Dışişleri Bakanlığı Çok Taraflı Siyasî İşler Genel Müdürlüğü tarafından Türkçe'ye çevrilmiş olup, gayriresmî tercümedir.

(a) *Hükümet adına*

Sn. D. AKÇAY

Müşterek Vekil,

Sn. Y. BELET,
SN. G. ACAR,
Sn. V. SİRMEN,
Sn. J. KALAY,
(b) *başvuran adına*
Sn. E. DENİZ,
Sn. Ş. ÖZDEMİR

Mahkeme, Sn. Deniz ve Sn. Akçay'ın konuşmasını dinlemiştir.

Danışmanlar;

*Avukat,
Danışman.*

OLAYLAR

I. DAVA ŞARTLARI

9. Başvuran, 1955 doğumlu olup şu an doğduğu yer olan Şirvan'da (Siirt) ikamet etmektedir. Söz konusu tarihte, Türkiye'nin güneydoğu bölgesinde yaptığı köy koruculuğu görevinden ayrıldıktan sonra yerleştiği İstanbul Ümraniye'deki Kazım Karabekir'de bulunan gecekondulu mahallesinde on iki yakınıyla birlikte yaşamaktadır.

A. Ümraniye çöplüğü ve başvuranın yaşadığı yer

10. 1970'lerin ilk yıllarından bu yana, Kazım Karabekir'e bitişik bir gecekondulu mahallesi olan Hekimbaşı'nda ev atıklarının toplandığı bir çöplük kullanılmaktadır. 22 Ocak 1960'ta, Orman Komisyonu'na (dolayısıyla da Hazine'ye) ait olan arazinin kullanımı doksan dokuz yıllığına İstanbul Belediye Meclisi'ne ("belediye meclisi") verilmiştir. Bir vadiye yukarıdan bakan eğimli bir arazi üzerindeki alan, yaklaşık 350.000 m²'lik bir yüzeye yayılmış olup, 1972'den bu yana belediye meclisi ve bakanlık makamlarının sorumluluğu ve yetkisi altında Beykoz, Üsküdar, Kadıköy ve Ümraniye ilçeleri tarafından bir çöplük olarak kullanılmaktadır.

Çöplük kullanılmaya başlandığı zaman, bu alanda ikamet edilmemekteydi ve en yakın yerleşim yeri yaklaşık 3,5 km. uzaklıktaydı. Bununla beraber, yıllar ilerledikçe, çöplüğü çevreleyen alanda izinsiz gecekondular yapılmaya başlanmış, buralar sonunda Ümraniye'nin gecekondulu mahallelerini oluşturmuştur.

Ümraniye Bölge Meclisi'nin Teknik Servisler Bölümü'nün hazırladığı, Hekimbaşı ile Kazım Karabekir'i kapsayan resmi bir haritaya göre, başvuranın evi Dereboyu Sokak ile Gerze Sokak'ın birleştiği köşede bulunmaktadır. Evin bir kısmı belediyeye ait çöplüğe bitişiktir ve 1978'den beri ilçe meclisine bağlı bulunan belediye başkanının yetkisi altında bulunmaktadır.

Ümraniye çöplüğü artık mevcut değildir. Mahalli meclis, çöplüğün üzerini toprakla kapatarak üzerine havalandırma boruları yerleştirmiştir. Ayrıca, günümüzde arazi kullanım planları Hekimbaşı ile Kazım Karabekir'deki alanlar için hazırlanmaktadır. Belediye meclisi, önceden çöplüğün bulunduğu yere ağaçlar dikmiş, burada spor alanları oluşturmuştur.

B. Ümraniye İlçe Meclisi'nin Aldığı Önlemler

1. 1989'da

11. 26 Mart 1989'daki yerel seçimlerin ardından Ümraniye İlçe Meclisi, şehir gelişimi planını 1: 1000 ölçeğinde değiştirmek istemiştir. Ancak, karar mercileri belediye çöplüğüne çok yakın bir alanı içine aldığı için bu planı reddetmişlerdir.

4 Aralık 1989'dan itibaren Ümraniye İlçe Meclisi, çöplük alanını iyileştirmek için, toprak ve hurda yığınlarını Ümraniye'nin gecekondulu mahallelerini çevreleyen alan üzerine dökmeye başlamıştır.

Bununla beraber, 15 Aralık 1989'da, iki Hekimbaşı sakini M.C ve A.C., arsa mülkiyeti için ilçe meclisine karşı, Üsküdar Bölge Mahkemesi'nin 4. Dairesi'nde dava açmıştır. Tarlalarına verilen tahribattan şikayet etmişler ve çalışmanın durdurulmasını talep etmişlerdir. M.C. ve A.C., başvurularını desteklemek amacıyla, 168900 vergi numarası altında 1977'den beri emlak vergisi ödemekle yükümlü olduklarını gösteren belgeler sunmuşlardır. 1983'te yetkililer, M.C. ve A.C.'den yasadışı binaların bildirimini için standart bir form

doldurmalarını istemişlerdir, böylece gayrimenkul ve arsa mülkiyet haklarının kanunen tespiti sağlanabilecekti (bkz. aşağıdaki 54. fıkra). 21 Ağustos 1989'da, bu iki şahsın isteği üzerine, belediye meclisinin su ve kanalizasyondan sorumlu yetkilileri, evlerine sayaç yerleştirme talimatı vermiştir. Ayrıca, elektrik faturalarının kopyaları, su sayaçlarından alınan okumalara göre M.C. ve A.C.'nin kullandıkları su için düzenli ödemeler yaptıklarını göstermektedir.

12. İlçe meclisi, Bölge Mahkemesi'ndeki savunmasını, M.C. ve A.C.'nin talep ettiği arazinin çöplerin toplandığı yer üzerinde olduğuna, orada bulunan evin sağlık koşullarına uygun olmadığına ve tapularının düzenlenmesi için başvuru yapma haklarının olmadığına dayandırmıştır.

2 Mayıs 1991'de, Bölge Mahkemesi söz konusu arsa üzerindeki haklarının kullanılmasına müdahalede bulunulduğu gerekçesiyle, M.C. ve A.C.'nin lehine karar vermiştir (dava no. 1989/1088).

Bununla beraber, Yargıtay 2 Mart 1992'de hükmü iptal etmiştir. 22 Ekim 1992'de Bölge Mahkemesi, Yargıtay'ın kararına uyarak M.C. ve A.C.'nin iddialarını reddetmiştir.

2. 1991'de

13. 9 Nisan 1991'de Ümraniye İlçe Meclisi, çöplüğün ilgili yönetmeliklere, özellikle de 14 Mart 1991'deki Katı Atık Kontrolü Yönetmeliğine uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla uzmanların atanması için, Üsküdar Bölge Mahkemesi'nin Üçüncü Dairesi'ne başvuruda bulunmuştur. İlçe meclisi aynı zamanda, belediye meclisi ve çöplüğü kullanan diğer ilçe meclislerinin aleyhine açmak için hazırlandığı tazminat davasını destekleyen bir kanıt olması açısından, uğradığı zararın değerlendirilmesi için başvuruda bulunmuştur.

Uzman görüşü için yapılan başvuru, 1999/76 no'lu dava olarak işlenmiş; 24 Nisan 1991'de, bu amaç için bir çevre profesörü, bir tapu sicil memuru ve bir adli tıp uzmanından oluşan bir uzman komitesi oluşturulmuştur.

7 Mayıs 1991'de hazırlanan bilirkişi raporuna göre, söz konusu çöplük 14 Mart 1991'deki Yönetmeliklerin 24-27, 30, 38. Maddelerinde, *inter alia*, yer alan şartlara uymamaktadır. Aynı şekilde, çöplük çevrede yaşayanlar, özellikle de gecekondu mahallelerinde oturanlar için ciddi sağlık risklerini arttırabilecek birçok tehlike içermektedir: hurda yığınlarının bulunduğu yere elli metre uzaklıkta olan evlerle çöplüğü ayıran duvar ya da çit bulunmamaktadır; çöplükte toplama, gübre, geri dönüşüm ve yakma sistemleri bulunmamaktadır; drenaj ya da drenaj suyu arıtma sistemi kurulmamıştır. Uzmanlar, Ümraniye çöplüğünün "insanları, hayvanları ve çevreyi her türlü riske maruz bıraktığı" sonucuna varmışlardır. Bu bağlamda rapor, yirmi civarında bulaşıcı hastalığın yayılabileceğine dikkat çekerek, şunların altını çizmiştir:

"...Bütün atık toplama yerlerinde metan, karbondioksit ve hidrojen sülfat oluşmaktadır. Bu maddeler toplanmalı ve ...denetim altında yakılmalıdır. Ancak, söz konusu çöplükte bu sistem uygulanmamaktadır. Metan, belli bir oranda havayla karıştığında patlayabilir. (Atıkların) parçalanması sonucu ortaya çıkan metan gazının patlamasını önlemenin hiçbir yolu yoktur. Allah korusun, çevredeki evler düşünülürse hasar büyük çaplı olabilir. ..."

27 Mayıs 1991'de, rapor söz konusu dört ilçe meclisinin ilgisine sunulmuş, 7 Haziran 1991'de ise vali haberdar edilmiş ve kendisinden Sağlık Bakanlığı ile Başbakanlık Çevre Müsteşarlığı'na bilgi vermesi istenmiştir.

14. Kadıköy ve Üsküdar İlçe Meclisleri ve belediye meclisi, sırasıyla 3,5 ve 9 Haziran 1991'de bilirkişi raporunun iptal edilmesi için başvuruda bulunmuşlardır. Meclislerin avukatları, başvurularında, kendi bilgileri dışında talep edilen ve hazırlanan raporun, Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu'nu ihlal ettiğini ifade etmişlerdir. Üç avukat, itirazlarını desteklemek amacıyla, makamlarından bütün gerekli bilgi ve belgeyi temin ettiklerinde, ek layiha verme haklarını saklı tutmuşlardır.

O zamana kadar taraflardan hiçbiri ek layiha vermediği için, işlemler devam etmemiştir.

15. Bununla beraber, 18 Haziran 1991'de rapordan haberdar edilen Başbakanlık Çevre Müsteşarlığı, belirtilen sorunlara çözüm bulması için İstanbul Valiliği'ne, belediye meclisine ve Ümraniye İlçe Meclisi'ne tavsiyede bulunmuştur (no. 09513).

“...Uzman komitesi tarafından hazırlanan rapor, söz konusu atık toplama alanının Çevre Kanunu’nu ve Katı Atık Kontrolü Yönetmeliğini ihlal ettiğini ve son olarak insanlar ve hayvanlar için sağlık tehlikesi oluşturduğunu belirtmektedir. Katı Atık Kontrolü Yönetmeliğinin 26, 25, 26, 27, 30 ve 38. maddelerinde belirtilen önlemler, çöp alanında uygulanmalıdır. Bu nedenle, gerekli önlemlerin alınmasını ... ve sonuçtan haberdar edilmeyi rica ediyorum.”

16. 27 Ağustos 1992’de, Ümraniye Belediye Başkanı Şinasi Öktem, belediye meclisi ile komşu ilçe meclislerinin atık toplama alanını kullanmalarını önlemek amacıyla geçici önlemlerin uygulanması için, Üsküdar Bölge Mahkemesi’nin Birinci Dairesi’ne başvuruda bulunmuştur. Özellikle de, daha fazla çöp atılmamasını, çöplüğün kapatılmasını ve ilçesinin uğradığı zararın tazmin edilmesini talep etmiştir.

3 Kasım 1992’de, İstanbul Belediye Meclisi temsilcisi bu başvuruya itiraz etmiştir. Temsilci, belediye meclisinin çöplüğe giden yolların bakımını yapma, hastalıkların ve kokuların yayılmasını ve köpeklerin tahribini önleme çabalarını vurgulayarak, özellikle de çöp alanını geliştirmek için bir plan oluşturulduğunu belirtmiştir. Çöplüğün geçici olarak kapatılması talebiyle ilgili olarak, temsilci Ümraniye İlçe Meclisi’nin kurulduğu 1987 yılından beri çöp alanını tehlikeli ve zararlı maddelerden arındırmak için hiçbir şey yapmadığını iddia etmiştir.

Belediye Meclisi, gerçekten de modern standartlara uyan yeni alanların geliştirilmesi için ihale davetinde bulunmuştur. İlk planlama sözleşmesi bir Amerikan firması olan CVH2M Hill International Ltd’e verilmiş, sırasıyla 21 Aralık 1992 ve 17 Şubat 1993’te İstanbul’un Avrupa ve Anadolu yakaları için yeni alanlar tasarlanmıştır. Projenin 1993 yılı içinde tamamlanmasına karar verilmiştir.

17. Bu işlemler askıda iken, Ümraniye İlçe Meclisi, 15 Mayıs 1993’ten itibaren çöp dökülmesine izin verilmeyeceğini İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı’na bildirmiştir.

C. Kaza

18. 28 Nisan 1993’te sabah 11 sularında çöp alanında bir metan gazı patlaması meydana gelmiştir. Yığma sonucu ortaya çıkan basınçtan kaynaklanan kaymanın ardından, atıklar çöp yığınının kopmuş ve başvurana ait konutun da içinde bulunduğu, çöplüğün kurulduğu vadinin tabanına yerleşmiş on civarında gecekondu üzerine kaymıştır. Kazada otuz dokuz kişi hayatını kaybetmiştir.

D. Söz konusu davada yapılan takibatlar

1. İçişleri Bakanlığı’nın İnisiyatifi

19. Kazanın hemen ardından, iki idari zabıta üyesi olayları tespit etmeye çalışmışlardır. Evini 1988’de yaptığını ifade eden başvuran dahil olmak üzere mağdurların ifadesini aldıktan sonra, on üç barakanın tahrip olduğunu belirtmişlerdir.

Aynı gün, İstanbul Valiliği tarafından kurulan kriz ünitesi üyeleri de olay yerine gitmiş ve çökmenin metan gazı patlamasından kaynaklandığını saptamışlardır.

20. Ertesi gün, 29 Nisan 1993’te, İçişleri Bakanlığı (“Bakanlık”) takibatların iki belediye başkanı, Sn. Sözen ve Sn. Öktem, aleyhine olup olmayacağını belirlemek amacıyla, İdari Tahkikat Şubesi’nden (“tahkikat şubesi”) felaketin olduğu koşulları incelemesini talep etmiştir.

3. Cezai Tahkikat

21. Bu idari işlemler yürütülürken, 30 Nisan 1993’te Üsküdar Cumhuriyet Savcısı (“Cumhuriyet Savcısı”) farklı üniversitelerden üç inşaat mühendisliği profesöründen oluşan uzman komitesi eşliğinde kaza yerine gitmiştir. Cumhuriyet Savcısı, ilk gözlemlerinin ışığında, komiteden kazanın sorumluluğunun idari makamlar ve mağdurlar arasında nasıl paylaşılması gerektiğini saptamasını istemiştir.

22. 6 Mayıs 1993’te, başvuran polis karakoluna şikayette bulunmuştur. Başvuran, “Eğer evimin yanmasına, eşlerimin ve çocuklarımla ölmesine yetkililerin ihmalciliği sebep olduysa, ilgili makama ya da yetkililere karşı işbu ihbaratta bulunuyorum.” ifadesinde bulunmuştur. Başvuranın şikayeti, Cumhuriyet Savcısı’nın kendi isteğiyle açmış olduğu soruşturma dosyasına (no. 1993/6102) eklenmiştir.

23. 14 Mayıs 1993'te Cumhuriyet Savcısı, bazı kaza mağdurlarının ve tanıklarının ifadesini dinlemiştir. 18 Mayıs 1993'te uzman komitesi, Cumhuriyet Savcısı'nın istediği raporu sunmuştur. Bu raporda komite ilk olarak, 1:5000 ölçeğinde geliştirme planının olmadığını, 1:1000 ölçeğindeki şehir geliştirme planının onaylanmadığını ve yığın altında kalmış olan evlerden çoğunun aslında şehir geliştirme planının kapsadığı alanın dışında, çöp alanının uzak bir kenarında olduğunu ifade etmiştir. Uzmanlar, -zaten sabit olmayan zemini etkileyen- kaymanın hem çöplüğün içindeki gazın yığılma basıncı ile, hem de gazın patlaması ile açıklanabileceğini belirtmişlerdir. Uzmanlar, ilgili yönetmelikler uyarınca idari yetkililerin yükümlülüklerini ve görevlerini yineleyerek, kazanın sorumluluğunun aşağıdaki gibi paylaşılması gerektiği sonucuna varmışlardır:

“(i) Çöplüğün kurulduğu 1970 yılında var olan ve o zamandan bu yana daha da kötü hal alan teknik sorunların önlenmesi için yeterince erken harekete geçmediği için ya da 3030 numaralı kanun uyarınca söz konusu ilçe meclislerine alternatif çöp toplama alanı göstermediği için İstanbul Belediye Meclisi 2/8;

(ii) 20814 sayılı Yönetmeliklerin aksine, 1000 metre genişliğinde yerleşime kapalı bir tampon bölge bırakmadan bir geliştirme planı uyguladığı için; alanı kanuna aykırı yerleşim yerlerinin yapılmasına cazip bir hale getirerek 7 Mayıs 1991'deki bilirkişi raporuna rağmen bu evlerin inşa edilmesini önlemek için hiçbir önlem almadığı için Ümraniye İlçe Meclisi 2/8;

(iii) çöp yığınlarına yakın bir yere yerleşerek aile üyelerini tehlikeye attığı için gecekondulu sakinleri 1/8;

(iv) Katı Atık Kontrolü Yönetmeliğine uygun olarak çöplüğü kontrol etmediği için Çevre Bakanlığı 1/8.

(v) kaçak yapılaşmayla ilgili olarak birçok kez af çıkararak bu tür yerleşimlerin yayılmasını teşvik ettiği ve ev sahiplerine tapu verdiği için Hükümet 1/8 sorumlu bulunmuştur.”

24. 21 Mayıs 1993'te Cumhuriyet Savcısı, başta belediye meclisi, Ümraniye İlçe Meclisi, Sağlık Bakanlığı ve 1974-1993 yılları arasında hükümetin başında olan kişiler olmak üzere sorumlu tutulan idari mercilerin yetkisinin *ratione personae* sınırlandırılmasını talep etmiştir. Cumhuriyet Savcısı, uygulanması İstanbul İl İdare Meclisi'nin (“idare meclisi”) konusu olan Memurun Muhakematı Kanunu'na dahil olduğunu göz önüne alarak, davayı İstanbul Valisi'ne havale etmiştir. Bununla beraber, Cumhuriyet Savcısı talebinde, söz konusu makamları ilgilendiren şartların, sırasıyla kamu görevlerini yerine getirirken ihmalkarlık yapma ve ihmâl yüzünden ölüme neden olma suçlarıyla ilgili olan Ceza Kanunu'nun 230 ve 455 § 2 Maddeleri olduğunu belirtmiştir.

Dava, mağdur olmakla beraber Ceza Kanunu'nun 455 § 2 maddesi uyarınca suçlu bulunan başvuran dahil olmak üzere gecekondulu sakinlerinin yükümlü olabileceğini göz önüne aldığından, Cumhuriyet Savcısı, Kanunun 10 ve 15. bölümleri uyarınca bu şahısların şikayetlerini ayırmanın mümkün olmadığını ifade etmiştir.

27 Mayıs 1993'te, sorgulama şubesi ilk soruşturmasını tamamlayınca, Cumhuriyet Savcısı'nın dosyası Bakanlığa gönderilmiştir.

3. İlgili Makamlar Hakkındaki İdari Soruşturmanın Sonucu

25. 27 Mayıs 1993'te, sorgulama şubesi, yaptığı soruşturmanın sonuçlarını göz önünde tutarak, davaya dahil olan iki belediye başkanı hakkında cezai soruşturma açmak için Bakanlıktan yetki istemiştir.

26. Bu talebin yapılmasından sonraki gün, Ümraniye İlçe Meclisi basına şu açıklamayı yapmıştır:

“Anadolu yakasındaki tek çöp toplama alanı, sessiz bir dehşet işareti olarak Ümraniye ilçesinin ortasında durmaktaydı. Sessizliğini bozdu ve ölüme neden oldu. Bunu biliyorduk, böyle bir şey olmasını bekliyorduk. İlçe meclisi olarak, dört yıldır bu çöp toplama alanını kaldırmak için gidebileceğimiz bütün kapılara gittik. İstanbul Belediye Meclisi'nin kayıtsızlığıyla karşılaştık. Açılış töreninde iki kürek beton attıktan sonra dezenfekte etme çalışmaları bırakılmıştır. Bakanlıklar ve Hükümet olayların farkındaydı, ancak buna çok fazla önem vermediler. Biz konuyu mahkemelere

sunduk, lehimize karar verdiler, fakat yargı mekanizması yürürlüğe konamadı... Artık sorumluluklarımızla yüz yüze gelmeli ve Ümraniye sakinlerine bunun hesabını vermeliyiz.”

27. Sorgulama şubesinin talep ettiği yetki 17 Haziran 1993'te verilmiş, Bakanlıktan bir başmüfettiş (“başmüfettiş”) davayla ilgilenmek üzere görevlendirilmiştir. Başmüfettiş, davada düzenlenen sorgulama dosyasının ışığında, Sözen ve Öktem'in ifadelerini almıştır. Öktem, Aralık 1989'da kendi ilçe meclisinin Hekimbaşı gecekodu bölgesinde dezenfekte çalışmalarına başladığını, ancak burada yaşayan iki kişinin isteği üzerine çalışmalarının durdurulduğunu ifade etmiştir (bkz. yukarıdaki 11. maddeye).

28. Başmüfettiş, 9 Temmuz 1993'te raporunu sonlandırmıştır. Rapor, şimdiye kadar talimat verilen bütün uzmanların ulaştığı sonucu onaylamış ve Cumhuriyet Savcısı'nın elde ettiği kanıtların hepsine değinmiştir. Rapor ayrıca, biri Çevre Bakanlığı, diğeri Boğaziçi Üniversitesi inşaat mühendisliğinden bir profesör tarafından İstanbul Valiliği'ne gönderilen iki bilimsel görüşe de yer vermiştir. Bu iki görüş, ölüme neden olan kaymanın metan gazı patlamasından kaynaklandığını doğrulamıştır. Rapor aynı zamanda, 4 Mayıs 1993'te sorgulama şubesinin belediye meclisinden, 7 Mayıs 1991'de hazırlanan bilirkişi raporunun ışığı altında alınan önlemlerden kendisini haberdar etmesini talep ettiğini belirtmiş ve Sözen'in cevabını yinelemiştir:

“Belediye meclisimiz, 1993'ün sonuna kadar, eski alanların mümkün olabilecek en az zararlı biçimde kullanılmasını sağlamak için gerekli önlemleri almış, şimdiye kadar ülkemizde girişilen en büyük ve en modern tesislerden birinin inşası için bütün hazırlıkları tamamlamıştır. Ayrıca, gerekli şartlara uygun geçici bir atık toplama alanı kuruyoruz. Bunun yanı sıra, [ömürlerinin sonunda olan] eski alanlarda yenileştirme çalışmaları devam ediyor. Kısacası, geçtiğimiz üç yıl içinde, belediye meclisimiz atık problemiyle ciddi bir biçimde ilgilenmiştir... [ve] şu an çalışmalar devam etmektedir.”

29. Başmüfettiş son olarak, 28 Nisan 1993'te yirmi altı kişinin ölümünün ve diğeri on bir kişinin yaralanmasının (söz konusu zamanda edinilen rakamlar), iki belediye başkanının görevlerini yaparken gerekli önlemleri almamasından kaynaklandığını ve bu kişilerin Ceza Kanunu'nun 230. Maddesi uyarınca ihmalkarlıklarının hesabını vermeleri gerektiğini belirtmiştir. İki belediye başkanı, bilirkişi raporuna ve Çevre Bakanlığı'nın tavsiyesine, *inter alia*, rağmen görevlerini bilerek ihlal etmişlerdir: 775 sayılı Kanun'un 18. maddesi uyarınca yetkili olduğu, ancak çöplük etrafına kurulan barakaları yıktırma zorunluluğuna uymadığı için Öktem; yukarıda değinilen tavsiyeye uymadığı için, çöplüğü yenilemediği ya da kapattırmadığı için ve söz konusu gecekonduları gerekirse kendi imkanlarıyla yıktırmasını zorunlu kılan 3030 sayılı Kanun'un 10. maddesindeki hükümlerin hiç birine uymadığı için Sözen görev ihlalinde bulunmuştur. Bununla beraber, başmüfettiş yaptığı gözlemlerde, Ceza Kanunu'nun 455 § 2 Maddesinin söz konusu davada uygulanabilir olup olmadığı sorusuyla uğraşmamıştır.

4. Başvurana konut yardımının yapılması

30. Bu arada, Mesken ve Gecekodu Müdürlüğü, 25 Mayıs 1993'teki bir kararla (no. 1739) belediye meclisinin başvurana, devletin yardıma ihtiyacı olanlar için yaptırdığı Çobançeşme'deki (Eyüp, Alibeyköy) siteden bir daire ayırdığını belirterek, başvurandan kendileriyle iletişime geçmesini istemiştir. Başvuran, 18 Haziran 1993'te sitenin C-1 bloğundaki 7 no'lu daireyi üzerine almak için imza atmıştır. Bu işlem, belediye meclisinin kararıyla (no. 3927) 17 Eylül 1993'te resmiyet kazanmıştır. Başvuran, 13 Kasım 1993'te kontrat yerine söz konusu dairenin, ¼'ü peşin, kalanı aylık 732.844 TL ödenmek üzere 125.000.000 TL'ye kendisine “satıldığını” belirten noter kayıtlı bir beyanname imzalamıştır.

İlk ödemenin daha sonra belediye meclisine gönderilmek üzere İstanbul Valiliği'ne yapıldığının muhtemel olduğu görülmektedir. Başvuran ilk aylık taksiti 9 Kasım 1993'te ödemiş ve 1996 Haziran'ına kadar ödeme yapmaya devam etmiştir. Bu arada, başvuran 23 Şubat 1995'ten önce dairesini H.Ö.'ye 2.000.000 TL'ye kiraya vermiştir. Görülüyor ki, Ocak 1996'dan itibaren, makamların ödenmemiş taksitleri kurtarmak için icra takibinden yararlanmaları gerekiyordu.

Başvuran, belediye meclisine olan borcunun ödenmiş olduğu 24 Mart 1998 tarihinde, 20.000 Alman Markı peşinat karşılığında dairesini E.B.'ye satmak için noter kayıtlı bir taahhütname vermiştir.

5. İlgili Makamlar Aleyhinde Yapılan Cezai Takibat

31. 15 Temmuz 1993'te verilen bir kararda idare kurulu, başmüfettişin kararına dayanarak, çoğunluk oyu ile Ceza Kanunu'nun 230. Maddesi'ni ihlal ettikleri gerekçesiyle Sözen ve Öktem aleyhinde cezai takibat yapmaya karar vermiştir.

Sözen ve Öktem, Danıştay'dan bu kararın iptalini istemiş, Danıştay ise 18 Ocak 1995'te itirazlarını reddetmiştir. Dava dosyası son olarak, 30 Mart 1995'te iki belediye başkanını İstanbul Ceza Mahkemesi'nin Dördüncü Dairesi'ne ("Daire") sevk eden Cumhuriyet Savcısı'na geri gönderilmiştir.

32. Daire huzurundaki dava 29 Mayıs 1995'te başlamıştır. Sözen, duruşmada diğer şeylerin yanı sıra, kendisine ait olmayan sorumlulukları yerine getirmesinin beklenemeyeceğini ve 1970'ten beri süregelen bir durumdan tek başına sorumlu tutulamayacağını ifade etmiştir. Türkiye'de bulunan diğer 2000 çöplük yenilenmezken, kendisinin Ümraniye Çöplüğü'nü yenileştirmediği için suçlanamayacağını; bu bağlamda, belediye meclisinin her şeye rağmen aldığı bazı önlemlere dayanarak, atıklar dökülmeye devam ettiği sürece çöplüğün tamamen iyileştirilemeyeceğini belirtmiştir. Sözen son olarak şu ifadede bulunmuştur: "Sorumlulukların yerine getirilmesindeki ihmalkarlık suçunun unsurları belirlenmemiştir, çünkü kendimi ihmalkar gösterme niyetiyle hareket etmedim (*sic*) ve çünkü nedensel bir bağ kurulamaz [olay ve kendi ihmalciliği arasında]."

Öktem çöp yığınları altında kalan evlerin, başkanlığa seçildiği 26 Mart 1989'daki seçimden önce yapıldığını ve o zamandan itibaren kendisinin gecekondulaşmaya izin vermediğini belirtmiştir. Öktem, İstanbul Belediye Meclisi'ni ve İstanbul Valiliği'ni sorunlara karşı kayıtsız olmakla suçlayarak yasa dışı konutların yapımını engelleme sorumluluğunun ormancılık memurlarına ait olduğunu ve ilçe meclisinin böyle evleri yıkmak için gerekli personeli olmadığını iddia etmiştir.

33. 4 Nisan 1996'da çıkan bir kararda Daire, savunmalarının asılsız olduğunu göz önüne alarak iki belediye başkanını suçlu bulmuştur.

Yargıçlar, kararlarını özellikle 29 Nisan 1993 ve 9 Temmuz 1993 tarihleri arasında yapılan kapsamlı ceza soruşturmaları sırasında elde edinilen kanıtlara dayandırmıştır (bkz. yukarıdaki 19 ve 28. Maddeler). 30 Kasım 1995'te çıkan bir karardan, söz konusu makamların her birine düşen yükümlülük payını belirlerken, yargıçların Cumhuriyet Savcısı'nın talebi üzerine bu konu üzerine hazırlanan ve 18 Mayıs 1993'ten itibaren elde mevcut olan bilirkişi raporundaki bulguları tereddüt etmeksizin onaylamış oldukları anlaşılmaktadır (bkz. yukarıdaki 23. madde).

"...[uzman] raporundan haberdar olmalarına rağmen, iki sanık uygun koruyucu önlemler almamışlardır. Kalabalığa ateş eden bir kişinin insanların öleceğini bilmesi gerektiği ve sonradan öldürme niyetinde olmadığını iddia edemeyeceği gibi, bu davada sanıklar görevlerini ihmal etme niyetinde olmadıklarını iddia edemezler. Bununla beraber, bütün sorumluluk onlara ait değildir. Diğerleri gibi onlar da ihmalkardı. Bu davada asıl hata, bir yamaç üzerine kurulmuş olan çöplüğün alt kısmına evler yapılmasıdır ve sorumlular bu gecekondularda yaşayanlardır. Bu kişilerin, çöp yığınının bir gün başlarının üstüne göçeceği ve hasara uğrayacaklarının farkında olmaları gerekiyordu. Çöplüğün elli metre uzağına ev yapmamaları gerekiyordu. Pervasızlıklarını hayatlarıyla ödediler."

34. Daire, Sözen ile Öktem'i Ceza Kanunu'nun 230. Maddesi uyarınca asgari (üç ay) hapis ve 160.000 TL para cezasına çarptırmıştır. Daire, 647 sayılı Kanun'un 4(1) Maddesi uyarınca, hapis cezalarını para cezasına çevirmiş ve sonuç olarak para cezası 610.000 TL olmuştur. Sanıkların tekrar suç işlemeyeceğinden emin olduktan sonra, Daire aynı Kanun'un 6. Maddesi'ne uygun olarak cezaların uygulanmasını askıya almıştır.

35. İki belediye başkanı, hukuki hususlar konusunda itirazda bulunmuştur. Olayları değerlendirirken Daire'nin Ceza Kanunu'nun 230. Maddesi'nin dışına çıktığını ve davayı Ceza Kanunu'nun 455. Maddesi kapsamında kasıtsız adam öldürme olarak ele aldığını ifade etmişlerdir.

Yargıtay, 10 Kasım 1997’de verdiği bir kararla Daire’nin kararını onaylamıştır.

36. Başvuran, görünüşte bu dava işlemlerin hiç birinden haberdar edilmemiş ya da idari sorgulama birimlerinin ve ceza mahkemelerinin hiç birine ifade vermemiş; hiçbir mahkeme kararı başvuranın taleplerini karşılamamıştır.

5. *Başvuranın idari faaliyetleri*

37. 3 Eylül 1993’te başvuran, maddi ve manevi tazminat için Ümraniye İlçe Meclisi, İstanbul Belediye Meclisi, İçişleri ve Çevre Bakanlıklarına başvuruda bulunmuştur. Başvuranın talep ettiği tazminat şu şekilde bölünebilir: kaybettiği evinin ve ev eşyalarının tazmini için 150.000.000 TL; kendisinin ve hayatta olan üç oğlunun kaybettiği mali desteğin tazmini için 2.550.000.000 TL, 10.000.000 TL, 15.000.000 TL ve 20.000.000 TL; yakınlarının ölümüne karşılık manevi tazminat olarak kendisi için 900.000.000 TL, üç oğlunun her biri için 300.000.000 TL.

38. 16 Eylül ve 2 Kasım 1993’teki mektuplarda, Ümraniye Belediye Başkanı ile Çevre Bakanı başvuranın tazminat taleplerini reddetmişlerdir. Diğer makamlar cevap vermemişlerdir.

39. Başvuran daha sonra, verdikleri zarar nedeniyle dört yetkiliyi, kendisi ve hayatta olan üç oğlu adına İstanbul İdari Mahkemesi’ne (“mahkeme”) dava etmiştir. Başvuran, bu yetkililerin ihmallerinin yakınlarının ölümüne, evinin ve evindeki eşyaların tahribine neden olduğundan şikayetçi olmuş ve yine yukarıda sözü edilen meblağları talep etmiştir.

4 Ocak 1994’te başvurana yasal yardım sağlanmıştır.

40. Mahkeme, 30 Kasım 1995’te karara varmıştır. Mahkeme, kararını 18 Mayıs 1993’teki bilirkişi raporuna dayandırarak (bkz. yukarıdaki 23. madde), 28 Nisan 1993’teki kazayla söz konusu dört yetkilinin ihmalkarlığı arasında doğrudan bir nedensel bağ bulmuştur. Dolayısıyla mahkeme, yetkililerin başvuran ve çocuklarına 100.000.000 TL manevi, 10.000.000 TL maddi tazminat ödemelerini talep etmiştir (söz konusu zamanda bu meblağlar sırasıyla 2.077 ve 208 Euro’ya (EUR) eşitti).

Adil olarak belirlenmiş olan ikinci meblağ, başvuranın sahip olduğu farz edilmeyen elektrikli ev aletlerinin dışındaki ev eşyalarının tahribi ile sınırlandırılmıştır. Bu noktada, mahkemenin, yetkililerin “bu evlerin ne suyu ne elektriği vardı” iddiasını kabul ettiği görülmektedir. Mahkeme, başvuranın başına gelen zarardan kısmen sorumlu olduğu için mali destekten yoksun kaldığını iddia edemeyeceği ve mağdurların ailenin yaşam masraflarına katkıda bulunabilecek ücretli bir işleri olmayan küçük çocuklar ve ev hanımları olduğu gerekçesiyle geri kalan tazminat talebini reddetmiştir. Mahkeme aynı zamanda, başvurana kazadan sonra devlet yardımı olarak bir ev tahsis edildiği ve Ümraniye İlçe Meclisi’nin evi yıkmak için gücünü kullanmamasına rağmen, hiçbir zaman bunu önlemek için bir şey yapılmamış olması gerekçesiyle başvuranın tazminat talebinde bulunamayacağına karar vermiştir.

Mahkeme son olarak, manevi tazminat miktarı için gecikme faizi uygulamamaya karar vermiştir.

41. Taraflar, bu karara karşı Danıştay’a başvuruda bulunmuş, Danıştay ise 21 Nisan 1998’deki kararıyla başvurularını reddetmiştir.

Kararın düzeltilmesi için belediye meclisi tarafından yapılan başvuru da aynı şekilde başarısız olmuş, dolayısıyla 10 Ağustos 1998’de karar kesinlik kazanmış ve başvuranın lehine işlemiştir.

42. Kabul edilen tazminat hala ödenmemiştir.

6. *Gecekondu sakinleri aleyhine yapılan cezai takibatın sonucu*

43. 22 Aralık 2000’de, 23 Nisan 1999’dan önce işlenmiş olan bazı suçlarla ilgili muallakta olan hukuki önlemlerin uygulanmasının askıya alınmasını öngören 4616 sayılı kanun yürürlüğe girmiştir.

22 Nisan 2003’te Adalet Bakanlığı, gecekondu sakinleriyle ilgili muallakta olan ceza sorgulamasını sonuca bağlamanın mümkün olmadığını, onları ilgilendiren tek kararın 21 Mayıs 1993’teki yargılama yetkisini reddeden mahkeme kararının olduğunu ve kendilerine

karşı yapılan suçlamanın 28 Nisan 2003'te zaman aşımına uğrayacağını İstanbul Cumhuriyet Savcılığı'na bildirmiştir.

Sonuç olarak, 24 Nisan 2003'te İstanbul Cumhuriyet Savcılığı, başvuran dahil olmak üzere gecekondü sakinleri aleyhine cezai takibatın başlatılmasının askıya alınmasına karar vermiş, dört gün sonra da aleyhlerine olan cezai takibat zaman aşımına uğramıştır.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK VE UYGULAMASI

A. Türk Ceza Hukuku

44. Ceza Kanunu'nun ilgili hükümleri şöyledir:

Madde 230 §§ 1 ve 3

“Hangi nedenle olursa olsun memuriyet görevini yapmakta savaşa ve gecikme gösteren veya üstünün yasaya göre verdiği buyrukları geçerli bir neden olmadan yapmayan memur üç aydan bir yıla kadar hapis ve 6.000 liradan 30.000 liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır. ...

Her iki durumda memurun vazifesini geciktirmesinden veya verilen buyruğu yapmamasından, kişiler herhangi bir zarara uğramışsa bu zarar ayrıca ödettilir.”

Madde 455 §§ 1 ve 2

“Tedbirsizlik veya dikkatsizlik veya meslek ve sanatta acemilik veya nizamata veya evamir ve talimata riayetsizlik ile bir kimsenin ölümüne sebebiyet veren şahıs iki seneden beş seneye kadar hapse ve 20.000 liradan 150.000 liraya kadar ağır para cezasına mahkum olur.

Eğer fiil birkaç kişinin ölümüne mucip olmuş veya bir kişinin ölümü ile beraber bir veya birkaç kişinin de mecruhiyetine sebebiyet vermiş ... ise dört senden on seneye kadar hapis ve 60.000 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezası ile mahkum olur.”

Madde 29 § 8

“Hakim, iki sınır arasında temel cezayı, suçun işleniş biçimi, suçun işlenmesinde kullanılan araç, suç konusunun önem ve değeri, suçun işlendiği zaman ve yer, fiilin diğer özellikleri, zararın ve tehlikenin ağırlığı, kastın veya taksirin yoğunluğu, suç sebepleri ve saikleri, failin amacı, geçmişi, şahsi ve sosyal durumu, fiilden sonraki davranışı gibi hususları gözönünde bulundurmak suretiyle takdirini kullanarak belirler. Cezanın asgari haddi tayini halinde dahi takdirin sebepleri kararda mutlaka gösterilir.”

Madde 59

“Kanuni tahfif sebeplerinden ayrı olarak mahkemece her ne zaman fail lehine cezayı hafifletecek takdiri sebepler kabul edilirse idam cezası yerine müebbet ağır hapis ve müebbet ağır hapis yerine 30 sene ağır hapis cezası hükmolunur.

Diğer cezalar altıda birden fazla olmamak üzere indirilir.”

45. Cezaların İnfazı Hakkında Kanun'un 4(1) ve 6. Maddeleri şu şekildedir:

Madde 4(1)

“Ağır hapis hariç, kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezalar, suçlunun kişiliğine, sair hallerine ve suçun işlenmesindeki özelliklere göre mahkemece;

(1) kabahatlerde beher gün karşılığı beş bin ila on bin lira hesabıyla ağır para cezasına çevrilebilir; ...”

Madde 6(1)

“Adliye mahkemelerince para cezasından başka bir ceza ile mahkum olmayan kimse, işlediği bir suçtan dolayı ağır veya hafif para veya bir yıla kadar (bir yıl dahil) ağır hapis veya iki yıla kadar (iki yıl dahil) hapis veya hafif hapis cezalarından biriyle mahkum olur ve geçmişteki hali ve suç işleme hususunda eğilimine göre cezanın ertelenmesi ileride suç işlemekten çekinmesine sebep olacağı hakkında mahkemece kanaat edilirse, bu cezanın ertelenmesine hükmolunabilir. ...”

46. Türk Ceza Muhakemeleri Kanunu (CMK) uyarınca, bir Cumhuriyet Savcısı, ne şekilde olursa olsun, bir suçun işlenmiş olduğu şüphesini uyandıran bir durumdan haberdar olduğunda ceza takibatının yapıp yapılmamasına karar vermek için olayları incelemelidir (Madde 153). Bununla beraber, şüpheli suçlu eğer bir memur ise ve suç görevini yaparken işlenmişse, davanın tahkikatı, Cumhuriyet Savcısı'nın yetkisini takibatın belirli safhasına gelince *ratione personae* sınırlandıran Memurun Muhakematı Kanunu uyarınca yapılmalıdır. Bu gibi durumlarda, başlangıçtaki tahkikatı yapmak ve son olarak cezai takibatı açp

açmamaya karar vermek, ilgili yerel idare kurulunun (şüphelinin durumuna göre ilçe veya bölge) görevidir.

Danıştay'a yapılan bir başvuru, idare kurulunun kararına karşı yapılan bir itirazdır. Eğer cezai takibat açma kararı alınmışsa, dava otomatik olarak bu mahkemeye sevk edilmiştir.

47. Türk ceza hukuku, şikayette bulunan kişilerin cezai takibata müdahale etmesine imkan tanımaktadır. CMK'nın 365. Maddesi, şikayette bulunanların ve bir suç nedeniyle zarar gördüklerini düşünen kişilerin, Cumhuriyet Savcısı tarafından başlatılmış olan takibata "müdahalede bulunan taraf" olarak katılmak amacıyla başvuruda bulunmasını ve son olarak, kovuşturmayla beraber hareket etmesini sağlayan bir hüküm içermektedir. Cumhuriyet Savcısı'na danıştıktan sonra, mahkemenin takibata müdahalede bulunan taraf olarak katılmak için yapılan başvurunun kabul edilebilirliği konusunda karar vermesi gerekmektedir (CMK'nın 366. Maddesi).

48. Başvuru kabul edilirse, müdahalede bulunan taraf, diğer şeylerin yanı sıra mağdur olarak suçtan kaynaklanan zarar için tazminat talebinde bulunabilir. Bununla birlikte, Avrupa Konseyi üye Devletlerinin çoğunun mevzuatında sunulan "medeni hukukla ilgili başvurular" ya da "hukuk davaları" bazı kesin kurallara tabidir. Yargıtay içtihat hukukuna göre, bir suç sonucunda verilen tazminat hakkında verilecek karar için, zarar gören kişi yalnızca takibata müdahalede bulunan taraf olarak katılmak için başvuru yapmamalı, aynı zamanda açık bir biçimde tazminat alma hakkı iddiasında bulunmalıdır. Türk hukukuna göre, böyle bir iddia, müdahil taraf başvurusunun tamamlayıcı parçası olarak varsayılmamaktadır. Tazminat talebinin, müdahil taraf başvurusuyla aynı zamanda yapılması gerekmemektedir; daha önce hukuk mahkemelerine ya da idari mahkemelere tazminat davası açılmamış olması şartıyla daha sonra da yapılabilir. Ayrıca, CMK'nın 358. Maddesi (ya da 365 § 2 Maddesi) uyarınca, tazminat talepleri belirgin ve doğrulanmış olmalıdır, çünkü bu tür talepleri değerlendirirken ceza mahkemelerinin, talep edilenin üzerinde miktar verilmesinin yasaklanmasını kapsayan ilgili medeni hukuk kurallarını uygulamaları gerekmektedir. Müdahil tarafın tazminata ehil olduğuna karar verebilmek için sanığın mahkumiyeti gereklidir.

B. Devlet memurları aleyhinde idari ve özel kanun yolları

1. İdari Kovuşturma

49. Suçlardan doğan özel ve idari yükümlülükle ilgili olarak, İdari Usul Kanunu'nun 13. Maddesi (2577 sayılı Kanun) uyarınca, idari mercilerin işlediği bir suç sonucu zarar gören herkes, olaydan sonraki bir yıl içinde yetkililerden tazminat talebinde bulunabilir. Bu talep kısmen ya da tamamen reddedilirse, ya da altmış gün içinde hiçbir cevap alınmamışsa, mağdur idari kovuşturma başlatabilir.

İdari mahkemelerin yapısı ve yargıçların statüsü, 6 Ocak 1982'deki İdari Mahkemeler (Yetkileri ve Yapısı) Kanunu (2576 sayılı Kanun) ile Danıştay Kanunu'na (2575 sayılı Kanun) göre idare edilir.

2. Özel Hukuk Usulleri

50. Borçlar Kanunu uyarınca, haksız fiil ya da suç fiili nedeniyle zarar uğrayan herkes, maddi (41-46. Maddeler) ve manevi (47. Madde) tazminat davası açabilir. Hukuk mahkemeleri, ceza mahkemelerinin sanığın suçuyla ilgili olarak verdiği karara ya da bulgulara bağlı değildir (53. Madde).

Bununla beraber, Devlet Memurları Kanunu'nun (657 sayılı kanun) 13. Maddesi uyarınca, kamu hukuku tarafından yönetilen görevlerin ifası sonucu zarara uğrayan herkes, teorik olarak, doğrudan memura değil, yalnızca söz konusu memurun görev yaptığı idari makama karşı dava açabilir (bkz. Anayasa'nın 129 § 5 Maddesi ve Borçlar Kanunu'nun 55 ve 100. Maddeleri). Ancak, bu kati bir kural değildir. Bir fiil haksız veya suçlu bulunduğu ve son olarak artık "idari" bir fiil ya da iş değilse, hukuk mahkemeleri, mağdurun memurun işvereni olduğu için ortak sorumluluk sahibi olmasına dayanarak makama karşı dava açma hakkını bozmaksızın, ilgili memur aleyhine tazminat davası açılmasına izin verebilir (Borçlar Kanunu'nun 51. Maddesi).

C. Mahkeme Kararlarının Makamlarca Uygulanması

51. 1982 Anayasası'nın 138 § 4 Maddesi'ne göre:

“Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.”

İdari Usul Kanunu'nun 28 § 2 Maddesi'ne göre:

"Tam yargı davaları hakkındaki kararlardan belli bir miktarı içerenler genel hükümler dairesinde infaz ve icra olunur."

İcra ve İflas Kanunu'nun (2004 sayılı Kanun) 82(1). Maddesi uyarınca, devlet malları ile mahsus kanunlarında haczi caiz olmadığı gösterilen mallara haciz konamaz. Belediye Kanunu'nun (1580 sayılı, 3 Nisan 1930 tarihli) 19(7). Maddesi uyarınca, belediyeye ait mallara, yalnızca kamu kullanımı için ayrılmadığı takdirde haciz konulabilir.

Bu alandaki Türk hukuk teorisine göre, yukarıdaki hükümlerden de anlaşılacağı gibi, makamlar tazminat talep eden nihai ve uygulanabilir kararlara uymadığı takdirde, ilgili taraf olağan kanun uyarınca icra takibi başlatabilir. Bu durumda, haciz kural dışı olmasına rağmen, yetkili kurum 2004 sayılı Kanun'da belirtilen önlemleri makamlara kabul ettirme yetkisine sahiptir.

D. İzinsiz yapılar ve çöp alanlarına ilişkin mevzuat

1. Anayasa

52. Anayasa'nın çevre ve konutla ilgili hükümleri şöyledir:

Madde 56

“Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.

Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir.

Devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler.

Devlet, bu görevini kamu ve özel kesimlerdeki sağlık ve sosyal kurumlarından yararlanarak, onları denetleyerek yerine getirir.”

Madde 57

“Devlet, şehirlerin özelliklerini ve çevre şartlarını gözeterek bir planlama çerçevesinde, konut ihtiyacını karşılayacak tedbirleri alır, ayrıca toplu konut teşebbüslerini destekler.”

Madde 65

“Devlet, sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa ile belirlenen görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek malî kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getirir.”

2. Gecekondu ve ilgili mevzuat

53. AİHM'ye ait bilgi ve dokümanlar, yoksul semtlerde yaşayan insanların daha zengin bölgelere kitleler halinde göç ettiği 1960 yılından beri, Türkiye'nin çoğunlukla sonradan genişletilen kalıcı yapılardan oluşan gecekondu problemiyle karşılaştığını göstermektedir. Bugün, nüfusun üçte birinden fazlasının böyle evlerde yaşadığı görülmektedir. Sorunla ilgilenen araştırmacılar, nüfusu yoğun olan bu bölgelerin şehir planlamasındaki eksiklikler ya da zabitanın ihmalleri sonucu birdenbire ortaya çıkmadığını belirtmişlerdir. Araştırmacılar, gecekondu bölgelerini düzenlemek için önceki yıllarda çıkan

on sekizin üstünde genel af yasasına dikkat çekmekte ve bu afların amacının aynı zamanda bu gecekondularda yaşayan potansiyel seçmeni memnun etmek olduğuna inanmaktadırlar.

54. Aşağıdakiler, gecekonduların artmasını önlemeye ilişkin Türk hukukunda yer alan temel hükümlerdir.

Belediye Kanunu'nun (1580 sayılı ve 3 Nisan 1930 tarihli) 15(2). Maddesi'nin 19. fıkrası uyarınca, belediye meclisleri, izinsiz olarak inşa edilmeleri, halkın sağlığına, düzenine ve huzuruna karşı tehdit oluşturmaları nedeniyle kanun ve nizamaya uymayan bina ve kuruluşların yapılmasını önlemeli ve yasaklamalıdır.

20 Temmuz 1966 tarihli, 775 sayılı Kanun'un 18. Maddesi uyarınca, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra, bütün izinsiz yapılar, inşa sırasında olsun veya iskan edilmiş bulunsun, hiçbir karar alınmasına lüzum kalmaksızın derhal yıktırılır. Bu işlemlerin yapılması, idari makamların yükümlülüğüdür. İdari makamlar, güvenlik güçlerinden ve devletin diğer imkanlarından faydalanabilirler. Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce yapılan binalara ilişkin, 21. Madde bazı şartlara tabi olarak, gecekonduda yaşayanların oturdukları arsayı satın alabileceklerini; kanunlara ve şehir geliştirme planlarına uygun evlerin yapımının masrafını karşılamak için düşük faizli kredi çekebileceklerini belirtmektedir. 21. Madde'deki hükümlerin uygulanacağı meskûn bölgeler "gecekondulaştırma ve yıkım bölgesi" olarak adlandırılmakta ve plana uygun olarak düzenlenmektedir.

775 sayılı kanunu tadil eden 6 Mayıs 1976 tarihli, 1990 sayılı kanun uyarınca, 1 Kasım 1976 tarihinden önce yapılmış olan izinsiz binalar da yukarıda değinilen 21. Madde kapsamına girmektedir. Gecekondular ve şehir planlaması hakkındaki mevzuata uymayan binalarla ilgili olan 24 Şubat 1984 tarihli, 2981 sayılı kanun da, bu tarihten önce yapılmış olan izinsiz binaların korunması, ıslahı ve yıkımı için alınması gereken önlemleri belirtmektedir.

Kamu mülkiyeti ile ilgili olarak, 21 Haziran 1987 tarihli Kadastro Kanunu'nun (3402 sayılı Kanun) 18(2) Maddesi'ne göre:

"Orta malları, ... ormanlar ve Devletin hüküm ve tasarrufu altında olup da bir kamu hizmetine tahsis edilen yerler ile kanunları uyarınca Devlete kalan taşınmaz mallar, tapuda kayıtlı olsun olmasın kazandırıcı zamanaşımı yolu ile iktisap edilemez."

55. Bununla beraber, Türk ekonomisini güçlendirmek için hazırlanan ve 3 Temmuz 2003 tarihli, 4916 sayılı Kanun'la değiştirilen 29 Haziran 2001 tarihli, 4706 sayılı Kanun, Hazine'ye ait taşınmaz malların belli şartlar altında üçüncü şahıslara satılmasına müsaade etmektedir. Kanun'un 4(6) ve (7). Maddeleri, 31 Aralık 2000 tarihinden önce yapılan konutlardan oluşan Hazine'ye ait arazinin bağlı bulunduğu belediyeye ücretsiz olarak aktarılmasını ve tercihen bina sahiplerine ya da mirasçılara satılmasını öngörmektedir. Satışlar, arazinin piyasa değerinin ¼ ünün peşin olarak, kalanının üç yıl içinde aylık taksitler halinde ödenmesiyle yapılabilir.

Yukarıda değinilen Kanun'a uygun olarak, yerel makamların aktarılan mallarla ilgili arazi kullanım planları ve uygulama planları yapmaları gerekmektedir.

3. Çöp alanları ve ilgili yönetmelikler

56. Yukarıda değinilen 1580 sayılı Kanun'un 15(2) Maddesi ile 24. fıkrası uyarınca, ilçe meclisleri, evsel atıkları düzenli aralıklarla, uygun vasıtalar ile toplamak ve imha etmekle yükümlüdür. 3030 sayılı Belediye Kanunu'nun 6-E Maddesi, (j) fıkrası ve kanunu uygulayan Kamu Yönetimi Mevzuatı'nın 22. maddesi uyarınca, belediye meclisleri, evsel ve endüstriyel atıkların toplanması için alanlar belirlemek, atıkları işlemeye geçirmek, geri dönüşüm işlemine tabi tutmak ve imha etmek için gerekli sistemleri kurmakla görevlidir.

14 Mart 1991 tarihli, 20814 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Katı Atık Kontrolü Yönetmeliği'nin 5 ve 22. Maddeleri uyarınca, ilçe meclisleri, çöp alanlarının kullanımını düzenlemekle ve çalışmalarının çevreye ve insanlarla hayvanların sağlığına zarar vermemesini sağlamak için gerekli bütün önlemleri almakla yükümlüdür. 31. Madde, belediye meclislerine, ilçe meclislerinin yetkisi altında bulunan arazide yer alan çöp toplama alanlarının işletilmesi için izin çıkarma yetkisi vermektedir.

Yönetmelik, yerleşim yerlerinin 1000 metre yakınına çöp toplama alanı yapılamayacağını, bir çöp alanı işletiliyorken alanın etrafına hiçbir evin yapılmasına izin verilemeyeceğini (24. Madde) ve alanın ayrılması gerektiğini öngörmektedir. Biyogaz kontrolüyle ilgili olan 27. madde şöyledir:

“Atık yığınının içinde bulunan organik maddenin mikrobiyolojik olarak ayrışması sonucu ortaya çıkan, patlama ve zehirlenmeye sebep olabilen nitrojen, amonyak, hidrojen sülfat, karbondioksit ve özellikle metan gazı karışımı ...dikey ve yatay drenaj sistemi aracılığıyla toplanarak kontrollü bir biçimde atmosfere bırakılmalı ya da enerji üretmek için kullanılmalıdır.”

Böyle alanlardaki metan gazı patlaması riskiyle ilgili olarak AİHM'nin edindiği bilgi şu şekilde özetlenebilir. Metan (CH₄) ve karbondioksit (CO₂), anaerobik fermantasyonun (havasızlık durumunda ortaya çıkan bir süreç) en son ve en uzun safhası olan metanogenezin iki temel ürünüdür. Bu maddeler atıkların, *inter alia*, biyolojik ve kimyasal olarak ayrışması sonucu elde edilmektedir. Patlama ve yangın risklerinin asıl sebebi, biyogaz içinde bulunan yüksek orandaki metandır. Havadaki CH₄ oranı % 5 ila % 15 arasında olduğu zaman patlama riski oluşur. Bu oran % 15'in üzerine çıkarsa, metan tutuşur, fakat patlamaz.

58. Avrupa Konseyi'ne üye Devletlerin evsel atık idaresi ve belediyeye ait çöp alanlarının işletilmesiyle ilgili yürürlükte olan birçok genelge ve yönetmeliğinden, ilgili makamların ve işletmecilerin temel önceliklerinin şunlar olduğu görülmektedir: çöp ve atık yok etme alanlarının yerleşim yerlerine minimum uzaklıkta olmamasını sağlayarak bu alanları izole etmek; sabit setlerle hendekler açarak ve sıkıştırma tekniği kullanarak kayma riskini önlemek; yangın ve biyogaz patlaması riskini ortadan kaldırmak.

En son değinilen öncelikle ilgili olarak, alanların dezenfekte edilmesi için önerilen yöntem, gazların dışarı atılması ve alan işletilmeye devam ettiği sürece biyolojik bir filtreyle işlemden geçirilmesini sağlayan fermantasyon gazları için bir drenaj sistemi kurmayı gerektirmektedir. Türkiye'de yürürlükte olan 14 Mart 1991 tarihli yönetmelikte de yer alan bu tür bir gaz açığa çıkarma sistemi, genel olarak atığın içine yerleştirilen delikli dikey kanallardan ya da atık yığının içine gömülen yatay kanallardan, bir havalandırma sisteminden, biyolojik bir filtreden ve emme borularından oluşan bir ağdan meydana gelmektedir.

E. Avrupa Konseyi'nin İlgili Araçları

59. Avrupa Konseyi'nin çevre ve kamu makamlarının endüstriyel etkinlikleri alanında edindiği çeşitli metinlerle ilgili olarak, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin çalışmaları arasında, kentsel ve endüstriyel atıklarla ilgili sorunlar üzerine olan 587 sayılı Karar'dan (1975), Çernobil faciasının sonuçlarıyla ilgili olan 1087 sayılı Karar'dan (1996) ve atıkların idaresi, işlemden geçirilmesi, geri dönüştürülmesi ve pazarlanması konulu 1225 sayılı Tavsiye Kararı'ndan (1993); Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin çalışmaları arasında ise çevreyle ilgili yetki ve sorumlulukların merkezi, yerel ve bölgesel makamlar arasında dağılımı hakkında olan R (96) 12 sayılı Tavsiye Kararı'ndan söz edilmelidir.

Ayrıca, bugüne kadar sırasıyla dokuz ve on üç Devlet tarafından imzalanan, çevreye zarar veren faaliyetlerden doğan hasarlar için Sivil Sorumluluk Sözleşmesi'nden (ETS no. 150 – Lugano, 21 Haziran 1993) ve Ceza Hukuku yoluyla Çevrenin Korunması Sözleşmesi'nden de (ETS no. 172 – Strazburg, 4 Kasım 1998) bahsedilmelidir.

60. Bu belgelerden anlaşılıyor ki, evsel atıkların temel sorumluluğu, Hükümetlerin mali ve teknik destek sağlamak zorunda olduğu yerel makamlara aittir. Kamu makamlarının bir alanı kalıcı atık toplama yerine dönüştürmesi “tehlikeli bir faaliyet” ve “hayat kaybı” olarak tanımlanmaktadır, çünkü böyle bir alanda atıkların toplanması, kamu makamlarının neden olduğu “zarar” olarak görülmektedir (bkz., *inter alia*, Lugano Sözleşmesi, Madde 2 §§ 1 (c)-(d) ve 7 (a)-(b)).

61. Bu bağlamda, Strazburg Sözleşmesi, taraflardan “ceza gerektiren suçlar için alınması gereken önlemler kadar gerekli olabilen” önlemler almalarını, “insanların ciddi şekilde yaralanmalarına veya ölüme sebep olan ya da sebep olma ihtimali bulunan ... tehlikeli atıkların ... elden çıkarılması, işlemden geçirilmesi ve toplanmasını” üstlenmelerini talep etmekte ve bu tür suçların aynı zamanda “ihmalkarlık sonucu” işlenebileceğini belirtmektedir

(2 ve 4. Maddeler). Bu sözleşme henüz yürürlüğe girmemiş olsa da, çevreye verilen zarar için daha ağır ceza verme eğiliminin dışına çıkmamaktadır ve insan hayatının tehlikeye düşmesi ile yakından bağlantılıdır (bkz., örneğin, 27 Ocak 2003 tarihli, 2003/80 sayılı Avrupa Birliği Komisyonu Çerçeve Kararı ve çevrenin korunmasıyla ilgili bir direktif ile ceza hukuku aracılığıyla 30 Eylül 2002’de değiştirilen 13 Mart 2001 tarihli Avrupa Komisyonu önerisi).

Strazburg Sözleşmesi’nin 6. Maddesi uyarınca, suçların ciddiyetini dikkate alan cezai yaptırımlarla (bu yaptırımlar faillere hapis cezası verilmesini de kapsamalıdır) bu suçların cezalandırılabilir olmasını sağlamak için gerekli olan bu tür önlemler alınmalıdır.

62. Bu tür tehlikeli faaliyetlerin olduğu yerlerde, halkın net ve tam bilgiye ulaşması temel bir insan hakkı olarak görülmektedir; örneğin, yukarıda değinilen 1087 sayılı Karar (1996), bu hakkın kamu sektöründe nükleer enerji kullanılmasından doğan risklerle sınırlandırılmaması gerektiğinin altını çizmektedir.

HUKUK

I. SÖZLEŞME’NİN 2 MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

63. Başvuran, ilk olarak, 28 Nisan 1993’te gerçekleşen kazada dokuz yakın akrabasının ölümünün ve bu olayı izleyen dava işlemlerindeki kusurların, ilgili kısımları aşağıda yer alan AİHS’nin 2. maddesini ihlal ettiğinden şikayet etmiştir:

“1. Herkesin yaşam hakkı yasanın koruması altındadır. Yasanın ölüm cezası ile cezalandırdığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın yerine getirilmesi dışında hiç kimse kasten öldürülemez. ...”

64. Hükümet, Daire huzurunda olduğu gibi Büyük Daire’de de bu iddiaya karşı çıkmıştır.

A. Uygulanabilirlik

1. Daire kararı

65. *L.C.B./İngiltere* (9 Haziran 1998 tarihli karar, *Karar ve Hüküm Raporları* 1998-III), *Guerra ve Diğerleri/İtalya* (19 Şubat 1998, *Raporlar* 1998-I), *Botta/İtalya* (24 Şubat 1998 tarihli karar, *Raporlar* 1998-I) ve *Calvelli ve Ciglio/İtalya* ([BD], sayı 32967/96, AİHM 2002-I) gibi davaların oluşturduğu örnekler ile bu alandaki Avrupa standartlarına atıfta bulunan Daire, AİHS’nin 2. maddesinde belirtilen yaşama hakkının korunmasının çöp toplama etkinliğinin yarattığı tehlikeler nedeniyle bu konu için de geçerli olduğunu vurgulamaktadır. Dolayısıyla, Devletlerin 2. madde uyarınca sahip olduğu, topraklarında yaşayan insanların yaşamlarını korumaya yönelik gerekli önlemleri alma kesin yükümlülüğünün sözkonusu dava için geçerli olduğuna karar vermiştir.

2. Mahkemeye çıkanların iddiaları

66. Hükümet, Daire’nin “tüm kasıtsız ölüm durumlarının” 2. maddenin kapsamına girdiği yönündeki kararının, bu hükmün ortaya koyduğu kesin yükümlülükleri benzeri görülmemiş şekilde genişlettiğini ileri sürmüştür. Sundukları savunmaya göre, Daire’nin kararı, *Mastromatteo/İtalya* ([BD], sayı 37703/99, AİHM 2002-VIII) gibi konuya ilişkin yakın tarihli davalarda AİHM’nin kabul ettiği yaklaşımdan farklıdır ve atıfta bulunulan davalar, özellikle de AİHM’nin, 2. maddenin ihlal edilmediği kararına vardığı *Osman/İngiltere* (28 Ekim 1998 tarihli karar, *Raporlar* 1998-VIII) ve *Calvelli ve Ciglio* (yukarıda anılan) davaları tarafından desteklenmemektedir.

67. Duruşmada Hükümet, Devletin doğrudan temsilcilerine isnat olunamayacak hareketler üzerindeki sorumluluğunun tüm kaza ya da felakete yayılamayacağını; bu şartlar altında AİHM’nin, 2. maddenin uygulanabilirliğine ilişkin olarak teleolojik ya da geniş değil, kısıtlı bir yorum yapması gerektiğini öne sürmüştür. Aksi halde, yalnızca bir havaalanının, nükleer santralin ya da cephane fabrikasının yanında bulunmanın ya da kimyasal maddelere maruz kalmanın bile 2. maddenin potansiyel olarak ihlaline neden olabileceği sonucuna varılabilir.

68. Başvuran, Devlet makamlarının kayıtsız ihmallerinin akrabalarının ölümüne neden olduğu göz önüne alındığında, bunların AİHS’nin 2. maddesinin kapsamında olduğundan şüphe duyulamayacağını ve Hükümet’in sunduğu savunmada bu sonucu yalanlayacak hiçbir şey olmadığını iddia etmiştir.

3. AİHM’nin değerlendirmesi

69. Tarafların savları, bir bütün olarak göz önüne alındığında AİHM, 2. maddeyi yorumlarken, insanların korunmasına yönelik bir araç olan AİHS'deki hükümlerin yorumlanıp uygulanmasında, bu Sözleşme'de getirilen güvencelerin pratik ve etkin kılınmasının gerekli olduğu fikrini rehber edindiğini yineler (örneğin bkz. *Yaşa/Türkiye*, 2 Eylül 1998 tarihli karar, *Raporlar* 1998-VI, s. 2429, § 64).

70. Söz konusu davada Mahkeme huzurundaki şikayet, ulusal makamların, başvuranın yakın akrabalarının 28 Nisan 1993 tarihinde yetkililerin denetimindeki Ümraniye Belediye çöplüğünde meydana gelen kazada ölümünü engellemek için kendilerinden beklenen tüm önlemleri almadığına yöneliktir.

71. Bu bağlamda, AİHM, 2. maddenin yalnızca Devleti temsil eden kişilerin kuvvet kullanması sonucunda meydana gelen ölümleri kapsamadığını; aynı zamanda ilk bendinin ilk cümlesi ile Devletlere, topraklarında yaşayan kişilerin yaşamlarını korumak için gerekli önlemleri almaya yönelik kesin bir yükümlülük verdiğini vurgular (örneğin bkz. yukarıda anılan *L. C. B.*, s. 1403, § 36 ve *Paul ve Audrey Edwards/İngiltere*, sayı 46477/99, § 54, AİHM 2002-II).

Mahkeme, bu yükümlülüğün, kamusal olsun ya da olmasın, yaşama hakkının tehlikeye girebileceği her türlü etkinlik ve *a fortiori* olarak da doğaları gereği tehlikeli olan çöp toplama alanlarının işletimi gibi endüstriyel etkinlikler için de geçerli olduğu kanaatinde ("tehlikeli etkinlikler" – ilgili Avrupa standartları için bkz. yukarıdaki 59. ve 60. paragraflar).

72. Sözleşme kurumlarının, bu gibi alanlarda yaşamı koruma hakkının ihlaline ilişkin iddiaları incelemesinin gerekli olduğu durumlarda hiçbir zaman 2. maddenin uygulanabilir olmadığına karar verilmemiştir. AİHM, örneğin, gübre fabrikasından (bkz. yukarıda bahsedilen *Guerra ve diğerleri*, s. 228-29, §§ 60 ve 62) ya da nükleer denemelerden (bkz. yukarıda bahsedilen *L. C. B.*, p. 1403, § 36) yayılan toksik atıklara ilişkin davaları hatırlatır.

73. Bu bağlamda, Hükümet'in iddialarının aksine, söz konusu etkinliğin ne kadar zararlı olduğu, başvuranın hayatını tehdit eden şartlar nedeniyle nasıl bir riske maruz kaldığı, bu şartların ortaya çıkmasında payı olan kişilerin konumu ve bunlara atfedilen hareket ya da ihmallerin kasıtlı olup olmadığı, belirli bir davanın esasları Devletin 2. madde uyarınca sahip olduğu sorumluluğu belirleme amacıyla incelenirken göz önüne alınması gereken etkenlerden yalnızca birkaçıdır (adı geçen davalar, s. 1403-04, §§ 37-41).

Mahkeme bu hususlara tekrar değinecektir.

74. Özetlemek gerekirse, AİHM, başvuranın şikayetinin (bkz. yukarıdaki 70. paragraf) 2. maddenin ilk cümlesinin kapsamında yer aldığından ve dolayısıyla bu maddenin söz konusu davada uygulanabilir olduğundan şüphe duymamaktadır.

B. Uyum

1. Daire kararı

75. Daire, söz konusu davada ilgili yetkililerin 7 Mayıs 1991 tarihli bilirkişi raporunda vurgulanan ciddi işletme risklerini ortadan kaldırmak için hiçbir önlem almamakla kalmayıp başvuranın tüm bu risklerin kaynağı olan çöplüğün yakınında yaşamaktan caydırmak için hiçbir girişimde bulunmadıklarını vurgulamıştır. Daire, aynı zamanda, davalı Hükümet'in makamlarının Kazım Karabekir mahallesinde yaşayanları, bir çöplüğün yakınında yaşamakla girdikleri riskler konusunda bilgilendirmediğine de dikkat çekmiştir.

Dolayısıyla Daire, bir tarafta Türk makamlarına atfedilen ihmaller ile 28 Nisan 1993 tarihinde meydana gelen kaza ve diğer tarafta yaşanan can kaybı arasında bir sebep-sonuç ilişkisi olduğuna karar vermiştir. Bu nedenle, Daire, söz konusu davada Türk makamlarının, Ümraniye'nin bazı gecekondu mahallelerinde yaşayan insanların yaşamlarına yönelik gerçek risklerin gerçekleşmesini önlemek için ellerinden gelen her şeyi yaptığını söylemenin mümkün olmadığını belirtmiştir.

76. Daha sonra Daire, başvuranın şikayetlerinin halledilip halledilmediğine karar vermek için 2. maddede öngörülen "usuli yükümlülükler" ışığında Türk ceza ve idare mahkemelerinin kusurlarına ilişkin şikayetleri incelemeye almıştır.

Sözkonusu davada başlatılan cezai işlemlere ilişkin olarak, Daire, bunların başvuranın yaşama hakkının ihlal edildiği iddiaları açısından “yeterli” kabul edilemeyeceğine karar vermiştir zira bunların tek amacı yetkililerin gerçekleşen ölümlerden değil, “görevi ihmal” suçundan sorumlu tutulup tutulamayacaklarına karar vermek olmuştur.

Tazminata yönelik idari işlemlere ilişkin olarak Daire, öncelikle, başvuranın tazminat hakkının, ancak ilk tazminat talebinin reddedilmesinden dört yıl, on bir ay ve on gün sonra kabul edildiğine dikkat çekmiştir. Ayrıca başvuranın bu süre sonunda tazminata hak kazanmasına rağmen, kendisine herhangi bir ödeme yapılmadığını da vurgulamıştır.

Dolayısıyla Daire, bir bütün olarak düşünüldüklerinde bile, ulusal düzeyde kullanılan hukuki yolların, başvuranın AİHS'nin 2. maddesi uyarınca yaptığı şikayetlerin halli için yeterli olmadığı kararına varmıştır.

2. AİHM'ye çıkan tarafların görüşleri

(a) Hükümet

77. Hükümet'in temel iddiası, Daire'nin yaptığı değerlendirmedeki belirleyici kanıtın, ve çeşitli meclisler arasında tartışmalara yol açıp yerel hukuk tarafından hiçbir zaman kabul edilmeyen 7 Mayıs 1991'de hazırlanmış bir bilirkişi raporu olduğudur. Daire'nin “aciliyet” ve “gerçeklik” kriterlerinin Belediye çöplüğünün oluşturduğu tehlike açısından geçerli olup olmadığını incelemeyen yaptığı değerlendirme, yetkililerin önlem alması ya da ivedilikle ve uygun şekilde müdahale etmesi gerektiği düşüncesine dayanan bir ihlal kararı verebilmek için yeterli değildir.

Bununla bağlantılı olarak Hükümet, Devletlerin önlerindeki sorunları, genel politikalar bağlamında inceleyip bunlara çözümler araması gerektiğini ve AİHM'nin içtihatları uyarınca acil bir tehlike olmadıkça önlem alma yükümlülüğü taşımadığını iddia etmektedir.

78. Özellikle yetkililerin ihmalkar davranışları hakkındaki davalara ilişkin olarak Hükümet, *Leray ve diğerleri/Fransa* (sayı 44617/98, 16 Ocak 2001) ve *Emilia Álvarez Ramón/İspanya* (sayı 51192/99, 3 Haziran 2001) davalarına da dayanarak, geçmişte AİHM'nin bir hukuki çerçeve olup olmadığına ve buna uyulup uyulmadığına bakmakla yetindiğini, sözkonusu ölüm ya da ölümler ile ihmalkar davranış arasında sebep-sonuç ilişkisi arayan ayrıntılı bir inceleme yürütmediğini öne sürmüştür. Tam tersine, AİHM bu gibi davalarda yerel makamların bulgularını ve değerlendirmelerini kabul etmiştir.

79. Hükümet, Devlet'in sözkonusu davada, başvuranın yakın akrabalarının hayatlarını koruma yükümlülüğünü çiğnemekle hiçbir şekilde suçlanamayacağını savunmuştur. Daire huzurunda yaptığı gibi, 7 Mayıs 1991 tarihli bilirkişi raporunun hazırlanmasından çok önce izinsiz yapılaşmayı önlemek, Ümraniye gecekondulu sakinlerini başka bir barınma alanı bulmaya teşvik etmek ve belediye çöplüğünün üzerine sürekli kimyasal sıkarak sağlık risklerini ortadan kaldırmak için adli, idari ve bilgilendirme kanalları aracılığıyla Ümraniye İlçe Meclisi tarafından alınan önlemleri hatırlatmıştır. Aynı zamanda il meclisi tarafından İstanbul ilinin genelinde oluşturulan ev atığı yönetim sistemine de dikkat çekmiştir.

80. Buna uygun olarak Hükümet, *Chapman/İngiltere* kararına ([BD], sayı 27238/95, AİHM 2001-I) dayanarak, Daire'nin yaklaşımını eleştirmiş; başvuranın mevcut risklere rağmen bir çöplüğün yakınında ev yapmayı bilerek tercih ettiği gerçeğini göz ardı edip 7 Mayıs 1991 tarihli raporun bulgularına dayanarak binlerce kişiyi hiçbir insani kaygı gözetmeden hızla evlerinden çıkarmadıkları, büyük bir yerleşim alanını imar etmedikleri ve yirmi yıldan uzun bir süredir kullanımda olan bir çöp dökme alanını bir gecede taşımadıkları için yerel yetkilileri suçlamakla yetindiğini öne sürmüştür.

Bu hususta Hükümet, bu gibi geniş ölçekli projelerin önemli miktarda düşünce ve yatırım, uzun süren bir planlama ve karar-verme süreci ve ciddi bir tasarım ve uygulama çalışması gerektirdiğini vurgulamıştır. Bu şartlar altında AİHM, Ümraniye'nin gecekondulu semtlerindeki, mahalle sakinlerinin günlük yaşamlarına potansiyel bir tehdit oluşturan her türlü önleme gösterdikleri direnci de kapsayan toplumsal ve ekonomik sorunları çözmeye yönelik en iyi politikaya ilişkin kendi görüşünü empoze etme hakkına sahip değildir.

81. Sözkonusu davanın cezai işlemler yönüne ilişkin olarak Hükümet, yine AİHM'nin (yukarıda anılan) *Leray ve Diğerleri* kararında vardığı sonuçları vurgulamıştır. Bu davada AİHM, başvuruların Fransız makamlarının büyük ihmalinin yirmi üç kişinin ölümüne neden olduğu iddialarını tereddütsüz reddetmiştir.

82. Yukarıda bahsedilen *Calvelli ve Ciglio* ile *Mastromatteo* kararlarına dayanan Hükümet, yaşama hakkının ihlali kasıtlı değilse 2. Madde'nin öngördüğü kesin yükümlülüğün cezai işlem yapılmasını gerektirmediğini öne sürmüştür. Sözkonusu davada cezai işlemler başlatılmış ve soruşturmanın başlangıcından davanın karara bağlanmasına kadar Türk adli yargı sistemi AİHS'nin 2. maddesi uyarınca eleştirilemeyecek kadar etkin ve titiz bir şekilde çalışmıştır. Bu bağlamda Hükümet, sözkonusu belediye başkanlarına dokunulmazlık sağlandığı iddialarını reddetmiştir. Belediye başkanlarının davasında yalnızca Ceza Yasası'nın 230. Maddesi'nin uygulanmasının yalnızca kamu çalışanlarına uygulanan bu maddede tanımlanan suçun "kendine özgü doğasından" kaynaklandığını; ilk derece mahkemesinin iddianamede yer almayan başka muhtemel suçlular olduğu için asgari yasal cezayı verdiğini iddia etmiştir.

83. Duruşma sırasında Hükümet, özellikle de AİHM'nin *Tarıbilir/Türkiye* (sayı 21422/93, § 85, 16 Kasım 2000) davasında verdiği kararın ışığında, başvuranın – kendi isteğiyle – ön soruşturmada yer almamasının cezai işlemlerin etkinliğini hiçbir şekilde azaltamayacağını savunmuştur. Hiçbir zaman işlemlere katılmasının engellendiğini iddia etmeyen başvuran, iki tanınan siyasi ismi kapsayan ve basından büyük ilgi gören dava hakkında bilgisi olmadığını da öne süremez.

84. Sözkonusu davada tazminat talebi için kullanılan idari çözüm yoluna ilişkin olarak Hükümet, ilgili belediye başkanlarının bu davalarda imtiyazlı muamele görmediğine, başvurana hem maddi hem manevi tazminat ödemeye mahkum edildiklerine ve başvuranın bu başlık altında almaya hak kazandığı miktarı halen alabileceğine dikkat çekmiştir.

(b) Başvuran

85. Başvuran Daire'ye sunduğu savları yinelemiş ve yeniden Hükümet'in Ümraniye gecekondu mahallelerinin gelişimine göz yumduğunu, bunların çöp atım sahalarına yakınlaşmasını engellemediğini savunmuştur. Mahkemeye sunduğu görüşe göre, Hükümet mahalle sakinlerinin tüm temel hizmetlerden yararlanmalarına izin vermek ve siyasi amaçlarla oy deposu olarak görülen yasadışı bu yerleşmeleri yasallaştıran on sekizden fazla yasa geçirmek suretiyle durumu teşvik etmiştir.

Duruşmada başvuranın temsilcisi Hükümet'in Ümraniye gecekondu semtlerinde hiçbir kamu hizmetinin bulunmadığına yönelik iddialarını yalanlayan bazı resmi belgeler sunarak Gerze Sokak sakinlerinin belediyeden su aldığını ve emlak vergisi mükellefi olduğunu öne sürmüştür. Üstelik, AİHM'ye sunulan resmi haritaya (bkz.yukarıdaki 10. paragraf) ilişkin olarak, temsilci olayın meydana geldiği dönemde Adem Yavuz Sokak'ta bir postane olduğunu ve bölgede dört Devlet okulu bulunduğunu belirtmiştir.

86. Başvuranın iddialarına göre, yetkililer öne sürülenin aksine gecekondu sakinlerini çöplüğün yarattığı tehlikeler konusunda uarmak için hiçbir çaba göstermemiştir.

Duruşma sırasında başvuranın temsilcisi Hükümet'in en fakir ve en az eğitilmiş vatandaşlarının bu kadar önemli çevre sorunlarına ilişkin bilgi edinmesi gerektiği öne sürerek yükümlülüklerinde kaçamayacağını savunmuştur. Temsilci, ilgili ilçe meclisinin çöp yığınlarının üzerine düşüncesizce toprak dökmekle yetinmek yerine havalandırma bacaları yerleştirmesinin, trajediyi önlemeye yeteceğini öne sürmüştür.

87. Yetkili makamlar aleyhine başlatılan adli işlemlere ilişkin olarak, başvuran yalnızca, suçluları cezalandırma arzusu gütmeyen bu işlemlerin kamuoyunu öfkeliendirmekten başka bir etkisi olmadığını söylemekle yetinmiştir.

88. Buna ek olarak, başvuran, yalnızca manevi hasar için gülünç bir meblağ ödenmesini karara bağlanmış ve bu meblağ da ödenmemişken Hükümet'in tazminat işlemlerinin etkin olduğunu iddia edemeyeceğini düşünmektedir.

3. AİHM'nin değerlendirmesi

(a) Sözkonusu davada uygulanabilir genel ilkeler

(i) *Tehlikeli etkinlikler sonucunda yaşama hakkının ihlal edilmesini önlemeye yönelik ilkeler: AİHS'nin 2. maddesinin esas yönü*

89. 2. madde uyarınca yaşamı korumak için tüm önlemleri almaya yönelik kesin yükümlülük (bkz. yukarıdaki 71. paragraf), her şeyden önce, Devlet'e yaşama hakkını tehdit eden durumlara karşı etkin bir caydırma mekanizması oluşturacak yasal ve idari çerçeve oluşturmak görevi vermiştir (örneğin bakınız, *mutatis mutandis*, yukarıda anılan *Osman*, s. 3159, § 115; yukarıda anılan *Paul ve Audrey Edwards*, § 54; *İlhan/Türkiye* [BD], sayı 22277/93, § 91, AİHM 2000-VII; *Kılıç/Türkiye*, sayı 22492/93, § 62, AİHM 2000-III; ve *Mahmut Kaya/Türkiye*, sayı 22535/93, § 85, AİHM 2000-III).

90. Bu yükümlülüğün, sözkonusu etkinliğin kendine özgü niteliklerine ve insan hayatı açısından oluşturduğu potansiyel riske uygun olarak hazırlanan yönetmeliklere özellikle önem verilmesi gereken tehlikeli etkinlikler için de geçerli olduğu şüphesizdir. Bu yönetmelikler etkinliğe ruhsat verilmesini, hazırlanılmasını, etkinliğin işletimini, güvenliğini ve denetimini düzenlemeli; tüm ilgililerin açığa çıkan riskler nedeniyle hayatı tehlikeye girebilecek vatandaşların etkili bir şekilde korunmasını sağlamaya yönelik pratik önlemleri almasını zorunlu hale getirmelidir.

Bu önlemler arasında, AİHS kurumlarının içtihatları tarafından belirlenen kamunun haber alma hakkına da özellikle önem verilmelidir. Prensip, daha önce 8. Madde ile tanınan (bkz. yukarıda anılan *Guerra ve Diğerleri*, s. 228, § 60) bu haktan, yaşama hakkının korunmasını sağlamak için de yararlanmanın mümkün olduğu konusunda Büyük Daire de Daire ile aynı fikirdedir. Avrupa standartlarındaki yakın tarihli gelişmeler de bu yorumu desteklemektedir (bkz. yukarıdaki 62. paragraf).

Her halükarda, ilgili yönetmelikler, sözkonusu etkinliğin teknik yönlerini de göz önüne alarak, ilgili süreçteki eksiklikleri ve farklı düzeylerdeki sorumlular tarafından yapılmış olabilecek hataları belirlemeye yönelik süreçler oluşturmalıdır.

(ii) *Yaşama hakkının ihlal edildiğinin iddia edilmesi halinde gerekli adli tepkiye ilişkin ilkeler: AİHS'nin usuli yönü*

91. 2. Maddenin getirdiği yükümlülükler bunlarla sınırlı kalmamaktadır. Can kaybının, Devletin sorumluluğunu gerektirebilecek şartlar altında olması halinde, bu hüküm, Devlete elindeki tüm imkanları kullanarak yaşama hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin doğru bir şekilde uygulanmasını ve bu hakka yönelik yapılan ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak yeterli – adli veya diğer – tepkileri verme görevi yüklemektedir (bkz., *mutatis mutandis*, yukarıda anılan *Osman*, s. 3159, § 115; ve yukarıda anılan *Paul ve Audrey Edwards*, § 54).

92. Bu bağlamda, AİHM, yaşama ya da fiziksel sağlık hakkına yönelik ihlallerin kasıtlı olmadığı durumlarda, “etkili bir adli sistem” oluşturmayı kapsayan kesinyükümlülüğün her davada adli işlem başlatmayı gerektirmediğine ve özel, idari ve hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının mağdurlara açık olmasının yeterli olacağına karar vermiştir (örneğin bkz., *Vo/Fransa* [BD], sayı 53924/00, § 90, AİHM 2004-VII; yukarıda anılan *Calvelli ve Ciglio*, § 51; ve yukarıda anılan *Mastromatteo*, §§ 90, 94 ve 95).

93. Ancak, bu davadaki konunun kapsamında olan alanlar açısından uygulanabilir ilkeler, daha ziyade AİHM'nin özellikle ölümcül güç kullanımına ilişkin oluşturduğu ilkelerde ifade bulur. Bu ilkeler başka dava türlerinde de uygulanabilir özelliğe sahiptirler.

Bu bağlamda, 2. madde'nin cinayet davalarında resmi bir soruşturma açma yükümlülüğü getirdiği şeklinde yorumlanması makuldür, çünkü bu suça ilişkin iddialar normalde cezai sorumluluğa yol açmakta (bkz. *Caraher/İngiltere* (karar), sayı 24520/94, AİHM 2000-I) ve genellikle gerçek ölüm şartları yalnızca Devlet görevlileri ya da makamlarının bilgisi dahilinde kalmakta ya da bunu sağlamak mümkün olmaktadır (bkz. *McCann ve Diğerleri/İngiltere*, 27 Eylül 1995 tarihli karar, Seri A sayı 324, ss. 47-49, §§ 157-164, ve yukarıda anılan *İlhan*, § 91).

AİHM'nin fikrince, bu gibi olaylara neden olabilecek karmaşık olguları saptamak için yeterli bilgiye sahip tek birim olan kamu makamlarının sorumluluğu altında yürütülen ve can kaybına yol açan tehlikeli etkinlikler sözkonusu olduğunda, bu gibi görüşlerin geçerli olduğu şüphesizdir.

Devlet görevlilerinin ya da kurumlarının bu konuda muhakeme hatasını veya dikkatsizliği aşan bir ihmali olduğu, yani olası sonuçların farkında olmalarına rağmen sözkonusu makamların kendilerine verilen yetkileri göz ardı ederek tehlikeli bir etkinlik nedeniyle oluşan riskleri bertaraf etmek için gerekli ve yeterli önlemleri almadığı durumlarda (bkz. *mutatis mutandis*, yukarıda anılan *Osman*, ss. 3159-60, § 116), bireyler kendi inisiyatifleriyle ne gibi hukuk yollarına başvurmuş olursa olsun, insanların hayatını tehlikeye girmesine neden olan kişilerin aleyhine hiçbir suçlamada bulunulmaması ya da bu kişilerin yargılanmaması 2. maddenin ihlal edildiği anlamına gelebilir (bkz. yukarıdaki 48, 49 ve 50. paragraflar); ilgili Avrupa standartlarındaki gelişmelerle bu durum kanıtlanmıştır (bkz. yukarıdaki 61. paragraf).

94. Özetlemek gerekirse, 2. maddenin öngördüğü yasal sistem, etkinliğe dair bazı asgari standartları karşılayan ve tehlikeli bir etkinliğin can kaybına yol açması halinde soruşturmanın bulguları çerçevesinde adli cezaların uygulanmasını sağlayan bağımsız ve tarafsız bir resmi soruşturma usulünü hükme bağlamalıdır (bkz. *mutatis mutandis*, *Hugh Jordan/İngiltere*, sayı 24746/94, §§ 105-109, AİHM 2001-III, ve yukarıda anılan *Paul ve Audrey Edwards*, §§ 69-73). Bu gibi davalarda, yetkili makamlar büyük bir gayretle ve ivedilikle çalışmalı ve ilk olarak olayın meydana gelme şartları ile denetim sisteminin işleyişindeki aksaklıkları, ikinci olarak da sözkonusu olaylar zincirinde herhangi bir şekilde rol oynayan Devlet görevlileri ya da makamlarını saptamak için inisiyatifi kendileri alarak soruşturma açmalıdır.

95. Öte yandan, resmi soruşturma aşamasının ulusal mahkemelerde işlemlerin başlatılmasına neden olduğu durumlarda 2. maddenin şartları daha da genişler; dava aşaması da dahil tüm işlemler kanun yoluyla hayatı korumaya yönelik kesin yükümlülüğün şartlarını da karşılamalıdır.

96. Yukarıda anlatılanlar, hiçbir şekilde 2. maddenin başvurana üçüncü tarafları adli bir suç nedeniyle yargılatma ya da cezalandırma hakkı (bkz. *mutatis mutandis*, *Perez/Fransa* [BD], sayı 47287/99, § 70, AİHM 2004-I) ya da tüm yargılamaları mahkumiyetle ya da belirli bir ceza kararıyla sonuçlandırma yükümlülüğü (bkz. *mutatis mutandis*, *Tanlı/Türkiye*, sayı 26129/95, § 111, AİHM 2001-III) verdiği anlamına gelmemektedir.

Diğer taraftan, ulusal mahkemeler hiçbir şekilde hayatı tehlikeye atan suçları cezasız bırakmamalıdır. Halkın güvenliğini ve hukukun üstünlüğüne uyumu sağlamak, yasadışı fiillere hoşgörü ya da katılımı engellemek için bu şarttır. Dolayısıyla AİHM'nin görevi, kullanılan yargı sisteminin caydırıcı etkisinin ve yaşama hakkı ihlallerinin önlenmesinde bu sistemin oynaması gereken rolün zayıflatılmaması için, mahkemelerin karara varırken 2. madde ile öngörülen dikkatli inceleme şartını yerine getirip getirmediğini ve ne kadar getirdiğini belirlemekten ibarettir.

(b) Bu ilkeler ışığında dava olaylarının değerlendirilmesi

(i) AİHS'nin 2. maddesinin esas yönü ışığında, Devlet'in sözkonusu davadaki ölümlere ilişkin sorumluluğu

97. Sözkonusu davada, AİHM, öncelikle davanın konusunu oluşturan her iki etkinlik alanı için de – evsel atık depolarının işletimi (bkz. yukarıdaki 56 ve 57. paragraflar) ve gecekondu bölgelerinin rehabilitasyonu ve temizlenmesi - Türkiye'de yürürlükte olan yönetmelikler bulunduğu dikkat çekmektedir.

Dolayısıyla AİHM, sözkonusu davada incelenen durumda uygulanan yasal tedbirlerin yeterli olup olmadığını ve ulusal makamların ilgili yönetmeliklere gerçekten uyup uymadığını belirlemek zorundadır.

98. Bu maksatla, AİHM, öncelikle davanın şartlarının değerlendirilmesinde büyük önem taşıyan bir etkene, yani belediye çöplüğünün teknik eksiklikleri nedeniyle Ümraniye'deki bazı gecekondu sakinlerinin fiziksel sağlığının risk altında olduğu yönündeki mevcut bilgilere dikkat çekmesi gerektiği kanısındadır.

Üsküdar İlçe Mahkemesi'nin Üçüncü Dairesi'nin talebiyle hazırlanan ve 7 Mayıs 1991'de sunulan bilirkişi raporuna göre, çöplük 1970'lerin başında ilgili teknik standartları ihlal ederek işletmeye açılmış; daha sonra yürürlükteki sağlık, güvenlik ve teknik şartlara, özellikle de 14 Mart 1991 tarihli, 20814 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Katı-Atık Kontrolü'ne İlişkin Yönetmelik'e uymadığı halde kullanılmaya devam etmiştir (bkz. yukarıdaki 56. paragraf). Çöplük alanının yarattığı çeşitli riskleri sıralayan rapor, özellikle de çöplükte "dekompozisyon sonucu oluşan metan patlamasını engellemeye yönelik bir önlem alınmadığından" metanojeneze bağlı patlama tehlikesine dikkat çekmiştir (bkz. yukarıdaki 13. paragraf).

99. Bu hususta AİHM, Hükümet'in 7 Mayıs 1991 tarihli bilirkişi raporunun geçerliliğine ilişkin yaklaşımı ile Kadıköy ve Üsküdar İlçe Meclisleri ile İstanbul İl Meclisi'nin raporun reddedilmesine yönelik başvurularına (bkz. yukarıdaki 14. paragraf) verilmesi gereken önemi incelemeye almıştır. Ancak AİHM, bu adımların farklı makamlar arasındaki bir kuvvet çatışmasından kaynaklandığı ya da aslında bir geciktirme taktiğinden ibaret olduğu görüşündedir. Her halükarda, raporu reddetme işlemleri meclis avukatları tarafından takip edilmediğinden yarım kalmış ve rapor hiçbir zaman geçersiz kabul edilmemiştir. Aksine bu rapor, 28 Nisan 1993 tarihinde meydana gelen kazanın soruşturulmasından sorumlu tüm makamlar için belirleyici olmuş ve üstelik daha sonra Üsküdar Cumhuriyet Savcısı tarafından görevlendirilen bilirkişi komitesinin 18 Mayıs 1993 tarihli raporu (bkz. yukarıdaki 23. paragraf) ve İçişleri Bakanlığı tarafından görevlendirilen baş müfettişin 9 Temmuz 1993 tarihli raporunda atıfta bulunulan iki bilimsel görüş (bkz. yukarıdaki 28. paragraf) tarafından doğrulanmıştır.

100. AİHM, patlama riskinin 7 Mayıs 1991 tarihli raporda vurgulanandan çok önce gerçekleştiği ve çöplük aynı şartlar altında kullanılmaya devam ettiğine göre bu süre zarfında anılan riskin ancak artmış olabileceği göz önüne alındığında, sözkonusu tehlikenin gerçekliğinin ya da aciliyetinin tartışma konusu olmadığı kanısındadır.

101. Bu nedenle Büyük Daire, özellikle de konuya ilişkin özel yönetmelikler bulunduğu düşünüldüğünde, çöplüğün denetimi ve yönetiminden sorumlu idari ve belediye müdürlüklerinin, metanojenezin oluşturduğu risklerden ya da gerekli önlemlerden haberdar olmamasının mümkün olmadığı konusunda Daire ile aynı görüştedir (bkz. Daire kararının 79. paragrafı). Üstelik, AİHM, en azından 7 Mayıs 1991 tarihli raporun kendilerine bildirildiği 27 Mayıs 1991 itibarıyla, çeşitli diğer makamların da bu risklerin farkında olduğunu kabul etmektedir (bkz. yukarıdaki 13. ve 15. paragraf).

Bu durumdan, birçok farklı Türk makamının, Ümraniye belediye çöplüğünün yakınlarında yaşayan birçok insan için gerçek ve açık bir risk bulunduğunu bildiği ya da bilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, özellikle de söz riski oluşturan çöplük kendileri tarafından açıldığı ve kullanımına izin verildiği göz önüne alındığında, AİHM'nin 2. maddesi uyarınca bu makamların bölgedeki bireyleri korumaya yönelik gerekli ve yeterli koruyucu işletim önlemlerini almalarını gerektiren kesin yükümlülükleri vardır (bkz. yukarıdaki 92. ve 93. paragraflar).

102. Ne var ki, AİHM önündeki kanıtlar özellikle il meclisinin 14 Mart 1991'den önce ya da sonra gerekli acil önlemleri almamakla kalmayıp – Daire tarafından da belirtildiği gibi – Başbakanlık Çevre Müsteşarlığı'nın bu yöndeki tavsiyesine de karşı çıktığını göstermektedir (bkz. yukarıdaki 15. paragraf). Çevre Müsteşarlığı, çöplüğün Katı-Atık Denetimi Yönetmeliği'nin 24 ila 27. maddelerinde belirtilen standartlara uygun hale getirilmesini talep etmiştir. 27 madde, açık bir şekilde, biriken gazın kontrollü bir şekilde atmosfere salınmasına imkan veren bir "dikey ve yatay drenaj sistemi" oluşturulmasını gerektirmektedir (bkz. yukarıdaki 56. madde).

103. İl meclisi aynı zamanda Ümraniye Belediye Başkanı'nın 27 Ağustos 1992 tarihinde atık depolama alanının geçici olarak kapatılması için mahkemelere yaptığı son başvuruya da karşı çıkmıştır. İl meclisi, muhalefetini, sözkonusu ilçe meclisi o ana kadar çöplüğü dekontamine

etmek için hiçbir girişimde bulunmadığından, çöplüğün kapatılmasını istemeye hakkı da olmadığına dayandırmıştır (bkz. yukarıdaki 16. paragraf).

Bunun yanı sıra Hükümet, *Chapman/İngiltere* kararının sonuçlarına atıfta bulunmakta ve başvuranı bir çöplüğün yakınında yaşayarak yasalara bilerek karşı geldiği için eleştirmektedir (bkz. yukarıdaki 23., 43. ve 80. paragraflar).

Ancak aşağıdaki nedenlerle bu savlar sağlam temellere dayanmamaktadır.

104. Sözkonusu davada AİHM, “gecekondu rehabilitasyon ve yıkım alanlarının” içinde ve dışında bulunan kamu mallarının üçüncü taraflara transferine ilişkin iç hukuk hükümlerini incelemiştir. Aynı zamanda, 20 Temmuz 1966 tarihli, 775 sayılı Yasa’nın *ratione temporis* kapsamını uygulamada genişletmeye yönelik çeşitli yasal girişimlerin etkisini de göz önüne almıştır (bkz. yukarıdaki 54 ve 55. paragraflar).

AİHM, yukarıdaki yasal hususlara dayanarak, şehir planlaması konusundaki yasal kısıtlamalara karşın, gecekondu alanlarına ilişkin süregelen Devlet politikalarının bu tür alanların şehre dahil olmasını teşvik ederek bu alanların varlığını ve kendi istekleriyle ya da bu politikanın sonucunda 1960’lardan beri bu alanların büyümesine neden olan vatandaşların yaşam biçimini kabul ettiği sonucuna varmıştır. Bu politikanın, uygulamada, kamu arazilerine kanundışı el koyulmasını da kapsayan bir dizi şehir planlaması ihlalinin affedilmesi anlamına geldiği düşünüldüğünde, yasanın öngördüğü önlemleri uygulama yükümlülüğüne sahip idari makamların ne kadar takdir hakkına sahip olduğuna ilişkin bir belirsizlik oluşmuş olmalıdır. Dolayısıyla halkın bu önlemleri tahmin etmesi beklenemez.

105. Üstelik, sözkonusu davada idari makamların başvurana karşı takındıkları tutum da bu yorumu desteklemektedir.

AİHM, sözkonusu evin 1988’de ruhsatsız olarak inşa edilmesinden 28 Nisan 1993’de meydana gelen kazaya kadar, bu durum 775 sayılı yasanın özellikle 18. fıkrasında belirtilen kurallara tabi olmasına ve bu fıkra uyarınca belediye makamlarının evi istedikleri zaman yıkmaya hakkı bulunmasına rağmen, meskenin başvuranın mülkiyetinde kaldığına dikkat çekmektedir. Aslında Hükümet de bu hususa dikkat çekmiş (bkz. yukarıdaki 77. ve 80. paragraflar), ancak sözkonusu davada ilgili makamların başvuran aleyhinde böyle bir önlem almayı düşündüğünü bile kanıtlayamamıştır.

Yetkili makamlar başvuran ve yakın akrabalarının evlerinde, oluşturdukları toplum ve aile çevresinde hiç rahatsız edilmeden yaşamasına izin vermiştir. Üstelik, AİHM’ye sunulan ve Hükümet tarafından yalanlanmayan somut kanıtlara ilişkin olarak, başvuranın yetkililerin kendisinden ve Ümraniye gecekondu mahallelerinin diğer sakinlerinden emlak vergisi aldığı ve ücret karşılığında kamu hizmetlerinden yararlanmalarını sağladığı iddialarından şüphe duymayı gerektiren bir neden yoktur (bkz. yukarıdaki 11. ve 85. paragraflar).

106. Bu şartlar altında, Hükümet’in tüm ihmallerin ve sağduyu eksikliğinin 28 Nisan 1993 tarihli kazanın mağdurlarından kaynaklandığını meşru bir şekilde iddia etmesi ya da İngiliz yetkililerinin Mrs. Chapman’ın yasadışı eylemleri karşısında pasif kalmadığına karar verilen *Chapman/İngiltere* davasının sonuçlarına atıfta bulunması zor olacaktır.

AİHM’nin, Hükümet’in genel olarak aşağıdaki hususlara ilişkin iddialarını yanıtlaması da gereklidir: sözkonusu dönemde Ümraniye atık depolama alanının yarattığı sorunları azaltmak için il meclisi tarafından yürütülen rehabilitasyon projesinin boyutları; ulusal makamların çöplükteki duruma yaklaşma biçimlerini etkilediği söylenen yatırım miktarı; ve son olarak, o dönemde gecekondu bölgelerinin hızla ve tamamen yıkılmasını sağlayacak önlemlerin alınmasını olanaksız hale getirdiği iddia edilen insancıl kaygılar.

107. AİHM, görevinin İstanbul’un bu kısmındaki toplumsal, ekonomik ve kentsel sorunların çözümüne yönelik en iyi politika konusundaki düşüncelerini yerel yetkililere kabul ettirmek olmadığını kabul etmektedir. Dolayısıyla Hükümet’in bu konudaki savını kabul etmektedir, özellikle de öncelikler ve kaynaklar konusunda yapmaları gereken işletme seçenekleri göz önüne alınmadan yetkililere olanaksız ya da çok ağır bir yük yüklenmemelidir (bkz. yukarıda anılan *Osman*, ss. 3159-60, §116); bu durum, AİHM’nin daha önce de belirttiği, Devletlerin

sözkonusu davaya konu olana benzer zorlu toplumsal ve teknik alanlarda sahip olduğu geniş takdir hakkından kaynaklanmaktadır.

Ancak bu açıdan bakıldığında bile AİHM Hükümet'in savlarını inandırıcı bulmamaktadır. Sözkonusu kesin yükümlülüğün getirdiği önlemler tam olarak bu makamlara tanınan yetkilerin arasında yer almaktadır ve dikkatlerine sunulan riski ortadan kaldırmaya yönelik uygun bir araç olarak görülebilir. AİHM, durumun ölümcül bir hale gelmesinden önce Ümraniye çöplüğünde kurulacak bir gaz boşaltma sisteminin, Devlet'in kaynaklarını Türk Anayasası'nın 65. maddesine aykırı bir şekilde harcanmasına fırsat vermeyen (bkz. yukarıdaki 52. paragraf) ya da Hükümet'in öne sürdüğü boyutta politika sorunlarına neden olmayan etkin bir önlem oluşturacağı kanaatindedir. Böyle bir önlem konuya ilişkin Türk yönetmeliklerine ve genel uygulamalara uyumlu olmakla kalmayacak (bkz. yukarıdaki 56. 58. ve 101. paragraflar), aynı zamanda Hükümet'in AİHM'nin dikkatine sunduğu insancıl kaygıları da daha iyi yansıtmış olacaktır.

108. Daha sonra AİHM kamunun bilgi edinme özgürlüğüne saygı hususuna verilmesi gereken önemi değerlendirecektir (bkz. yukarıdaki 90. paragraf). Bu bağlamda Hükümet'in sözkonusu davada Ümraniye gecekondü bölgelerinde yaşayan insanlara, yapmış oldukları tercihler sonucunda girdikleri riskleri değerlendirmelerini sağlayacak herhangi bir bilgi sunulduğunu kanıtlayamadığına dikkat çekmektedir. Her halükarda, AİHM, Ümraniye gecekondü bölgeleri sakinlerinin hayatlarını tehdit eden riskleri önlemeye yönelik daha pratik önlemler alınmadığı dikkate alındığında, bilgi edinme hakkına saygı gösterilmiş olmasının da Devlet'in yükümlülüklerinden kurtulmasını sağlamayacağı kanısındadır.

109. Yukarıdaki hususların ışığında, AİHM, yerel soruşturma makamlarının bulgularından şüphe etmek için bir neden görememekte (bkz. yukarıdaki 23. 28. ve 78. paragraflar; aynı zamanda bkz. *Klaas/Almanya*, 22 Eylül 1993 tarihli karar, Seri A sayı 269, s. 17, §§ 29-30) ve yukarıda incelenen şartların, sözkonusu davada Devlet'in, 2. madde uyarınca birçok yönden sorumlu kabul edilebileceğini gösterdiğini düşünmektedir.

Öncelikle, Ümraniye belediye atık depolama alanının ilgili teknik standartlara uymadığı halde açılarak işletmeye alındığı ve dikkatlerine sunulan risklerin insan hayatını tehdit edecek dereceye gelmesini engelleme amacıyla farklı idari makamlar arasında koordinasyon ve işbirliği oluşturmaya yönelik gerekli önlemleri almaları ve halka yeterli koruma sağlamaları için sorumluları teşvik edecek tutarlı bir denetleme sistemi olmadığı göz önüne alınırsa hukuki çerçevenin yeterli olmadığı açığa çıkmaktadır.

Genel şehir planlama sorunlarını çözüme başarısız olan ve yasal önlemlerin uygulanmasında belirsizlik yaratan genel politikalar nedeniyle daha da kötüleşen bu durumun, Devlet görevlilerinin bu insanları maruz kaldıkları acil ve bilinen risklerden korumak için hiçbir önlem almamaları sonucunda, Ümraniye gecekondü bölgesi sakinlerinin hayatına mal olan 28 Nisan 1993 tarihli üzücü kazaya yol açan olaylar dizisinde rol oynadığı açıktır.

110. Bu şartlar AİHS'nin 2. maddesinin esas yönünden ihlaline yol açmıştır; Hükümet'in sözkonusu davaya ilişkin olarak başlatılan idari işlemlerin olumlu sonuçlandığı savı, aşağıdaki 151. ve 152. paragraflarda belirtilen nedenlerle, bir önem taşımamaktadır.

(ii) AİHS'nin usuli yönü ışığında, ölümlere yargının yaklaşımı konusunda Devlet'in taşıdığı sorumluluk

111. AİHM, Hükümet'in iddialarının aksine, yargının sözkonusu davadaki yaklaşımını değerlendirirken tazminat talep etmek için kullanılan idari hukuk yollarını (bkz. yukarıdaki 37., 39., 40., 84. ve 88. paragraflar) incelemenin gereksiz olduğu kanaatindedir, çünkü sonucu ne olursa olsun bu tür hukuk yollarını 2. maddenin usuli yönleri uyarınca değerlendirmek mümkün değildir (bkz. yukarıdaki 91-96. paragraflar).

112. AİHM, ilk olarak, Türkiye'deki ceza hukuku işlemlerinin, kuramsal olarak, tehlikeli etkinlikler karşısında insan hayatını korumaya yetecek gibi görünen bir sisteme ait olduğuna dikkat çeker; bu açıdan Türk Ceza Kanunu'nun 230 § 1 ve 455 §§ 1. ve 2. maddeleri Devlet görevlileri veya makamlarının ihmallerine ilişkindir (bkz. yukarıdaki 44. paragraf).

AIHS'nin bu konudaki şartları ışığında, Ümraniye belediye çöplüğündeki kazanın ardından Türk ceza hukuku sistemi çerçevesinde alınan önlemlerin uygulamada yeterli olup olmadığına karar verilmesi gerekmektedir (bkz. yukarıdaki 91-96. paragraflar).

113. Bu bağlamda AIHM, 28 Nisan 1993'te kazanın yaklaşık saat 11'de meydana gelmesinden hemen sonra polisin olay mahalline gelerek mağdurların aileleriyle görüştüğüne dikkat çekmektedir. Buna ek olarak İstanbul Valiliği'nin oluşturduğu kriz masasının üyeleri aynı gün olay yerine gitmiştir. Sonraki gün, 29 Nisan 1993'te, İçişleri Bakanlığı kendi inisiyatifleriyle yetkililerin kazanın meydana gelmesindeki sorumluluklarını belirlemek için bir idari soruşturma açılmasını emretmiştir. Üsküdar Cumhuriyet Savcısı 30 Nisan 1993'te bir cezai soruşturma açmıştır. Son olarak, resmi soruşturmalar 15 Temmuz 1993'te, iki belediye başkanı Sn. Sözen ile Sn. Öktem'in ceza mahkemelerinde yargılanması kararıyla sona ermiştir.

Bu şartlarda soruşturma makamlarının örnek bir ivedilikle hareket ettikleri (bkz. yukarıda anılan *Yaşa*, ss. 2439-40, §§ 102-104; yukarıda anılan *Mahmut Kaya*, §§ 106-107; ve *Tanrıkulu/Türkiye* [BD], sayı 23763/94, § 109, AIHM 1999-IV) ve hem 28 Nisan 1993'te meydana gelen kazaya hem de bunun yol açtığı ölümlere neden olan olayları belirlemek için gayret gösterdikleri söylenebilir.

114. Aynı zamanda sözkonusu olayın sorumlularının belirlendiği sonucuna da varılabilir. Cumhuriyet Savcısı, geçerliliğine itiraz edilmeyen bir bilirkişi raporuna dayanan (bkz. yukarıdaki 24. paragraf) 21 Mayıs 1993 tarihli bir kararda, "çöplük, 1970'de açıldığında mevcut olan ve o tarihten beri daha da kötüleşen teknik sorunları önlemek ya da 3030 sayılı Kanun uyarınca ilgili ilçe meclislerine alternatif bir atık depolama alanı göstermek için zamanında harekete geçmemesi" nedeniyle İstanbul İl Meclisi'nin sorumlu tutulması gerektiği sonucuna varmıştır. Karar, ayrıca, başka Devlet makamlarının da durumun kötüye gitmesine ve uzamasına katkıda bulunduğunu belirtmektedir: Ümraniye İlçe Meclisi ilgili yönetmeliklere uygun olmayan bir şehir geliştirme planı uygulamış ve bölgedeki kaçak yapılaşmaya engel olmamıştır; Çevre Bakanlığı Katı Atık Kontrolü'ne ilişkin Yönetmeliklere uyulmasını sağlamamıştır; zamanın Hükümeti de bina sahiplerine tapu vererek bu tip kaçak yapılaşmanın yayılmasını teşvik eden af yasaları çıkartmıştır.

Dolayısıyla Cumhuriyet Savcısı, ilgili makamlar açısından Ceza Kanunu'nun 230 ve 455. Maddelerinin (bkz. yukarıdaki 44. paragraf) geçerli olduğu kararına varmıştır.

115. Ne var ki, cezai işlemleri başlatma yetkisine sahip idari soruşturma kurumları (bkz. yukarıdaki 46. paragraf), AIHM'nin anlayamadığı ve Hükümet'in hiçbir zaman açıklamaya çalışmadığı nedenlerle, Cumhuriyet Savcısı'nın görüşlerini ancak kısmen onaylamıştır.

Aslında, bağımsızlıkları AIHM'nin daha önce incelediği birçok davada (bkz. *Güleç/Türkiye*, 27 Temmuz 1998 tarihli karar, *Raporlar* 1998-IV, ss. 1732-33, §§ 79-81 ve *Oğur/Türkiye* [BD], sayı 21954/93, §§ 91-92, AIHM 1999-III) tartışılan bu kurumlar, nihayetinde Çevre Bakanlığı ve hükümet makamları (bkz. yukarıdaki 29. ve 31. paragraflar) aleyhine tüm suçlamalardan vazgeçerek davanın hayatı riske atma yönünün incelenmesini engellemek için suçlamaları yalnızca "ihmkarlık" ile sınırlandırmaya çalışmışlardır.

Ancak, İstanbul Beşinci Ceza Mahkemesi'nde cezai işlemlerin başlatıldığı ve mahkemenin önüne getirilen davada olayları istediği gibi inceleyebilme, uygun bulduğunda soruşturmaların derinleştirilmesini isteme yetkisi olduğu göz önüne alındığında bu kusurların üzerinde durmak gereksizdir; üstelik bu mahkemenin verdiği karar Yargıtay'ın incelemesine de tabidir.

Buna göre, AIHM'nin kanısınca asıl değerlendirilmesi gereken husus, bu gibi konularda oluşturulan tüm usuli şartlara tamamen uyan bir hazırlık soruşturması olup olmadığını incelemek (bkz. yukarıdaki 94. paragraf) değil; insan hayatını korumak için kabul edilen yasaların muhafızları olan adli makamların, sorumluları cezalandırmaya kararlı olup olmadıklarını değerlendirmektir.

116. Sözkonusu davada, 4 Nisan 1996 tarihli bir kararla İstanbul Asliye Ceza Mahkemesi, adı geçen iki Belediye Başkanı'nı, Ceza Kanunu'nun 230 § 1 maddesinin kapsamı uyarınca (bkz. yukarıdaki 23 paragraf) görevi ihmalden 610.000 TL (o dönem için yaklaşık 9,70 EUR) para

cezasına çarptırılmış ve bu cezayı ertelemiştir. Hükümet, AİHM’de, iki Belediye Başkanı’na neden yalnızca bu iki hükmün uygulandığını ve neden öngörülen en düşük cezaya çarptırıldıklarını açıklamaya çalışmıştır (bkz. yukarıdaki 82. paragraf). Ancak, bireylerin cezai sorumluluğuna ilişkin benzeri iç hukuk sorunlarının incelenmesi AİHM’nin görevleri arasında değildir, bu konu ulusal mahkemelerin takdirine bırakılmıştır. Yine bu bağlamda suçlu-suçsuz kararı vermek de AİHM’nin görevi değildir.

Görevlerine ilişkin olarak AİHM, sözkonusu davada tartışılan cezai işlemlerin tek amacının, yetkili makamların, Ceza Kanunu’nun insan hayatını tehlikeye sokan eylemlerle ya da 2. madde uyarınca yaşama hakkının korunmasıyla hiçbir ilişkisi olmayan 230. maddesi uyarınca “görevi ihmal” suçundan sorumlu tutulup tutulamayacağını belirlemesi olduğuna dikkat çekecektir.

Aslında, 4 Nisan 1996 tarihli karardan, ilk derece mahkemesinin İdare Meclis tarafından verilen lüzumu muhakeme kararının gerekçelerine bağlı kalmış ve başvuranın dokuz akrabasının ölümünde yetkili makamların muhtemel sorumluluğuna ilişkin bir yorumda bulunmamıştır. Görüldüğü gibi, 4 Nisan 1996 tarihli karar, 28 Nisan 1993’te meydana gelen ölümlere davanın bir ögesi olarak yaklaşan kısımlar içermemektedir. Ancak bu durum yaşama hakkını koruyamamaktan kaynaklanan sorumluluğun kabul edildiği anlamına gelmemektedir. Kararın işlevsel hükümleri bu hususta yorum yapmamakta ve üstelik, ilk derece mahkemesinin, kazanın son derece ciddi sonuçlarına gereken önemi verdiğini düşündürmemektedir; sorumlu tutulan kişiler sonuçta gülünç sayılabilecek cezalara çarptırılmış, dahası bu cezalar ertelenmiştir.

117. Buna göre, Türk cezai adalet sisteminin trajediye yaklaşım biçiminin, bu Devlet görevlilerinin veya makamlarının olaydaki mesuliyetlerini tamamen tespit ettiğini ve yaşama hakkına saygı duyulmasını garanti eden iç hukuk hükümlerinin, özellikle de Ceza Kanunu’nun caydırıcı işlevinin etkin bir şekilde uygulanmasını sağladığını söylemek mümkün değildir.

118. Kısacası, sözkonusu davada, tehlikeli bir eylemin yürütülmesinden kaynaklanan ölümcül kazayla bağlantılı olarak, yaşama hakkının “kanunla” yeterince güvenceye alınamaması ve gelecekte insan hayatını tehlikeye atan benzeri davranışların caydırılmaması nedeniyle AİHM’nin 2. maddesinin usuli yönden de ihlal edildiği kararı alınmalıdır.

II. 1. NO.’LU PROTOKOL’ÜN 1. MADDESİ’NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

119. Başvuran, ulusal makamların evinin ve tüm taşınabilir mülkünün kaybıyla sonuçlanan ihmallerinden Devlet’in sorumlu tutulması gerektiğini iddia etmiş ve girdiği zarar için kendisine tazminat ödenmediğinden şikayetçi olmuştur. Aşağıdaki 1 No.’lu Protokol’ün 1. maddesinin ihlal edildiğini öne sürmüştür:

“Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Herhangi bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez.”

120. Hükümet, bu bağlamda bir ihlal olmadığını savunmuştur.

A. Uygulanabilirlik: “mülkiyet” olup olmadığı

1. Daire kararı

121. Daire, başvuranın Hazine’ye ait bir araziye yaklaşık beş yıl boyunca işgal etmesinin kendisine “mülkiyet” olarak yorumlanabilecek bir hak vermeyeceğine karar vermiştir. Ancak, bina kaçak olarak inşa edilmiş olmasına rağmen, başvuranın inşa ettiği binanın yapısının, su ve elektrik tesisatının ve içinde bulunan ev eşyaları ile kişisel eşyaların sahibi olduğu görüşündedir.

Dolayısıyla Daire başvuran tarafından inşa edilen meskenin ve yakın akrabalarıyla birlikte orada ikamet etmesinin önemli bir ekonomik çıkar teşkil ettiğini ve yetkili makamların uzun

bir süre boyunca göz yumduğu bu çıkarın 1 No.'lu Protokolün 1 § 1 maddesinin ilk cümlesindeki hüküm uyarınca “mülkiyet” anlamına geldiğine karar vermiştir.

2. AİHM'ye çıkan tarafların görüşleri

(a) Hükümet

122. Daire huzurunda olduğu gibi, Hükümet başvuran tarafından kaçak olarak inşa edilen meskenin ve binanın kanunlara aykırı bir şekilde Hazine arazisini işgal etmesinin, tek başına 1 No.'lu Protokolün 1. Maddesi uyarınca “mülk edinme hakkı” ya da “mülkiyet” oluşturmayacağını belirtmiştir. Bu durum, iç hukuk hükümleri uyarınca hiçbir zaman sarahaten ya da zımnen kabul edilmemiştir ve Hükümet, başvuranın iddialarını kanıtlayan herhangi bir belge ya da tapu senedi getiremediğine dikkat çekmiştir. Bu bağlamda, başvuran kaçak yapıların düzenlenmesine ilişkin yasalara güvenmekle hata etmiştir, zira bu yasalarda, Kadastro Yasası (3402 sayılı Yasa) uyarınca devri ve fiili işgal yoluyla elde edilmesi mümkün olmayan kamuya ait arazilerin tapusunu almasını sağlayacak hiçbir hüküm bulunmamaktadır. Hükümet yukarıda anılan *Chapman/İngiltere* kararına atıfta bulunarak sözkonusu davada AİHM'nin ilgili yasal durumun dışındaki hususlardan etkilenerak başvuranın fiillerinin 1 No.'lu Protokolün 1. Maddesi uyarınca korunması gereken önemli bir çıkar oluşturduğu kararına varmaması gerektiğini, böyle bir kararın başvuranı fiilen iç hukuk kapsamından çıkartarak yasadışı davranışları nedeniyle ödüllendirilmesine yol açacağını öne sürmüştür.

(b) Başvuran

123. Başvuran Daire'ye de sunduğu savları tekrarlamıştır; daha önceki açıklamalarına (bkz. yukarıdaki 85. paragraf) ilişkin olarak da, sözkonusu davada Ümraniye gecekondü semtlerinde yaşayan herkesin sözkonusu mülk üzerinde yasal bir hak iddia edebilmesini sağlayacak, yetkili makamların gösterdiği hoşgörü ve tartışılmaz idari ve yasal önlemlerle de desteklenen yeterli kanıt bulunduğunu öne sürmüştür.

Duruşmada, başvuranın vekili 4706 sayılı Yasa'ya (bkz. yukarıdaki 55. paragraf) atıfta bulunarak tek başına bu yasanın Devlete ait arazilerin kimseye devredilemeyeceği savını çürütmek için yeterli olduğunu belirtmiştir. Müvekkilinin 775 sayılı Yasa'dan yararlanmak için gerekli adımları henüz atmamış olmasına karşın, bunu daha sonraki bir aşamada, örneğin yeni 4706 sayılı Yasa uyarınca yapmasının önünde hiçbir engel bulunmadığını açıklamıştır.

3. AİHM'nin değerlendirmesi

124. AİHM 1 No.'lu Protokol'ün 1. maddesi'nin ilk kısmındaki “mülkiyet” kavramının, maddi mülkiyet ile sınırlı olmayan ve iç hukuktaki resmi sınıflandırmadan bağımsız, kendine has bir anlamı olduğunu yineler: incelenmesi gereken husus, bir bütün olarak ele alındığında dava şartlarının, başvurana, bu hükümle güvence altına alınmış ciddi bir çıkar sağlayıp sağlamadığıdır (bkz. *mutatis mutandis*, *Zwierzyński/Polonya*, sayı 34049/96, § 63, AİHM 2001-VI). Buna göre, maddi mülkiyetin yanı sıra, kıymet teşkil eden bazı hak ve çıkarlar da bu hüküm uyarınca “mülkiyet hakkına” girebilir ve dolayısıyla “mülk” olarak görülebilir (bkz. *Iatridis/Yunanistan* [BD], sayı 31107/96, § 54, AİHM 1999-II ve *Beyeler/İtalya* [BD], sayı 33202/96, § 100, AİHM 2000-I). “Mülk” kavramı “mevcut mülkler” ile sınırlı değildir; kıymetleri, başvuranın üzerinde mülkiyet hakkını fiilen kullanabilmeye yönelik makul ve “yasal bir beklentiye” sahip olduğunu iddia edebileceği arazileri de kapsar (örneğin bkz. *Liechtenstein Prensi II. Hans-Adam/Almanya* [BD], sayı 42527/98, § 83, AİHM 2001-VIII).

125. AİHM huzurunda, başvuranın, meskenini Türk şehir planlama yönetmeliklerine aykırı olarak inşa ettiği ve ilgili teknik standartlara uymadığı, ya da işgal ettiği arazinin hazine'ye ait olduğu tartışılmamaktadır. Ancak taraflar, başvuranın, 1 No.'lu Protokol'ün 1. maddesi uyarınca “mülkiyet” sahibi olup olmadığı konusunda anlaşmazlığa düşmüştür.

126. İlk olarak, meskenin üzerinde inşa edildiği ve 28 Nisan 1993'e kadar bu şekilde işgal edilen araziye ilişkin olarak, başvuran, ilgili işlemleri başlatarak arazinin tapusunu almasının önünde hiçbir zaman bir engel bulunmadığını belirtmiştir.

Ancak AİHM'nin bu spekülatif savı kabul etmesi mümkün değildir. Aslında, tarafların hiçbir ayrıntılı bilgi sunmadığı göz önüne alındığında, AİHM'nin, Kazım Karabekir bölgesinin,

Hekimbaşı bölgesinin aksine (bkz. yukarıdaki 11. paragraf), gecekondurehabilitasyon planına dahil olup olmadığını; başvuranın sözkonusu tarihte işgal etmiş olduğu kamu arazisinin tapusunu alabilmek için şehir planlaması yönetmeliği uyarınca gerekli resmi şartları yerine getirip getirmediğini (bkz. yukarıdaki 54. paragraf) belirlemesi mümkün olmamıştır. Her halükarda, başvuran hiçbir zaman bu yönde idari bir adım atmadığını kabul etmiştir.

Bu şartlar altında AİHM, başvuranın bir gün sözkonusu araziye devralma beklentisinin mahkemelerde kabul edilebilecek temellere sahip olduğunu, dolayısıyla AİHM'nin içtihatları uyarınca bağımsız bir "mülk" oluşturduğunu kabul edemez (bkz. *Kopecki/Slovakya* [BD], sayı 44912/98, §§ 25-26, AİHM 2004-...).

127. Yukarıda anlatılanlara rağmen, başvuranın meskenine ilişkin olarak farklı hususlar sözkonusudur.

Bu bağlamda, AİHM'nin, yukarıda belirtilen ve başvuranın davranışlarının Devlet makamları tarafından hoş görüldüğü sonucuna varmasını sağlayan nedenlere (bkz. yukarıdaki 105. ve 106. paragraflar) atıfta bulunması yeterli olacaktır. Bu nedenler 1 No.'lu Protokol'ün 1. Maddesi bağlamında geçerlidir ve başvuran ile akrabalarının, meskenleri ve taşınabilir mallarında bir mülkiyet çıkarına sahip olduğunun yetkili makamlar tarafından *de facto* olarak kabul edildiği yargısını desteklemektedir.

128. Bu hususta, AİHM, ilgili makamların neredeyse beş yıldır haberdar oldukları usulsüzlükler (bkz. yukarıdaki 122. paragraf) nedeniyle başvuran ve akrabalarının bu şekilde eleştirilmesini kabul edemez.

Elbette AİHM şehir ve ilçe planlanması politikalarının ve bunlar sonucunda oluşturulan önlemlerin seçimi ile uygulanmasında birçok yerel etkeni kapsayan bir takdir hakkı bulunduğunu kabul etmektedir. Ancak sözkonusu davadakine benzer bir sorunla karşılaşıldığında, bu takdir hakkının yetkilileri zamanında, uygun ve hepsinden de önemlisi tutarlı bir şekilde harekete geçme görevlerinden muaf tutması beklenemez.

Sözkonusu davada böyle olmamıştır, zira kaçak yapıları engellemeye yönelik yasaların uygulanmasında Türk toplumunda yaratılan belirsizliğin, başvuranın meskenine ilişkin durumun bir gece içerisinde değişebileceğini sanmasına neden olması elbette mümkün değildir.

129. AİHM, başvuranın meskenine yönelik mülkiyet çıkarının, 1. No.'lu Protokol'ün 1. Maddesinin ilk cümlesinin anlamı çerçevesinde önemli bir çıkar ve dolayısıyla bir "mülk" oluşturmaya yetecek doğaya sahip olduğu ve yeterli derecede tanındığı kanısındadır.

B. Uyum

1. Daire kararı

130. 1 No.'lu Protokol'ün 1. maddesi ile güvence altına alınan hakkın önemini vurguladıktan sonra, Daire, bu hakkın özüne uygun, etkin bir şekilde kullanılabilmesinin yalnızca Devlet'in müdahale etmeme görevine bağlı olmadığına, pozitif koruma önlemleri gerektirebileceğine karar vermiştir.

Bu bağlamda, Daire idari makamların metan patlaması ve bunun sonucunda oluşacak toprak kayması riskini bertaraf etmek için gereken tüm önlemleri almamasının, aynı zamanda 1 No.'lu Protokol'ün 1. maddesi ile güvence altına alınan hakkın "pratik ve etkin" koruma şartına da aykırı olduğuna karar vermiştir.

AİHM, böyle bir durumun, başvuranın "mülklerinden" keyfince yararlanma hakkını açık bir şekilde ihlal ettiği; yetkili makamların sözkonusu davada mal kaybına sebep olan ihmallerinin Türk idari ve ceza kanunlarını da ihlal ettiği göz önüne alındığında, 1 No.'lu Protokol'ün 1. Maddesi uyarınca hiçbir gerekçesi olmayan bir "müdahale" olarak değerlendirilmesi gerektiği kararına varmıştır.

2. AİHM'ye çıkanların iddiaları

(a) Hükümet

131. Hükümet, AİHM'nin dikkatini Daire'nin 18 Haziran 2002'de verdiği kararda, başvuranın şikayetindekine benzer bir durumda Devlet'in kesin yükümlülüğü bulunduğunu belirten tek bir emsal karara atıfta bulunamadığına çekmiştir. Sundukları görüşte Daire'nin

karar verirken mülkiyet hakkı tanınmayan bir davaya atıfta bulunmasının üzücü olduğu belirtilmiştir.

Hükümet, böyle bir kararın, insani kaygılar nedeniyle başvuranın evini yıkmadıkları ve bu kararın yasal açıdan geçersiz olan bir mülkiyet hakkının tanınması olarak yorumlanacağını düşünemedikleri için Türk makamlarını tenkit etmek anlamına geleceğini iddia etmiştir.

Her halükarda, idari makamlar tarafından kendisine ciddi bir tazminat verildiği ve uygun fiyatlı ev ödeneği açıldığı için Hükümet, başvuranın 1 no.'lu Protokol'ün 1. maddesine yönelik bir ihlal nedeniyle mağdur olduğunu iddia edemeyeceği görüşündedir.

(b) Başvuran

132. Başvuran tarafından AİHM'ye sunulan görüşler yukarıda anılan *Chapman* kararına dayanmaktadır. O davada AİHM'nin, kendisine başka kişilerin çevresel haklarını korumak amacıyla yapılan uyarılara ve yasalar dahilinde verilen cezalara bilinçli olarak kulak tıkayan birinin durumunun incelendiği kanaatindedir. Söz konusu davanın şartları ise tamamen farklıdır çünkü Hükümet, yetkili makamlar yasaları uygulamak için harekete geçmediği veya bunları ihmal ettiği için eleştirilmiştir.

3. AİHM'nin değerlendirmesi

133. AİHM, söz konusu davadaki olgusal ve yasal durumun karmaşıklığı nedeniyle bu davanın 1 No.'lu Protokol'ün 1. maddesinin ilk paragrafının ilk cümlesi ya da ikinci paragrafında tanımlanan kategorilerden birine girmediği; zaten başvuranın da Devlet'in yaptığı bir şey nedeniyle değil hiçbir şey yapmaması nedeniyle şikayetçi olduğu görüşündedir.

Dolayısıyla, davayı, ilk paragrafın ilk cümlesinde ortaya konan ve kişilerin mülklerinden istedikleri gibi yararlanabilme haklarını düzenleyen genel hükmün ışığında değerlendirilmesi gerektiği kanısındadır.

134. Bu bağlamda, AİHM 1 No.'lu Protokol'ün 1. maddesi uyarınca açık bir şekilde ortaya konan ilkeyi yineleyecektir (bkz. *Bielectric Srl/İtalya* (karar), sayı. 36811/97, 4 Mayıs 2000). Bu hüküm ile koruma altına alınan hakkın samimi, etkin bir şekilde kullanılabilmesi yalnızca Devlet'in müdahaleden kaçınmasına bağlı değildir; özellikle başvuranın meşru olarak makamlardan bekleyebileceği önlemler ile mülklerinden etkin bir şekilde faydalanabilmesi arasında doğrudan bir bağ olduğu durumlarda pozitif koruma önlemleri gerektirebilir.

135. Söz konusu davada Devlet'e isnat olunabilecek büyük ihmal ile meydana gelen can kaybı arasında oluşturulan sebep-sonuç ilişkisinin, başvuranın evinin yıkılması için de geçerli olduğu açıktır. AİHM'nin kanısınca meydana gelen ihlal "müdahale" değil, bir kesin yükümlülüğün ihlalidir zira Devlet görevlileri ve makamları başvuranın mülkiyet çıkarını korumak için ellerinden geleni yapmamıştır.

Türk makamlarının insani kaygılarla başvuranın evini yıkmaktan kaçındıkları için eleştirilemeyeceklerini öne süren (bkz. yukarıdaki 80. ve 131. paragraflar) Hükümet'in savlarının, 1 No.'lu Protokol'ün 1. maddesinin 2. paragrafında belirtilen "meşru amaç" hükmüne yönelik olduğu anlaşılmaktadır.

136. Ne var ki AİHM bu savı kabul edememektedir. 2. maddenin ihlal edildiği iddialarına ilişkin olarak gösterilenlere benzer nedenlerle (bkz. yukarıdaki 106. ve 108. paragraflar) 1 No.'lu Protokol'ün 1. maddesinde düzenlenen kesin yükümlülüğün, ulusal makamların başvuranın evinin yıkılmasını önlemek için yukarıda belirtilen önlemleri almasını gerektirdiğine karar vermiştir.

137. Bu önlemlerin alınmadığı açık olduğuna göre, AİHM'nin Hükümet'in, kendisine büyük miktarda maddi tazminat ödendiği ve çok uygun şartlarla konut ödeneği aldığı için başvuranın mülklerinden istediği gibi faydalanma hakkının ihlal edildiğini öne süremeyeceğine yönelik görüşüne yanıt vermesi gerekmektedir.

AİHM bu görüşe katılmamaktadır. Bahis konusu dairenin uygun şartlarla satılmasının, söz konusu davada belirlenen ihmallerin etkilerini kısmen tazmin ettiği kabul edilse bile, bunun başvuranın girdiği zarar için yeterli bir tazminat oluşturduğunu iddia etmek mümkün değildir. Bu nedenle, özellikle satış senesinde ve dosyadaki ilgili diğer belgelerde başvuranın mülklerinden istediği gibi faydalanma hakkının ihlal edildiğinin yetkili makamlar tarafından

kabul edildiğini gösteren hiçbir şey olmadığı göz önüne alındığında, sağlanan bu avantajlar başvuranın “mağdur” konumunu ortadan kaldırmamaktadır (bkz. *mutatis mutandis*, *Amuur/Fransa*, 25 Haziran 1996 tarihli karar, *Raporlar* 1996-III, s. 846, § 36, ve *Dalban/Romanya* [BD], sayı 28114/95, § 44, AİHM 1999-VI).

Maddi zarara karşılık verilen tazminata ilişkin olarak, nihai kararın verilmiş olmasına karşı meblağın halen ödenmemiş olduğunu (bkz. yukarıdaki 42. paragraf) belirtmek yeterli olacaktır; bu durumu, yine 1 No.’lu Protokol’ün 1. maddesi ile korunan kabul edilen bir iddianın uygulanması hakkına yapılan bir müdahaleden başka bir şey olarak görmek mümkün değildir (bkz. *Antonakopoulos, Vortsela ve Antonakopoulou/Yunanistan*, sayı 37098/97, § 31, 14 Aralık 1999).

Ancak, AİHM, AİHS’nin 13. maddesi uyarınca yaptığı değerlendirmeye ilişkin olarak, bu hususu kendi inisiyatifini kullanarak incelemesinin gerekli olmadığı kanısındadır.

138. Dolayısıyla sözkonusu davada 1 No.’lu Protokol’ün 1. maddesi ihlal edilmiştir.

III. AİHS’NİN 13. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

139. Başvuran, yararlandığı iç hukuk yollarının başarısız olduğunu öne sürmüştür. Bu yolların etkisiz kalmaları, AİHS’nin aşağıdaki 13. maddesinin ihlaline neden olmuştur:

“Bu Sözleşme’de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, ihlal fiili resmi görev yapan kişiler tarafından bu sıfatlarına dayanılarak yapılmış da olsa, ulusal bir makama etkili bir başvuru yapabilme hakkına sahiptir.”

140. Hükümet, ulusal cezai ve idari işlemlerinin sonuçlarını hatırlatarak bu şikayeti reddetmiştir.

A. Daire kararı

141. Daire, başvuranın 2. Madde ve 1 No.’lu Protokol’ün 1. Maddesi uyarınca yaptığı şikayetlerin, 13. Madde bağlamındaki cezai ve adli işlemlerin kusurlu olduğu iddialarını yeniden incelemeyi gereksiz kıldığına karar vermiştir. Bu davaya özgü şartlar altında, ne cezai hukuk işlemlerinin ne de idari hukuk davasının 2. Madde ile öngörülen usuli yükümlülüklerine uygun olduğu ya da başvuranın şikayetleri için yeterli bir tazmin sağladığı söylenebilir. İlk olarak cezai işlemlerde, dava son derece önemli hayatı tehlikeye atma yönünden saptırılmış ve Belediye Başkanları’nın “görevi ihmal” suçunu işleyip işlemediğini belirlemeye odaklanılmıştır. İkinci olarak, İdare Mahkemesi tarafından başvurana verilen tazminat, hiçbir şekilde başvuranın gerçek kaybına karşılık gelmemektedir. Son olarak, işlemler gereğinden uzun sürmekle kalmamış, başvuranın sonunda kazandığı tazminat da hiçbir zaman kendisine ödenmemiştir.

B. Tarafların İddiaları

1. Hükümet

142. Hükümet, Daire’nin, belediye başkanlarına karşı başlatılan cezai işlemlere ilişkin eleştirisine itiraz etmiştir. Bir davalıya yöneltilecek herhangi bir suçlamanın niteliğini belirlemenin yalnızca yerel makamların tasarrufunda olduğunda ısrar etmiştir. Aynı şekilde, şayet AİHM, yerel mahkemenin hükmünü, kendisinin uygun gördüğü bir hükümle değiştirecek kadar ileri gitmez ise, yerel mahkemenin, elindeki veriler temelinde verdiği hükmü sorgulamak Strazburg’taki Mahkeme’nin görevi kapsamında değildir. Hükümet, ne Sözleşme’nin ne de Sözleşme’nin içtihadının, yetkili makamları, bir davalının hüküm giymesini sağlamaya sevk ettiğine işaret etmiştir. Daire’nin, belediye başkanlarına yönelik hükümlerin onlara neredeyse tam dokunulmazlık sağlamakla eşanlamlı olduğu şeklindeki görüşü, hem bu hususu; hem de, başvuranın, belediye başkanlarını ihmal sebebiyle adam öldürmek suçuyla asla suçlanmadığı bu davadaki gibi vakalar dahil olmak üzere, herhangi bir davanın olayları çerçevesinde, yerel makamların suç ithamlarını tanımlamaya ilişkin takdir yetkisi hususunu da göz ardı etmiştir.

143. Hükümet'e göre, dördüncü derece mahkemesinin aynı görüşleri, başvuranın tazminat talebi üzerine idari mahkeme tarafından alınan karar için de geçerlidir. Başvurana oldukça uygun şartlarla yeniden ev tahsis edildiği dikkate alındığında, verilen tazminatın önemli bir miktar olduğu gözlenmektedir. Aslında başvuran, yeni evi ilk olarak aylık 48.46 \$ karşılığında kiraya vererek, ki 17,50 \$ tutarında bir meblağı yetkili makamlara ödemekte idi, daha sonra evi kendisine ilk tahsis edildiği tarihteki değerinin (125,000,000 TL) son derece üzerinde bir fiyat olan 20,000 DM'a satarak sermaye sağlamıştır. Daire'nin kararının aksine, Hükümet ayrıca, tazminat talebinin makul bir sürede belirlendiğini, hatta örneğin AİHM'nin altı yıl üç aylık sürenin, tedbirsizlikten kaynaklanan ölümle ilgili bir hukuki iddianın, 2. madde kapsamında bir konu teşkil etmeyeceği şeklinde karar verdiği (yukarıda anılan) *Calvelli ve Ciglio* davasından çok daha kısa sürede belirlendiğini öne sürmüştür. Üstelik başvuran ödenecek parayı tahsil etme yoluna gitmemiştir.

2. Başvuran

144. Esas itibarıyla, başvuran, Daire'nin cezai ve idari usullerde gözlemlendiği noksanlıklara ilişkin vardığı sonuçlara muvafakat etmiştir. Ancak, bu usullerin etkisiz niteliğinin 1 no'lu Protokol'ün 1. ve 2. maddeleri bağlamında, AİHS'nin 13. maddesinin ihlaline sebebiyet verdiği söylenebilir.

C. AİHM'nin Değerlendirmesi

1. Söz konusu davada uygulanabilecek ilkeler

145. Sözleşme'nin 13. maddesi yerel hukuki sistemlerin, Sözleşme'ye dayanarak yapılan "savunulabilir" bir şikayetin esasını incelemede, yetkin yerel makamların gücünü pekiştirecek bir etkili hukuk yolu sağlanmasını gerekli kılar (bkz. *Z ve Diğerleri – İngiltere* [BD], no. 29392/95, § 108, AİHM 2001-V). Bu maddenin maksadı, bireylerin uluslararası şikayet mekanizmasına AİHM huzurunda işlerlik kazandırmadan önce, bireylere Sözleşme haklarının ihlali için ulusal düzeyde uygun tazmin elde edebilecekleri yollar sağlamaktır (bkz. *Kulda – Polonya* [BD], no 31210/96, § 152, AİHM 2000-IX).

146. Ancak, 13. maddece sağlanan korunma hakkı, belirli bir hukuki yolu gerekli kılacak derecede etkili değildir; Sözleşmeciler Devletlerin bu hükümden kaynaklanan yükümlülüklerine uyma hususunda bir takdir yetkisi bulunmaktadır (bkz. örneğin *Kaya – Türkiye*, 19 Şubat 1998, Raporlar 1998-1, ss. 329-30, § 106).

147. Risk altında bulunan hakkın niteliğinin, Devlet'in 13. madde uyarınca sağlaması gereken hukuki yolun türü açısından anlamları bulunmaktadır. 2. madde ile gözetilen hakların ihlalinin iddia edildiği durumlarda maddi ve manevi tazminat, ilkesel olarak, mevcut tazmin yollarının parçası olarak mümkün kılınmalıdır (bkz. yukarıda anılan *Paul ve Audrey Edwards*, § 109; ve *T. P. ve K. M. – İngiltere* [BD], no. 28945/95, § 107, AİHM 2001-V).

Öte yandan AİHM'nin yukarıda belirttiği gibi, (bkz. paragraf 96), ne 13. madde ne de Sözleşme'nin başka bir hükmü, başvurana, üçüncü bir tarafın kovuşturulması ve mahkum edilmesini sağlama hakkı, ya da "şahsi intikam" hakkını tanıır (bkz. yukarıda anılan *Perez*, § 70).

148. Bazı vakalarda, yetkililerin, sorumluların tanımlaması ve cezalandırılmasına yönelik kapsamlı ve etkili bir soruşturma yürütememesi sebebiyle (bkz. yukarıdan anılan *Kaya*, ss. 330-31, § 107), AİHM'nin, güvenlik güçlerinin göz yummasıyla kanunsuz adam öldürme iddialarının olduğu davalarda, (bkz. örneğin yukarıda anılan *Kılıç*'ta atıfta bulunulan içtihat, § 73) 13. maddenin ihlal edildiğini tespit ettiği doğrudur. Ancak, 1990'larda Türkiye'nin güneydoğusunda cereyan eden çatışmalardan kaynaklanan bu davalarda, başvuranın yakın bir akrabasının güvenlik güçleri tarafından kanunsuzca öldürüldüğü veya şüpheli bir şekilde öldüğü yönündeki şikayetlerinin bu türden bir soruşturmaya tabi tutulmadığı gözlenmiştir.

İşte tam olarak bu husus, AİHM'nin, bu davalarda başvuruların etkili hukuk yollarından mahrum bırakıldıkları sonucuna varmasına neden olmuştur; yani, bu şahısların şikayetçi oldukları olaylara ilişkin mesuliyetin belirlenmesinde ve dolayısıyla uygun tazminat alma yoluna gitmede cezai usule bir müdahil taraf olarak katılmak için başvurma veya hukuk ve idari mahkemelerde işlem başlatma imkanları olmamıştır. Diğer bir ifadeyle, bir bütün olarak yasal sistemde, cezai soruşturma ve bu başvuruların yararlanabileceği mevcut hukuk yolları arasında sıkı bir usul ve pratik ilişkisi gözlenmiştir (bkz. örneğin *Salman – Türkiye* [BD], no. 21986/93, § 109, AİHM 2000-VII).

Ancak, AİHM için, merhumun ailesi ve kendilerinin etkili hukuk yolu hakları açısından bakıldığında, örneğin yukarıda anılan *Hugh Jordan* kararında özetlendiği gibi, bir davada cezai soruşturma veya akabinde yapılan duruşma, Devlet'in 2. maddeden kaynaklanan usule ilişkin yükümlülüklerini karşılamadığında, yukarıda anılan içtihattan kaçınılmaz olarak 13. maddenin ihlal edildiği anlamı çıkarılamaz (bkz. 94. paragraf).

Önemli olan, Devlet'in 2. maddeden kaynaklanan usule ilişkin yükümlülüğe uymamasının, merhumun ailesinin, 2. madde ile gözetilen haklarının ihlaline yol açan eylemler ve ihmaller için Devlet görevlilerine veya organlarına sorumluluk yüklemeye ve tazminat almada izlenebilecek diğer mevcut ve etkili hukuk yollarını kullanabilmeleri üzerindeki etkisidir.

149. Devlet'in sorumluluğu altında yapılan tehlikeli işlerden kaynaklanan ölümcül kazalarla ilgili olarak AİHM, 2. maddenin, yetkili makamların kendi girişimleriyle, belirli asgari koşulları sağlayarak, can kaybının nedenini irdeleyen bir soruşturma başlatması gerektirdiğini ifade etmiştir (bkz. yukarıdaki 90, 93, 94. paragraflar). Ayrıca, bu davadaki olaylara benzer olayların izahı için gerekli olan bilginin yalnızca Devlet görevlilerinin ve makamlarının elinde olduğundan hareket edilirse, böyle bir soruşturmanın yokluğunda, ilgili birey, yardım almada önündeki mevcut hukuk yollarını kullanamaz durumda olabilir.

Bunları dikkate alarak, bu davada 13. madde uyarınca AİHM'nin görevi, yetkililerin, 2. maddeden kaynaklanan usuli yükümlülüklerini yerine getirmemesiyle, başvuranın etkili hukuk yoluna gitmesinin sekteye uğrayıp uğramadığını belirlemektir (bkz. *mutatis mutandis*, *Aksoy – Türkiye*, 18 Aralık 1996 kararı, Raporlar 1996-VI, s. 2286, § 95; *Aydın – Türkiye*, 25 Eylül 1997, Raporlar 1997-VI, ss. 1895-96, § 103; ve yukarıda anılan *Kaya*, ss. 329-30, § 106).

2. Bu ilkelerin sözkonusu davaya uygulanması

(a) AİHS'nin 2. maddesine dayanarak yapılan şikayete ilişkin

150. AİHM, Türkiye'de yürürlükte olan değişik prosedürleri incelemiş, ve resmi soruşturmaların 28 Nisan 1993 tarihli kazanın olaylarını açıklayan ve sorumlularını tanımlayan bulgularına rağmen, bu davada ceza kanunu kapsamında yetkililerce yürütülen işlemlerin yaşama hakkını yeterince koruyamadığı sonucuna varmıştır.

Ancak, bu soruşturmaların yeterliliği ve bulgularına ilişkin olarak, AİHM, başvuranın tazminat alabilmek için Türk kanunları uyarınca yararlanabileceği hukuk yollarını kullanabilecek durumda olduğunu düşünmektedir.

151. Soruşturma sona erdikten birkaç ay sonra 3 Eylül 1993 tarihinde (bkz. 29. paragraf), bir avukat tarafından temsil edilen başvuran, dokuz yakın akrabasının öldüğü ve eviyle birlikte eşyalarını da yitirdiği gerekçesiyle maddi ve manevi zararı olduğunu iddia ederek dört Devlet görevlisine idare mahkemelerinde dava açma yoluna gitmiştir. Bu hukuk yolunun etkinliği, beklemede olan cezai işlemlerin sonucuna bağlı değildi ve kullanılması da yetkililerin ihmalleri ile engellenmemiştir (bkz. yukarıda anılan *Kaya*, ss. 329-30, § 106).

Bu davaya bakan idare mahkemelerinin şüphesiz buraya kadar izahı verilen olayları değerlendirirken, davadaki olaylarla ilgili olarak mesuliyet belirleme ve tatbik edilebilir bir

karar verme yetkisi bulunmaktadır. Görünüşte, başvuranın faydalandığı idari hukuk yolu, akrabalarının ölümüyle ilgili şikayetinin esasını haklı kılmak açısından yeterli olmuş ve yukarıda da belirtildiği gibi 2. maddenin ihlali üzerine yeterli tazmini sağlamıştır (bkz. 118. paragraf; ve bkz. yukarıda anılan *Paul ve Audrey Edwards*, § 97, ve yukarıda anılan *Hugh Jordan*, § § 162-63).

Ancak, bu hukuk yolunun, bu davanın olayları kapsamında ele alındığında, uygulamada da etkili olup olmadığının belirlenmesi gerekecektir.

152. Daire gibi Büyük Daire de, bu hukuk yolunun etkili olduğuna ikna olmamıştır. Daire'nin tazminat işlemlerinin etkinliğinin olmamasına yönelik eleştirilerine Büyük Daire de onay vermiş (bkz. yukarıdaki 76. paragraf), ve yine Daire gibi başvurana –yalnızca akrabalarının ölümünden kaynaklanan– ve ödenmesi öngörülen manevi tazminatın aslında hiç ödenmediğinin kesin olduğu kanaatine varmıştır.

Konuyla bağlantılı olan husus ise, AİHM'nin, 6. maddeyle teminat altına alınan dava açma hakkının aynı zamanda, hukukun üstünlüğünü kabul eden Devletlerde, taraflardan birine zarar verecek şekilde uygulanmasının sözkonusu olmadığı, nihai ve bağlayıcı yargı kararlarının tatbikini de gözettiği içtihadıdır (bkz. örneğin, *Hornsby – Yunanistan*, 19 Mart 1997 kararı, Raporlar 1997-II, s. 511, § 40, ve *Immobiliare Safi – İtalya* [BD], no. 22774/93, § 66, AİHM 1999-V). AİHM'ye, tazminatın hangi nedenden ötürü ödenmediğinin ikna edici izahı yapılamamıştır. İdare Mahkemesi'nin tazminat talebinin, karara bağlama süresine ve manevi tazminat miktarının gecikme faizine dahi tabi tutulmaması dikkate alındığında, AİHM, başvuranın, tazminatın tatbikine ilişkin adımlar atmamakla suçlanamayacağını düşünmektedir. Çekilen acı için verilen nihai tazminatın zamanında ödenmesi, acılı bir eş ve baba için, 5. maddeyle öngörülen bir hukuki çarenin temel niteliğini oluşturduğu düşünülmelidir (bkz. *mutatis mutandis*, yukarıda anılan *Paul ve Audrey Edwards*, § 101).

Hükümet, Daire'nin, işlemlerin daha erken bitirilmesi gerektiği şeklindeki görüşüne itiraz etse de, Büyük Daire için, karar vermek için dört yıl, on bir ay ve on gün gibi bir süre, özellikle başvuranın sıkıntılı durumu açısından ele alındığında, yerel mahkemenin gayretsizliğini göstermektedir. 30 Kasım 1995 tarihli karardan da açıkça anlaşılmaktadır ki yerel mahkeme, yalnızca savcı tarafından onaylanan bilirkişi raporu ile hareket etmiştir. Ancak, bu rapor, Mayıs 1993'e kadar dayanan ve o tarihte de mevcut olan bir rapordur (bkz. 23. paragraf).

153. Usuli işlemler, AİHM'nin, Devlet'in başvuranın yakın akrabalarının hayatlarını koruyamamasından kaynaklanan zararın tazmini için gerekli olan etkili hukuk yollarını başvurana sağlayamadığı sonucuna varması için yeterlidir.

154. Bununla birlikte, Hükümet, başvuranı, şikayetlerini dile getirmek ve tazmin yolları aramak amacıyla yukarıda bahsedilen cezai işlemlerde etkin olarak yer almaya yönelik hiçbir çaba sarf etmemiş olmakla suçlamıştır (bkz. 83. paragraf). Türk yasalarının müdahil taraf uygulamalarına ilişkin hükümlerini inceleyerek AİHM (bkz. 47. ve 48. paragraflar), cezai işlemlerin bir parçası olarak bunun 13. maddenin maksadı açısından ilkesel olarak dikkate alınması gerektiğini kabul etmektedir.

Ancak, AİHM bu davada, etkili olduğu ve hakkında şikayetçi olunan durumu doğrudan tazmin etmeye elverişli görünen bir idari hukuk yolundan yararlanmayı seçmiş olan başvuranın, ceza mahkemelerinde tazmin yoluna gitmediği için eleştirilemeyeceği görüşünü taşımaktadır (bkz. *mutatis mutandis*, *Manoussakis ve Diğerleri – Yunanistan*, 26 Eylül 1996 kararı, Raporlar 1996-IV, ss. 1359-60, § 33, ve *Aquilina – Malta* [BD], § 39 AİHM 1999-III); ki bu hukuki yol zararların tazmini için yürütülen işlemler halihazırda yürütülmekte iken zaten uygulanamaz idi (bkz. 48. paragraf).

155. Kısacası, 2. maddeye dayanarak yapılan şikayete ilişkin olarak, AİHS'nin 13. maddesi ihlal edilmiştir.

(b) 1 no'lu Protokol'ün 1. Maddesi ne dayanarak yapılan şikayete ilişkin

156. Yukarıda incelenmiş olan usuli işlemlerde AİHM, başvuranın, yerel mahkemenin başvuranın sahip olamayacağını savunduğu elektrikli ev aletleri hariç, ev eşyalarına gelen zarar için de tazminat aldığını gözlemlemiştir. AİHM, yerel mahkemenin verdiği tazminatın yeterliliği ve yine yerel mahkemenin takdir şekline ilişkin görüş belirtmek mecburiyetinin olmadığı kanısındadır. Daha önce de ifade edildiği üzere, tazminat kararının verilmesi uzun sürmüş ve bu tazminat asla ödenmemiştir. Sonuç olarak, başvuranın 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesinde ifade bulan hakkının ihlali iddiası hakkında bir etkili hukuk yolu kendisine tanınmamıştır.

Hükümet, AİHM'den, başvurana ev tahsisi ve ödeneği sağlanması ile kendisine sunulan avantajın dikkate alınmasını arz etmiş ise de AİHM, bunun AİHS'nin 41. maddesi çerçevesinde ele alınması gereken bir konu olduğunu düşünmektedir. Her halükarda, sağlanan bu avantajlar, başvurana 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlali iddiası kapsamındaki mağdur konumundaki kişi olmaktan çıkaramamış görüldüğü sürece (bkz. 137. paragraf), adı geçen avantajlar başvuranın sözü edilen ihlal iddiasını tazmin etme yolunda başvuranın etkili hukuk çaresi bulma hakkından, *a fortiori*, mahrum bırakamaz.

157. Yukarıdaki nedenlere dayanarak, AİHM, 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesine dayanarak yapılan şikayet bağlamında AİHS'nin 13. maddesinin de ihlal edildiği kanısındadır.

IV. AİHS'NİN 6. VE 8. MADDELERİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİALARI

158. Başvuran İdare Mahkemesi'nde yürütülen işlemlerin haddinden fazla uzun sürdüğünden yakınmış ve oluşturulan önyargılı karar da göz önüne alınırsa bu işlemlerin adilane olamayacağını belirtmiştir. AİHS madde 6 § 1'in ilgili bölümlerine atıfta bulunmuştur.

"Herkes, gerek medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili nizalar, gerek cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir..."

Son olarak başvuran, dava olaylarının, 8. maddede gözetilen aile hayatına ve özel hayata saygı hakkının da inkar edildiğinden şikayetçi olmuştur. 8. maddenin ilgili bölümleri şöyledir:

"1. Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu otoritesinin müdahalesi, ancak ulusal güvenlik, kamu emniyeti, ülkenin ekonomik refahı, dirlik ve düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için, demokratik bir toplumda, zorunlu olan ölçüde ve yasayla öngörülmüş olmak koşuluyla söz konusu olabilir."

159. Hükümet bu şikayetlerin açıkça asılsız olduğunu belirtmiş ve itibar edilen hükümler bağlamında, Türk yetkili mercilerinin, ne gayretsizlik ne de davaya müdahale ile suçlanabileceğini vurgulamıştır.

160. Söz konusu davaya münhasır olaylar ve AİHM'nin 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesi ile ele alındığında, AİHS'nin 13. maddesinin ihlal edildiğine karar vermesine neden olan muhakeme dikkate alındığında (bkz. 156. paragraf), AİHM, davanın madde 6 § 1 çerçevesinde incelenmesinin de gerekli olmadığı kanısındadır (bkz. *mutatis mutandis*, yukarıda anılan *Immobiliare Saffi*, § 75).

AİHS'nin 2. maddesi ve 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamında aynı olaylarla ilgili olan 8. maddeye dayanarak yapılan şikayet için de bu geçerlidir.

V. AİHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

161. 41. madde şöyledir:

"Mahkeme işbu Sözleşme ve protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeciler Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder. "

A. Tazminat

1. Tarafların talepleri

(a) Başvuran

162. Başvuran Daire’de dile getirdiği iddiaları AİHM huzurunda da yinelemiştir. Buna göre şu taleplerde bulunmuştur:

- (i) Ölen dokuz yakınının cenaze masrafları için 2000 ABD doları (\$);
- (ii) Gündelikçi olarak çalışan eşi ve imam nikahlı eşinin ölümünden kaynaklanan mali destek kaybı için 100,000 \$;
- (iii) Hayatta iken yedi çocuğunun sağladığı mali desteğin kaybı için 150,000 \$;
- (iv) Geriye kalan üç çocuğunun annelerinin ölümü sebebiyle düştüğü mağduriyet için 50,000 \$;
- (v) Evine ve taşınabilir mülküne gelen zarar için 98,000 \$

talep etmiştir.

Ayrıca başvuran kendi ve geriye kalan üç çocuğu adına 800,000 \$ manevi tazminat talep etmiştir.

(b) Hükümet

163. Temel olarak, Hükümet, bu davada tazminatın gerekli olmadığını savunmuştur. Bundan başka, AİHM’den, başvuranın miktarca haddinden fazla olan ve fikre dayalı tahminlerden müteşekkil taleplerini reddetmesini istemiştir.

Maddi tazminatla ilgili olarak, Hükümet, bir gazete kupürünün cenaze masrafları için talep öne sürmede kullanılmayacağını belirtmiştir. Mali desteğin yitirilmesi iddiası ile ilgili olarak ise, bu iddianın tamamen spekülasyona dayalı olduğunu ifade etmiştir.

Ev ve taşınabilir mülkle ilgili olarak Hükümet, başvuranın ilgili iddialarını destekleyecek herhangi bir kanıt sunmadığına dikkat çekmiştir. Başvuranın gecekondusuna ait tapu almadığını söyleyerek, kendisine o tarihte 9,237 \$’a (9,966 Euro) Alibeyköy’de çok daha konforlu bir daire tahsis edildiğini ve bu tutarın sadece dörtte birinin hemen ödendiğini tekrarlamıştır. Bu bağlamda, o bölgede benzer dairelerin reklam örneklerini arz etmiş, fiyatlarının 11,000,000,000 TL ve 19,000,000,000 TL arasında değiştiğini (yaklaşık olarak 7,900 Euro ve 13,700 arasını) belirtmiştir. Taşınabilir mallarla ilgili olarak, bu tür eşyaların kataloglarını sunmuş ve bu bağlamda İdare Mahkemesi’nin kararlaştırdığı tazminatın dikkate alınmasının gerekliliğini vurgulamıştır.

Manevi tazminatla ilgili olarak ise, Hükümet, talep edilen miktarın haddinden fazla olduğunu ve 41. maddenin özüne ters olarak haksız kazanıma neden olacağını belirtmiştir. Bu bağlamda, başvuranı, AİHM tarafından daha fazla bir miktar verilmesi şansını artırma umuduyla İdare Mahkemesi’nin kararlaştırdığı miktarın ödenmesini özellikle talep etmemekle suçlamıştır.

2. Daire’nin kararı

164. Yaptığı tarafsız değerlendirme ile, başvuranın Türk yargı sisteminin can kaybına ilişkin tatminkar olmayan yaklaşımı sonucunda yaşadığı mağduriyeti ve üç çocuğunun yaşadığı sıkıntıyı dikkate alarak, Daire başvurana 21,000 Euro maddi tazminat ve 133,000 Euro manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

3. Mahkeme’nin değerlendimesi

165. AİHM, AİHS'nin 2. maddesinde gözetilen yaşama hakkının ve 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesinde gözetilen mülkiyetin korunması hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Her iki şikayet bağlamında, AİHS'nin 13. maddesinde korunan etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

(a) Maddi tazminat

166. Daire gibi Büyük Daire de, bu ihlallerden dolayı başvuranın şüphesiz bir mağduriyet yaşadığını ve bu ihlallerle talep edilen –gelir kaynağının yitirilmesini de kapsayabilecek– maddi tazminat arasında nedensel bir bağ olduğunu gözlemlemiştir (bkz. yukarıda anılan *Salman*, § 132, ve *Z ve Diğerleri*, § 119). Ancak, başvuranın bu bağlamdaki iddialarının hiçbiri gereğince belgelenmemiştir. Tazminat iddiaları tam olarak hesaplanamayacak öğelerle doludur, ya da o kadar sınırlı kanıtla dayalıdır ki yapılacak bir değerlendirme kaçınılmaz olarak bir spekülasyon içerecektir (bkz. diğerlerinin yanı sıra *Sporrong ve Lönnroth – İsveç* (Madde 50), 18 Aralık 1984, seri A no. 88, ss. 14-15, § 32, ve *Akdivar ve Diğerleri – Türkiye* (Madde 50), 1 Nisan 1998 kararı, Raporlar 1998-II, s. 718, § 19).

Dolayısıyla AİHM, tarafsız bir değerlendirmeyle 41. maddenin gerektirdiği şekilde kendi tasarrufundaki bilgileri dikkate alarak başvuranın maddi tazminat talebini ele alacaktır.

167. Öncelikle cenaze masraflarının karşılanmasıyla ilgili olarak, başvuran, 28 Nisan 1993 tarihli kazanın başka bir mağduru olan C. Öztürk'ün eşi ve dört çocuğunun defni için 550,000,000 TL harcadığını belirten bir yazıyı 9 Nisan 2001 tarihli Sabah gazetesinden kesmiştir. Hükümet, bu bilginin kanıtsal değerine itiraz etmiş fakat konuyu aydınlatacak başka bir kanıt sunmamıştır.

AİHM, bu iddianın gayrimantiki olmadığını, zira başvuranın dokuz yakınına defnettiğini söylemiştir. Dolayısıyla bu bağlamda talep edilen 2,000 \$'ın ödenmesine karar vermiştir.

168. Mali desteğin yitirilmesi iddiasına ilişkin olarak herhangi bir teferruat sunulmamıştır. Ancak, Büyük Daire, Daire'nin, bu davada hane halkından olan her bireyin, kazada ölen rüştünü ispatlamamış yedi çocuk tarafından gelecekte sağlanacak olan parasal desteğin uzak bir ihtimal olmasına rağmen, şu veya bu şekilde, cüzi de olsa, geçimlerine bir katkıda bulunmuş olduğu fikrine katılmaktadır.

Bütün bunlar dikkate alındığında, AİHM bu bağlamda toplam 10,000 Euro ödenmesine karar vermiştir.

169. Başvuranın evine gelen zarardan kaynaklanan kayıp iddiasına ilişkin olarak, AİHM, başlangıçta, kanıt yokluğu durumunda, talep edilen miktarın haddinden fazla olduğu izlenimini vereceğini belirtmiştir. AİHM, bu bağlamda, başvuranın edindiği ödenekli evin temsil etmiş olabileceği ekonomik çıkarın tazminat belirlenirken dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir (bkz. 156. paragraf); ancak, Türkiye'deki enflasyon ve sürekli değişen döviz kurları ve ayrıca başvuranın dairesiyle ilgili yaptığı işlemler (bkz. 30. paragraf), bunu zorlaştırmaktadır.

Daire, değerlendirmesini, başvuranın zarar gören evinin değerinin, İstanbul İl Meclisi tarafından Çobançeşme bölgesinde teklif edilen evin tutarının %50'sine tekabül ettiği varsayımına dayanarak yapmıştır. Bu bağlamda Büyük Daire, İl Meclisi'nce yapılan 20 Mart 2001 tarihli bir listeye göre, İl Meclisi'nin Çobançeşme bölgesindeki mesken için yaklaşık 10,400,000,000 TL karşılığında fiyat verdiğini ve bu miktarın 11,800 Euro'ya tekabül ettiğine dikkat çekmektedir.

Bunun yanı sıra, AİHM yine kendi yaptığı yaklaşık hesaplamaların temelinde satış kontratının imzalandığı 13 Kasım 1993 tarihinde, üzerinde anlaşılan tutar olan 125,000,000 TL'nin yaklaşık olarak 8,500 Euro'ya tekabül ettiğini ve bunun dörtte birinin (2,125 Euro) hemen ödendiğini gözlemlemiştir. Kalan (6,375 Euro) miktarın yüz yirmi ayda 732,844 TL taksitlerle ödenmesi öngörülmüştür. 13 Kasım 1993 tarihinde aylık taksitler yaklaşık 53

Euro'ya tekabül etmekte idi. Ancak, başvuranın dairesini E.B'ye satmayı taahhüt ettiği 24 Mart 1998 tarihinde taksitler sadece 3 Euro'ya tekabül etmekte idi. 13 Kasım 1993 ve 24 Mart 1998 arasındaki döviz kurları temel alınarak yapılan hesaplamalara göre, taksitler ortalama 15 Euro idi. Başvuranın 24 Mart 1998'den sonra taksit ödemediğini düşünmek mantık çerçevesinde olmayacağından, başvuranın bu tarihe kadar peşinata ek olarak, dairenin satın alınmasına yakın zamana değin aylık taksitlerle 780 Euro, toplamda ise, dairenin ilk değerinin oldukça altında, yaklaşık 3,000 Euro ödediği varsayımı yapılabilir.

Şubat 1995'ten sonra, sözkonusu dairenin H.Ö. isimli bir şahsa aylık 2,000,000 TL'na (yaklaşık 41 Euro) kiraya verildiği de not edilmelidir. Dolayısıyla satış kontratının imzalandığı 24 Mart'a kadar süren otuz yedi aylık bu kira döneminde, başvuran kiradan 1,500 Euro gelir elde etmiş olmalıdır, ancak aynı dönemde aylık taksitler halinde yalnızca 550 Euro ödemiştir.

Üstelik, satış kontratını imzalayarak başvuran, E.B'den 20,000 DM almıştır, bu tutar o tarihte 10,226 Euro'ya tekabül etmekte idi ve şayet bu evi almak isteseydi başvuranın önceden ödediği miktardan çok daha fazla idi.

Yukarıda anlatılanlar çerçevesinde, başvuranın gecekondusunun piyasa değerinin Daire'nin benimsediği ölçüte dayanarak belirlediği ve dairesi kirada iken meskeni için belirli oranda harcamalar yapmış olması gerektiği varsayımından hareketle, AİHM'nin, bu durumun, başvuranın dairesi üzerinden yaptığı işlemlerle kazandığı kardan ziyade kendisine zarar getirdiği sonucuna varması için bir sebep yoktur.

Dolayısıyla, meskenine gelen zarar için başvurana tazminat verilmesi gereği yoktur, ihlal kararı kendi içinde yeterli adil tazmin oluşturmaktadır.

170. 28. Nisan 1993 tarihli kazada kaybedilen taşınabilir malların değerine ilişkin olarak AİHM, İstanbul İdare Mahkemesi'nin 30 Kasım 1995 tarihinde başvurana bu bağlamda 10,000,000 TL (o tarihte yaklaşık 208 Euro) tazminat ödenmesine karar vermiştir. Ancak bu hususta, mahkeme, sözkonusu meskenin elektriği olmadığı gerekçesiyle, başvuranın sahip olduğu iddia edilen elektrikli ev aletlerini dikkate almayı reddetmiştir (bkz. 40. paragraf). Ayrıca sözkonusu tazminat başvurana asla ödenmemiştir. AİHM bu hususlara ilişkin vardığı sonuçlara atıfta bulunmuş (bkz. 152., 153., ve 156. paragraflar) ve usuli işlemlerin sonucunun AİHS'nin 41. maddesinin maksadı bağlamında dikkate alınamayacağı görüşünü belirtmiştir.

Buna göre, başvuran tarafından, kendisinin sahip olmuş olabileceği taşınabilir malların türü ve miktarına ilişkin verilmiş bilgi bulunmamasına rağmen, AİHM kendisine sunulan kataloglardaki ev eşyalarını dikkatle incelemiş ve bu inceleme esnasında eski benzer davalarda benimsenen hesaplama yöntemlerini dikkate almıştır (bkz. yukarıda anılan *Akdivar ve Diğerleri* (Madde 50), ve *Menteş ve Diğerleri – Türkiye* (Madde 50), 24 Temmuz 1998, Raporlar 1998-IV, s. 1693, § 12).

Sonuç olarak hanehalkının düşük bir gelirle yaşadığını göz önünde bulundurarak, Büyük Daire, Daire'nin, eşitliğin nazarı itibara alınmasının, bu bağlamda 1,500 Euro tutarında bir tazminatı haklı kıldığı görüşüne katılmaktadır.

(b) Manevi tazminat

171. Manevi tazminata ilişkin olarak, Büyük Daire, Daire'nin görüşlerinden farklı bir görüş benimsemekte herhangi bir anlam görmemektedir. Başvuranın AİHS'nin 2. ve 3. maddelerinin ihlalden kaynaklanan bir mağduriyete düştüğünü kabul etmektedir. Ancak, AİHM, Hükümet gibi, bu başlık altında talep edilen miktarın haddinden fazla olduğunu belirtmektedir. Kendisinden tarafsız bir değerlendirme yapması beklenen AİHM, davaya münhasır olayları dikkate almak mecburiyetindedir; ki buna başvuranın sırasıyla 10 Kasım 1980, 10 Kasım 1981 ve 10 Temmuz 1982 doğumlu, hayatta kalan, Hüsamettin, Aydın ve Halef Öneriyıldız isimli üç çocuğunun düştüğü mağduriyet de dahildir.

AİHM'nin ihlal kararı gibi, Türk mahkemelerince davanın esasına ilişkin karardan sonra verilen kararlar, bu başlığa konu zararı tam olarak tazmin etmemiş olsa da, kabul edileceği üzere, başvurana bir manevi tazminat tedbiri imkanı tanımıştır.

Ancak, AİHM, idare mahkemelerinin ödenmesini kararlaştırdığı 100,000,000 TL (o tarihte 2,077 Euro) manevi tazminatın 41. madde bağlamında ele alınamayacağını; zira yetkili makamların bu miktarı hiç ödemediğini ve davaya özgü kimi olaylarda, başvuranın, tazminat almak için gerekli yürütme işlemlerini başlatmama kararının, kendisinin tazminat hakkından feragat etmesi olarak görülmemesi gerektiğini dikkate alır (bkz. *mutatis mutandis*, *Neumeister – Avusturya* (50. madde), 7 Mayıs 1972, seri A, no. 17, s. 16, § 36).

Bütün anlatılanlar ışığında ve 2. maddenin ihlalinin mağdur ettiği reşit olmayan çocuklar veya mağdurların akrabaları bağlamında 41. maddenin uygulanmasına ilişkin içtihadı çerçevesinde (bkz. yukarıda anılan *Çakıcı*, §§ 8 ve 130), AİHM, Maşallah Öneriyıldız ve hayat kalan reşit çocukları Hüsamettin, Aydın ve Halef Öneriyıldız'a, her birine ayrı ayrı olmak üzere, 33,750 Euro manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir, tazminat toplam itibarıyla 135,000 Euro'dur.

B. Mahkeme Masrafları

1. Tarafların İddiaları

172. Başvuran, Büyük Daire'de yürütülen yazılı ve sözlü dava muameleleri için 20,000 \$ dahil olmak üzere, adli masraflar için 50,000 \$ talep etmiştir. Yerel mahkemelerde ve Strazburg kurumlarında davasının görülmesinin, İstanbul Barosu'nun düzenlediği asgari ücret tarifeleri bağlamında saati 150 \$'dan olmak üzere 330 saat çalışma anlamına geldiğini iddia etmiştir.

173. Hükümet, başvuranın mahkeme masraflarına ilişkin iddialarının mübalağalı ve haksız olduğunu yinelemiştir.

2. Daire kararı

174. Başvuran, Daire'de yürütülen muameleler için 30,000 Euro adli masraf tazminatı ve müteferrik masraflar için de 790 Euro talep etmiştir. Elinde herhangi bir fiş veya makbuz bulunmadığından, Daire, başvuranın bu masrafları yaptığına dair ikna olmamış ve Avrupa Konseyi'nden alınan 2,286.50 Euro'luk adli yardım düşülmek üzere 10,000 Euro ödenmesine karar vermiştir.

3. AİHM'nin değerlendirmesi

175. Başvuran, AİHS'nin 43. maddesi uyarınca, dava işlemlerinde adli yardım almaya devam etmiştir. Avrupa Konseyi'den aldığı 2,286.50 Euro'ya ek olarak, davası Büyük Daire'ye iletdikten sonra davanın hazırlık işlemleri için 1,707.34 Euro almıştır.

AİHM, gerçekten ve gerektiği için yapıldığı ve ayrıca miktar açısından makuliyeti kesinleşmemiş ise, mahkeme masrafların için 41. madde uyarınca başvurana herhangi bir tazminat ödenmeyeceğini sürekli olarak belirtmiştir (bkz. *Şahin – Almanya* [BD], no. 30943/96, § 105, AİHM 2003-VIII). Bu davada başvuran, iddialarını ilgili belgelerle kanıtlayamamış ve vekilinin AİHS'nin, ihlal edildiği kararına varılan 2. ve 13. maddeleri ile, 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesine ilişkin hususlar üzerinde yaptığı çalışmaya dair ayrıntılı bir açıklama sunamamıştır.

Dolayısıyla, Mahkeme İç Tüzüğü 60 § 2 uyarınca, AİHM, şu haliyle başvuranın iddialarını kabul edemez. Ancak, başvuran, vekilinin kendisini temsil etmek için AİHS'nin uygulayıcısı her iki organda da, yazılı ve sözlü işlemler esnasında takip ettiği çalışmalarda birtakım harcamalar yapmış olmalıdır (bkz. *mutatis mutandis*, *Labita – İtalya* [BD], no.

26772/95, § 210, AİHM 2000-IV). AİHM, karmaşıklığı tartışmasız kabul edilebilecek bu davada, bu işlemlerin iddia edilen saatler kadar sürmüş olduğunu kabul etmeye hazırdır. Bununla birlikte, ücretlerle ilgili olarak, kendisini yerel çizelge ve uygulamalarla bağlı görmemektedir ancak, bunlardan faydalanabilir (bkz. örneğin *Tolstoy Miloslavsky – İngiltere*, 13 Temmuz 1995 karar, seri A. No. 316-B, s. 83, § 77).

Yaptığı tarafsız inceleme sonucunda AİHM, AİHS kurumları huzurundaki tüm işlemler için Avrupa Konseyi tarafından verilmiş olan 3,993.84 Euro adli yardım düşülmek üzere başvurana 16,000 Euro ödenmesinin uygun olduğu kanaatindedir.

C. Gecikme faizi

176. AİHM, Avrupa Merkez Bankası'nın uyguladığı faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın gecikme faiz oranı olarak benimsenmesine karar vermiştir.

YUKARIDAKİ GEREKÇELERE DAYANARAK AİHM,

1. Başvuranın dokuz yakınının kazayla ölümünü önlemede gerekli tedbirlerin alınmaması nedeniyle, AİHS'nin 2. maddesinin esası itibarıyla ihlal edildiğine oybirliğiyle;
2. Yaşama hakkının kanun tarafından yeterince korunamaması sebebiyle, AİHS'nin 2. maddesinin usulü itibarıyla ihlal edildiğine bire karşı on altı oyla;
3. 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edildiğine ikiye karşı on beş oyla;
4. 2. maddenin esası bağlamında yapılan şikayete ilişkin olarak AİHS'nin 13. maddesinin ihlal edildiğine ikiye karşı on beş oyla;
5. 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesi bağlamında yapılan şikayete ilişkin olarak AİHS'nin 13. maddesinin ihlal edildiğine de ikiye karşı on beş oyla,
6. AİHS madde 6 § 1 veya madde 8 çerçevesinde ele alınacak ayrı bir husus bulunmadığına oybirliğiyle,
7. a) Sorumlu Devlet'in masraf ve harcamalarla ilgili olarak, kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde aşağıdaki meblağların, her türlü vergi ve harçlar muaf olmak üzere ödeme günündeki kur üzerinden ulusal para birimine dönüştürülerek
  - (i) başvuran Maşallah Öneriyıldız'a 2,000 \$ (iki bin Amerikan Doları) ve 45,250 Euro (kırk beş bin iki yüz elli Euro) maddi ve manevi tazminat; Avrupa Konseyi'nden alınmış olan 3,993.84 Euro'nun 16,000Euro'dan (üç bin dokuz yüz doksan üç Euro) düşülmesiyle elde edilecek tutarın mahkeme masrafları için ödenmesine;
  - (ii) başvuranın Hüsamettin, Aydın, Halef Öneriyıldız isimli üç reşit oğluna 33,750 Euro (otuz üç bin yedi yüz elli Euro) manevi tazminat ödenmesine;
- b) Üç aylık sürenin aşılmasından ödeme gününe kadar geçen süre için Avrupa Merkez Bankası'nın uyguladığı faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın gecikme faizi olarak uygulanmasına oybirliğiyle

KARAR VERMİŞ,

8. Başvuranın adil tazmine ilişkin diğer iddialarını *reddetmiştir*.

İngilizce ve Fransızca olarak hazırlanmış, Strazburg İnsan Hakları Binası'nda 30 Kasım 2004 tarihinde açık duruşmada ilan edilmiştir.

Paul Mahoney
Sekreter

Luzius Wildhaber
Başkan

AİHS madde 45 § 2 ve Mahkeme İç Tüzüğü 74 § 2 uyarınca aşağıdaki mütalaalar bu karara eklenmiştir:

- (a) Sayın Türmen'in kısmi muhalefet şerhi;
- (b) Sayın Mularoni'nin kısmi muhalefet şerhi.

L.W.
P.J.M.

YARGIÇ TÜRMEİNİN KISMİ MUHALEFET ŞERHİ

2. maddenin esas itibarıyla ihlal edildiği hususunda çoğunluğun fikrine muvafakat ediyorum zira, yetkili makamlar kendi tabiyetlerinde bulunan kişilerin can güvenliğini sağlamak için gerekli tedbirleri almamışlardır.

Ancak, çoğunluğun 1. no'lu Protokol'ün 1. maddesinin, 13. maddenin ve usuli olarak 2. maddenin ihlal edildiği yönündeki kararına katılmıyorum.

1. 2. madde, usuli açıdan

Karar, kazanın sorumlularını belirleyen ve onları adalet huzuruna çıkaran soruşturma (113. paragraf) ile ilgili herhangi bir sorun tespit etmemiştir. İki belediye başkanı Türk Ceza Kanunu'nun 230. maddesi uyarınca hüküm giymiştir.

Ancak, çoğunluk, yerel mahkemenin Devlet görevlilerinin hesap verme yükümlülüğünü yerine getirmesini sağlayamadığı ve iç hukuk hükümlerini etkili bir biçimde uygulamadığı sebebiyle, yani Türk Ceza Kanunu'nun 455. maddesini değil de (dikkatsizlik ve tedbirsizlikle ölüme sebebiyet vermek), 230. maddesini (görevi ihmal) uyguladığından, 2. maddenin usuli açıdan ihlal edildiğini beyan etmiştir.

Aşağıdaki gerekçelerden dolayı bu karara katılmıyorum.

Öncelikle belirtmek gerekirse, çoğunluk, etkili bir soruşturma yapılmadığından değil, adli işlemlerin, daha doğrusu, yerel mevzuatın uygulanması sebebiyle 2. maddenin usuli açıdan ihlal edildiği görüşünü taşımaktadır. Bu, AİHM'nin içtihadı dahilinde daha önce örneği bulunmayan yeni bir yaklaşımdır. Şayet çoğunluk, iç hukukça sağlanan yolların etkili olmadığı görüşünde ise, o durumda bu 2. madde değil, 13. madde çerçevesinde bir sorun teşkil etmektedir.

İkinci olarak, bir taraftan soruşturmanın etkili bir soruşturma olduğunu, diğer taraftan ise yerel mahkemenin kararının AİHS'yi ihlal ettiğini beyan etmek çelişkili gözükmektedir.

Bu tür bir yaklaşım, yerel mahkemenin kararının soruşturmayla belirlenen kanıtlar temelinde oluştuğunu göz ardı etmektedir. O halde, AİHM'nin bir yandan yerel mahkemenin kararını eleştirirken öte yandan soruşturmanın etkili olduğunu kabul etmesi nasıl mümkün olabilir?

Soruşturmanın etkili olduğu durumlarda 2. maddenin usulü itibarıyla ihlal edildiğine karar vermek kanıtların incelenmesini gerektirecektir, ki bu da AİHM’ni bir dördüncü derece mahkemesi haline getirir. Kanıtların sunulması ve iç hukukun yorumlanması ve uygulanmasının yerel makamların işi olduğu içtihat dahilinde açık ve kesindir (bkz. *inter alia*, *Kemmache – Fransa* (no.3), 24 Kasım 1994 kararı, seri A no. 296-C, s. 87, § 37, ve *Çeçani Kaymaz – Türkiye* (karar), no. 37053/97, 16 Mart 2000).

Üçüncü olarak, çoğunluk, başvuranın kendi yaptıklarıyla ölüm riski yarattığı ve kendi ailesine mensup dokuz kişinin ölümüne sebebiyet verdiği gerçeğine hiç vurgu yapmamaktadır. Başvuranın (a) kendisine ait olmayan bir araziye kaçak mesken inşa ettiği ve (b) bunu çöplüğe çok yakın mesafede yaptığına karşı itiraz bulunmamaktadır.

Yetkililerin ve başvuranın tedbirsizlikleri sebebiyetin ana öğelerini oluşturmaktadır. Her iki tarafın tedbirsizliği meydana gelen zararın *sine qua non* öğeleridir. Tek başına hiçbirisi bu zarara sebebiyet vermede yeterli olmazdı. Dokuz kişinin ölümü, hem yetkililerin hem de başvuranın tedbirsizliğinden kaynaklanmıştır.

Bunlardan başka, belediye başkanları ayrı bir suç işlemiştir, ki bu da görevi ihmaldir. İstanbul 5. Asliye Ceza Mahkemesi 4 Nisan 1996 tarihli kararında tüm bunları dikkate almış ve Türk Ceza Kanunu’nun 455. maddesini değil de (dikkatsizlik ve tedbirsizlikle ölüme sebebiyet verme) 230 maddesini (görevi ihmal) uygulamaya karar vermiştir. Aslında, her iki belediye başkanı da 230. maddeyle hüküm giymiştir. Yargıtay kararı onamıştır. Söz konusu karar her iki belediye başkanının ve başvuranın dokuz kişinin ölümüne ilişkin sorumluluklarına işaret etmektedir. İstanbul Asliye Ceza Mahkemesi kazanın sorumlularını belirleyen bilirkişi raporunu da dikkate almıştır: 2/8 İstanbul İl Meclisi, 2/8 Ümraniye İlçe Meclisi ve çöp yığını yakınına yerleşerek aile mensuplarının hayatlarını tehlikeye attığı için gecekondu sakinlerine 2/8 (bkz. kararın 23. paragrafı).

Dolayısıyla, kararın 116. paragrafında da belirtildiği gibi, yerel mahkemenin, kararında “yaşama hakkının korunamamasına dair sorumlu taraf belirlemediği” doğru değildir. Yerel mahkeme, başvuranın ve belediye başkanlarının sorumluluklarını bir kefeye koyup tartmış ve takdiri sınırlarında bir sonuca varmıştır. Çoğunluk, bunu 116. paragraftaki “kişisel cezai sorumluluğa ilişkin konuların değerlendirilmesi AİHM’nin görevi dahilinde değildir, söz konusu değerlendirme ve bu doğrultuda suçlu/suçsuz hükümleri vermek yerel mahkemelerin görevi dahilindedir” ifadesi ile kabul etmektedir.

Ancak AİHM’nin içtihadıyla bağdaşan yerel mahkemeler ve Strazburg mahkemesi arasındaki sınırların bu şekilde açıkça onaylanması, 2. maddenin usuli açıdan ihlal edildiği tespitinin sebebinin anlaşılmasını güçleştirmektedir. Çoğunluğun fikrine göre, kişisel cezai sorumlulukla ilgili iç hukuk konularının değerlendirilmesi yerel mahkemelerin görevidir, ancak yerel mahkemeler haklı gerekçelerle Ceza Kanunu’nun bir maddesini değil de başka bir maddesini uygulamaya karar verirse, bu, kanun tarafından yaşam hakkının korunamaması demek olabilir.

Dördüncü olarak, çoğunluğun, AİHM’nin içtihadında kesin ifade bulmuş, kasıt olmadan ölüme sebebiyet verme hallerinde cezai hukuk yolları bulunmamasına ilişkin ilkeleri neden değiştirme kararı verdiği kararda yer aldığı şekliyle açık değildir. *Calvelli ve Ciglio – İtalya* ([BD], no. 32967/96, AİHM 2002-I); *Mastromatteo – İtalya* ([BD], no. 37703/99, AİHM 2002-VIII); ve *Vo – Fransa* ([BD], no. 53924/00, AİHM 2004-VII) davalarında AİHM, şu görüşünü belirtmiştir: “Yaşam hakkının veya bedeni bütünlüğün ihlalinde kasıt yoksa, 2. madde ile şart koşulan etkili yargı sistemi oluşturma zorunluluğu, her vakada bir cezai hukuk yolu teminini gerekli kılmaz”. Bu davada çoğunluk içtihattan farklı yollar izlemiştir.

Çoğunluk kararın 93. paragrafında şu görüşü belirtmiştir: “buna benzer alanlarda [işaret edilenin çevreye verilen zarar olduğu varsayımı yapılabilir], uygulanabilir ilkeler daha ziyade, AİHM’nin özellikle ölümcül güç kullanımına ilişkin oluşturduğu ilkelerde ifade bulur.”

Calvelli ve Ciglio ile *Öneriyıldız* davalarında ceza hukuku açısından asıl mesele tedbirsizlikle ölüme sebebiyet vermedir. Bu tedbirsizliğin derecesi göz önünde bulundurulduğu sürece, A-tipi diyabeti olan bir annenin taşıdığı bebeğin doğumunun riskli ve fetüsün doğal doğum için oldukça büyük olduğunu bildiği halde önlem almamakla kalmayıp doğumda bulunmayan bir doğum uzmanının tedbirsizliği (*Calvelli ve Ciglio*) ile çöplüğün yüksek risk taşıdığını bilirkişi raporundan anlaması gereken fakat bu kazayı önlemek için hiçbir tedbir almayan iki belediye başkanının tedbirsizliği (*Öneriyıldız*) arasında bir fark bulmak güçtür.

2. 1. no’lu Protokol’ün 1. maddesi

1.no’lu Protokol’ün 1. maddesine ilişkin olarak muhalefet şerhinin 2. paragrafında yargıç Mularoni’nin belirttiği görüşlere tamamıyla katılıyorum.

AİHS çerçevesinde “mülkiyet” kavramının anlamına ilişkin içtihadını pekiştirdiği *Kopecky – Slovakia* kararının ([BD], no. 44912/98, AİHM 2004-...) hemen akabinde, AİHM’nin bir mülkiyetin belirlenmesinde – yerel makamların hoşgörüsü gibi – yeni bir ölçüt geliştirmesi dikkate değerdir. Korkarım ki böyle bir kavram AİHM’nin korumasına kaçak inşa edilen binaları da dahil ederek yasal olmayan durumları da teşvik ederek istenmeyen sonuçlar ortaya çıkarabilir.

3. 13. madde

Karar, 2. madde uyarınca ceza hukuku yolunun etkililiğini ele alarak, 13 madde bağlamında yapılan şikayetin kapsamını, idare hukuku yolunun etkiliği ile sınırlamaktadır.

30 Kasım 1995 tarihli bir kararla İstanbul İdare Mahkemesi, yerel makamlarca başvurana ve çocuklarına 100,000,000 TL manevi tazminat ve 10,000,000 TL maddi tazminat ödenmesine karar vermiştir. Karar başvurana tebliğ edilmiştir.

Daire’nin kararında açıkça belirtildiği gibi, “... başvuran kendisine ödenmesi kararlaştırılan tutarı talep etmemiş, üstelik bu miktara itiraz da etmemiştir.” (Daire kararının 117. paragrafı; bu hususa Büyük Daire’nin kararında yer verilmemiştir).

Başvuran tazminatın ödenmemesinden şikayetçi olmamış, çünkü tazminatını almak istememiştir. Belediye başkanlığı ile temasa geçip banka hesap numarasını bildirmiş olsa idi, hak kazandığı tazminatı alabilirdi. Başvuranın adresi veya hesabına dair hiçbir bilgisi bulunmaz haldeyken yetkililerin ödeme yapması nasıl mümkün olabilir?

Dolayısıyla tazminatın ödenmemesinden ötürü Hükümet’i sorumlu tutmak doğru değildir.

İdare Mahkemesi’ndeki işlemlerin süresine gelince, çoğunluk, işlemlerin dört yıl, on bir ay ve on gün sürdüğünü ve bunun İdare Mahkemesi yolunu etkisiz kıldığını belirtmiştir.

Bu görüşe katılmıyorum.

İşlemler dört yargı derecesinde dört yıl on bir ay sürmüştür. Bu davanın olayları, yerel mahkemelere yüklenebilecek ciddi bir faaliyetsizlik sürecinin olmadığını ortaya koymaktadır.

Çoğunluk, “yerel mahkemede gayretsizlik olduğu” görüşüne sahiptir. Ancak böyle bir sonuca varmak için bir gerekçe sunulmamaktadır. Mahkeme işlemleri incelenmeksizin, davanın karmaşıklığı, başvuranın hal ve tutumu ve adli makamların yaklaşımı ve işlemlerin süresi gibi, AİHM’nin açık ve kesin ölçütleri uygulamaya geçirilmeksizin bu sonuca varılmıştır.

Sonuç olarak 13. madde ihlal edilmemiştir.

4. 41. madde

Başvurana ödenecek adil tazminin miktarını onaylıyorum. Ancak, miktarın hesaplanmasındaki gerekçeye katılmıyorum. Miktarın hesaplanmasında, başvuranın evinde yaşayan dokuz kişiye eşit muamele yapılmış ve bunlar başvuranın “yakın akrabaları” olarak tanımlanmıştır (167. paragraf).

Ancak, kararın 3. paragrafına göre bu “yakın akrabalar”dan birisi olan Sıdıka Zorlu’nun başvuranın yalnızca “imam nikahlı eşi” olduğu açıktır. Bu belki de, adil tazminin miktarına karar verirken AİHM’nin ilk defa bir başvuranın imam nikahlı eşini dikkate alması ve eşi ve çocuklarıyla eşit muameleye tabi tutmasıdır. Bu tür bir yaklaşım ileride AİHM’nin içtihadı açısından istenmeyen anlamlar doğurabilir.

YARGIÇ MULARONI’NİN KISMİ MUHALEFET ŞERHİ

(Çeviri)

1. Çoğunluğun AİHS’nin 2. maddesinin esası ve usulüne ilişkin gerekçelerine ve vardığı sonuçlara tamamen katılıyorum.

2. Ancak, 1 no’lu Protokol’ün 1. maddesinin bu davada uygulanamayacağı kanaatindeyim. Bu hüküm mülkiyet hakkını teminat altına almaktadır. AİHM, içtihadında, başvuranın, en azından bir mülkiyet hakkından etkili olarak faydalanmak için bir “meşru beklenti”si olduğunu ileri sürebilmesi ile alakalı olarak, hem “mevcut mülk” hem de kıymetleri içine alabilecek bir mülkiyet kavramına açıklık getirmiştir. Bunun aksine, etkili olarak faydalanılamamış olan bir mülkiyet hakkının tanınması beklentisi, 1 no’lu Protokol’ün 1. maddesinin anlamı dahilinde bir mülk olarak tanımlanamaz (bkz. diğerlerinin yanı sıra, *Marckx – Belçika*, 13 Haziran 1979 kararı, Seri no. 31, s. 23, § 50; *Liechtenstein Prensi II. Hans-Adam – Almanya* [BD], no. 42527/98, § 83, AİHM 2001-VIII; ve *Kopecky – Slovakya* [BD], no. 44912/98, § 35, AİHM 2004-...)

Başvuranın meskeninin Türk şehir planlama yönetmeliğine aykırı bir biçimde inşa edildiği, ilgili teknik standartlara uymadığı veya işgal edilen arazinin Hazine’ye ait olduğuna (bkz. kararın 125. paragrafı) itiraz bulunmamaktadır. Başvuran, sözkonusu arazi üzerinde bir hakkı bulunduğunu kanıtlamamış ve 20 Temmuz 1966 tarihli 775 sayılı Kanununun 21. faslı ve bu kanunda yapılan değişiklikler uyarınca mülkün kendisine devredilmesi için meşru yollardan başvuruda bulunmamıştır.

Çoğunluk, “AİHM’nin, başvuranın günün birinde sözkonusu arazinin kendisine devredilmesi beklentisinin mahkemelerde uygulanacak derecede kesin ve açık bir talep oluşturduğu ve böylelikle, AİHM’nin içtihadının anlamı dahilinde apayrı bir “mülkiyet” kavramı oluşturduğu sonucuna varamayacağını” kabul etmektedir (bkz. 126. paragraf *in fine*). Ancak, bu muhakemeden isabetli bir sonuç çıkarmak ve 1. no’lu Protokol’ün 1. maddesinin uygulanamayacağına karar vermek yerine, bu madde için AİHM yeni bir kabul edilebilirlik

ölçütü benimsemiştir: ilgili makamların, başvuran ve yakın akrabalarının meskenleri ve taşınabilir malları üzerinde mülkiyet hakkı olduğunu *de facto* kabul ettiği (bkz. 127. paragraf) sonucunun çıkarılmasını sağlayan, yine bu ilgili makamların hemen hemen beş yıl boyunca başvuranın yaptıklarına gösterdikleri ve 1. no'lu Protokol'ün 1. maddesinin birinci cümlesinde ifade bulan kuralın anlamı dahilinde bir hak, ve dolayısıyla "mülkiyet" olarak kabul edilmesi açısından gösterdikleri yeterli müsamaha (bkz. 129. paragraf). Bu muhakemeye katılmıyorum.

Kanımca, ne dolaylı müsamaha ne de başka türlü insani sebepler, başvuranın yaptıklarını 1. no'lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamında meşru kılmaya yeter. Aynı şekilde bu faktörler, başvuranları (bu davada Sn. Öneriyıldız sözkonusudur, fakat yasaya aykırı inşaat yapmış ileride ortaya çıkabilecek muhtemel başvuranlar olabilir) yerel şehir planlama ve imar kanunları çerçevesi dışına çıkarmaya, bir dereceye kadar da, bu yasal olmayan meskenlerin artışına dolaylı olarak göz yummaya denk bir kararı haklı göstermek için AİHM tarafından kullanılamaz.

Çoğunluğun 1. no'lu Protokol'ün 1. maddesinin uygulanabileceği yönündeki kararının paradoks yaratabileceği durumlar olabileceği kanısındayım. Örneğin, sahil şeritlerine veya başka yerlere kaçak inşa edilmiş ve yerel mevzuat çerçevesinde fiili işgal ile sahip olunamayan, muhteşem villaları ve otelleri düşününce şu soru akla geliyor: ilgili makamların beş yıl boyunca bu binalara müsamaha gösterdiği gerçeği, bu binaları, ihtiyaç sebebiyle kanunları çiğneyerek yapanların 1. no'lu Protokol'ün 1. maddesi bağlamında savunulabilir bir iddiası olduğunu ileri sürmek için yeterli mi olacaktır? Bu tür bir karar, örneğin, ilgili makamların daha az ihtimamlı yönetimlerden devraldıkları bir gayrimüşru durumun hallinde, şehir planlama kanun ve yönetmeliklerini sağlamada ulusal veya bölgesel yetkililerin faaliyetini daha güçleştirecektir.

Son olarak ise, binaların şehir planlama yönetmeliklerine aykırı inşa edildiği durumlarda, Devletlerin, iç hukukça tanınmamış ve tanınmaması gereken bir mülkiyet hakkını korumaya dair kesin bir yükümlülüğü olduğunu kabul etmekte zorlanıyorum, zira bu, pek çok vakada başkalarının hakkına ve kamu çıkarına aykırı olarak kullanılabilir.

Dolayısıyla, 1. no'lu Protokol'ün 1. maddesinin uygulanamayacağı ve sonuç olarak ihlal edilmediğine karar verdim. Şunu da eklemeliyim ki, 1. no'lu Protokol'ün 1. maddesinin uygulanabilirliğine karar vermiş olsaydım – ki tekrarlıyorum, vermedim – çoğunluğun aksine (bkz. kararın 137. paragrafı), ben başvuranın artık mağdur olduğunu iddia edemeyeceğini dikkate alırdım. Kanımca, oldukça iyi koşullarla sağlanan ödenekli ev tahsisi, AİHS'nin 1. no'lu Protokol'ünün 1. maddesinin ihlalinin kabulü olarak görülebilir, ki bu tür bir tedbir muhtemelen bu dava bağlamında olabilecek en iyi tazmindir.

3. Davanın olayları ve AİHM'yi, AİHS'nin 2. maddesinin usulen ihlal edildiği karara götüren muhakeme dikkate alındığında, 2. madde bağlamında yapılan şikayete ilişkin olarak davayı 13. madde çerçevesinde incelemenin gerekli olmadığı kanısındayım.

4. 1. no'lu Protokol'ün 1. maddesine ilişkin kararım çerçevesinde, 1. no'lu Protokol'ün 1. maddesi bağlamında yapılan şikayete ilişkin olarak 13. maddenin ihlal edilmediği kanısındayım.

— • —

ONAY/Türkiye Davası*

Başvuru No. 31553/02

Strazburg

20 Eylül 2007

USUL

Dava, İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Sözleşmesi'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti aleyhine, Sıddık Onay ve Zinnet Onay adlı Türk vatandaşları tarafından, 27 Haziran 2002 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yapılan başvurudan (no. 31553/02) kaynaklanmaktadır.

OLAYLAR

DAVANIN KOŞULLARI

Başvuranlar Sıddık Onay ve Zinnet Onay sırasıyla 1985 ve 1948 doğumludur ve Diyarbakır'da yaşamaktadır. İkinci başvuran birincinin annesidir. Birinci başvuran ("başvuran") 17 yaşında iken Diyarbakır'da çeşitli kapkaç olaylarına karıştığı şüphesiyle Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı Asayiş Şube Müdürlüğü polisleri tarafından 25 Mayıs 2002 saat 14.00 sıralarında evinde yakalanmıştır.

Polis tutanağına göre yakalama 26 Mayıs 2002 günü saat 21.50'de başvuranın evinin önündeki sokakta gerçekleşmiştir. Tutanakta polisin Diyarbakır'daki kapkaç olaylarına ilişkin olarak yakalanan M.D. isimli şahsın sorgusu sırasında başvuranın ismini vermesi ile hareket ettiği belirtilmiştir. Tutanak ayrıca yakalama ve gözaltı ile ilgili olarak başvuranın annesinin bilgilendirildiğini belirtmiştir.

26 Mayıs 2002 tarihinde başvuran Adli Tıp Kurumu'nda muayene edilmiştir. Hazırlanan rapor başvuranın sol kolunda üç-dört günlük bıçak kesikleri bulunduğunu belirtse de bunlar haricinde muhtemel kötü muamele izlerinden bahsedilmemiştir. Sonrasında başvuran Asayiş Şube Müdürlüğünde gözaltına alınmıştır.

27 Mayıs 2002 günü saat 3.30, 4.15, 4.45, 5.10, 5.35 ve 6'da başvuran ve M.D. yer göstermeye götürülmüştür. Başvuranın kendisi ve M.D.'nin suçları nasıl planladığı ve işlediğine dair ayrıntılı bilgi verdiği bu tatbikatlarda Diyarbakır Barosu'nca tahsis edilen avukat da hazır bulunmuştur.

Aynı tarihte 6.15 sıralarında başvuran tekrar muayeneye alınmış, hazırlanan tıbbi rapor başvuranın vücudunda dayak ya da fiziksel güç izleri bulunmadığını belirtmiştir. Aynı gün Savcı, polisin talebi üzerine başvurunu görmeden eski CMUK'un 128/2. maddesi uyarınca başvuranın gözaltı süresini iki gün daha uzatmıştır. Başvuran, Emniyet Müdürlüğü'nün Çocuklar Şubesi'ne teslim edilmiştir.

---

* Dışişleri Bakanlığı Çok Taraflı Siyasî İşler Genel Müdürlüğü tarafından Türkçe'ye çevrilmiş olup, gayriresmî tercümedir.

28 Mayıs 2002 günü saat 10.30'da başvuran bir kez daha muayeneye alınmıştır. Aynı tarihte hazırlanan rapor, her ikisinin de iki-üç günlük olduğu tahmin edilen; sağ kolun üst kısmında 10 x 2 cm'lik iki yara, sol kolun üst kısmında, omzun hemen altında ise 5 x 1 cm'lik bir yara tespit etmiştir. Kol ve göğüsteki daha eski kesik yaraları da belirtilmiştir. Aynı gün

16.15'te ikinci bir muayene yapılmış, bu muayene de önceki bulguları doğrulamıştır. İki rapor da muayenelerin Asayiş Şube Müdürlüğü'nün talebi üzerine gerçekleştirildiğini belirtmiştir.

29 Mayıs 2002 tarihinde Çocuk Polisi başvuranı muayeneye göndermiştir. Adli tıp raporu başvuranın vücudundaki eski yaraları tespit ederken, yeni fiziksel güç kullanımı izi bulunmadığını kaydetmiştir.

Aynı tarihte başvuran Savcı önüne çıkarılmış, başka bir görevli avukatın nezaretinde verdiği ifadesinde başvuran hakkındaki suçlamaları reddetmiştir. Avukat başvuranın gözaltı sırasında kötü muameleye tâbi tutulduğunu ve halen bu muamelenin izlerini taşıdığını iddia etmiştir. Tam bir tıbbi rapor için başvuranın adli tıp kurumuna sevk edilmesini talep etmiştir.

Aynı tarihte başvuran kötü muamele iddialarını Tetkik Hakimi huzurunda da tekrarlamıştır. Polislerin onu yakaladıktan sonra gözlerini bağladığını, vücuduna elektrik verdiğini, copla dövüldüğünü ve suçu kabule zorlandığını iddia etmiştir. Vücudundaki izleri Hakime göstermiştir. Hakim, başvuranın sağ kolunun üst kısmında 7 cm uzunluk ve bir küçük parmak genişliğinde, sol omzunun hemen altında 3 cm uzunluk ve küçük parmak genişliğinde yara, sol dizkapağının altında kabuk bağlamış lezyon, sol ayak bileğinde şişme ve eski bazı bıçak kesikleri tespit etmiştir. Hakim, başvuranın tutukluluğuna karar vermiştir.

30 Mayıs 2002 tarihinde başvuranın avukatı Diyarbakır Savcılığı'na bir şikâyet dilekçesi vererek başvuran gözaltında tutulduğu sırada görevli olan polis memurları hakkında işlem yapılmasını talep etmiştir. Başvuranın tam bir tıbbi muayeneye tâbi tutulmasını tekrar talep etmiştir. Savcı, başvuranın kötü muamele iddiaları üzerine soruşturma başlatmıştır.

Aynı tarihte Savcı başvuranın ayrıntılı ifadesini almış, başvuran Tetkik Hakimine verdiği ifadenin neredeyse aynısını beyan ederek görevli polislerden şikâyetçi olmuştur. Çocuk Polisine teslim edildikten sonra başka kötü muamele görmediğini belirtmiştir. Ayrıca kolları ve dizindeki yaralanmaları, kötü muameleye tahammül edemediği için hücre penceresinden kopardığı metal tel ile kendisinin yaptığını itiraf etmiştir. Savcı, başvuranın ifadesini aldıktan sonra Adli Tıp Kurumu'na bir yazı yazarak başvuranın vücudundaki yaralanmaların sebep ve niteliğine dair bir açıklamanın yer aldığı ayrıntılı bir tıbbi rapor talep etmiştir.

Adli Tıp Kurumu'nun 30 Mayıs 2002 tarihinde gönderdiği raporda başvuranın sağ kolun üst bölgesinde 5 x 0.5 cm'lik, 3-4 günlük yara ve dizkapağında 3 x 1 cm'lik eski bir yara bildirilmiş, yaranın künt travma nedeniyle oluştuğu kanaatine varılmıştır. Başvuranın yaralarının hayati tehlike arz etmediği ancak bir gün iş yapamayacağı belirtilmiştir.

18 Kasım 2004 tarihinde Savcı sözkonusu polis memurları hakkında işlem yapılmamasına karar vermiştir. Tüm raporlara atıfta bulunan karar, lezyonların başvuranın yakalanmasından önce oluştuğunu ve kolları ve vücudundaki çiziklerin 30 Mayıs 2002 tarihli ifadesinde de belirtildiği gibi başvuran tarafından yapıldığı kaydetmiştir. Başvuran sözkonusu karara Siverek Ağır Ceza Mahkemesi'nde itiraz etmiştir.

19 Ocak 2005 tarihinde Ağır Ceza Mahkemesi başvuranın itirazını reddetmiştir.

HUKUK

I. AİHS'İNİN 3 VE 13. MADDELERİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Birinci başvuran polis nezaretinde kötü muameleye maruz kalmaktan şikâyetçi olmuştur. Özellikle, dövüldüğünü, üzerine su döküldüğünü ve elektrik verildiğini ifade

etmiştir. İkinci başvuran, oğlunun yalnız başına gözaltında tutulması ve kötü muamele gördüğünü duyması nedeniyle duygusal sıkıntı çektiğini iddia etmiştir. Birinci başvuran aynı zamanda kötü muamele şikâyeti ile ilgili olarak ulusal mercilerde etkili yol bulamadığını öne sürmüştür.

AİHS'nin 3 ve 13. maddelerine atıfta bulunmuşlardır:

Madde 3

“Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz.”

Madde 13

“Bu Sözleşme’de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, ihlal fiili resmi görev yapan kimseler tarafından bu sıfatlarına dayanılarak yapılmış da olsa, ulusal bir makama etkili bir başvuru yapabilme hakkına sahiptir.”

A. Kabuledilebilirlik

Hükümet, birinci başvuranın annesi olan ikinci başvuran Zinnet Onay’ın AİHS’nin 3. maddesi ihlalden mağdur olmadığını savunmuştur. Yakalanma olayı kendilerine ivedilikle bildirildiği halde yakalama ve gözaltı evrakına göre başvuranın ebeveynlerinin kendisini ziyaret etmek veya tutukluluğuna itiraz etmek gibi bir girişimde bulunmadıklarını savunmuşlardır.

Mahkeme somut davada ikinci başvuran tarafından yaşanan acının insan hakları ihlallerine uğrayanların yakınlarının kaçınılmaz olarak yaşadığı duygusal sıkıntıdan farklı bir boyut ya da nitelikte olduğunun değerlendirilemeyeceğini belirtir (bkz. *Nesibe Haran – Türkiye*, no. 28299/95 ve *a contrario*, *İpek – Türkiye*, no. 25760/94).

Bu şartlar altında Mahkeme ikinci başvuranın AİHS’nin 34. maddesi bağlamında 3. maddenin ihlali mağduru olduğunu iddia edemeyeceği kanaatindedir. Başvurunun bu kısmının AİHS hükümleriyle kişi bakımından uyumsuz olduğu ve 35. maddenin 3 ve 4. paragrafları uyarınca reddedilmesi gerektiğine hükmeder.

Mahkeme ayrıca birinci başvuranın şikâyetinin AİHS’nin 35/3. maddesi bağlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını kaydeder. Şikâyet, başka gerekçelerle de kabuledilmez değildir. Bu nedenle kabuledilebilir olarak ilan edilmelidir.

B. Esas

1. Birinci başvuranın kötü muamele iddiası

Birinci başvuran gözaltındayken kötü muameleye uğradığını ifade etmiştir. İddiasını tıbbi raporlarla desteklemiştir.

Hükümet kötü muamele iddiasının dayanaksız olduğunu savunmuştur. Başvuran hakkındaki tıbbi rapor bulgularına atıfta bulunmuşlar ve kolların üst kısmındaki lezyonların en geç 26 Mayıs 2002 (yakalanma tarihi) veya daha erken tarihte meydana geldiğini savunmuşlardır. Ayrıca yaraların büyüklük ve niteliği, elektrik verme veya copla

dövme gibi kötü muamele iddialarını desteklemek için yeterli değildir. Bununla birlikte, başvuranın kollarındaki yaraların 26 Mayıs 2002 tarihinde yakalama anında meydana geldiği farz edildiğinde dahi, bunun polisin zanlının kaçmasını önlemek için kollarından tutması nedeniyle olmuş olabileceğini belirtmişlerdir.

Aynı zamanda künt travma sonucu oluştuğu kanaatine varılan bu yaraların başvuranın kendisi tarafından da yapılmış olabileceğini öne sürmüşlerdir. Her hâlükârda, hiçbir tıbbi raporda başvuranın yaralanmalarının hayati olduğu belirtilmemiştir. Başvuran copla dövülmüş olsaydı lezyonlar daha büyük ve ciddi olurdu. Bu nedenle yaraların gözaltı sırasında oluştuğu makul şüphelerin ötesinde net değildir.

Mahkeme, bir kişinin sağlıklı olarak gözaltına alınıp tahliye olduğunda yaralanmış olduğu görüldüğünde sözkonusu yaralanmaların nasıl meydana geldiğine makul bir açıklama getirme ve başvuranın iddialarına, özellikle de bunlar tıbbi raporlarla desteklenmişse, şüphe getirecek deliller ortaya koymanın devletin görevi olduğunu hatırlatır. Aksi halde AİHS'nin 3. maddesine dayalı açık bir sorun ortaya çıkacaktır (bkz. *Selmouni – Fransa* [BD], no. 25803/94; *Aksoy – Türkiye, Karar Raporları 1996-VI*; *Tomasi – Fransa, A Serisi no. 241-A*; *Ribitsch – Avusturya, A Serisi no. 336*).

Mahkeme, delilleri değerlendirirken genel olarak “makul şüphenin ötesinde” kanıt standardını uygulamıştır (bkz. *Avşar – Türkiye, no. 25657/94*). Ancak böyle bir kanıt yeterince güçlü, açık ve anlamlı çıkarımların veya çürütülemeyen benzer karinelerin varlığı ile ortaya konabilir (*İrlanda – İngiltere, Seri A no. 25*). Eğer sözkonusu olaylar, şahsın kendi kontrolleri altında olduğu durumdaki gibi, tamamıyla veya büyük oranda yetkililerin bilgisi dahilinde gerçekleşmişse tutukluluk sırasında meydana gelen yaralanmalarla ilgili güçlü maddi karineler ortaya çıkacaktır. Aslında tatmin ve ikna edici bir açıklama getirme yükümlülüğünün yetkililer tarafında olduğu söylenebilir (bkz. *Salman – Türkiye* [BD], no. 21986/93).

Somut davada Mahkeme başvuranın yakalandığında ve 26 Mayıs 2002 tarihinde gözaltına alınmasının hemen öncesinde muayene edildiğini gözlemler. Bu rapor başvuranın vücudunda kötü muameleye değil, sadece birkaç eski bıçak kesiğine işaret etmektedir. Hükümet başvuranın 27 Mayıs 2002 tarihinde Çocuklar Şubesi'ne teslim edildiğini savunmuştur. Mahkeme, başvuranın 28 Mayıs 2002 tarihinde tekrar tıbbi muayeneye alındığını kaydeder. Aynı tarihte hazırlanan iki rapor da başvuranın her iki kolunda bulunan 10 x 2 ve 5 x 1cm'lik yararlara işaret etmektedir. Ancak muayene taleplerinin Çocuklar Şubesi yerine Asayiş Şube Müdürlüğü polislerinden geldiği belirtilmiştir. Bu bağlamda Mahkeme makamlar tarafından sunulan belgelerdeki tutarsızlığı dikkate alır. 29 Mayıs 2002 tarihinde başvuran Çocuklar Şubesi tarafından başka bir muayeneye gönderilmiştir. Hazırlanan rapor eski kesik izlerini belirtirken yeni fiziksel güç kullanım izleri bulunmadığını bildirmiştir. Ancak yaralar 30 Mayıs 2002 tarihli Adli Tıp Kurumu raporunda tekrar belirtilmiştir.

Mahkeme 28 Mayıs 2002 tarihli raporda belirtilen lezyonların 29 Mayıs 2002 tarihinde kaybolup 30 Mayıs 2002 tarihli raporda tekrar yer bulmasını şaşırtıcı bulmaktadır. Bu nedenle başvuranın vücudunda şiddet izi belirtmeyen 29 Mayıs 2002 tarihli rapor bulgularını dikkate almaz.

Mahkeme ayrıca başvuranın Savcı ve Tetkik Hakimine ayrıntılı olarak kötü muamele şikâyetinde bulunurken, kesik izlerinin kendisi tarafından yapıldığını sadece tutukluluğunun başında kabul ettiğini gözlemler.

Bu şartlar altında Mahkeme Hükümetin, gözaltı sırasında ve gözaltından sonra tespit edilen yaralanmaların başvuran tarafından yapıldığı yönündeki açıklamaları ile tatmin olmamıştır.

Buna göre AİHS'nin 3. maddesi esastan ihlal edilmiştir.

2. *Etkili soruşturma yapılmadığı iddiası*

Başvuran yetkililerin kötü muamele iddiası ile ilgili yeterli bir soruşturma yapmadığını savunmuştur.

Hükümet, başvuranın kötü muamele iddiası ile ilgili olarak bir dilekçe vermesiyle birlikte Savcının kendisinden ifade aldığı ve Adli Tıp Kurumu'ndan başvuranın vücudundaki yaraların niteliği ve nedeninin yer aldığı tam bir tıbbi rapor hazırlanmasını talep ettiğini ifade etmiştir. Sonuç olarak Savcı, 18 Kasım 2004 tarihinde ilgili polisler hakkında işlem yapılmamasına karar vermiştir. Tüm raporlara atıfta bulunulan sözkonusu kararda, başvuranın vücudundaki lezyonların yakalanmadan önce gerçekleştiği ve vücudu ve kollarındaki izlerin kendisi tarafından yapılmış olduğu sonucuna varılmıştır.

Mahkeme, bir kişinin 3. maddeye aykırı olarak polis tarafından ciddi bir kötü muameleye tâbi tutulduğu yönünde savunulabilir bir iddia ortaya attığı durumlarda sözkonusu hükmün, AİHS'nin 1. maddesinde yer alan devletin "kendi yetki alanı içinde bulunan herkese Sözleşme'de yer alan hak ve özgürlükleri tanınması" genel yükümlülüğüyle birlikte okunduğunda etkili bir resmi soruşturma yapılması gerekliliğini içerdiğini hatırlatır. Soruşturma, sorumluların belirlenmesi ve cezalandırılmasını sağlar nitelikte olmalıdır (bkz. *Assenov vd.*, *Raporlar* 1998-VIII; *Labita – İtalya* [BD], no. 26772/95).

Somut davada Mahkeme, Savcının başvuranın avukatının kötü muameleye ilişkin dilekçesini alır almaz bir soruşturma başlatmış olduğunu dikkate alır. Ancak dava dosyasına göre Savcı sadece, polis memurları hakkında işlem yapılmamasına karar verdiği zaman, başvuranın, vücudundaki eski kesiklerin kendisi tarafından yapıldığını itiraf ettiği, 30 Mayıs 2002 tarihli ifadesini dikkate almıştır. 30 Mayıs 2002 tarihli raporda üç-dört gün önce, yani gözaltı döneminde olduğu tahmin edilen künt travma lezyonları hakkında bir soruşturma yapmamıştır. Mahkeme ayrıca Savcının başvuran hakkında hazırlanan tıbbi raporlar arasındaki tutarsızlığı göz ardı etmiş olduğunu dikkate alır. Davayı temyiz aşamasında inceleyen Siverek Ağır Ceza Mahkemesi de önceki unsurları dikkate almamıştır. Ayrıca dava dosyasında Savcı ya da Ağır Ceza Mahkemesinin suçlanan polis memurlarının ifadesini alıp almadığı hakkında bilgi bulunmamaktadır.

Yukarıdakiler ışığında Mahkeme, başvuranın polislerden kötü muamele gördüğüne ilişkin iddiasının AİHS'nin 3. maddesinin gerektirdiği gibi ulusal makamlar tarafından etkili bir soruşturmaya tâbi tutulmadığı sonucuna varmaktadır.

Bu nedenle sözkonusu hüküm usulen ihlal edilmiştir.

Bu şartlar altında Mahkeme, AİHS'nin 13. maddesi bağlamında ayrı bir sorun olmadığı kanaatinde (bkz. *Timur – Türkiye*, no. 29100/03).

II. AİHS'NİN 5. MADDESİNİN 1, 3 VE 4. PARAGRAFLARININ İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuran ilk olarak iç hukukun, çocukların yakalandığında ivedilikle bir Savcı önüne çıkarılmasını ve Savcının bizzat kendisinin soruşturma yürütmesi gerektirdiğini iddia etmiştir. Ancak kendi davasında polis memurları soruşturma ile görevlendirilmiş, Savcı yer almamıştır. Başvuran ikinci olarak polis nezaretindeki tutukluluğunun gereğinden uzun olduğunu savunmuş, AİHS'nin 5. maddesinin 1 (c) ve 3. paragraflarına atıfta bulunmuştur.

Üçüncü olarak başvuran, gözaltı süresince avukat imkânı olmaması ve avukatın olay yeri incelemelerine katılımının gözlemcilikle sınırlı olması nedeniyle tutukluluk halinin yasaya uygunluğuna itiraz edemediğini ifade etmiştir. Bu bağlamda AİHS'nin 13. maddesine atıfta bulunmuştur. Ancak Mahkeme bu şikâyeti AİHS'nin 5/4. maddesi bağlamında incelemeyi uygun bulmaktadır.

AİHS'nin 5. maddesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

“Herkesin kişi özgürlüğüne ve güvenliğine hakkı vardır. Aşağıda belirtilen haller ve yasada belirlenen yollar dışında hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

(c) Bir suç işlediği hakkında geçerli şüphe bulunan veya suç işlemesine ya da suçu işledikten sonra kaçmasına engel olmak zorunluluğu inancını doğuran makul nedenlerin bulunması dolayısıyla, bir kimsenin yetkili merci önüne çıkarılmak üzere yakalanması ve tutulu durumda bulundurulması.

3. Bu maddenin 1.c fıkrasında öngörülen koşullar uyarınca yakalanan veya tutuklu durumda bulunan herkes hemen bir yargıç veya adli görev yapmaya yasayla yetkili kılınmış diğer bir görevli önüne çıkarılır...

4. Yakalama veya tutuklu durumda bulunma nedeniyle özgürlüğünden yoksun kılınan herkes, özgürlük kısıtlamasının yasaya uygunluğu hakkında kısa bir süre içinde karar vermesi ve yasaya aykırı görülmesi halinde kendisini serbest bırakması için bir mahkemeye başvurma hakkına sahiptir.”

Hükümet, başvuranın AİHS'nin 35/1. maddesinde zorunlu kılınan, açık iç hukuk yollarını tüketmediğini savunmuştur. Bu bağlamda eski CMUK'un 128/4. maddesine göre başvuranın anne-babası veya temsilcisinin salıverilme ile ilgili başvuru yapabileceğini ifade etmişlerdir. Ancak ihzar işlemlerini ulusal mahkemelerde takip etmemişlerdir.

Hükümet bununla birlikte başvuranın beraat etmiş olması nedeniyle o zaman yürürlükte olan 466 sayılı Tazminat Yasası ile sunulan çareyi kullanma hakkına sahip olduğunu ifade etmiştir. Yasanın 2. maddesinde kanunsuz olarak yakalanan ve tutuklanan kişilerin yetkili mercilerin karar tarihinden itibaren üç ay içinde en yakın Ağır Ceza Mahkemesine başvurup uğramış olabilecekleri tüm zararlar için tazminat talep edebilecekleri belirtilmiştir.

Mahkeme, AİHS'nin 35/1. maddesinde öngörülen iç hukuk yollarının tüketilmesi kuralının başvuruların öncelikle iddia ettikleri ihlaller karşısında kendilerine tazminat sağlaması için iç hukuk sisteminde normalde kullanılabilir ve yeterli olan yolları kullanmaya zorunlu kıldığını hatırlatır. Madde ayrıca, sonradan AİHM'ye taşınması düşünülen şikâyetlerin öncelikle, en azından esas olarak ve iç hukukta öngörülen resmi gereklerle uyularak uygun ulusal makama yapılmış olmasını gerektirir (bkz. *Aksoy*, yukarıda anılan; *Akdivar vd – Türkiye, Raporlar 1996-IV*).

Mahkeme, somut davada başvuranın iç hukukun gereklerine uymadığını ve bu nedenle kanunsuz olduğunu iddia ettiği tutukluluk koşullarından şikâyetçi olduğunu kaydeder. Mahkeme, başvuranın tutukluluğunun, ilgili mevzuatın 18 (b) bölümündeki gereklerle uymamış olabileceğini gözlemler. Ancak Mahkeme başvuranın evinde, annesi ile birlikteyken yakalanmış olduğunu göz ardı edemez. 26 Mayıs 2002 tarihinde polisler tarafından düzenlenen yakalama tutanağı başvuranın annesinin yakalama ve tutukluluktan haberdar edildiğini teyit etmiştir. Bununla birlikte başvuran gözaltı döneminde ve sonrasında iki farklı görevli avukattan adli destek almıştır. İlk avukatın olay yeri incelemeleri sırasında sadece olayları izlediğini ve kendisine yeterli adli destek sağlamadığını iddia etse de ikinci avukat kötü muameleye ilişkin olarak Savcıya şikâyet dilekçesi vermiştir. Ancak sözkonusu dilekçe tutukluluğun kanunsuzluğu iddiasına ilişkin herhangi bir görüşe yer vermemiştir. 5. madde'ye dayanan mağduriyetlerine ilişkin olarak başvuranın annesi ya da avukatı başka makamlara da başvurmamıştır.

Yukarıdakiler ışığında başvuranın, insan haklarını koruyan ulusal sistemlere takviye olan AİHM'ye başvuru yapmadan önce sözkonusu şikâyetleri ulusal makamlara yapmış olmasını beklemek mantıklıdır.

Bu nedenle başvurunun bu kısmı AİHS'nin 35. maddesinin 3 ve 4. paragrafları uyarınca, iç hukuk yollarının tüketilmesi gereğine uyulmadığından reddedilmelidir.

III. AİHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

AİHS'nin 41. maddesine göre:

“Mahkeme İşbu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın adil tazminine hükmeder.”

A. Tazminat

Birinci başvuran 1,500 Yeni Türk Lirası (YTL) (yaklaşık 838 Euro) maddi, 100,000,000 YTL [100,000 YTL] (yaklaşık 55,796 Euro) manevi tazminat talep etmiştir.

Hükümet, talep edilen miktarlara temelsiz ve haddinden fazla olduğu gerekçesiyle itiraz etmiştir.

Mahkeme tespit edilen ihlal ile talep edilen maddi tazminat arasında illiyet bağı bulunmadığını kaydetmektedir; bu nedenle talebi reddeder. Ancak tespit edilen ihlalleri dikkate alarak ve eşitlikçi bir hükümle birinci başvurana 5,000 Euro manevi tazminat ödenmesini uygun bulur.

B.

Yargılama masraf ve giderleri

Birinci başvuran aynı zamanda AİHM önündeki masraflara karşılık olarak 11,200 YTL (yaklaşık 6,247 Euro) talep etmiştir. Talebini desteklemek amacıyla Diyarbakır Barosu'nun 2006 yılı için tavsiye edilen ücret çizelgesini sunmuştur.

Hükümet talep edilen miktara itiraz etmiştir.

AİHM'nin içtihadına göre bir başvuran, ancak masrafların gerçekten ve gerektiği için yapıldığı ve miktarın makul olduğu kanıtlanmış ise bunları geri almaya hak kazanmaktadır. Somut davada başvuran talep edilen miktarların gerçekten harcandığını kanıtlamamıştır. Buna göre Mahkeme bu başlık altında tazminata hükmetmez.

C.

Gecikme faizi

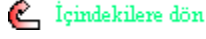
Gecikme faizi Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi faizlerine uyguladığı orana üç puanlık bir artış eklenerek belirlenecektir.

BU GEREKÇELERE DAYANARAK AİHM OYBİRLİĞİYLE,

1. Birinci başvuranın gözaltındaki kötü muameleye ilişkin şikâyetinin kabuledilebilir, başvurunun kalan kısmının ise kabuledilmez olduğuna;
2. Kötü muamele şikâyetine ilişkin olarak AİHS'nin 3. maddesinin esastan ihlal edildiğine;
3. Kötü muamele iddialarına ilişkin olarak yetkililerin etkili bir soruşturma yürütememesi nedeniyle AİHS'nin 3. maddesinin usulden ihlal edildiğine;
4. (a) Sorumlu Devlet'in birinci başvurana, AİHS'nin 44/2. maddesi uyarınca kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde aşağıdaki miktarları, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden Yeni Türk Lirası'na çevrilmek üzere:
  - (i) 5,000 Euro (beş bin Euro) manevi tazminat,
  - (ii) bu miktar üzerine uygulanabilecek her tür vergiyi ödemesine;(b) Sözkonusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödemenin yapılmasına kadar, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda faiz uygulanmasına;
5. Adil tazmine ilişkin diğer taleplerin reddine

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar İngilizce hazırlanmış, AİHM İç Tüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. paragrafları uyarınca 20 Eylül 2007 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

ALBAYRAK/Türkiye Davası*

Başvuru No: 38406/97
Strazburg
31 Ocak 2008

ÜÇÜNCÜ DAİRE

USUL

Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine açılan 38406/97 no'lu davanın nedeni, T.C. vatandaşı Mehmet Emin Albayrak'ın (başvuran), Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne, 15 Eylül 1997 tarihinde, Temel İnsan Hakları ve Özgürlüklerini güvence altına alan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ("AİHS") eski 25. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurdur.

Başvuran, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) önünde İstanbul Barosu avukatlarından M.E. Adıyaman ve I. Cantepe tarafından temsil edilmektedir.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

Başvuran 1967 doğumludur ve İstanbul'da ikamet etmektedir.

Başvuran, 12 Şubat 1993 tarihinde Adana'nın Tufanbeyli ilçesinde hakim olarak çalışmaya başlamıştır.

A. Disiplin soruşturması

14 Ağustos 1995 tarihinde, Jandarma Genel Komutanlığı, başvuranın davranışıyla ilgili olarak Adalet Bakanlığı'na bağlı teftiş kuruluna resmi başvuruda bulunmuştur. İddialarla ilgili olarak, bir müfettiş tarafından disiplin soruşturması yapılmıştır.

1 Mart 1996 tarihinde, 2802 sayılı Kanun'un 82. Maddesi uyarınca, başvuranın hakimlik statüsüne uygun olmadığı düşünülen ve başvuran tarafından gerçekleştirildiği iddia edilen eylemlere ilişkin bir disiplin soruşturması yapıldığı teftiş kurulu tarafından yazılı olarak başvurana bildirilmiştir. Mektupta başvuran aleyhindeki suçlamalara değinilmiş ve başvurandan yazılı olarak savunmasını sunması talep edilmiştir.

Suçlamalardan biri, başvuranın hakim olarak kendi statüsüne duyulan saygı ile birlikte adli teşkilatın şeref ve itibarını da zedelediği yönündeki suçlamadır. Diğer dört suçlama, başvuranın iş arkadaşlarına yönelik çelişkili davranışlar sergilediği ve mesleği için öngörülen kıyafet yönetmeliği ile çalışma saatlerine uymadığı yönündeki iddiaları kapsamaktadır.

Müfettiş, 27 Mart 1996 tarihli bir rapor hazırlamıştır. Bu rapora göre, suçlamaların ilk kısmına ilişkin soruşturma başlatılmasını haklı gösterecek herhangi bir kanıt bulunmamaktadır. Ancak, müfettiş, başvuranın iş arkadaşlarına karşı kavgacı davranışlar sergilediği, haftada yalnızca bir kez tıraş olduğu, işe geç geldiği ve kravat takmadığına dair elde kanıtlar olduğunu belirtmiştir. Bu rapor, Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu'na sunulmuştur. Hükümet, Vali'nin, Cumhuriyet Savcısı'nın, başvuran ile iş arkadaşlarının ifadelerinin müfettiş tarafından dinlendiğini belirtmiştir.

Adalet Bakanlığı, 29 Nisan 1996 tarihinde, 2802 sayılı Kanun'un 87. Maddesi uyarınca muhtemel disiplin cezalarının görüşülmesi amacıyla, dava dosyasının tamamının Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'na ("Yüksek Kurul") gönderilmesini onaylamıştır.

Başvuranın hakim olarak kendi statüsüne duyulan saygı ile birlikte adli teşkilatın şeref ve itibarını da zedelediği yönündeki suçlamaların ilk kısmıyla ilgili olarak, başvuran, çeşitli sosyal etkinliklerde kendisini "Kürt kökenli" olarak tanıtmakla ve PKK'ya olan yakınlığını gösterir biçimde davranmakla suçlanmıştır. Başvuranın "beni adli teşkilattan atarlarsa örgüte katılmak için Almanya'ya gideceğim" dediği ifade edilmiştir. Ayrıca, Kürtçe konuşan vatandaşların sempatisini kazanmak için başvuranın bu kişilerle Kürtçe konuştuğu iddia edilmiştir. Başvuran, ayrıca, PKK'ya ait *Özgür Ülke* adlı gazeteyi yasaklanıncaya kadar düzenli olarak okumakla ve evindeki uydu aracılığıyla PKK kontrollü bir televizyon kanalı olan Med TV'yi izlemekle suçlanmıştır.

Suçlamaların diğer kısımlarıyla ilgili olarak, başvuran, birçok kez Cumhuriyet Savcısı ile kavga etmekle, haftada bir kez tıraş olmakla, çalışırken kravat takmamakla ve işe geç gelmekle suçlanmıştır.

Başvuran, Yüksek Kurul'a sunduğu yazılı ifadesinde, asılsız, yanlış ve eksik olduğu veya yanlış yorumlandığı gerekçesiyle, aleyhindeki suçlamaları reddetmiştir. Başvuran, aleyhindeki kanıtların iş arkadaşları ile diğer memurların vermiş olduğu ifadelerden oluştuğunu kabul etmektedir. Başvuran, daha önce aleyhlerinde resmi şikayette bulunmuş olduğu için, bazı kişilerin kendisine düşman olduğunu iddia etmiştir. Başvuran, bu bağlamda, geçmişte Cumhuriyet Savcısı, H.A. ve binbaşı H.K. aleyhinde resmi şikayette bulunduğunu ifade etmiştir. Bu nedenle, başvuran, aralarında kişisel ve mesleki bazı anlaşmazlıklar olması nedeniyle, Cumhuriyet Savcısı'nın aleyhinde asılsız suçlamalarda bulunduğunu ve yerel düzeydeki diğer hükümet yetkililerini benzer suçlamalarda bulunmaları konusunda ikna ettiğini ileri sürmüştür. Başvuran, Cumhuriyet Savcısı ile ihtilaf halinde olduğu durumlara dair bazı örnekler sunmuştur. Başvuran, Türkiye Cumhuriyeti'nin esas ilkelerinin tamamına inandığını ve sadakatle devlete hizmet ettiğini belirtmiştir.

Başvuran, bazı durumlarda ve özel konuşmalarda Kürt olduğunu söylediğini, devlet makamlarının kanuna aykırı bazı eylemlerini eleştirdiğini ve Kürt kökenli masum halk ile PKK arasında ayırım yapılması gerektiğini ileri sürdüğünü kabul etmiştir. Başvuran, terör eylemlerini kınadığını belirtmiş ve PKK sempatisini olduğunun düşünülmesinin onur kırıcı olduğunu ifade etmiştir. Başvuran, ailesinden ve yakın arkadaşlarından hiçbirinin terör suçu nedeniyle sorgulanmadığını, ancak Cumhuriyet Savcısı'nın erkek kardeşlerinin PKK'ya yardım ve yataklık ettikleri yönündeki iddialar nedeniyle gözaltında bulunduğunu, yeğeninin ise PKK üyesi olduğu iddiasıyla tutuklandığını iddia etmiştir.

Başvuran, Türkiye'nin güneydoğu bölgesi ile ilgili haberleri, taraflı da olsa, aktardığı için *Özgür Ülke* gazetesini okuduğunu kabul etmiştir. Başvuran, bölgede yaşanan olayların

ülkenin karşı karşıya bulunduğu bir sorun olduğunu ve herkes gibi kendisinin de bu olaylarla ilgili bilgi alma hakkı olduğunu iddia etmiştir. Başvuran, aynı amaçla başka gazeteleri de okuduğunu belirtmiştir. Ayrıca, bazı partizan yayınları okumasının bu yayınlarda ifade edilen görüşleri onayladığı anlamına gelmediğini ileri sürmüştür. Başvuran, evinde devamlı olarak Med TV izlediği yönündeki iddiayla ilgili olarak, alıcıdaki teknik sorunlar nedeniyle kanalı hiçbir zaman izleyemediğini ifade etmiştir. Başvuran, sözkonusu kanalı izlemiş olsa bile, bunun kanuna aykırı bir durum teşkil etmediğini iddia etmiştir. Başvuran, aleyhindeki diğer suçlamaları da reddetmiştir.

11 Temmuz 1996 tarihinde, Yüksek Kurul, daha önce başvuran tarafından sunulan yazılı savunmayla birlikte dosyadaki kanıtları değerlendirdikten sonra, başvuran aleyhindeki iddiaların mesnetli olduğu sonucuna varmak için dosyadaki kanıtların yeterli olduğuna oyçokluğuyla karar vermiştir. Yüksek Kurul, suçlamaların ilk kısmıyla ilgili olarak, 2802 sayılı Kanun'un 68/(a) ve (b) maddesi çerçevesinde, başvuranın görev yerinin değiştirilmesi gerektiği sonucuna varmıştır. Başvuran, diğer suçlamalarla ilgili olarak kınama cezası almıştır. Dayanılan kanıtların içerikleri ve kaynakları kararda yeniden belirtilmemiştir.

Başvuran, 4 Kasım 1996 tarihinde, Yüksek Kurul'dan kararın düzeltilmesini talep etmiştir. Başvuran, dilekçesinde önceki ifadelerini yinelemiş ve iş arkadaşlarının ifadelerinin dinlenmesini talep etmiştir. Başvuran, diğer hususlar meyanında, aleyhindeki suçlamaların Cumhuriyet Savcısı ile arkadaşları tarafından ortaya atılan yalanların bir sonucu olduğunu ileri sürmüştür. Başvuran, tarafsızlığını her zaman koruduğunu ifade etmiştir. Başvuran, ayrıca, genç bir hakim olarak deneyimsiz olması nedeniyle bazı hatalar yapmış olabileceğini, ancak hataları için bu kadar sert biçimde cezalandırılmaması gerektiğini ileri sürmüştür.

14 Kasım 1996 tarihinde, Yüksek Kurul başvuranın karar düzeltme talebini oybirliğiyle reddetmiştir.

17 Nisan 1997 tarihinde, Yüksek Kurul'un temyiz başvuru makamı başvuranın itirazlarını reddetmiştir.

Başvuran, Kastamonu'nun Şenpazar ilçesine atanmıştır.

B. Müteakip olaylar

Yüksek Kurul, 2 Ekim 1997 tarihinde, 2802 sayılı Kanun'un 30/4 maddesi uyarınca başvuranın disiplin yaptırımını olarak yer değiştirme cezası almış olması nedeniyle iki yıl süre ile kademe ilerlemesine tabi tutulamayacağına karar vermiştir.

Başvuran, daha sonra Giresun'un Çamoluk ilçesine atanmıştır. Başvuranın daha iyi bir bölgeye atanmak üzere yapmış olduğu 9 Ocak 1998 ve 29 Aralık 1998 tarihli talepleri, Yüksek Kurul'un sırasıyla 12 Şubat 1998 ve 14 Nisan 1999 tarihli kararları ile reddedilmiştir.

Yüksek Kurul, 9 Aralık 1999 tarihinde, başvuranın geriye dönük terfi talebini reddetmiştir. Yüksek Kurul, başvuran aleyhindeki disiplin yaptırımınının 4455 sayılı Kanun uyarınca silindiğini ve bunun gelecekteki terfiler için engel oluşturmadığını kaydetmiştir. Ancak, bu durumun Yüksek Kurul'un başvuranın iki yıl boyunca terfi ettirilmemesi yönündeki kararını geçersiz kılmadığını belirtmiştir.

Başvuran, disiplin soruşturmasının ardından, 2001 yılında gönülsüz olarak görevinden istifa etmiştir. Başvuran, şu an avukat olarak çalışmaktadır.

HUKUK

I. HÜKÜMET'İN ÖN İTIRAZI

Hükümet, başvurana verilen disiplin cezasının affa tabi tutulması nedeniyle, başvuranın mağdur olmadığını belirtmiştir. Hükümet, bu bakımdan, başvuran aleyhindeki disiplin yaptırımının 22 Ekim 1999 tarihinde sicilinden silindiğini ve başvuranın Ağustos 1999'da terfi ettiğini ifade etmiştir. Hükümet, AIHM'den başvuruyu kabuledilemez ilan etmesini veya buna alternatif olarak, AIHS'nin 37. maddesi uyarınca kayıttan düşmesini talep etmiştir.

Başvuran, Hükümet'in iddialarına itiraz etmiş ve şikayetlerini yinelemiştir.

AIHM, "yerel makamların AIHS'nin ihlal edildiğini, açıkça veya esas itibariyle, kabul edip ihlali telafi etmedikleri sürece, başvuran lehinde alınan bir kararın veya önlemin başvuranın "mağdur" statüsünün ortadan kalkması için yeterli olmadığını" hatırlatmaktadır (bkz, *Amuur / Fransa, Hüküm ve Karar Raporları 1996-III*, ve *Rotaru / Romanya*, no. 28341/95). Ancak, sözkonusu şartlar gerçekleştiğinde, AIHS'nin koruyucu mekanizmasının ikincil niteliği nedeniyle başvurunun incelenmesinden imtina edilir. (bkz, *Jensen ve Rasmussen / Danimarka*, no. 52620/99).

AIHM, sözkonusu davada, başvuran aleyhindeki disiplin yaptırımının affa tabi tutulduğunu kaydetmektedir. Ancak, sözkonusu af başvuranın haklarının ihlal edildiğini kabul etmemiş ve başvurana itiraz konusu disiplin yaptırımından kaynaklandığı iddia edilen kazanç kaybının iadesini talep etme olanağı sunmamıştır. Bu nedenle, AIHM, yerel makamların başvuran tarafından iddia edilen ihlali tanımadığı ve telafi etmediği kanaatindedir. Dolayısıyla, başvuran iddia edilen ihlallerle ilgili olarak "mağdur" konumundadır.

II. AIHS'NİN 10. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuran, günlük bir gazeteyi okuduğu ve bir televizyon kanalını izlediği için cezalandırılması nedeniyle, kendisine dayatılan disiplin yaptırımının ifade özgürlüğü hakkını ihlal ettiği konusunda şikayetçi olmuş ve bu şikayetini AIHS'nin 10. maddesine dayandırmıştır.

A. Tarafların ifadeleri

Hükümet, daha önceki ifadelerine atıfta bulunarak, başvuranın ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin 10. maddenin ikinci paragrafında yer alan hükümler uyarınca makul bir mazerete dayandığını ileri sürmüştür. Hükümet, başvuran aleyhindeki disiplin yaptırımının, başvuranın PKK yayınlarını okuma veya MedTV'yi izleme alışkanlığına dayanmadığını ileri sürmüştür. Hükümet, bu bağlamda, başvuran aleyhinde yürütülen soruşturmanın, diğer hususlar meyanında, başvuranın etnik kökenler arasındaki farklılıkları vurguladığını, bu nedenle artık tarafsız olmadığı izlenimi verdiğini ifade etmiştir. Hükümet, ayrıca, başvuranın mesleğiyle ilgili olarak, çalışma saatleri ile kıyafete ilişkin yönetmeliklere uymadığını ve iş arkadaşlarıyla iyi ilişkiler içinde olmadığını kaydetmiştir. Hükümet, başvuranın PKK'nın sonradan yasaklanan bir gazetesini okumakla ve terör örgütüne sempati duyduğunu gösteren bir tutum içinde bulunmakla, hakim olarak kendi statüsüne duyulan saygı ile birlikte adli teşkilatın şeref ve itibarını da zedelediğini, bu nedenle de kendisine getirilen disiplin yaptırımının orantılı olduğunu vurgulamıştır.

Başvuran, iddialarında ısrar etmiştir. Başvuran, özellikle, Kürt olduklarını dile getirdikleri zaman kişilerin otomatik olarak bölücü veya terörist olmakla suçlandıklarını iddia etmiştir. Başvuran, Kürt kökenli memurları belirli bölgelere veya önemsiz görevlere atayarak bu kişileri etkisiz kılma yönünde genel bir politika olduğunu iddia etmiştir. Başvuran, kıdemli bir hakim olmasına rağmen, daha düşük düzeyde görev yerlerine atandığını ileri sürmüştür. Başvuran, sebepsiz yere aleyhinde soruşturma başlatıldığını iddia etmiş ve yanlış yorumlanacağı korkusuyla okumak istediği yayınları takip edemediğini ileri sürmüştür.

B. AİHM'nin değerlendirmesi

AİHM, hakim olarak kendi statüsüne duyulan saygı ile birlikte adli teşkilatın şeref ve itibarını da zedelediği gerekçesiyle uygulanan disiplin yaptırımını nedeniyle başvuranın ifade özgürlüğü hakkına müdahalede bulunulduğunu her iki tarafın da tartışmasız kabul ettiğini kaydetmektedir. AİHM, ayrıca, disiplin cezasının 2802 sayılı Kanun'un 68. maddesine dayanması nedeniyle, müdahalenin kanun tarafından öngörüldüğünü ve adli sistemin hakimiyetinin ve tarafsızlığının korunması gibi meşru bir amaç izlediğini belirtmektedir (bkz, *Altın / Türkiye*, no. 39822/98). Bu nedenle, AİHM, davanın incelemesini müdahalenin "demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığı" sorusuyla sınırlayacaktır.

AİHM, 10. maddeyle ilgili kararlarında belirlediği temel ilkeleri hatırlatmaktadır (bkz, *İbrahim Aksoy / Türkiye*, no. 28635/95, 30171/96 ve 34535/97, *Vogt / Almanya*, A Serisi no. 323 ve *Wille / Liechtenstein*, no. 28396/95). AİHM, sözkonusu davayı bu ilkeler ışığında inceleyecektir.

AİHM, itiraz edilen müdahaleyi davanın bütününe ışığında incelemelidir. AİHM, müdahalenin "izlenen meşru amaçla orantılı" olup olmadığını ve müdahaleyi haklı çıkarmak için ulusal makamlar tarafından ileri sürülen gerekçelerin "ilintili ve yeterli" olup olmadığını belirlemelidir. AİHM, bunu yaparken, ilgili olayların makul bir değerlendirmesini yapan ulusal makamların 10. maddede yer alan ilkelerle uyumlu standartları uyguladığı konusunda ikna olmalıdır (bkz, *Zana / Türkiye, Raporlar 1997-VII*).

AİHM, yukarıda değinilen *Vogt* davasında, bir devlet memurunun işten çıkarılmasıyla ilgili olarak şu karara varmıştır: "Bu ilkeler, devlet memurlarına da uygulanmaktadır. Bir devletin statülerinden dolayı devlet memurlarını gizliliğe riayet etmeye zorlamaya hakkı olmasına rağmen, devlet memurları birer ferttir ve bu sıfatla AİHM'nin 10. maddesinin korunmasından yararlanırlar. Bu nedenle, AİHM'nin, her bir davanın koşullarını dikkate alarak, devlet memurlarının 10/2 maddesinde sıralanan amaçlar dahilinde çalışmasını sağlarken, bireyin ifade özgürlüğüne ilişkin temel hakkı ile demokratik bir devletin meşru hakkı arasında adil bir denge bulunup bulunmadığını belirlemesi gerekir. Bu inceleme sırasında, AİHM, devlet memurlarının ifade özgürlüğü hakkının ihtilaf konusu olması durumunda, 10/2 maddesinde göndermede bulunulan "görev ve sorumlulukların" özel bir önem arz ettiğini göz önünde bulundurmalıdır. Buna göre, itiraz edilen müdahalenin yukarıda belirtilen amaçla orantılı olup olmadığının belirlenmesinde ulusal makamlara belirli bir takdir marjı bırakılması haklı görülmektedir."

AİHM, demokratik bir toplumun devlet organları arasında adli teşkilatın ayrıcalıklı bir yere sahip olmasıyla ilgili olarak, bu durumun bir hakim görevlerini yerine getirmesi ile ilgili olarak ifade özgürlüğüne getirilen kısıtlamalar konusunda da aynı olduğu görüşündedir (bkz, *Pitkevich / Rusya*, no. 47936/99).

AİHM, aleyhindeki beş farklı suçlamayla ilgili olarak başvurana iki ayrı disiplin cezasının dayatıldığını gözlemlemektedir. Başvuranın şikayeti, beş ayrı suçlamayla ilgilidir.

Bu nedenle, AİHM, başvurana dayatılan yaptırımın izlenen amaçla orantılı olup olmadığını belirlenmesi için, başvuran aleyhindeki diğer suçlamaların değerlendirilmesinin uygun olmadığı kanaatindedir.

AİHM, Yüksek Kurul tarafından başvuranın hakim olarak kendi statüsüne duyulan saygı ile birlikte adli teşkilatın şeref ve itibarını da zedelediği, ayrıca hareketleri ve tutumuyla görevini doğru ve tarafsız bir şekilde yerine getiremediği izlenimini verdiği yönünde karar verilmesi nedeniyle, başvuranın daha düşük düzeyde bir yere atandığını kaydetmektedir. Hükümet, PKK yanlısı medyayı takip etmesi ve yapmış olduğu yorumlar nedeniyle başvuranın artık tarafsız olmadığı izlenimini verdiği ileri sürmüştür.

AİHM, ne yerel makamların kararlarının ne de Hükümet'in AİHM önünde vermiş olduğu ifadelerin, başvuranın itiraz edilen yorumlarıyla veya davranışıyla veya başvuranın 2802 sayılı Kanun'un 68 (a) ve (b) maddesini ihlal ettiği yönünde Yüksek Kurul'un tespitle bulunmasını sağlayan gerekçelerle ilgili olarak net ve tam bir ipucu vermediğini gözlemlemektedir. AİHM'nin elindeki tek bilgi, başvuran aleyhindeki muğlak suçlamalar ve başvuranın bu suçlamaları tetiklemiş olabilecek çeşitli olaylarla ilgili ifadeleridir.

AİHM, dava dosyasında, PKK yanlısı medyayı takip etmesi dahil olmak üzere başvuranın karşı çıkılan tutumunun, özellikle geçmişteki, beklemede olan veya şimdiki yargılamalarda hakim olarak gösterdiği performansı ile ilgisi olduğunu öne sürecek herhangi bir göndermeye rastlamamıştır (*Wille*, yukarıda kaydedilen). AİHM, ayrıca, Hükümet tarafından başvuranın açıkça PKK yanlısı olduğunu veya kendisine gelen ilintili davalarla tarafsız olarak ilgilenme yeteneğinin sorgulanmasına neden olacak biçimde davrandığını gösteren herhangi bir delil sunulmadığını kaydetmektedir. AİHM'ye göre, bu unsurlar, makamlar tarafından alınan önlemin gerekli olup olmadığını değerlendirmesinde etkili olan temel faktörlerdir.

AİHM, elinde böylesi bir bilgi bulunmadığı için, makamların başvuranın PKK yanlısı medyayı takip ettiği veya buna teşebbüs ettiği gerçeğine büyük önem atfettiğini kabul etmektedir. AİHM, bu bağlamda, ifade özgürlüğünün, bir kimsenin kişisel görüşlerinin başkalarının bu kimseye yüklemek istediği görüşlere ilişkin alınan bilgiden ayrılmasını gerektirdiğini hatırlatmaktadır (bkz, *mutatis mutandis*, *Halis / Türkiye*, no. 30007/96).

Ulusal makamların takdir marjına rağmen davanın koşullarının tamamını göz önünde bulunduran AİHM, başvuranın ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin "demokratik bir toplumda gerekli" olmadığı görüşündedir. Bu saptama, başvurana dayatılan disiplin yaptırımının izlenen amaçla orantılı olup olmadığını belirlemek amacıyla AİHM'nin incelemesini sürdürmesini gereksiz kılmaktadır.

Buna göre, AİHS'nin 10. maddesi ihlal edilmiştir.

III. AİHS'NİN 14. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuran, etnik kökeni nedeniyle ayrımcılığa tabi tutulduğu konusunda şikayetçi olmuştur. Başvuran, Türk kökenli bir hakim belirlenmesi veya belirli bir yayını takip etmesi durumunda, bu kişiye yaptırım uygulanmayacağını ileri sürmüştür. Başvuran, şikayetini AİHS'nin 14. maddesine dayandırmıştır.

Hükümet, başvuranın iddialarına itiraz etmiştir.

AİHM, başvuranın iddiasını incelemiştir. Ancak, başvuranın etnik kökeni nedeniyle ayrımcılığa tabi tutulduğunu gösteren herhangi bir delile rastlamamıştır.

AİHM, AİHS'nin 14. maddesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir.

IV. AİHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

AİHS'nin 41. maddesine göre "Mahkeme işbu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmecî Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, AİHS, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun surette, zarar gören tarafın adil tatminine hükmeder."

A. Tazminat

Başvuran, uğradığı kazanç kaybı için maddi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuranın hesaplarına göre, adil tazmin talebinde bulunduğu tarihteki kaybı 20,000 Euro civarında olup bu miktar 2005 yılı itibariyle yaklaşık 150,000 Euro'ya ulaşmıştır. Başvuran, hakimlerin maaşlarının çeşitli faktörlere dayanıyor olması nedeniyle, kesin bir rakam veremediğini belirtmiştir. Başvuran, bu başlık altında yapmış olduğu talepleri desteklemek üzere çeşitli kademelerden hakimlerin maaş bildirimlerini sunmuştur. Başvuran, ayrıca, manevi tazminat olarak 500,000 Euro talep etmiştir. Başvuran, sosyal bakımdan geri kalmış küçük illerde çalışmak zorunda kaldığı ve iki yıllık kıdemliliğini kaybettiği için, kendisinin ve ailesinin zarar gördüğünü iddia etmiştir.

Hükümet, bu miktarlara itiraz etmiştir.

AİHM, iki yıl boyunca terfiye uygun görülmediği için başvuranın maddi zarar görmüş olabileceğini kabul etmektedir. Ancak, başvuran tarafından da belirtildiği gibi, hakimlerin maaşları ile terfi derecelerinin çeşitli faktörlere bağlı olması nedeniyle, AİHM kesin bir miktar belirlemenin zor olduğu görüşündedir. AİHM, ayrıca, başvuranın 2001 yılından beri hakim olarak değil avukat olarak çalıştığını kaydetmektedir.

AİHM, davanın koşulları dikkate alındığında, başvuranın sıkıntı çekmiş olabileceği görüşündedir.

AİHM, hakkaniyete uygun olarak, başvurana maddi tazminat olarak 5,000 Euro, manevi tazminat olarak ise 1,000 Euro ödenmesine karar verir.

B. Yargılama masraf ve giderleri

Başvuran, AİHM önünde yapmış olduğu yargılama masraf ve giderleri için 15,000 Euro talep etmiştir. Başvuran, bu başlık altında yapmış olduğu talebi desteklemek üzere herhangi bir belge sunmamıştır.

Hükümet, bu miktara itiraz etmiştir.

AİHM, başvuranın AİHM İçtüzüğü'nün 60. maddesinde öngörüldüğü şekilde masraf ve giderlerle ilgili olarak herhangi bir kanıt sunmamış olması nedeniyle, bu başlık altında herhangi bir ödeme yapılmamasına karar verir.

C. Gecikme Faizi

AIHM, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranına üç puanlık bir artışın ekleneceğini belirtmektedir.

BU GEREKÇELERE DAYANARAK AIHM, OYBİRLİĞİ İLE

1. Hükümet'in ön itirazının *reddedilmesine*;
2. AIHS'nin 10. maddesinin *ihlal edildiğine*;
3. AIHS'nin 14. maddesinin *ihlal edilmediğine*;
4. (a) AIHS'nin 44. maddesinin 2. paragrafı gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden Yeni Türk Lirası'na çevrilmek üzere ve her türlü vergi ve kesintiden muaf tutularak Savunmacı Hükümet tarafından başvurana maddi tazminat olarak 5,000 Euro (beş bin Euro), manevi tazminat olarak 1,000 Euro (bin Euro) *ödenmesine*;
- (b) Yukarıda belirtilen üç aylık sürenin sona erdiği tarihten itibaren ödemenin yapılmasına kadar, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan marjinal kredi kolaylığı oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına;
5. Adil tatmine ilişkin diğer taleplerin *reddedilmesine karar vermiştir*.

İşbu karar İngilizce olarak hazırlanmış ve AIHM İçtüzüğü'nün 77/2. ve 3. maddeleri gereğince 31 Ocak 2008 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

— • —

 [İçindekilere dön](#)

Tebliğler

Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığından:

KAMU GÖREVLİLERİNİN MALULİYET İŞLEMLERİ HAKKINDA TEBLİĞ

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Tebliğin amacı, 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun malullük sigortası hükümleriyle getirilen hak ve yükümlülükler ile malullük işlemlerine ilişkin usul ve esasları belirlemek ve düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Tebliğ, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununa göre kamu görevlileri ile bunların hak sahibi çocuklarının malullük işlemlerine ilişkin usul ve esasları kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Tebliğ, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 25, 26, 27, 34, 35, 47, 94 ve 95 inci maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Tebliğin uygulanmasında;
a) Kanun: 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununu,
b) Kurum: Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığını,
c) Kamu görevlileri: Devlet memurları ile devlet memurları gibi emeklilik işlemine tabi olan ve Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamındaki sigortalıları,

ç) Hak sahibi: Kamu görevlisinin veya yaşlılık, malûllük veya vazife malullüğü aylığı almakta olanların ölümü halinde, aylık bağlanmasına veya toptan ödeme yapılmasına hak kazanan çocuklarını,

d) Vazife malullüğü: Kanunun 47 nci maddesinde belirtilen vazife veya harp malullüğü hallerini,

e) Aylık: Malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları ile vazife malullüğü halinde yapılan sürekli ödemeyi,

f) Ödeme dönemi: Kanuna göre bağlanan aylıkların, ödeme tarihinden, takip eden ödeme tarihine kadar geçen süreyi,

g) Kurum sağlık kurulu: Devlet memurları ile devlet memurları gibi emeklilik işlemine tabi olanlar hakkında, Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularının sağlık kurullarınca düzenlenecek raporlardaki teşhis ve bu teşhise dayanak teşkil eden belgeleri incelemek suretiyle, çalışma gücü kaybı ve meslekte kazanma gücü kaybı oranlarını, erken yaşlanma hali ve vazifelerini yapamayacak şekilde meslekte kazanma gücü kaybını, malullük derecelerini belirlemeye ve maluliyete ilişkin görüş oluşturmaya yetkili Genel Sağlık Sigortası Genel Müdürlüğü bünyesinde oluşturulan Sağlık Kurulunu,

ğ) Sağlık kurulu raporu: Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularının sağlık kurullarınca düzenlenecek kesin işlemler ve belgelik fotoğraflı, onaylı rapor asılları,

h) Sağlık hizmeti sunucusu: Sağlık hizmetini sunan ve/veya üreten; gerçek kişiler ile kamu ve özel hukuk tüzel kişilerini ve bunların tüzel kişiliği olmayan şubelerini,

ı) Kamu idareleri: 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen kamu idareleri ve kamu iktisadi teşebbüsleri ile bunların bağlı idare, ortaklık, müessese ve işletmeleri ve yukarıda belirtilenlerin ödenmiş sermayesinin % 50'sinden fazlasına sahip oldukları ortaklık ve işletmelerden Türk Ticaret Kanununa tabi olmayanlarla özel kanunlarına göre personel çalıştıran diğer kamu kurumlarını, ifade eder.

Malul sayılma

MADDE 5 – (1) Kanunla malullük sigortasından sağlanan yardım sadece malullük aylığı bağlanmasındır.

(2) Kamu görevlisinin veya işverenin talebi üzerine Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularının sağlık kurullarınca usulüne uygun düzenlenecek raporlar ve dayanağı tıbbi belgelerin incelenmesi sonucu;

a) Görevlerine devam etmekte olanların, çalışma gücünün en az % 60'ını veya vazifelerini yapamayacak şekilde meslekte kazanma gücünü kaybettiği,

b) Görevlerinden ayrıldıktan sonra, herhangi bir sigortalılık haline tabi olmayanların çalışma gücünün en az % 60'ını kaybettiği,

c) Personel kanunlarına tabi olanların hastalıklarının kanunlarında tayin edilen sürelerden fazla devam ettiği, olmayanların ise hastalık sebebiyle malûl sayılmalarına esas alınacak hastalık süreleri hakkında kendi özel kanunları yürürlüğe girinceye kadar 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun hastalık iznine ilişkin hükümleri uygulanmak suretiyle bu süreleri doldurdıkları,

Kurum Sağlık Kurulunca tespit edilen sigortalılar malul sayılır.

(3) Kamu görevlisinin, sigortalı olarak ilk defa çalışmaya başladığı tarihten önce çalışma gücünün % 60'ını veya vazifesini yapamayacak derecede meslekte kazanma gücünü kaybettiği Kurum Sağlık Kurulunca önceden veya sonradan tespit edilenler, bu hastalık veya özürlü sebebiyle malullük aylığından yararlanamaz.

(4) Kurum Sağlık Kurulunca malul olduğuna karar verilenler, yazılı talepleri halinde, haklarında malullük hükümleri uygulanmaksızın görevlerinden istifa etmiş sayılmak suretiyle kurumlarınca malullüklerinin mani olmadığı başka vazife veya sınıflara naklen atanabilirler. Bu şekilde başka vazife veya sınıflara naklen atanarak çalışanlar, istekleri halinde de malullük haklarını kullanırlar. Ancak özel kanunlarına göre yükümlülük süresine tabi olanlar, bu

yükümlülüklerini tamamlamadıkça veya maluliyetlerinin yeni vazifelerini yapmaya mani olduğuna dair usulüne uygun yeniden rapor almadıkça malullük haklarını kullanamazlar.

(5) Vazifelerini yapamayacak derecede hastalığa uğrayanlardan, hastalıkları kanunlarında belirtilen sürelerden fazla sürmesi durumunda, hastalıklarının mahiyetine ve doğuş sebeplerine göre malul sayılır. Kanunlarındaki yazılı sürelerden önce geçen hastalığının en çok bir yıl içinde nüksetmesi halinde eski ve yeni hastalık süreleri birleştirilmek suretiyle işlem yapılır.

Yararlanma şartları

MADDE 6 – (1) Kamu görevlilerine malullük aylığı bağlanabilmesi için;

a) Kanuna göre malul sayılması,

b) En az on yıldan beri sigortalı bulunup, toplam olarak 1800 gün veya başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede malul olan sigortalılar için ise sigortalılık süresi aranmaksızın 1800 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş olması, şartları aranır.

(2) Birden fazla sigortalılık haline tabi olarak çalışan veya prim ödeyen sigortalıların malullük aylığı bağlanmasına ilişkin taleplerinde, son defa kamu görevlisi olarak görev yapmış olma şartı dikkate alınır.

Sevk işlemleri

MADDE 7 – (1) Kanununun 25 inci maddesine göre kamu görevlisinin veya kamu idarelerinin malullük durumunun tespiti için Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularına sevk istemesi durumunda, en az on yıldan beri sigortalı bulunup, toplam olarak 1800 gün veya başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede malul olan sigortalılar için ise sigortalılık süresi aranmaksızın 1800 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş olması, şartıyla sevkleri yapılır.

(2) Malullük durumunu gösteren sağlık raporu alınmadan doğrudan malullük aylığı bağlanması talebinde bulunan kamu görevlileri, öncelikle Kurumca yetkilendirilen sağlık kuruluşuna sevk edilerek, malullük durumunun tespitine esas sağlık kurulu raporunun temini yoluna gidilir.

Sağlık kurulu raporlarının değerlendirilmesi ve itirazlar

MADDE 8 – (1) Kamu görevlilerinin malullük durumu, kendisinin veya işverenin talebi üzerine;

a) İlk işe giriş tarihini gösterir belgenin,

b) Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularının sağlık kurullarınca usûlüne uygun düzenlenecek raporlar ve dayanağı tıbbî belgelerin,

c) Varsa ilk defa çalışmaya başladığı tarihteki sağlık durumunu gösteren raporun,

ç) Erkek sigortalıların askerliğe başlayış ve terhis tarihlerini gösteren askerlik süresine ait belge veya askerliğe elverişli olmadığını gösterir raporun,

d) Varsa sigortalının malûliyetine sebep olduğu ileri sürülen hastalığı ile ilgili daha önce başvurulmuş sağlık hizmeti sunucularından temin edilecek rapor, tıbbi belge ve epikrizlerin,

e) Kamu görevlileri hakkında daha önce Kurum Sağlık Kurulunca verilmiş bir karar mevcut ise, bu kararın bir örneği ile dayanağı rapor ve tıbbi belgelerin,

Kurum Sağlık Kurulunca incelenmesi sonucunda tespit edilir.

(2) Kontrol muayenesi yapılmasına ihtiyaç olup olmadığı ile kontrol muayenesinin süresi Kurum Sağlık Kurulunca belirlenir.

(3) Kurum Sağlık Kurulunca malul sayılmayanlara, durum Kurum tarafından bir yazı ile bildirilir. Daha önce malul sayılmayanlardan, yeni hastalık, maluliyete esas hastalığında artma ve eksik muayene gerekçeleri ile malullük durumunun yeniden tespitini yazılı olarak isteyenlerin, Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularının sağlık kurullarına sevkleri yapılır. Temin edilecek yeni tarihli sağlık kurulu raporu Yönetmeliğin 55 inci maddesinde belirtilen belgeler ile birlikte yeniden değerlendirilmek üzere Kurum Sağlık Kuruluna gönderilir.

(4) Aynı hastalık ve özürlü nedeniyle Kurum Sağlık Kurulu tarafından malul sayılmayan sigortalıların bu karara karşı itirazda bulunmaları halinde, itiraz dilekçeleri Yönetmeliğin 55 inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen belgeleri de içeren dosyası ile birlikte değerlendirilmek üzere Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kuruluna intikal ettirilir.

Malullük aylığının başlangıcı

MADDE 9 – (1) Kamu görevlisi iken görevinden ayrılmış ve daha sonra başka bir sigortalılık haline tabi olarak çalışmamış olanların malullük aylığı;

a) Malul sayılmasına esas tutulan rapor tarihi yazılı istek tarihinden önce ise yazılı istek tarihini,

b) Malul sayılmasına esas tutulan rapor tarihi yazılı istek tarihinden sonra ise rapor tarihini,

takip eden ay başından başlar.

(2) Kamu görevlisi olarak çalışmakta olanların maluliyetleri sebebiyle görevlerinden ayrıldıkları tarihi takip eden ay başından başlar.

Malullük aylığının kesilmesi ve yeniden bağlanması

MADDE 10 – (1) Malullük aylığı almakta iken;

a) Kanuna tabi sigortalı olarak veya yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında çalışmaya başlayanların, çalışmaya başladığı tarihi,

b) Kanununun 94 üncü maddesine göre yapılan kontrol muayenesi sonucu malullük durumunun kalktığı anlaşılanların, bu durumlarını gösterir rapor tarihini, takip eden ödeme dönemi başında aylıkları kesilir.

(2) Çalışmaya başlamaları nedeniyle aylıkları kesilenlerden, Kanuna tabi çalıştıkları süre zarfında Kanununun 80 inci maddesine göre belirlenen prime esas kazançları üzerinden 81 inci maddesi gereğince kısa ve uzun vadeli sigorta kolları ile genel sağlık sigortasına ait prim alınır. Bunlardan sigortalılığı sona erip malullük aylığı bağlanması için yeniden yazılı istekte bulunanlara, kontrol muayenesine tabi tutulmak ve ilk aylığına esas malullüğünün devam ettiği anlaşılacak kaydıyla, istek tarihlerini takip eden ödeme döneminden itibaren yeniden malullük aylığı bağlanır.

Kontrol muayene işlemleri

MADDE 11 – (1) Kontrol muayeneleri;

a) Kurum Sağlık Kurulunca ihtiyaç duyulması,

b) Kurum Sağlık Kurulunca verilen kararlara kamu görevlilerinin ve hak sahiplerinin itirazları,

c) Kamu görevlisi ve hak sahipleri dışında bu kararlara yapılan itiraz, ihbar ve şikayetler,

ç) Kurumca yürütülen denetim ve soruşturmalarda ihtiyaç duyulması,

hallerinde, çalışma gücü ve meslekte kazanma gücü kaybına esas teşkil edecek yeni tarihli sağlık kurulu raporu ve daha önce Kurum tarafından verilmiş kararlara ilişkin tüm belgelerin birlikte değerlendirilmesi ile yapılır.

(2) Malullük aylığı bağlanmış kamu görevlileri başka birinin sürekli bakımına muhtaç olduğunu ileri sürerek aylık miktarlarında değişiklik yapılmasını isteyebilecekleri gibi, Kurum da bunlar ile hak sahibi malul çocukların bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen hallerde kontrol muayenesine tâbi tutulmasını talep edebilir.

(3) Kurumca yaptırılan kontrol muayenesinde veya sigortalının isteği üzerine ya da işe alıştırma sonunda yapılan muayenesinde yeniden tespit edilecek malullük durumuna göre, malullük aylığı yeni malullük durumuna esas tutulan rapor tarihini takip eden ödeme dönemi başından başlanarak artırılır, azaltılır veya kesilir.

(4) Çalışma gücünün en az % 60'ını yitiren malul çocukların kontrol muayenesi sonunda malul olmadıklarının tespit edilmesi halinde, bağlanmış bulunan aylıkları rapor tarihinden sonraki ödeme dönemi başından itibaren kesilir.

(5) Kurumun yazılı bildiriminde belirtilen tarihten sonraki ödeme dönemi başına kadar kabul edilebilir bir özürlü olmadığı halde kontrol muayenesini yaptırmayan sigortalı ile hak

sahibi malul çocuklara bağlanmış olan aylıklar, kontrol muayenesi için belirtilen tarihten sonraki ödeme dönemi başından itibaren kesilir. Ancak, Kurumun yazılı çağrısı üzerine kontrol muayenesi tarihinden önceki en az 45 gün içinde sevk için başvuruda bulunmak kaydıyla aylıkların kontrol muayene tarihine göre durdurulması dört aya kadar Kurumca ertelenebilir.

(6) Kamu görevlisi ve hak sahibi malul çocukların kontrol muayenesini, Kurumun yazılı bildiriminde belirtilen tarihten başlayarak;

a) Üç ay içinde yaptırımları halinde, kesilen aylığın, kesildiği tarihten,

b) Üç ay geçtikten sonra yaptırımları halinde ise almakta oldukları aylıkları rapor tarihinden sonraki ay başından, başlanarak yeniden bağlanır.

(7) Kontrol muayenesi için, temin edilen sağlık kurulu rapor ve dayanağı tıbbi belgeler, tahsis dosyaları ile birlikte Kurum Sağlık Kuruluna gönderilir.

(8) Yeni tarihli sağlık kurulu raporunun Kurum Sağlık Kurulunca değerlendirilmesi sonucu, gerekli görülen hallerde, ek bilgi-belge ve/veya yeniden muayenesiyle düzenlenecek rapor/sağlık kurulu raporu istenir.

Kanunun yürürlük tarihinden önce iştirakçi olanlar ile malullük aylığına hak kazananlar

MADDE 12 – (1) Kanunda aksine bir hüküm bulunmadığı takdirde;

a) Bir süre iştirakçi olduktan sonra görevinden ayrılanların,

b) İştirakçi iken, Kanunun yürürlük tarihi itibarıyla kamu görevlisi kapsamına alınanların,

c) 5434 sayılı Kanun hükümlerine tabi olarak çalışmış olup kamu görevlisi olarak yeniden çalışmaya başlayanların, malullük aylıkları hakkında Kanunla yürürlükten kaldırılan hükümleri de dahil 5434 ve mülga 2829 sayılı Kanun hükümlerine göre işlem yapılır.

Yürürlük

MADDE 13 – (1) Bu Tebliğ 2008 yılı Ekim ayı başından itibaren geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 14 – (1) Bu Tebliğ, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanı tarafından yürütülür.

[R.G. 9 Ekim 2008 – 27019]

— • —

 [İçindekilere dön](#)

Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığından:

**SİGORTALININ ÖLÜMÜNDE HAK SAHİBİ OLAN ANA VE
BABAYA AYLIK BAĞLANMASININ
TESPİTİNE İLİŞKİN TEBLİĞ**

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Tebliğin amacı, 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununa tabi sigortalı veya gelir/aylık almakta iken ölenlerin ana ve babasının hak sahibi olarak gelir/aylığa hak kazanıp kazanmadığını belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Tebliğ, 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununa tabi sigortalı veya gelir/aylık almakta iken ölenlerin ana ve babasının, gelir/aylık bağlanması işlemlerinin uygulanmasına ilişkin usûl ve esasları kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Tebliğ, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 34, 36 ve geçici 1 inci maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Tebliğin uygulanmasında;

- a) Kanun: 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununu,
- b) Kurum: Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığını,
- c) Yönetmelik: Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğini,
- ç) Hak sahibi: Sigortalının veya sürekli iş göremezlik geliri ile malûllük, vazife malullüğü veya yaşlılık aylığı almakta olanların ölümü halinde, gelir veya aylık bağlanan ana ve babasını,
- d) Gelir: İş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölen sigortalının hak sahiplerine, yapılan sürekli ödemeyi,
- e) Aylık: Ölüm sigortalarından yapılan sürekli ödemeyi,
- f) Ödeme dönemi: Bu Kanuna göre bağlanan gelir ve aylıkların, ödeme tarihinden takip eden ödeme tarihine kadar geçen süreyi,
- g) Ay: Ücretleri; her ayın 15'inde ödenen 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (c) bentleri kapsamındaki sigortalılar için, ayın 15'inden ertesi ayın 15'ine kadar geçen, diğer sigortalılar için ise ayın 1'i ilâ sonu arasında geçen ve otuz gün olarak değerlendirilen süreyi,
- ğ) Sosyal güvenlik kurumları: 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı, 2/9/1971 tarihli ve 1479 sayılı, 17/10/1983 tarihli ve 2925 sayılı, 17/10/1983 tarihli ve 2926 sayılı, 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı kanunları uygulayan kurumlar ile 506 sayılı Kanunun Geçici 20'nci maddesine göre kurulan sandıklara tabi kuruluşları,
- h) Adres: Sürekli kalma niyetiyle oturulan yeri, ifade eder.

Ana ve babanın ölüm aylığı ve toptan ödeme başvurusu ile istenecek belgeler

MADDE 5 – (1) Ana ve babaya, hak sahibi eş ve çocuklardan artan hisse bulunması veya hak sahibi eş ve çocukların bulunmaması veya ana ve babanın 65 yaşın üstünde olması halinde ise artan hisseye bakılmaksızın Kanunun 34 üncü maddesindeki oranlara göre gelir veya aylık bağlanır.

(2) Ölen sigortalıların hak sahiplerine ölüm aylığı bağlanamaması durumunda hak sahibi eş ve çocuklardan artan hisse bulunması veya hak sahibi eş ve çocukların bulunmaması veya ana ve babanın 65 yaşın üstünde olması halinde ise artan hisseye bakılmaksızın Kanunun 34 üncü maddesindeki oranlara göre toptan ödeme yapılır.

(3) Gelir veya aylık bağlanabilmesi veya toptan ödeme yapılabilmesi için, talep dilekçesi, her türlü kazanç ve irattan elde etmiş olduğu gelirinin asgari ücretin net tutarından az olduğunu belirten imzalı taahhütname ve bir adet belgelik fotoğraf ile birlikte Kuruma başvurusu gerekir.

(4) Kanunun 60 ıncı maddesine göre Kurumca belirlenecek test yöntemleri geliştirilinceye kadar hak sahibi ana ve babanın her türlü kazanç ve irattan elde etmiş olduğu gelirinin asgari ücretin net tutarından az olduğunu belirten imzalı taahhütname vermesi nedeniyle ana ve babaya aylık bağlanmasına müteakip, Kurumca gerekli görüldüğü hallerde, her türlü kazanç ve irattan elde etmiş oldukları gelirlerinin asgari ücretin net tutarından az veya fazla olduğuna dair Kurumun kontrol ve denetimle görevli memurunun değerlendirmesini içeren rapor istenir.

(5) Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamındaki sigortalılardan harp malûllüğü veya 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ile 3/11/1980 tarihli ve 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanuna göre vazife malûllüğü aylığı bağlanmış olanlar ile bu kanunlar kapsamında vazife malûllüğü aylığı bağlanmasına hak kazanmış olanlardan ölenlerin, ana ve babalarından, her türlü kazanç ve irattan elde etmiş olduğu gelirinin asgari ücretin net tutarından az olduğunu belirtir imzalı taahhütname istenmeyecektir.

Kontrol ve denetimle görevli memurun yapacağı iş ve işlemler

MADDE 6 – (1) Ölen sigortalının ana ve babası hakkında ölüm sigortasından yararlanmasına esas olmak üzere kontrol ve denetimle görevli memurca aşağıdaki işlemler yapılacaktır.

a) Başvuranın, beyan ve taahhüt ettiği hususların doğru olduğuna, aksi takdirde Kanun'un 96 ncı maddesindeki hükümlerinin uygulanmasına ilişkin beyan ve taahhütlerini incelemek.

b) Verilen bilgilerin doğruluğu hususunda Kurum kayıtlarını incelemek ve gerekli görülen hallerde yapılacak araştırmalara esas olmak üzere muhtarlık, nüfus müdürlüğü, defterdarlık veya mal müdürlüğü, tapu sicil müdürlüğü, belediye başkanlığı, emniyet müdürlüğü veya jandarma teşkilatı ile diğer kurum ve kuruluşları ile yazışma yapmak.

c) Gelir/aylık bağlanıp bağlanmayacağı veya bağlanmış olan gelir/aylığın ödenmeye devam edilip edilmeyeceği hususundaki değerlendirmelerini içeren ve her türlü kazanç ve irattan elde etmiş oldukları gelirlerinin asgari ücretin net tutarından az veya fazla olduğunu tespit eden raporunu en geç 15 iş günü içinde tamamlayarak, ilgili sosyal güvenlik il müdürlüklerine veya başkanlıklara göndermek.

Yürürlük

MADDE 7 – (1) Bu Tebliğ 2008 yılı Ekim ayı başından itibaren geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 8 – (1) Bu Tebliğ hükümlerini Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanı yürütür.

[R.G. 9 Ekim 2008 – 27019]

— • —

 [İçindekilere dön](#)

Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığından:

KAMU GÖREVLİLERİNİN TAHSİS YARDIMLARINA İLİŞKİN TEBLİĞ

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Tebliğin amacı, 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununa göre kamu görevlilerine, uzun vadeli sigorta kollarından bağlanan aylıklar ile öngörülen yardımlara ilişkin usul ve esasları belirlemek ve düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Tebliğ, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununa göre kamu görevlileri ile bunların hak sahiplerine, uzun vadeli sigorta kollarından sağlanan hak ve yükümlülükler ile yararlanma şartları ve tahsis mevzuatına ilişkin usul ve esasları kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Tebliğ, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 39, 44, 47, 96, 97, geçici 4, geçici 6 ve geçici 14 üncü maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Tebliğin uygulanmasında;

a) Kanun: 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununu,

b) Kurum: Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığını,

c) Hak sahibi: Sigortalının veya malûllük, vazife malullüğü veya yaşlılık aylığı almakta olanların ölümü halinde, aylık bağlanmasına veya toptan ödeme yapılmasına hak kazanan eş, çocuk, ana ve babasını,

ç) Kurum sağlık kurulu: Devlet memurları ile devlet memurları gibi emeklilik işlemine tabi olanlar hakkında, Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularının sağlık

kurullarınca düzenlenecek raporlardaki teşhis ve bu teşhise dayanak teşkil eden belgeleri incelemek suretiyle, çalışma gücü kaybı ve meslekte kazanma gücü kaybı oranlarını, erken yaşlanma hali ve vazifelerini yapamayacak şekilde meslekte kazanma gücü kaybını, malullük derecelerini belirlemeye ve maluliyete ilişkin görüş oluşturmaya yetkili Genel Sağlık Sigortası Genel Müdürlüğü bünyesinde oluşturulan Sağlık Kurulunu,

d) Vazife malullüğü: Kanununun 47 nci maddesinde belirtilen vazife veya harp malullüğü hallerini,

e) Vazife Malullüğü Tespit Kurulu: Kamu görevlilerinin vazife malullüğü durumunu tespit eden Kurulu,

f) Uzun vadeli sigorta kolları: Malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortası kollarını,

g) Emekliye sevk onayı: Kanununun 48 inci maddesinde belirtilen yetkili makamlarca alınan onayı,

ğ) Aylık: Malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları ile vazife malullüğü halinde yapılan sürekli ödemeyi,

h) Ödeme dönemi: Kanuna göre bağlanan aylıkların, ödeme tarihinden, takip eden ödeme tarihine kadar geçen süreyi,

ı) Kamu görevlileri: Devlet memurları ile devlet memurları gibi emeklilik işlemine tabi olan ve Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamındaki sigortalıları,

i) Ay: Ücretleri; devlet memurları ile devlet memurları gibi emeklilik işlemine tabi olanlardan;

1) Her ayın 15'inde ödenenler için, ayın 15'inden ertesi ayın 14'üne kadar,

2) Her ayın 1'inde ödenenler için, ayın 1'i ilâ sonu arasında,

geçen ve otuz gün olarak değerlendirilen süreyi,

j) Yıl: Ücretleri; devlet memurları ile devlet memurları gibi emeklilik işlemine tabi olanlardan;

1) Her ayın 15'inde ödenenler için, 15 Ocak tarihinden ertesi yılın 14 Ocak tarihine kadar,

2) Her ayın 1'inde ödenenler için, 1 Ocak ilâ 31 Aralık tarihleri arasında,

geçen ve 360 gün olarak değerlendirilen süreyi,

k) Kamu idareleri: 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen kamu idareleri ve kamu iktisadi teşebbüsleri ile bunların bağlı idare, ortaklık, müessese ve işletmeleri ve yukarıda belirtilenlerin ödenmiş sermayesinin % 50'sinden fazlasına sahip oldukları ortaklık ve işletmelerden Türk Ticaret Kanununa tabi olmayanlarla özel kanunlarına göre personel çalıştıran diğer kamu kurumlarını,

ifade eder.

Malul sayılma ve malullük sigortasından sağlanan yardımlar

MADDE 5 – (1) Kanunla malullük sigortasından sağlanan yardım malullük aylığı bağlanmasıdır.

(2) Kamu görevlilerinin veya kamu idaresinin talebi üzerine Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularının sağlık kurullarınca usulüne uygun düzenlenecek raporlar ve dayanağı tıbbi belgelerin incelenmesi sonucu;

a) Görevlerine devam etmekte olanların, çalışma gücünün en az % 60'ını veya vazifelerini yapamayacak şekilde meslekte kazanma gücünü kaybettiği,

b) Görevlerinden ayrıldıktan sonra, herhangi bir sigortalılık haline tabi olmayanların çalışma gücünün en az % 60'ını kaybettiği,

c) Personel kanunlarına tabi olanların hastalıklarının kanunlarında tayin edilen sürelerden fazla devam ettiği, olmayanların ise hastalık sebebiyle malûl sayılmalarına esas alınacak hastalık süreleri hakkında kendi özel kanunları yürürlüğe girinceye kadar 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun hastalık iznine ilişkin hükümleri uygulanmak suretiyle bu süreleri doldurdukları,

Kurum Sağlık Kurulunca tespit edilen sigortalılar malul sayılır.

(3) Kamu görevlilerinin, sigortalı olarak ilk defa çalışmaya başladığı tarihten önce çalışma gücünün % 60'ını veya vazifesini yapamayacak derecede meslekte kazanma gücünü kaybettiği Kurum Sağlık Kurulunca önceden veya sonradan tespit edilenler, bu hastalık veya özürlü sebebiyle malullük aylığından yararlanamaz.

(4) Kurum Sağlık Kurulunca malul olduğuna karar verilenler, yazılı talepleri halinde, haklarında malullük hükümleri uygulanmaksızın görevlerinden istifa etmiş sayılmak suretiyle kurumlarınca malullüklerinin mani olmadığı başka vazife veya sınıflara naklen atanabilirler. Bu şekilde başka vazife veya sınıflara naklen atanarak çalışanlar, istekleri halinde de malullük haklarını kullanırlar. Ancak özel kanunlarına göre yükümlülük süresine tabi olanlar, bu yükümlülüklerini tamamlamadıkça veya maluliyetlerinin yeni vazifelerini yapmaya mani olduğuna dair usulüne uygun yeniden rapor almadıkça malullük haklarını kullanamazlar.

(5) Vazifelerini yapamayacak derecede hastalığa uğrayanlar, hastalıkları kanunlarında belirtilen sürelerden fazla sürmesi durumunda, hastalıklarının mahiyetine ve doğuş sebeplerine göre malul sayılır. Kanunlarındaki yazılı sürelerden önce geçen hastalığının en çok bir yıl içinde nüksetmesi halinde eski ve yeni hastalık süreleri birleştirilmek suretiyle işlem yapılır.

(6) Malullük durumunu gösteren sağlık raporu alınmadan doğrudan malullük aylığı bağlanması talebinde bulunan sigortalılar, öncelikle Kurumca yetkilendirilen sağlık kuruluşuna sevk edilerek, malullük durumunun tespitine esas sağlık kurulu raporunun temini yoluna gidilir.

Malullük sigortasından yararlanma şartları ile usul ve esaslar

MADDE 6 – (1) Kamu görevlilerine malullük aylığı bağlanabilmesi için;

a) Kanuna göre malul sayılması,

b) En az on yıldan beri sigortalı bulunup, toplam olarak 1800 gün veya başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede malul olanlar için ise sigortalılık süresi aranmaksızın 1800 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş olması, şartları aranır.

(2) Kamu görevlileri için;

a) Çalıştıkları kamu idarelerine müracaatları ile kamu idarelerince alınacak emekliye sevk onayı,

b) Görevinden ayrıldıktan sonra başka bir sigortalılık haline tabi olarak çalışmamış olanların ise, talep dilekçesi ile Kuruma başvurması ve Kamu idarelerince alınacak emekliye sevk onayı,

c) Bu fıkranın (a) ve (b) bentlerinde sayılanlardan bir adet belgelik fotoğraf,

ile ilgili döneme ait aylık prim ve hizmet belgesi henüz Kuruma verilmemiş olanlar için sigortalı işten ayrılış bildirdiğinin Kuruma gönderilmesi gerekir.

(3) Birden fazla sigortalılık haline tabi olarak çalışan veya prim ödeyen sigortalıların malullük aylığı bağlanmasına ilişkin taleplerinde, son defa kamu görevlisi olarak görev yapmış olma şartı dikkate alınarak sonuçlandırılır.

Yaşlılık sigortasından sağlanan yardımlar

MADDE 7 – (1) Kamu görevlilerine, yaşlılık sigortasından, yaşlılık aylığı ve yaşlılık toptan ödemesi yapılır.

Yaşlılık aylığına hak kazanma koşulları

MADDE 8 – (1) 30/4/2008 (hariç) tarihinden sonra sigortalı olup;

a) Kadın ise 58, erkek ise 60 yaşını doldurmuş olanlardan en az 9000 gün,

b) Bu fıkranın (a) bendinde belirtilen yaş hadlerine 65 yaşı geçmemek üzere, üç yıl eklenmesi ve adlarına en az 5400 gün,

c) 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 40 ıncı maddesi gereğince yaş haddinden emekliye ayrılanlara 5400 gün,

ç) Özel kanunları gereğince kadrosuzluk nedeniyle emekliye sevk edilenlere yaş şartı aranmaksızın 9000 gün,

malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş olması,

d) Yaş hadlerinin uygulanmasında Kanunun 28 inci maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen prim gün sayısı şartının doldurulduğu ve aynı fıkranın (b) bendinde belirtilen tarihlerde geçerli olan yaş hadlerinin esas alınması, şartıyla yaşlılık aylığı bağlanır.

(2) Kanunun 28 inci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları dışındaki diğer fıkralarda yer alan Kamu görevlilerinden Kanunun yürürlük tarihinden sonra, ilk defa sigortalı olanların, Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmet sunucularının sağlık kurullarınca usûlüne uygun düzenlenecek raporlar ve dayanağı tıbbî belgelerin incelenmesi sonucu, Kurum Sağlık Kurulunca çalışma gücündeki kayıp oranının;

a) % 50 ilâ % 59 arasında olduğu anlaşılan sigortalılar, en az 16 yıldan beri sigortalı olmaları ve 4320 gün,

b) % 40 ilâ % 49 arasında olduğu anlaşılan sigortalılar, en az 18 yıldan beri sigortalı olmaları ve 4680 gün,

malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş olmak şartıyla bu maddenin birinci fıkrasının (a) bendindeki yaş şartları aranmaksızın yaşlılık aylığına hak kazanırlar.

(3) Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra ilk defa kamu görevlisi olanlardan;

a) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca tespit edilen maden işyerlerinin yeraltı işlerinde sürekli veya münavebeli olarak en az 20 yıldan beri çalışanlar için yaş şartı 55 olarak uygulanır.

b) 55 yaşını dolduran ve erken yaşlanmış olduğu tespit edilenler, yaş dışındaki diğer şartları taşımaları halinde yaşlılık aylığından yararlanır.

(4) Kurum Sağlık Kurulunca başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede malul çocuğu olduğuna karar verilen kadın sigortalıların, Kanunun yürürlük tarihinden sonra geçen prim gün sayılarının 1/4 oranı, sigortalının prim gün sayısına ilave edilir ve bu süre emeklilik yaş hadlerinden indirilir.

Yaşlılık aylığı başvurusu, istenilecek belgeler ve sonuçlandırılması

MADDE 9 – (1) Kamu görevlilerinden;

a) Yaşlılık aylığı talebiyle çalıştıkları kamu idarelerine,

b) Görevlerinden ayrıldıktan sonra herhangi bir sigortalılık haline tabi olmayanlardan yaşlılık aylığı talebiyle Kuruma veya son defa çalıştıkları kamu idarelerine,

müracaat eden sigortalıların durumları ilgili kamu idarelerince incelendikten sonra düzenlenen emekliye sevk onayının da bulunduğu emeklilik belgesi ile bir adet belgelik fotoğrafı ve ilgili döneme ait aylık prim ve hizmet belgesi henüz verilmemiş olanlar için sigortalı işten ayrılış bildirgesi yazı ekinde Kuruma gönderilir. Kurumca ilgili mevzuata uygunluğu tespit edildikten sonra aylık bağlanır.

(2) Birden fazla sigortalılık haline tabi olarak çalışan veya prim ödeyen sigortalıların yaşlılık aylığı bağlanmasına ilişkin talepleri, sigortalılık süresi içinde en fazla sigortalılığının geçtiği sigortalılık hali esas alınarak sonuçlandırılır. Sigortalılık hallerindeki hizmetlerin eşitliği halinde ise, son defa tabi olduğu sigortalılık haline göre işlem yapılır.

(3) Yaşlılık aylığı;

a) Kamu idarelerinde çalışanların, görevleriyle ilişkisinin kesildiği tarihi takip eden,

b) Her ne şekilde olursa olsun görevinden ayrılmış ve daha sonra başka bir sigortalılık haline tabi olarak çalışmamış olanlar ile kontrol muayenesi sonucu aylığı kesilenlerin ise tahsis talep tarihini takip eden,

ay başından başlar.

(4) Bakanlar Kurulu kararı veya müşterek kararname ile atanmaların görevleriyle ilişkilerinin kesilmesi ilgili bakanın onayı ile tekemmül eder. Ancak, özelleştirilmeleri sonucu sermayesindeki kamu payı % 50'nin altına düşen kuruluşlar ile satış veya devri yapılmış olan kuruluşlarda çalışmakta iken emekliye ayrılanlar için emekliye sevk onayı aranmaz.

Sosyal güvenlik destek primi

MADDE 10 – (1) Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra, ilk defa kamu görevlisi olarak göreve girenlerden;

a) Yaşlılık aylığı alanlardan, Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında çalışmaya başlayanların, yaşlılık aylıklarının kesilmemesi için yazılı istekte bulunanların yaşlılık aylıklarının ödenmesine devam edilir.

b) Görevlerinden veya işinden ayrıldıktan sonra Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında çalışırken, sigortalılık faaliyetine son vermeyeceğini beyan ettikten sonra yazılı istekte bulunanlara, Kanuna göre yaşlılık aylığı bağlanır.

(2) Birinci fıkranın (a) ve (b) bentleri kapsamında olanlardan, tarımsal faaliyetlerde kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlar hariç, almakta oldukları veya bağlanacak yaşlılık aylıklarının % 15'i oranında sosyal güvenlik destek primi kesilir. Yaşlılık aylığından kesilecek olan bu tutar, Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine tabi sigortalılara ilgili yılın Ocak ayında ödenen en yüksek yaşlılık aylığından alınabilecek sosyal güvenlik destek priminden fazla olamaz.

(3) Aylıklarından sosyal güvenlik destek primi kesilen sigortalılardan ayrıca kısa vadeli sigorta kolları primi alınmaz. Sosyal güvenlik destek primine tâbi olanların primleri, aylıklarından kesilmek suretiyle tahsil edilir. Sosyal güvenlik destek primi ödenmiş veya bildirilmiş süreler, Kanuna göre malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları prim gün sayısına ilave edilmez, Kanuna göre yaşlılık ve ölüm toptan ödemesi yapılmaz.

(4) Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine tâbi faaliyete başladığı için Kanunun 30 uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (a) bendine göre yaşlılık aylığı kesilenler, tercihlerini sosyal güvenlik destek primine tabi olma yönünde, sosyal güvenlik destek primine tabi olanlar ise tüm sigorta kollarına tabi olma yönünde değiştirebilirler.

(5) Kanunun 30 uncu maddesinin beşinci fıkrası gereğince tercih değişikliği talebinde bulunanların bu değişikliğe ilişkin talepleri, örneği Kurumca hazırlanan sigorta kolu tercih bildirimini ile alınır. Bunlardan tüm sigorta kollarına tabi olmak isteyenlerin aylıkları, bildirim Kurum kayıtlarına geçtiği tarihi izleyen ödeme dönemi başında kesilir. Sosyal güvenlik destek primine tabi olmak isteyenlerin aylıkları ise, bildirim Kurum kayıtlarına geçtiği tarihi takip eden ödeme döneminden itibaren Kanunun 30 uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (a) bendi gereğince yeniden hesaplanmak suretiyle başlatılır.

(6) 3201 sayılı Kanuna göre borçlanılan yurtdışı hizmetlerine istinaden yaşlılık aylığı bağlananlar hakkında sosyal güvenlik destek primine ilişkin hükümler uygulanmaz.

(7) Gerek Kanunun yürürlük tarihinden önce gerekse yürürlük tarihinden sonra sosyal güvenlik destek primi ödenmiş veya bildirilmiş süreler Kanuna göre malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları prim gün sayısına ilave edilmez, toptan ödeme yapılmaz.

Yaşlılık toptan ödemesinden yararlanma şartları ve başvuru

MADDE 11 – (1) Yaşlılık toptan ödemesi, kamu görevlilerinden Kanunun yürürlük tarihinden sonra ilk defa sigortalı olanlardan, yaşlılık aylığı bağlanması için gerekli yaş şartını doldurduğu halde malullük ve yaşlılık aylığı bağlanmasına hak kazanamayan sigortalıya yapılır.

(2) Yaşlılık toptan ödemesi yapılması için Kuruma yazılı olarak başvuruda bulunan sigortalılardan gerekli durumlarda ilgili döneme ait hizmet belgesi henüz Kuruma verilmemiş olanlar için işten ayrılış bildirgesi istenir.

Vazife malulü sayılma ve yararlanma şartları

MADDE 12 – (1) Kamu görevlilerinden Kanunun yürürlük tarihinden sonra ilk defa sigortalı olanların malullükleri;

a) Vazifelerini yaptıkları sırada,

b) Vazifeleri dışında idarelerince görevlendirildikleri herhangi bir kamu idaresine ait başka işleri yaparken bu işlerden,

c) Kurumlarının menfaatini korumak maksadıyla bir iş yaparken,

ç) İdarelerince sağlanan bir taşıtla işe gelişi ve işten dönüşü sırasında,

d) İşyerinde herhangi bir nedenden dolayı meydana gelen kazadan,

doğmuş olması halinde veya vazifelerini yapamayacak derecede hastalığa uğrayanların, hastalıkları kanunlarında tayin edilen sürelerden fazla devam edenlerin, hastalıklarının mahiyetlerine ve doğuş sebeplerine göre vazife malullüğü durumu, Kurumca oluşturulan Vazife Malullüğü Tespit Kurulu tarafından karara bağlanır ve vazife malullüğü kabul edilenler hakkında Kanunun 47 nci maddesi hükmü uygulanır.

(2) Vazife malullükleri; keyif verici içki ve her çeşit maddeler kullanmaktan, kanun, tüzük ve emir dışında hareket etmiş olmaktan, yasak fiilleri yapmaktan, intihara teşebbüsten, her ne suretle olursa olsun kendisine veya başkalarına menfaat sağlama veya zarar verme amacından meydana gelmesi halinde, haklarında vazife malullüğü hükümleri uygulanmaz. Bunlar hakkında malullük hükümlerine göre işlem yapılır.

(3) Vazife malullüklerinin bildirimleri;

a) Vazife malullüğüne sebep olan olayı, o yer yetkili kolluk kuvvetlerine veya kendi mevzuatlarına göre yetkili mercilere derhal,

b) Kuruma en geç 15 iş günü içinde,

Kamu idarelerince yapılır. Kuruma aynı süre içerisinde sigortalılar veya hak sahiplerince de bildirim yapılabilir. Vazife malullüğüne sebep olan olaydan kamu idarelerinin yetkili mercilerinin haberdar edilmemiş olması hali dışında ilgililerin bildirimini, kamu idarelerinin bildirim sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.

(4) Kuruma bildirim süresi; vazife malullüğüne sebep olan olayın meydana geldiği tarihten, hastalıklarının sebep ve mahiyetleri dolayısıyla haklarında vazife malullüğü hükümleri uygulanacaklar için hastalıklarının tedavisinin imkânsız olduğuna dair kesin işlemler raporun onay tarihinden, esirlik ve gaiplik hallerinde ise bu hallerin sona erdiği tarihten itibaren başlar.

(5) Süresi içerisinde bildirimde bulunulan vazife malullüğü aylıkları, sigortalının ölüm ya da malûliyeti sebebiyle göreviyle ilişişinin kesildiği tarihi takip eden aybaşından başlar.

(6) Vazife malullüğü, süresi içerisinde bildirilmeyen sigortalılara; kamu idareleri ya da sigortalılar veya hak sahiplerince sonradan yapılacak bildirim üzerine, vazife malullüklerinin belgelenmesi ve müstahak olmaları şartıyla, bu Kanunun zamanaşımı hükümleri dikkate alınmak suretiyle vazife malullüğü aylığı bağlanır veya bağlanmış olan aylıklar düzeltilir. Bu durumda, sigortalı veya hak sahiplerine bağlanacak aylık ya da aylık farklarının, vazife malullüğünün bildirildiği tarihe kadar olan toplam tutarı, Kurumca ilgili kamu idaresine ödettirilir. Kuruma bildirilen hususların gerçeğe uymadığı ve olayın vazife malullüğü kapsamında olmadığı anlaşılması halinde, Kurumca bu olay için yersiz olarak yapılmış ödemeler, ödemenin yapıldığı tarihten itibaren gerçeğe aykırı bildirimde bulunanlardan Kanunun 96 ncı maddesine göre tahsil edilir.

(7) Kamu idaresinin kontrolü dışındaki yerlerde vazife malullüğüne ilişkin olay olması halinde, kamu idaresinin olayla ilgili bilgi alınmasına engel olacak durumlarda, olayın öğrenildiği tarihten itibaren en geç onbeş iş günü içinde o yer yetkili kolluk kuvvetlerince veya sigortalılar veya hak sahiplerince Kuruma bildirilir.

(8) Vazife malullüğüne sebep olan olayla ilgili bilgi ve belgeler kamu idaresi tarafından doğrudan ya da posta yoluyla Kuruma gönderilir. Adi posta veya kargo ile yapılan bildirimlerde Kurum kayıtlarına intikal tarihi, taahhütlü, iadeli taahhütlü veya acele posta ile yapılan bildirimlerde postaya verilmiş tarihi esas alınır.

Harp malulü sayılma ve yararlanma şartları

MADDE 13 – (1) Subay, astsubay, uzman jandarma, uzman erbaş ile Türk Silâhlı Kuvvetlerince görevlendirilen kamu görevlilerinden;

a) Harpte fiilen ateş altında,

b) Harpte, harp bölgelerindeki harp harekât ve hizmetleri sırasında, bu harekât ve hizmetlerin sebep ve etkileriyle,

c) Harpte veya harbe hazırlık devresinde her çeşit düşman silâhlarının etkisiyle,

ç) Askerî harekâtı gerektiren iç tedip ve sınır hareketleri sırasında, bu hareketlerin sebep ve etkisiyle,

d) Barışta veya olağanüstü hallerde, emir veya görev ile uçuş yapan uçucularla hangi meslek ve sınıftan olursa olsun emirle görevli olarak uçakta bulunanlardan uçuşun havadaki ve yerdeki sebepleriyle ve yine emir ve görev ile dalış yapan dalgıçlarla, hangi meslek ve sınıftan olursa olsun emirle görevli olarak denizaltı gemisinde veya dalgıç kıtasında bulunanlardan denizaltıcılık veya dalgıçlığın çeşitli sebep ve etkileriyle,

e) Anayasanın 92 nci maddesi veya Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler uyarınca Türk Silâhlı Kuvvetlerinin yabancı ülkelere gönderilmesini gerektiren durumlarda, birliklerin buldukları yerlerden hareketlerinden itibaren yurt içinde, yurt dışında, yabancı ülkelerde veya yurda dönüş sırasında,

vazife malulü olanlara harp malulü denir. Ayrıca, kamu görevlisi olarak görev yapanlardan, uluslararası barışı koruma ve destekleme operasyonlarında Türkiye Cumhuriyetince görevlendirilenlerden vazife malullüğü hükümleri uygulananlar Kanununun 47 nci maddesi hükmüne göre harp malullüğü zammından yararlandırılır.

(2) Harp malullerinin, 1053 sayılı Nizamnameye göre tespit edilen malullük derecesine göre Kanununun 47 nci maddesinde belirtilen göstergeler esas alınarak bulunacak harp malullüğü zammı tutarı, vazife malullüğü aylıklarına ayrıca eklenir.

Vazife ve harp malullüğü aylığı alanlardan çalışanlar

MADDE 14 – (1) Vazife malullüğü aylığı alanlardan tekrar kamu görevlisi olarak çalışmaları halinde; bu görevleri sırasında eski malullük derecelerinin değişmesi veya görevleri esnasında vazife malulü olmaları halinde, aylığı yeni malullük derecesi dikkate alınarak son prime esas kazancı üzerinden ilk vazife malullüğü aylığından az olmamak kaydıyla yeniden hesaplanır.

(2) Vazife malullüğü aylığı bağlanmış malullerden, Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentleri kapsamında sigortalı olarak çalışmaya başlayanların aylıkları kesilir. Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (4) numaralı alt bendi hariç olmak üzere diğer alt bentlerine tabi çalışmaya başlayan vazife malullerinden aylıklarının kesilmemesi için yazılı istekte bulunanların yaşlılık aylıklarının ödenmesine devam edilir. Bunlardan, almakta oldukları aylıklarının % 15'i oranında sosyal güvenlik destek primi kesilir.

(3) Harp malulleri ile 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu, 3/11/1980 tarihli ve 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanuna göre vazife malullüğü aylığı bağlanmış malullerden, Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamında sigortalı olarak çalışmaya başlayanlar ile 3713 sayılı Kanuna göre aylık bağlanmış maluller ile aynı Kanun kapsamına giren olaylar sebebiyle vazife malullüğü aylığı alan er ve erbaşların, kamu görevlisi olarak çalışmaları halinde de aylıkları kesilmez. Harp malullerinin aylıklarının kesilmesi halinde dahi harp malullüğü zamları kesilmez.

(4) Aylıkları kesilmeksizin kamu görevlisi olarak çalışanlar hakkında uzun vadeli sigorta kolları, Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamında çalışanlar hakkında ise, iş kazası ve meslek hastalığı sigortası hükümleri uygulanır. İş kazası ve meslek hastalığı sigortası hükümleri uygulananların uzun vadeli sigorta kollarına tabi olmayı istemeleri halinde, bu isteklerini Kuruma bildirdikleri tarihi takip eden ay başından itibaren, haklarında uzun vadeli sigorta kolları da uygulanır ve bu fıkra kapsamına girenlerden ayrıca genel sağlık sigortası primi alınmaz.

(5) Vazife malullüğü aylığı almakta iken, Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentleri kapsamında tekrar sigortalı olarak çalışmaya başlayanlar bu görevlerinden ayrıldıklarında, vazife malullüğü aylığı bağlandıktan sonra geçen çalışmalarına karşılık ayrıca yaşlılık aylığına hak kazanıyor ise her iki aylığı birden ödenir, yaşlılık aylığına hak kazanamayanlara ise talepleri halinde bu hizmetlerine karşılık toptan ödeme yapılır.

Kurumlarınca gönderilecek olan vazife malullüğünün tespitinde esas alınacak belgeler

MADDE 15 – (1) Kamu idareleri olayın oluş sebebine göre, aşağıda belirtilen belgeleri, kesin işlemler raporunun fotoğraflı onaylı aslı ile diğerlerinin aslı veya aslına uygunluğu onaylanmış şekilde düzenleyerek Kuruma gönderirler;

(a) Malullüğün, vazifelerini yaptıkları sırada meydana gelmesi halinde;

1 – a) Görev belgesi, görev veya emir sözlü olarak verilmiş ise; bu görev veya emri veren yetkiliye ait görev veya emir verdiğiine dair yazılı, imzalı beyanı,

b) Olay yeri tespit tutanağı,

c) Kıta mazbatas ve durum belgesi,

ç) Görgü tanıkları ifade tutanakları,

d) İlk müdahale raporu,

e) Görülen tedaviler ve kullanılan istirahat raporları sonunda, Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularının sağlık kurullarınca usulüne uygun düzenlenecek kesin işlemler sağlık kurulu raporu,

f) Ölüm halinde; ölü muayene ve otopsi raporu,

g) Adli ve idari tahkikat raporu,

ğ) İlgili kurum tarafından tanzim edilen harcırah ödenip ödenmediğine dair belge,

h) Güzergah krokisi,

2 – Trafik kazalarında, bu maddenin (a) bendinin 1 inci alt bendinde belirtilen belgelere ek olarak;

a) Trafik kazası tespit tutanağı,

b) Görevlendirilen sürücü ise; sürücüye ait alkol tespit tutanağı ile sürücü belgesi,

c) Araçtan veya görevli olan kamu görevlisinin üzerinden çıkan ve savcılık tarafından tanzim edilen eşya tespit tutanağı,

3 – Silah kazalarında, bu maddenin (a) bendinin 1 inci alt bendinde belirtilen belgelere ek olarak;

a) Savcılık iddianamesi,

b) Mahkeme kararı,

4 – Malullüğün, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ve 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun kapsamında meydana gelen olaylar neticesinde oluşması halinde, bu maddenin (a) bendinin 1 inci alt bendi ile 2 nci alt bendinde belirtilen belgelere ek olarak;

a) Olayın oluş şekline göre yetkili mahkemelerce alınan mahkeme kararı,

b) Savcılıkça düzenlenen; iddianame, kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar, daimi arama kararı, fezleke, olayda kullanılan silahlara ait ekspertiz raporu, savcılık tarafından alınan sanık ifade tutanakları, nakdi tazminat komisyon kararı, olay görevden ayrıldıktan sonra veya görev haricinde meydana gelmiş ise son defa kamu görevlisi olarak görev yaptıkları kamu idaresince düzenlenecek olan, olayın ilgililerin görevi ile ilişkisini gösteren belgeler,

(b) Malullüğün, vazifeleri dışında idarelerince görevlendirildikleri herhangi bir kamu idaresine ait başka işleri yaparken bu işlerden meydana gelmesi halinde bu maddenin (a) bendinde belirtilen belgelere ek olarak;

a) İşin gördürülmesini talep eden kurumun oluru,

b) Görev yaptığı kamu idaresinin görevlendirmeye yetkili amiri tarafından başka bir kamu idaresine ait görevi yapmak üzere görevlendirildiğini gösteren görev belgesi,

(c) Kamu idarelerinin menfaatini korumak maksadıyla bir iş yaparken doğmuş olması halinde, bu maddenin (a) bendinin 1 inci alt bendinin b,ç,d,e,f,g, şıklarında belirtilen belgelere ek olarak, ilgililerin görev yaptığı kamu idaresinin yetkili amirince düzenlenen ve olayın, kamu idaresinin menfaatini koruma maksadından meydana geldiğini gösteren yazı,

(ç) Malullüğün, kamu idarelerince sağlanan bir taşıtla işe gelişi ve işten dönüşü sırasında meydana gelmesi halinde, bu maddenin (a) bendinin 1 inci alt bendinin b,c,ç,d,e,f ve g şıkları ile 2 nci bendinin a ve b şıklarında belirtilen belgelere ek olarak;

a) Olay tarihinde izinli veya istirahatli (raporlu) olmadığını,

b) Kamu Kurum ve Kuruluşları Personel Servis Hizmet Yönetmeliğine göre aracın idarece sağlandığını,
gösteren belgeler.

(d) Malullüğe neden olan kazanın işyerinde meydana gelmesi halinde, bu maddenin (a) bendinin 1 inci alt bendinin b,ç,d,e,f ve g şıkları ile (a) bendinin 4 üncü alt bendinin (ç) şikkında yer alan olay tarihinde izinli veya istirahatli (raporlu) olmadığını belirten belgeler,

(2) Malullüğün veya ölümün yapılan görevin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple ve çalışma koşullarından dolayı meydana gelmesi halinde kamu idareleri, aşağıda belirtilen belgeleri, kesin işlemler raporun fotoğraflı onaylı aslı ile diğerlerinin aslı veya aslına uygunluğu onaylanmış şekilde düzenleyerek Kuruma gönderirler;

a) Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularının sağlık kurullarınca usulüne uygun düzenlenecek kesin işlemler sağlık kurulu raporu ve bu raporun dayanağı tüm tıbbi belgeleri.

b) Hastalık veya ölümün oluşmasına neden olabilecek çalışma yeri ve şartlarını gösteren belgeler.

(3) Kurum, bu belgelere ek olarak olayların yer, zaman, oluş şekli vb. nedenlerden dolayı ek bilgi ve belgelerin de düzenlenerek gönderilmesini kamu idarelerinden ister.

Ölüm sigortasından sağlanan yardımlar

MADDE 16 – (1) Ölüm sigortasından sağlanan yardımlar; ölüm aylığı bağlanması, ölüm toptan ödemesi, evlenme ve cenaze ödeneği yapılmasıdır.

Ölüm aylığına hak kazanma koşulları ve başvuru belgeleri

MADDE 17 – (1) Kanunun yürürlük tarihinden sonra ilk defa kamu görevlisi olanların hak sahiplerine en az 1800 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş olması şartıyla ölüm aylığı bağlanır.

(2) Ölüm aylığı;

a) Ölüm tarihinde sigortalı ile yasal evlilik bağlantısı bulunan eşine,

b) Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (e) bentlerine tabi olarak iş kazası ve meslek hastalığı, hastalık ve analık sigortasına göre çalışmaları hariç, Kanun kapsamında veya yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında çalışmayan veya kendi sigortalılığı nedeniyle gelir veya aylık bağlanmamış çocuklardan;

1) Evli olup olmadığına bakılmaksızın, 18 yaşını, ortaöğrenim görmesi halinde 20 yaşını, yüksek öğrenim görmesi halinde 25 yaşını doldurmamayan erkek çocuklarına,

2) Evli olup olmadığına bakılmaksızın, Kurum Sağlık Kurulu kararı ile çalışma gücünü en az % 60 oranında yitirdiği tespit edilen çocuklarına,

3) Yaşları ne olursa olsun evli olmayan, evli olmakla beraber sonradan boşanan veya dul kalan kız çocuklarına,

c) Aylıkta hak sahibi eş ve çocuklardan artan;

1) Hissenin bulunması halinde, her türlü kazanç ve irattan elde etmiş olduğu gelirinin asgari ücretin net tutarından daha az olması ve diğer çocuklarından hak kazanılan gelir ve aylıklar hariç olmak üzere gelir ve/veya aylık bağlanmamış olması şartıyla ana ve babasına,

2) Hisseye bakılmaksızın, bu bendin (1) numaralı alt bendindeki şartları taşıyan ve 65 yaşın üstünde olan ana ve babasına,

Kanunun 34 üncü maddesindeki esaslar dahilinde bağlanır.

(3) Birden fazla sigortalılık haline tabi olarak çalışan veya prim ödeyen sigortalıların hak sahiplerine ölüm aylığı bağlanmasına ilişkin taleplerinde, son defa kamu görevlisi olarak görev yapmış olma şartı dikkate alınarak sonuçlandırılır. Son sigortalılık haline göre ölüm aylığı bağlanamaması durumunda, diğer sigortalılık hallerindeki hizmetlerine göre ayrı ayrı değerlendirme yapılarak, aylığa hak kazanacağı sigortalılık hali esas alınarak aylık bağlanır.

(4) Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının; (b) bendi kapsamında geçen hizmetlerle birlikte (c) bendi kapsamında ölüm aylığı bağlanacağı durumlarda, (b) bendi kapsamında geçen hizmetler prim ve prime ilişkin her türlü borçların ödendiği tarih itibariyle geçerli sayılır ve aylık, bu tarihi takip eden aybaşından itibaren başlar.

(5) Ölüm aylığı bağlanabilmesi için hak sahiplerinin örneği Kurumca hazırlanan tahsis talep dilekçesi ile Kuruma başvurusu şarttır. Tahsis talep dilekçesine;

a) 18 yaşını doldurmayanlar hariç, lise ve dengi öğrenim görmesi halinde 20 yaşını, yüksek öğrenim görmesi halinde 25 yaşını doldurmayan erkek çocukların ilgili öğretim kurumundan alacakları öğrenci belgesi,

b) 15 yaşından küçük çocuklar hariç olmak üzere bir adet belgelik fotoğraf,

c) Malul çocuklar için sağlık kurulu raporu,

d) Ana ve babaların hak sahipliği konusunda Sigortalının Ölümünde Hak Sahibi Olan Ana ve Babaya Aylık Bağlanmasının Tespitine İlişkin Tebliğde belirtilen belgeler, eklenir.

Ölüm toptan ödemesine hak kazanma koşulları ve başvuru

MADDE 18 – (1) Ölüm toptan ödemesi, kamu görevlilerinin ölümü ile ölüm aylığı bağlanmasına ilişkin şartların oluşmaması durumunda, malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primlerinin güncellenerek hak sahiplerine ödenmesidir.

(2) Kanunun 36 ncı maddesi gereğince, ölen sigortalıların hak sahiplerine ölüm aylığı bağlanamaması durumunda, ölüm tarihi esas alınmak kaydıyla 31 inci maddenin birinci fıkrasına göre hesaplanan tutar, sigortalının eşine, çocuklarına, ana ve babasına Kanunda belirtilen hisseler oranında paylaşılır.

(3) Ölüm toptan ödemesinden yararlanabilmek için hak sahiplerinin Kurumca hazırlanan tahsis talep dilekçesi ile Kuruma müracaat etmesi şarttır. Dilekçeye, 18 yaşını doldurmayanlar hariç, ortaöğrenim görmesi halinde 20 yaşını, yüksek öğrenim görmesi halinde 25 yaşını doldurmayan erkek çocukların ilgili öğretim kurumundan alacakları öğrenci belgesi eklenir.

(4) Genel sağlık sigortası primleri toptan ödeme yoluyla ödenmez. Sigortalının, varsa hizmet borçlanmaları ile isteğe bağlı sigorta primleri tutarı da, bu toplama dahil edilir.

(5) Toptan ödeme yapıldıktan sonra artan tutar olursa, sigortalının ölümünden sonra doğan veya soy bağı düzeltilen veya babalığı hükme bağlanan çocuklarına da toptan ödeme yapılır. Hak sahibi eş ve çocuklara yapılacak toptan ödemelerin toplamı, toptan ödenecek miktarı geçemeyeceğinden, bu sınırın aşılması için gerekirse, hak sahibi kimselerin hisselerinden orantılı olarak indirim yapılır.

Evlenme ödeneği

MADDE 19 – (1) Ölüm aylığı almakta iken evlenen ve bu nedenle aylığı kesilen kız çocuklarına bir defaya mahsus olmak üzere, evlenme tarihindeki aylığının iki yıllık tutarı evlenme ödeneği olarak ödenir.

(2) Evlenme ödeneğinin ödenmesi için hak sahibi kız çocuğunun bir dilekçe ile Kuruma başvurusu gerekir. Evlenme tarihi nüfus kütüğüne işlenmemişse, dilekçeyle birlikte, evlenme cüzdanının bir örneğinin de Kuruma verilmesi zorunludur.

(3) Evlenme ödeneği verilen kız çocuklarının aylıkları, evlenme tarihini izleyen ödeme dönemi başından itibaren durdurulur ve aylıkların durdurulduğu tarihten iki sene sonra kesilir. Aylıkta bulunan diğer hak sahiplerinin aylıkları, aylığın kesildiği tarihten itibaren yükseltilir.

Cenaze ödeneği

MADDE 20 – (1) Cenaze ödeneği;

a) Vazife malullüğü sonucu,

b) Vazife malullüğü, malullük veya yaşlılık aylığı almakta iken,

c) Son defa kamu görevlisi olarak görev yapmış olma şartı dikkate alınarak en az 360 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası primi bildirilmiş durumda iken, ölen sigortalının hak sahiplerine verilir. Bu fıkranın (c) bendine istinaden verilecek cenaze ödeneğinde ölüm tarihinde sigortalı olma şartı aranmaz.

(2) Cenaze ödeneği sırasıyla sigortalının eşine, yoksa çocuklarına, o da yoksa ana veya babasına, o da yoksa kardeşlerine verilir.

(3) Cenaze ödeneği verilebilmesi için, hak sahiplerince ölüm tarihini belirten bir dilekçe ile Kuruma başvurulması gerekir. Sigortalının ölüm tarihi nüfus kütüğüne

kaydedilmemişse dilekçeyle birlikte sigortalının ölüm tarihini belirten ilgili makamlarca usulüne göre düzenlenen bir belgenin Kuruma verilmesi gerekir.

(4) Cenaze ödeneği, Kurum Yönetim Kurulunca belirlenip Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı tarafından onaylanan tarife üzerinden ödenir.

(5) Cenaze ödeneğinin bu maddenin ikinci fıkrada sayılanlara ödenmemesi ve cenazenin gerçek veya tüzel kişiler tarafından kaldırıldığına belgelenmesi durumunda, bu maddenin dördüncü fıkrasında belirtilen tutarı geçmemek üzere belgelere dayanan masraflar, masrafı yapan gerçek veya tüzel kişilere ödenir.

(6) Kamu görevlisi olarak görev yapmakta iken ölenlerin hak sahiplerine, çalıştıkları kamu idarelerince ilgili mevzuat gereği ölüm yardımı hariç cenaze gideri, cenaze nakil gideri ödeneği veya bu mahiyette bir ödemenin yapılması halinde, Kurum tarafından cenaze ödeneği ödenmez.

Malullük, vazife malullüğü ve ölüm sigortası bakımından üçüncü kişinin sorumluluğu

MADDE 21 – (1) Kamu görevlilerinin, üçüncü bir kişinin kastı nedeniyle malûl, vazife veya harp malulü olması halinde kendilerine, ölümü halinde hak sahiplerine, Kanun uyarınca bağlanacak aylığın başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı, Kurumca zarara sebep olan üçüncü kişilere rücu edilir. Üçüncü kişiler peşin sermaye değerinin yarısından kusurları oranında sorumludurlar.

(2) Bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen malullük, vazife veya harp malullüğü veya ölüm hali, kamu görevlileri veya er ve erbaşlar ile kamu idareleri tarafından görevlendirilen diğer kişilerin vazifelerinin gereği olarak yaptıkları fiiller sonucu meydana gelmiş ise bu fiillerden dolayı haklarında kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunanlar hariç olmak üzere, sigortalı veya hak sahiplerine yapılan ödemeler veya bağlanan aylıklar için Kurumca, kamu idarelerine veya ilgililere rücu edilmez.

Kanuni temsilciler, vekiller ve yabancı uyrukluların tahsis başvuruları

MADDE 22 – (1) Kanunun öngördüğü yardım veya tahsinin yapılabilmesi için; sigortalı ve hak sahiplerinden reşit ve ergin olmayanların kanuni temsilcilerinin yazılı istekte bulunmaları şarttır.

(2) Sigortalı veya hak sahiplerinin vekilleri tarafından yapılacak yazılı taleplerde, Kurumca verilecek ödenekler ile bağlanacak aylıklar için başvurma yetkisi bulunduğunu açıkça belirten ve noterlikçe onaylanmış vekaletnamenin ibraz edilmesi gerekir.

(3) Yabancı uyruklu sigortalılarla, bunların hak sahipleri için, bunların hüviyetlerini gösteren 25/4/2006 tarihli ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununa göre yetkili makamlar tarafından düzenlenerek verilen yabancılara ait ikamet tezkeresi, Kuruma ibraz edilir. Hak sahibi yabancılar, hak sahibi olduklarını Kurumca istenecek belgelerle ispatlar.

Zamanaşımının uygulanması

MADDE 23 – (1) Kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde, kamu görevlilerinin kendilerine, bunların ölümü halinde hak sahiplerine bağlanması gereken aylıkların, hakkın kazanıldığı tarihten itibaren beş yıl içerisinde istenilmemesi halinde, talep tarihinden geriye doğru gidilerek beş yıllık kısmı sigortalı ve hak sahiplerine ödenir. Geriye kalan kısım ise zamanaşımına uğrar.

(2) Kuruma müracaat etmemenin haklı bir sebebe dayandığını genel hükümlere göre ispat edenler hakkında, zamanaşımına ilişkin hükümler uygulanmaz ve hak edilen aylıklar ödenir.

(3) Bağlanan aylıklardan herhangi bir döneme ilişkin aylığını belirli bir süre almayanların, alınmayan aylıkları, talepleri halinde herhangi bir zamanaşımı süresi uygulanmadan ödenir.

(4) Cenaze ve evlenme ödenekleri ile ölüm toptan ödemesi, hakkın doğduğu tarihten itibaren beş yıl içinde istenmezse düşer.

(5) Yargı kararıyla gaipliğine karar verilen sigortalının hak sahiplerine bağlanacak aylıklarla yapılacak toptan ödemeler ve genel sağlık sigortasına ait alacakların zaman aşımı süresi, gaipliğe ilişkin kararın kesinleştiği tarihte başlar.

Kanunun geçici 4 üncü, geçici 6 ncı ve geçici 14 üncü maddelerine ilişkin hükümler

MADDE 24 – (1) Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibariyle 5434 sayılı Kanuna göre tahsis edilmiş; aylık, tazminat, harp malûllüğü zammı, evlenme ikramiyesi, ölüm, eğitim ve öğretim yardımı gibi diğer ödemeler ile yardımlara ve 8/2/2006 tarihli ve 5454 sayılı Kanunun 1 inci maddesine göre verilmekte olan ek ödemeye Kanunla yürürlükten kaldırılan hükümleri de dahil 5434 sayılı Kanun hükümlerine göre devam olunur. Bunlardan fiili hizmet süresi beş ilâ on yıl arasında olan iştirakçilerden dolayı dul ve yetim aylığı almakta olanların, aylıklarının hesabında Kanunla yürürlükten kaldırılan hükümleri de dahil 5434 sayılı Kanun, aylığa hak kazanma, evlenme ve cenaze ödenekleri ile aylıkların ödemeye devam şartlarında Kanunun 32, 34 ve 37 nci maddeleri esas alınır.

(2) Kanunda aksine bir hüküm bulunmadığı takdirde;

a) Bir süre iştirakçi olduktan sonra görevinden ayrılanların,

b) İştirakçi iken, Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibariyle kamu görevlisi sigortalılık kapsamına alınanların,

c) Kamu görevlisi olarak yeniden çalışmaya başlayanların,

ç) Bu fıkranın (a), (b) ve (c) bentlerinde belirtilenlerin dul ve yetimlerinin,

aylık, tazminat, harp malûllüğü zammı, evlenme ikramiyesi gibi diğer ödemeler ile ölüm, eğitim ve öğretim yardımları hakkında, Kanunla yürürlükten kaldırılan hükümleri de dahil 5434 ve mülga 2829 sayılı Kanun hükümlerine göre işlem yapılır.

(3) İkinci fıkra kapsamına girenlerin aylıklarının bağlanması, artırılması, azaltılması, kesilmesi, yeniden bağlanması, toptan ödemeleri, ilgi devamı, ihya ve borçlanmaları, diğer ödemeler ve yardımlar ile emeklilik ikramiyeleri hakkında, Kanunla yürürlükten kaldırılan hükümleri de dahil 5434 sayılı Kanun hükümlerine göre işlem yapılır ve bu maddenin uygulanmasında mülga 2829 sayılı Kanun hükümleri ayrıca dikkate alınır.

(4) 5434 sayılı Kanuna göre ödenen aylıklar ile Kanunun geçici 4 üncü maddesine göre bağlanacak aylıklar, memur maaş katsayılarındaki artışlara göre yükseltilir. Ayrıca, 5434 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra barem, teşkilat, kadro ve sair kanunlar ile aynı rütbe, kadro ve sair kanunlarda yapılacak değişiklikler sonucunda aylık tutarlarında meydana gelecek yükselmeler, aynı rütbe, kadro unvanı ve dereceden bağlanmış bulunan emeklilik, malûllük ve vazife malûllüğü aylıkları ile dul ve yetim aylıkları hakkında da uygulanır.

(5) 5434 sayılı Kanuna göre iştirakçi olup Kanunun yürürlük tarihinden sonra kamu görevlisi olanların malullükleri;

a) Vazifelerini yaptıkları sırada,

b) Vazifeleri dışında idarelerince görevlendirildikleri herhangi bir kamu idaresine ait başka işleri yaparken bu işlerden,

c) Kurumlarının menfaatini korumak maksadıyla bir iş yaparken,

ç) İdarelerince sağlanan bir taşıtla işe gelişi ve işten dönüşü sırasında,

d) İşyerinde herhangi bir nedenden dolayı meydana gelen kazadan,

doğmuş olduğu, Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularının sağlık kurullarınca usûlüne uygun düzenlenecek raporlar ve dayanağı tıbbî belgelerin incelenmesi sonucunda, çalışma gücünün en az % 60'ını veya vazifelerini yapamayacak şekilde meslekte kazanma gücünü kaybettikleri anlaşılanlar hakkında, Kanunla yürürlükten kaldırılan hükümleri de dahil 5434 sayılı Kanundaki vazife ve harp malullüğüne ilişkin hükümler uygulanır.

(6) Kanunun yürürlük tarihinden önce 5434 sayılı Kanun hükümlerine tabi olarak çalışmaya başlamış olup, çalışmaya başlamadan önce ilgili mevzuatına göre alınmış ve en az % 40 oranında özürlü olduklarını gösterir sağlık kurulu raporu bulunanlar ile en az % 40 oranında doğuştan özürlü olduklarını belgeleyenlerden aylık talep tarihinde kamu görevlisi

olanlara; en az 5400 gün uzun vadeli sigorta kolları primi bildirilmiş ya da emekli keseneği ödenmiş olması kaydıyla, istekleri halinde bu madde hükümleri esas alınarak yaşlılık aylığı bağlanır. Ancak çalışmaya başladıktan sonra, Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmet sunucularının sağlık kurullarınca usûlüne uygun düzenlenecek raporlar ve dayanağı tıbbî belgelerin incelenmesi sonucu, Kurum Sağlık Kurulunca çalışma gücündeki kayıp oranının;

a) % 50 ilâ % 59 arasında olduğu anlaşılan sigortalılar, en az 5760,

b) % 40 ilâ % 49 arasında olduğu anlaşılan sigortalılar, en az 6480,

gün uzun vadeli sigorta kolları primi bildirilmiş olması kaydıyla, haklarında, Kanunla yürürlükten kaldırılan hükümleri de dahil 5434 sayılı Kanun hükümlerine göre işlem yapılır.

(7) a) Kamu görevlisi olarak görev yapanlar ile kamu idarelerindeki görevlerinden ayrıldıkları tarihte 5434 sayılı Kanunun ilgili hükümlerine göre malullük veya emekli aylığı bağlanabilmesi için yeterli hizmet süresi bulunmayan ve görevden ayrıldıktan sonra herhangi bir sigortalılık haline tabi olarak çalışmamış olanların, borçlanacağı ya da ihya edeceği hizmetleri ile birlikte prim ödeme gün sayısı bakımından Kanun hükümlerine göre malullük veya yaşlılık aylığına hak kazanmaları halinde, müracaatları üzerine borçlanma ya da ihya işlemleri 5434 sayılı Kanuna göre hesap edilerek, kendilerine ödemenin yapıldığı tarihi takip eden ay başından itibaren 5434 sayılı Kanun hükümleri uyarınca aylık bağlanır. Emeklilik ikramiyesi ödenmiş süreler bu kez ikramiye ödemesinde dikkate alınmaz,

b) Kanunun yürürlük tarihinden önce ölen, ancak 5434 sayılı Kanun hükümlerine göre, yeterli hizmet süresi bulunmadığı için dul ve yetimlerine aylık bağlanamamış olanların, prim ödeme gün sayısı bakımından Kanun hükümlerine göre ölüm aylığına hak kazanan hak sahiplerine,

c) Bu fıkranın (b) bendi kapsamındaki hak sahiplerinin, ölen adına borçlanacakları ya da ihya edecekleri hizmetleri ile birlikte prim ödeme gün sayısı bakımından Kanun hükümlerine göre aylığa hak kazanmaları ve müracaatları halinde, 5434 sayılı Kanuna göre hesap edilecek borçlanma ya da ihya tutarlarını ödedikleri tarihi takip eden ay başından itibaren,

ç) Bu fıkranın (b) ve (c) bentleri kapsamında olanlara, Kanunla yürürlükten kaldırılan hükümleri de dahil 5434 sayılı Kanuna göre aylıkları bağlanır. Emeklilik ikramiyesi ödenmiş süreler bu kez ikramiye ödemesinde dikkate alınmaz. Bunlardan fiili hizmet süresi beş ilâ on yıl arasında olan iştirakçilerden dolayı dul ve yetim aylığı bağlanacak olanların aylığa hak kazanma, evlenme ve cenaze ödenekleri ile ödemeye devam şartları Kanunun 32, 34 ve 37 nci maddelerine göre işlem yapılır.

(8) Kesenek veya toptan ödemeleri zamanaşımına uğramış olması nedeniyle hizmetleri tasfiye edilmiş olanların, tasfiye edilmiş süreleri başkaca bir işleme gerek kalmaksızın birleştirilecek hizmet olarak kabul edilir.

(9) Kanunun yürürlük tarihine kadar 506, 1479, 2925, 2926 ve 5434 sayılı kanunlar ile 506 sayılı Kanunun geçici 20 nci maddesindeki sandıklara tâbi sigortalılık başlangıçları ile hizmet süreleri, fiilî hizmet süresi zammı, itibarî hizmet süreleri, borçlandırılan ve ihya edilen süreler ve sigortalılık süreleri tabi oldukları kanun hükümlerine göre değerlendirilir.

(10) Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce iştirakçi veya sigortalı olanlar ile vazife malullüğü, malullük ve yaşlılık veya emekli aylığı bağlananlar ve Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte sosyal güvenlik destek primi ödeyerek çalışmaya devam edenler hakkında sosyal güvenlik destek primine tabi olma bakımından Kanunla yürürlükten kaldırılan ilgili kanun hükümlerinin uygulanmasına devam edilir. Ancak;

a) Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında çalışanlar için sosyal güvenlik destek primi oranı Kanunun 80 inci maddesine göre tespit edilen prime esas kazançlar üzerinden Kanunun 81 inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde belirtilen prim oranına % 30 oranının eklenmesi suretiyle bulunan toplamdır. % 30 oranının dörtte biri sigortalı, dörtte üçü işveren hissesidir. Bu kapsamda sayılan kişilerden sosyal güvenlik destek primine tâbi olanların prim ödeme yükümlüsü bunların işverenleridir. Sosyal güvenlik destek

primine tabi olarak çalışan sigortalının iş kazası geçirmesi veya meslek hastalığına tutulması halinde bu sigorta kollarından gerekli yardımlar yapılır.

b) Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında sigortalı sayılanlardan, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından alınacak belgelerle doğrulamak kaydıyla faaliyette bulunulmadığına ilişkin süreler hariç olmak üzere çalışılan süreleri için, sosyal güvenlik destek primi oranı olarak Kanunun 30 uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (b) bendinde belirtilen hükümler uygulanır. Söz konusu maddede belirtilen oran, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten 31/12/2008 tarihine kadar % 12 olarak, takip eden her yılın Ocak ayında bir puan artırılarak uygulanır. Ancak bu oran % 15'i geçemez. Kesilecek olan bu tutar, Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine tabi sigortalılara ilgili yılın Ocak ayında ödenen en yüksek yaşlılık aylığından alınabilecek sosyal güvenlik destek priminden fazla olamaz. 506 sayılı Kanuna göre yaşlılık aylığı almakta iken, serbest avukat veya noter olarak çalışmalarını sürdürenler hakkında da bu bent hükümleri uygulanır.

c) Harp malûlleri ile 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu, 3/11/1980 tarihli ve 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanuna göre aylıkları hesaplanarak ödenen veya asayiş ve güvenliğin sağlanması ile ilgili kanunlara göre vazife malûllüğü aylığı almakta iken; Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla çalışmaya devam edenler ile sonradan Kanuna tabi çalışmaya başlayacaklar için sosyal güvenlik destek primi uygulanmaksızın Kanunun 5 inci maddesinin (c) bendi hükümleri uygulanır.

ç) 5434 sayılı Kanuna göre vazife malullüğü aylığı almakta iken bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bendi kapsamında çalışmaya devam edenler hakkında, Kanunun yürürlük tarihinden itibaren bir ay içinde yazılı talepleri doğrultusunda Kanunun iş kazası ve meslek hastalığı sigortası hükümleri ve uzun vadeli sigorta kolları veya sosyal güvenlik destek primine ait hükümleri uygulanır. Bunlardan uzun vadeli sigorta primi ödeyenlerin belirtilen süre içinde yazılı talepte bulunmamaları halinde ayrıca iş kazası meslek hastalığı hükümleri uygulanır, sosyal güvenlik destek primi kesilmez. Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce iştirakçi olup, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra 5434 sayılı Kanun hükümlerine göre vazife malullüğü aylığı bağlananlardan Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bendi kapsamında çalışmaya başlayanlar hakkında da yazılı talepleri doğrultusunda işlem yapılır. Bu bent kapsamında olanlardan ayrıca genel sağlık sigortası primi alınmaz.

Yürürlük

MADDE 25 – (1) Bu Tebliğ 2008 yılı Ekim ayı başından itibaren geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 26 – (1) Bu Tebliğ hükümlerini Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanı yürütür.

[R.G. 9 Ekim 2008 – 27019]

— • —

 [İçindekilere dön](#)

Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığından:

SOSYAL SİGORTALAR VE GENEL SAĞLIK SİGORTASI KANUNUNUN 4. MADDESİNİN BİRİNCİ FIKRASININ (c) BENDİ KAPSAMINDA ÇALIŞAN SİGORTALILARIN PRİME ESAS KAZANCININ TESPİTİNE İLİŞKİN TEBLİĞ

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Tebliğin amacı, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında bulunan sigortalıların, aynı Kanunun 80 inci maddesi gereğince prime esas tutulacak kazançlarının hesabında dikkate alınacak kazançlarını belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Tebliğ, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 80 inci maddesi gereğince prime esas kazançların aylık tutarının tespitinde dikkate alınacak kazançların belirlenmesi ve hesaplanmasına ilişkin usul ve esasları kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Tebliğ, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 80 inci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Tebliğde geçen;

- a) Bakanlık: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığını,
- b) Kanun: 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununu,
- c) Kurum: Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığını,
- ç) Aylık/Maaş: Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında sigortalı sayılanlara ödenen ve süreklilik niteliği taşıyan brüt tutarı,
- d) Sigortalı: Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında bulunan sigortalıları,
- e) Prim: 5510 sayılı Kanunun 81 inci maddesine göre hesaplanan tutarı,
- f) Ay: Ücretleri, kamu idarelerinde her ayın başında ödenen 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamındaki sigortalılardan, aylıklarını ayın 15'inde alanlar için 15'inden ertesi ayın 14'üne kadar geçen, aylıklarını ayın 1'inde alanlar için ayın 1'i ilâ sonu arasında geçen ve otuz gün olarak değerlendirilen süreyi,
- g) Ünite: Merkezde daire başkanlıkları, taşrada sosyal güvenlik il müdürlükleri ile sosyal güvenlik merkezlerini ifade eder.

Uygulama

MADDE 5 – (1) 5510 sayılı Kanunun 80 inci maddesinin üçüncü fıkrasına göre ilk defa 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında sigortalı olanların prime esas kazançlarının hesabında;

- a) Aylıklarını personel kanunlarına göre alan sigortalılar için;
  - 1) İlgili kanunları uyarınca aylık gösterge, ek gösterge, memuriyet taban aylık ve kıdem aylık üzerinden ödenen aylık tutarları,
  - 2) Makam, temsil ve görev tazminatları, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 152 nci maddesi uyarınca ödenen tazminatlar, 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununun ek 17 nci maddesinin (A) bendinde yer alan cetvelde belirtilen oranlar üzerinden ödenen hizmet tazminatı (28/2/1982 tarihli ve 2629 sayılı Kanun ile 17/11/1983 tarihli ve 2955 sayılı Kanuna göre tazminat veya üniversite ödeneği alanların sadece rütbelerinin karşılığı hizmet tazminatları), 11/10/1983 tarihli ve 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanununun 12 nci maddesi uyarınca ödenen üniversite ödeneği, 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanununun 106 ncı maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca ödenen ek ödeme,

esas alınır. Ancak, ödenen tazminatlar ve diğer ödemelerde bölge, kurum, birim, çalışma mahalli, görevin niteliği ve benzeri kriterlere dayalı olarak asıl tazminatlara ilave, ek veya ayrıca ödenen tazminatlar hariç tutulacaktır.

b) Kadro karşılığı sözleşmeli olarak görev yapan sigortalılar için işgal ettikleri kadrolar esas alınmak suretiyle Devlet Memurları Kanununa göre girebilecekleri sınıflardaki görevlerin aynı kadro, unvan ve derecesi için, (a) bendinde öngörülen unsurlar üzerinden hesaplanan tutarı,

c) Açıktan vekil olarak atanan sigortalılar için, (a) bendinde öngörülen unsurlardan ilgili mevzuatı uyarınca ödenen tutarı,

ç) Başka bir kadro ya da görevin ödeme unsurları esas alınmak ve kıyaslanmak suretiyle aylık veya ücret ödenen sigortalılar için; emsal alınan kadro veya görevin prime esas

kazanç tutarını geçmemek üzere, bu kazancın aylık veya ücret ödenmesinde öngörülen oranında hesaplanacak tutarı,

d) Büyükşehir belediye başkanları için bakanlık genel müdürünün, diğer belediye başkanları için ise öğrenim durumları itibarıyla 657 sayılı Kanuna göre yükselebilecekleri dereceyi aşmamak kaydıyla, (a) bendinde belirtilen ödemeye esas emsalinin derece ve kademe ve diğer unsurlar esas alınmak suretiyle Mülki İdare Amirliği Hizmetleri Sınıfında görev yapanların (d) bendindeki prime esas kazançları,

e) 78 sayılı Yükseköğretim Kurumları Öğretim Elemanlarının Kadroları Hakkında Kanun Hükmünde Kararname eki cetvellerde yer alan yükseköğretim kurumlarına bağlı konservatuarlarda 2914 sayılı Yüksek Öğretim Personel Kanununun 15 inci maddesi uyarınca sözleşme ile istihdam edilen öğretim elemanlarından sanatçı öğretim elemanı olarak istihdam edilenler için, anılan Kanunda öğretim görevlisi kadro unvanında istihdam edilenlerin tahsil ve derecelerine göre belirlenen prime esas kazanç tutarı; kamu idarelerinde sanatçı, sanatkar ve sanatçı öğretmen olarak sözleşme ile istihdam edilenler için, tahsil ve dereceleri itibarıyla 657 sayılı Kanuna tabi olarak teknik hizmetler sınıfında yer alan mühendislerin (a) bendindeki prime esas kazanç tutarı; yüksek öğretim kurumları ile diğer kamu idarelerinde sanat uygulamacısı ve sahne uygulamacısı olarak sözleşme ile istihdam edilenlerden en az ön lisans mezunu olanlar için tahsil ve dereceleri itibarıyla 657 sayılı Kanuna tabi olarak teknik hizmetler sınıfında yer alan teknikerlerin, diğerleri için ise teknisyenlerin (a) bendindeki prime esas kazanç tutarları,

f) İlgili kanunlarında emeklilik ya da ek gösterge açısından belirli bir kadro, unvan veya görevle bağlantı kurulanlar için, bağlantı kurulan kadro, unvan veya görevin (a) bendindeki prime esas kazanç tutarı,

g) Bu fıkranın (a) ilâ (f) bentleri kapsamı dışında kalan sigortalılar için atandıkları görev itibarıyla 657 sayılı Kanuna göre girebilecekleri sınıflardaki benzer görevlerin aynı kadro, unvan, tahsil ve derecesi için belirlenen görevin (a) bendindeki prime esas kazanç tutarları,

esas alınır. Vekalet veya ikinci görev karşılığında ilgili mevzuatı uyarınca yapılacak ödemeler prime esas kazancın hesabında dikkate alınmayacaktır.

(2) Prime esas kazançların tespitine ilişkin esaslar aşağıda belirtilmiştir.

a) Aylıklarını Personel Kanunlarına Göre Alan Sigortalıların Prime Esas Kazançlarına Esas Alınacak Unsurlar;

1 – Gösterge Aylığı: 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 43 üncü maddesi ile belirlenen bütün sınıflar itibarıyla her derece ve kademenin aylıklarının hesaplanmasında esas teşkil eden aylık gösterge tablosunda memurun, aynı Kanunun 36 ncı maddesine göre belirlenecek kazanılmış hak aylığına esas derece ve kademesi karşılığı olan gösterge rakamı ile memur aylık katsayısının çarpımı sonucu bulunan tutardır.

2 – Ek Gösterge Aylığı: Memurun hizmet sınıfları, kadro unvanları, öğrenim durumlarına göre 657 sayılı Kanunun 36 ncı maddesi ile belirlenen kazanılmış hak aylığı veya aynı Kanunun 68/B fıkrası uyarınca aylık ödenen derecelerine ait 657 sayılı Kanuna ekli I ve II sayılı cetvellerdeki ek göstergenin rakamlarının memur aylık katsayısı ile çarpımı suretiyle bulunan tutardır. Diğer personel kanunları ile kurumların teşkilat kanunları ile getirilen ek göstergeler de dikkate alınacaktır.

3 – Kıdem Aylığı: Memurun kazanılmış hak aylığında değerlendirilen (borçlanılsın veya borçlanılmasın değerlendirilecek süreler,) kıdem aylığı ödenmesine esas her bir hizmet yılı için en fazla 25 yıl olmak üzere 20 gösterge rakamı ile memur aylık katsayısının çarpımı sonucu bulunacak tutardır.

4 – Taban Aylığı: 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 1 inci maddesinde düzenlenen ve aylıklarını personel kanunlarına göre almakta olan personele ödenen taban aylığı, taban aylık göstergesi (1.000) ile taban aylık katsayısının çarpımı sonucu bulunacak tutardır.

5 – Tazminatlar:

a) Makam, Temsil Görev Tazminatları,
b) 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 152 nci maddesi uyarınca 2006/10344 sayılı Devlet Memurlarına Ödenecek Zam ve Tazminatlara İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı ekinde yayınlanan II ve III sayılı Cetvellere göre ödenecek tazminatlar,

c) 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununun ek 17 nci maddesinin (A) bendinde yer alan cetvelde belirtilen oranlar üzerinden ödenen hizmet tazminatı ,

d) 28/2/1982 tarihli ve 2629 sayılı Kanun ile 17/11/1983 tarihli ve 2955 sayılı Kanuna göre tazminat veya üniversite ödeneği alanların sadece rütbelerinin karşılığı hizmet tazminatları,

e) 11/10/1983 tarihli ve 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanununun 12 nci maddesi uyarınca ödenen üniversite ödeneği,

f) 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanununun 106 ncı maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca ödenen ek ödeme tutarları,

esas alınır. Ancak, ödenen tazminatlar ve diğer ödemelerde bölge, kurum, birim, çalışma mahalli, görevin niteliği ve benzeri kriterlere dayalı olarak asıl tazminatlara ilave, ek veya ayrıca ödenen tazminatlar hariç tutulacaktır.

b) Kadro karşılığı sözleşmeli olarak görev yapan memurlar için işgal ettikleri kadrolar esas alınmak suretiyle Devlet Memurları Kanununa göre girebilecekleri sınıflardaki görevlerin aynı kadro, unvan ve derecesi için, Kanunun 80 inci maddesinin üçüncü fıkrasının (a) bendinde öngörülen unsurlar üzerinden hesaplanan prime esas kazanç tutarı esas alınacaktır.

Bu durumda olan sigortalıların prime esas kazançlarına esas olacak gösterge, ek gösterge ve kıdem aylığı ile makam, temsil veya görev tazminatları ile 657 sayılı Kanunun 152 nci maddesinde belirtilen tazminat tutarlarının tespitinde işgal ettikleri kadrolar esas alınacaktır.

Örneğin, Türkiye İstatistik Kurumunda kadro karşılık gösterilmek suretiyle başkan, başkan yardımcısı, I. hukuk müşaviri, daire başkanı, istatistik müşaviri, hukuk müşaviri, bölge müdürü, Türkiye İstatistik Kurumu uzmanı, Türkiye İstatistik Kurumu uzman yardımcısı, istatistikçi, matematikçi, mühendis ile dört yıllık yüksek öğrenim görmüş olmak kaydıyla programcı kadrolarına sözleşmeli personel olarak atananlar, işgal ettikleri kadrolar ile nazari olarak belirlenecek kazanılmış hak aylığına esas derece ve kademeleri dikkate alınmak suretiyle prime esas kazançları tespit edilir.

c) Açıktan vekil olarak atanan sigortalılar için, (a) bendinde öngörülen unsurlardan ilgili mevzuatı uyarınca ödenen tutarı esas alınacaktır.

Vekalet veya ikinci görev karşılığında ilgili mevzuatı uyarınca yapılacak ödemeler prime esas kazancın hesabında dikkate alınmaz.

ç) Başka bir kadro ya da görevin ödeme unsurları esas alınmak ve kıyaslanmak suretiyle aylık veya ücret ödenen sigortalılar için; emsal alınan kadro veya görevin prime esas kazanç tutarını geçmemek üzere, bu kazancın aylık veya ücret ödenmesinde öngörülen oranında hesaplanacak tutardır.

Örneğin, 28/10/1990 tarih ve 3671 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyelerinin Ödenek, Yolluk ve Emekliliklerine Dair Kanun'a göre ödenen milletvekili maaş ve ödenekleri 29/6/2006 tarih ve 5536 sayılı Kanunla değişik 2802 sayılı Hakim ve Savcılar Kanununa göre ödenen Hakim ve Savcılara ödenen maaşlar vb,

d) Büyükşehir belediye başkanları için bakanlık genel müdürünün, diğer belediye başkanları için ise öğrenim durumları itibarıyla 657 sayılı Kanuna göre yükselebilecekleri dereceyi aşmamak kaydıyla, (a) bendinde belirtilen ödemeye esas emsalinin derece ve kademe ve diğer unsurlar esas alınmak suretiyle Mülki İdare Amirliği Hizmetleri Sınıfında görev yapanların (a) bendindeki prime esas kazançları esas alınacaktır.

e) 78 sayılı Yükseköğretim Kurumları Öğretim Elemanlarının Kadroları Hakkında Kanun Hükmünde Kararname eki cetvellerde yer alan yükseköğretim kurumlarına bağlı

konservatuarlarda 2914 sayılı Yüksek Öğretim Personel Kanununun 15 inci maddesi uyarınca sözleşme ile istihdam edilen öğretim elemanlarından;

1) Sanatçı öğretim elemanı olarak istihdam edilenler için, anılan Kanunda öğretim görevlisi kadro unvanında istihdam edilenlerin tahsil ve derecelerine göre belirlenen prime esas kazanç tutarı,

2) Kamu idarelerinde sanatçı, sanatkar ve sanatçı öğretmen olarak sözleşme ile istihdam edilenler için, tahsil ve dereceleri itibarıyla 657 sayılı Kanuna tabi olarak teknik hizmetler sınıfında yer alan mühendislerin (a) bendindeki prime esas kazanç tutarı,

3) Yüksek öğretim kurumları ile diğer kamu idarelerinde sanat uygulamacısı ve sahne uygulamacısı olarak sözleşme ile istihdam edilenlerden en az ön lisans mezunu olanlar için tahsil ve dereceleri itibarıyla 657 sayılı Kanuna tabi olarak teknik hizmetler sınıfında yer alan teknikerlerin,

4) Diğerleri için ise teknisyenlerin,

nazari olarak belirlenecek kazanılmış aylığına esas derece ve kademe ve diğer unsurlar dikkate alınmak suretiyle tespit edilecek prime esas kazanç tutarları esas alınacaktır.

f) İlgili kanunlarında emeklilik ya da ek gösterge açısından belirli bir kadro, unvan veya görevle bağlantı kurulanlar için, bağlantı kurulan kadro, unvan veya görevin prime esas kazanç tutarı,

Bu durumda olanların prime esas kazancında dikkate alınacak ek gösterge ile makam, temsil, görev ve 657 sayılı Kanunun 152 nci maddesine göre tespit edilecek tazminat tutarları tespitinde bağlantı kurulan kadro unvan veya görev esas alınacaktır.

Örneğin, 20/2/2007 tarih ve 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu ile "emeklilik konusunda, Kurul Başkanının Bakanlık Müsteşarına, Kurul Üyelerinin ise Bakanlık Müsteşar Yardımcısına denk statülerinin olduğu kabul edilir." hükmü getirildiğinden Kurul Başkanı için Bakanlık Müsteşarı, Kurul Üyeleri için ise Bakanlık Müsteşar Yardımcısının Prime Esas Kazanç tutarları esas alınacaktır.

g) 5510 sayılı Kanunun 80 inci maddesinin üçüncü fıkrasının (a) ilâ (f) bentleri dışında kalan sigortalılar için atandıkları görev itibarıyla 657 sayılı Kanuna göre girebilecekleri sınıflardaki benzer görevlerin aynı kadro, unvan, tahsil ve derecesi için belirlenen prime esas kazanç tutarları, esas alınacaktır.

(3) Kanunları gereğince görevden uzaklaştırılanlar, tutuklananlar veya görevine son verilenler ile bazı kamu görevlilerine ait prime esas kazançlarında dikkate alınacak hususlar aşağıda belirtilmiştir.

Kanunun 45 inci maddesine göre, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında olan sigortalılardan;

1) Görevden uzaklaştırılan, görevi ile ilgili olsun veya olmasın herhangi bir suçtan tutuklanan veya gözaltına alınanlardan, kanunları gereğince eksik aylığa müstahak bulunanların prime esas kazançlarının yarısı; kanunlarına göre bu müddetler için sonradan görevlerine iade edilerek tam aylığa hak kazananların ise prime esas kazançlarının tamamı üzerinden prim alınacaktır.

Prime esas kazançların yarısı üzerinden prim alınanların prim ödeme gün sayısı bu sürelerin yarısı olarak hesap edilecektir.

2) Görevine son verilenlerden yargı kararı ile görevlerine iade edilenlerin primleri, göreve son verildiği tarihten görevine başladığı tarihe kadar kendi kadrosunun veya emsali kadronun prime esas kazancına göre hesaplanacaktır. Bu durumdakilerin primlerine ait sigortalı ve işveren hisselerinin gecikme cezası ve gecikme zamları kurumlarınca ödenir ve bu süreler sigortalılık süresinden sayılacaktır.

(4) Harp okulu öğrencileri, astsubay nasbedilmek üzere temel askerlik eğitimine tabi tutulan adaylar ve polis akademisi öğrencilerin prime esas kazançlarında dikkate alınacak hususlar aşağıda belirtilmiştir.

1) Harp Okulları öğrencilerinin,

2) Fakülte ve Yüksek okullarda silâhlı kuvvetler hesabına okuyanların,

3) Astsubay meslek yüksek okulu öğrencilerinin,
4) Astsubay nasbedilmek üzere temel askerlik eğitime tabi tutulan adayların, öğrenci harçlıkları ile ilgisine göre en az aylık alan teğmen veya astsubay çavuşun prime esas kazançları arasındaki farkın primi;

5) Polis akademisi ile fakülte ve yüksek okullarda Emniyet Genel Müdürlüğü hesabına okuyan öğrencilerin öğrenci harçlıkları ile ilgisine göre en az aylık alan komiser yardımcısı veya polis memurunun prime esas kazançları arasındaki farkın primi, öğrenciler adına kurumlarınca ödenir.

(5) Talim ve manevra için rütbe ile silah altına alınanların prime esas kazançlarında dikkate alınacak hususlar aşağıda belirtilmiştir.

Talim ve manevra için rütbe ile silâh altına alınan 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında olan sigortalılardan rütbelerinin prime esas kazançları, vazifelerinin prime esas kazancından fazla olanların prime esas kazanç farklarına ait primleri vazife gördükleri kurumlarınca; seferberlik ve harp için silâh altına alınanlardan vazifelerinin prime esas kazançları, rütbelerinin prime esas kazancından fazla olanların prime esas kazançları arasındaki farkın primleri de, rütbelerinin prime esas kazancını ödeyen kamu idaresince kesilerek Kuruma ödenir.

(6) Yurtdışına geçici ya da sürekli görevle gönderilenlerin prime esas kazançlarında dikkate alınacak hususlar aşağıda belirtilmiştir.

Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamına giren sigortalılardan, aylıksız izinli sayılmaksızın ve tabi olduğu personel kanunu ile ilgisi devam edecek şekilde yurt dışına geçici ya da sürekli görevle gönderilenlerin prime esas kazancının hesabında;

a) Geçici görevle gönderilenlerin buldukları kadroya ilişkin prime esas kazancı, yurt dışı kadrolarına atanmaların ise yurt dışına atanma tarihi itibarıyla, atandıkları kadro ile atanmadan önceki yurt içi kadrosuna ilişkin prime esas kazançtan yüksek olanı esas alınacaktır.

b) Sürekli görevle atanmaların yurt dışı kadrolarına ilişkin prime esas kazancın hesabında dikkate alınacak ödeme unsurlarından, ilgili mevzuatı uyarınca söz konusu kadroya bağlı olarak belirleme yapılmamış ödeme unsur ve tutarlarını, kadrosunun bulunduğu kurum personelinin yararlanmakta olduğu ödeme unsurlarıyla sınırlı olmak ve aynı veya benzer nitelikteki kadroya ilişkin prime esas kazançta tabi ödemeleri göz önünde bulundurmamak suretiyle belirlemeye ilgili kamu idaresinin görüşü üzerine Kurum ve Maliye Bakanlığı müştereken yetkilidir.

(7) Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamına giren sigortalıların prime esas kazançlarının tespitinde 82 nci maddede belirtilen üst sınır aranmaz.

(8) Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce iştirakçi olup, Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamına alınanlar hakkında Kanunun geçici 4 üncü maddesi uyarınca, sigortalıların emekli keseneğine esas aylığının tespiti, emekli keseneklerinin tahakkuku, fiili hizmet süresi zammı ile itibari hizmet süresi karşılıkları, % 100 artış farklarına prim bordrolarının gönderilmesi ve ödenmesi ile ilgili işlemler; 5434 sayılı Kanun hükümlerine göre yapılmaya devam edilecektir.

Yürürlük

MADDE 6 – (1) Bu Tebliğ, aylıklarını/maaşlarını her ayın 1'i ile ayın sonu arası için hak edenler bakımından 1/10/2008 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yayımı tarihinde, ücretlerini/aylıklarını her ayın 15'i ile müteakip ayın 14'ü arası için hak edenler bakımından da 15/10/2008 tarihi itibarıyla yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 7 – (1) Bu Tebliğ hükümlerini Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanı yürütür.

İlânlar

Adalet Bakanlığından :

MÜNHAL NOTERLİK

2007 yılı gayrisafî geliri 399.915,10,-YTL. olan ikinci sınıf Bafra Birinci Noterliği 10 Aralık 2008 tarihinde yaş tahdidi nedeniyle boşalacaktır.

1512 sayılı Noterlik Kanununun 22 ve müteakip maddeleri gereğince BİRİNCİ SINIF VE İKİNCİ SINIF NOTERLERDEN bu noterliğe atanmaya istekli olanların ilan tarihinden itibaren bir ay içinde Bakanlığımıza veya buldukları yer Cumhuriyet Başsavcılıklarına başvurmaları gerekmektedir.

Posta ile doğrudan doğruya Bakanlığa gönderilmiş olan dilekçeler başvurma süresi içinde Bakanlığa gelmediği takdirde atama işleminde nazara alınmaz.

İlan olunur.

9609/1-1

MÜNHAL NOTERLİKLER

Aşağıda 2007 yılı gayrisafî gelirleri ve isimleri yazılı bulunan BİRİNCİ SINIF noterlikler münhaldir.

1512 sayılı Noterlik Kanununun 22 ve müteakip maddeleri gereğince BİRİNCİ SINIF noterlerden bu noterliklere atanmaya istekli olanların ilan tarihinden itibaren bir ay içinde Bakanlığımıza veya buldukları yer Cumhuriyet Başsavcılıklarına başvurmaları gerekmektedir.

Posta ile doğrudan doğruya Bakanlığa gönderilmiş olan dilekçeler başvurma süresi içinde Bakanlığa gelmediği takdirde atama işleminde nazara alınmaz.

İlan olunur.

Sıra No : Noterliğin Adı : 2007 Yılı Gayrisafî Gelirleri :

- 1 - BEYOĞLU KIRKİKİNCİ NOTERLİĞİ 685.797,47,-YTL.
- 2 - BORNOVA BEŞİNCİ NOTERLİĞİ 798.015,55,-YTL.
- 3 - KONYA ONİKİNCİ NOTERLİĞİ 725.268,12,-YTL.
- 4 - MERSİN YEDİNCİ NOTERLİĞİ 542.945,86,-YTL.
- 5 - SARIYER BİRİNCİ NOTERLİĞİ 762.159,05,-YTL.

[R.G. 11 Ekim 2008 – 27021]

Adalet Bakanlığından :

Kayseri 1. İş Mahkemesine ait 2006/53 ve 2003/746 Esas sayılı dosyalarının zayi olduğu anlaşıldığından, 4473 sayılı Yangın, Yersarsıntısı, Seylâp veya Heyelân Sebebiyle Mahkeme ve Adliye Dairelerinde Ziyaa Uğrayan Dosyalar Hakkında Yapılacak Muamelelere Dair Kanun hükümlerinin söz konusu dosyalar için uygulanmasına ve anılan Kanun hükümleri gereğince işlem yapılmasına karar verildiği ilan olunur.

[R.G. 8 Ekim 2008 – 27018]

